

rinliga reaktioner hos företagare och konsumenter kan väntas öka med så och så många miljoner kronor, medan tillgången vid givna priser t. ex. är konstant under den betraktade perioden. Denna efterfrågeökning motsvarar sålunda i detta fall, vad som betecknats som ett köpkraftsöverskott eller inflationsgap. Men detta är uppenbarligen *ett rent hypotetiskt omdöme*. I verkligheten kan ju den faktiska, i inköp realiserade efterfrågan inte bli större än det under perioden realiserade försäljningsvärdet av varor och tjänster. Vi kunna ju inte konsumera mer varor än som finnes att hämta från produktion, import och lager. *I efterhand* har en *formell* utjämning av det hypotetiska inflationsgapet på ett eller annat sätt alltid kommit till stånd, t. ex. genom att ökad import och minskad export täckt differensen eller genom att lagren minskat eller genom prisstegring eller genom att den potentiella efterfrågeökningen i sin helhet icke gjort sig gällande på marknaden utan t. ex. på grund av brist på önskade varor tillsvidare i form av sparande hamnat som depositionsökning hos bankerna. I verkligheten kan ett hypotetiskt köpkraftsöverskott finna täckning i en kombination av alla dessa förändringar. Men detta behöver givetvis icke betyda, att den ursprungliga spänningen, det hypotetiska köpkraftsöverskottet, försvinner, sedan en ökad efterfrågan fått dessa konsekvenser. En pris- och inkomststegring medför ny tendens till efterfrågestegring, och köpkraftsöverskottet återuppstår varje morgon ungefär som galten Särimer (med den skillnaden, att det varje morgon är en annan, större eller mindre galt).

Svårigheten att åstadkomma precision av begreppet köpkraftsöverskott förtar dock icke värdet av denna typ av analys. En beräkning av köpkraftsöverskottets storlek för en bestämd period ger ett totalt mått på föreliggande spänningsförhållanden mellan efterfråge- och tillgångsfaktorer, och en jämförelse mellan olika perioder kan ge för den ekonomiska politiken värdefulla omdömen beträffande frågan, om inflationstendensen är i växande eller avtagande liksom även i vilken grad detta är fallet. En viktig del av analysen måste emellertid i varje särskilt fall bli, hur och i vilka former inflationstrycket funnit och kan väntas finna sin utlösning i prisstegring, lagerförtäring, orderanhopning, importöverskott.

Konjunkturutvecklingen under 1946 och 1947.

I det följande skall ett försök göras att med stöd av denna metodik beräkna inflationstryckets hypotetiska styrka under 1948 i jämförelse med 1947 för att därigenom nå fram till ett omdöme om utvecklingstendenserna under detta år. Det är emellertid nödvändigt att för detta ändamål närmare karakterisera utvecklingen under 1945—1947 från dessa utgångspunkter. Någon mer ingående diskussion av konjunkturlägets art under 1945—1946 synes inte nödvändig med hänsyn till den omfattande karakteristik, som lämnades i Meddelanden från konjunkturinstitutet, serie A: 14. Olika sidor av utvecklingen diskuteras dessutom ingående i senare kapitel av denna rapport.

Det bör från början understrykas, att följande beräkningar över utvecklingen av inkomster, konsumtion, investering o. s. v. under åren 1945—1947 äro mycket osäkra. Hållfastheten i det statistiska underlaget är på väsentliga punkter otillfredsställande, och grova approximationer och kalkyler måste tillgripas. Dessa reservationer gälla i alldeles särskilt hög grad siffrorna för 1947, för vilket år varje omdöme om produktion och omsättning måste bli ytterst preliminärt. För detta år tillgänglig statistik är så bristfällig och ofullständig, att följande omdömen om den ekonomiska utvecklingen mellan 1946 och 1947 måste bli osäkra inom mycket vida marginaler. (För närmare prövning av beräkningarna hänvisas till mera detaljerade redogörelser i kapitel VI, VII och VIII.) Dessa reservationer måste hållas i minnet vid ett studium av resultaten av följande beräkningar; man bör sålunda icke pressa jämförelser och differenser för hårt. Trots påtagliga brister i statistiken synes det dock möjligt att ge en i stora drag sannolik bild av det allmänna utvecklingsförloppet 1945—1947.

Följande sammanställning, som bygger på i kapitel VII redovisad bruttonationalutgift, visar *förändringen i den faktiska efterfrågan* på varor och tjänster för olika ändamål.¹

Tabell 5. Bruttoutgifter för olika ändamål.

	Miljoner kronor			Ökning i miljoner kronor	
	1945	1946	1947	1945—46	1946—47
Privat konsumtion	12 900	14 700	16 000	+ 1 800	+ 1 300
Privat investering	2 900	4 000	4 500	+ 1 100	+ 500
Export	1 800	2 500	3 200	+ 700	+ 700
Summa privata utgifter	17 600	21 200	23 700	+ 3 600	+ 2 500
Offentlig konsumtion	2 400	2 200	2 400	— 200	+ 200
Offentlig investering	1 600	1 600	1 700	± 0	+ 100
Summa offentliga utgifter	4 000	3 800	4 100	— 200	+ 300
Totalsumma	21 600	25 000	27 800	+ 3 400	+ 2 800

¹ I privat konsumtion ingår utgifter för födo- och njutningsämnen, bostad (inkl. nyttjandevärdet av egna hem), bränsle och lyse, beklädnad, inventarier samt diverse varor och tjänster bestående av exempelvis resor, tidningar och nöjen. I utgifter för inventarier skall principiellt ingå inköp av konsumtionskapital, såsom möbler, dammsugare, cyklar och privatbilar. Däremot ingår icke utgifter för byggandet av egna hem och sportstugor i den privata konsumtionen. De ha i stället förts till privat investering. I privat konsumtion ingå icke heller de avgifter, som betalas till offentliga myndigheter för vissa tjänster (skolavgifter, sjukhusavgifter etc.). Dessa avgifter likställas vid den realekonomiska grupperingen av utgifterna med direkta skatter. Kostnaden för dessa offentliga tjänster ingår i stället som offentlig konsumtion så när som på utgifter för livsmedel i sjukhus, skolor o. d., som kvarstå i den privata konsumtionen. — Den offentliga konsumtionen innehåller sådana löpande utgifter, som taga produktionsfaktorer i anspråk. Utgifter för inköp av varaktigare varor, såsom tung militär materiel, ingår däremot liksom även vägkostnader o. d. i offentlig investering. — Den offentliga investeringen omfattar även investering i aktiebolag, som till största delen ägas av offentliga myndigheter, t. ex. Norrbottens järnverk. — All investering, såväl privat som offentlig, gives brutto, d. v. s. inkluderar såväl reparationer och underhåll som reinvestering.

Inom den privata sektorn har en snabb stegring i utgifterna fortgått under dessa år; expansionen var dock väsentligt större mellan 1945 och 1946 (20 %) än mellan 1946 och 1947 (12 %). De offentliga utgifterna för konsumtion och investering ha i någon mån verkat bromsande på expansions-takten; hela utgiftssumman har under ifrågavarande år stigit med 16 resp. 11 %. Det bör observeras, att den stora utgiftsökningen mellan 1945 och 1946 till väsentlig del sammanhänger med några engångsföreteelser, som hållit nere 1945 års siffror och dragit upp 1946 års: ökningen i sysselsättningen inom det civila näringslivet genom beredskapens upphävande, återupptagandet av utrikeshandeln efter avspärrningen och biläggandet av metallkonflikten.

Den privata konsumtionens stegring sammanhänger givetvis nära med den allmänna inkomstutvecklingen. Stegningen i totala lönesumman till arbetare och tjänstemän beräknas till omkring 15 % både mellan 1945 och 1946 och mellan 1946 och 1947. Även företagsinkomsterna beräknas ha undergått en betydande ökning åtminstone under den förra perioden. Uppgången av inkomsterna mellan 1945 och 1946 bestämdes i betydande grad av en allmän ökning av sysselsättningen inom det enskilda näringslivet (framför allt industri och byggnadsverksamhet), medan stegringen till 1947 till dominerande del förklaras av en höjning i de individuella lönerna. Mellan 1945 och 1946 steg sålunda den genomsnittliga årsinkomsten inom industrien med omkring 9 % och mellan 1946 och 1947 med omkring 15 %. Under dessa år har dessutom en synnerligen stark överflyttning av arbetskraft från jordbruk till industri och andra »stadsnärings-» spelat en viss roll för den fortgående allmänna inkomststegringen.

Den registrerade stegringen i den privata konsumtionen har under denna period varit något långsammare än inkomstökningen; stegringstalen för konsumtionsutgifterna bli nämligen för 1945—46 omkring 14 % och för 1946—47 9 % att ställas emot ovan anförda procenttal för inkomstökningen. Man torde dock icke kunna dra några bestämda slutsatser av dessa skillnader. Såväl inkomst- som konsumtionsvärdeuppgifterna äro osäkra inom ganska vida marginaler. Det är sålunda sannolikt, att en betydande konsumtionsökning försiggått mellan 1946 och 1947 inom områden, för vilka ingen statistisk information föreligger (t. ex. semesterutgifter, köp av motor- och segelbåtar, utgifter för reparation av egna hem); en stark ökning i sysselsättningen inom små och nystartade företag pekar i samma riktning. Det är också möjligt, att en icke registrerad varufördyring dragit upp de faktiska konsumtionsutgifterna mer än ovanstående uppgifter visa. I varje fall synes man icke kunna dra den slutsatsen av den i jämförelse med inkomstutvecklingen relativt långsamma konsumtionsstegringen, att den sparade andelen befunnit sig i stigande under dessa år. Det »synliga sparandet», räknat som ökningen i behållningen på sparräkningar hos bankerna plus ökningen i livbolagens premiereserver visar följande utveckling (miljoner kronor):

	1945	1946	Nov. 1946— nov. 1947
»Synligt sparande» ¹	1 046	959	845

Mellan 1945 och 1947 torde de totala löneinkomsterna ha ökat med 30—35 %, medan dessa former av synligt sparande tenderat nedåt. Vittgående slutsatser kunna givetvis inte dragas av detta material. Ifrågavarande bankräkningar äro i viss utsträckning blandade. Mindre företagare inkl. jordbrukare, som ha medel innestående på sparräkningar, kunna ha finansierat lagerökning, maskinköp och andra investeringar under 1946 och 1947 genom uttag från dessa behållningar. En sådan i och för sig tänkbar utjämning mellan å ena sidan väsentligt ökat sparande från t. ex. löntagarnas sida och å andra sidan kompensera stora uttag på företagar-konton bland ifrågavarande sparräkningar för finansiering av investeringsutgifter borde emellertid medföra en avsevärd ökning i totalbeloppen för insättningar och uttagningar hos bankerna. Detta är emellertid fallet endast i helt obetydlig grad hos sparbankerna och postsparbanken under ifrågavarande period. I den mån företagarnas investeringsutgifter i första hand medfört minskade insättningar på sparräkning blir också denna slutsats osäker. Utvecklingen av det »synliga sparandet» kan under dessa betingelser endast betraktas som ett osäkert symptom på riktigheten av uppfattningen, att konsumtionsutgifterna icke ökat långsammare än de privata inkomsterna. Förändringarna i skatterna 1947 synes icke spela någon väsentlig roll i detta sammanhang (se tab. 4 i kap. VII).

Det kan emellertid genomgående observeras, att utgifterna för konsumtion stigit långsammare mellan 1946 och 1947 än mellan 1945 och 1946. Detta gäller såväl utgifter för livsmedel och kläder som också för varaktiga konsumtionsvaror såsom möbler, cyklar och inventarier. (För närmare redogörelse hänvisas till kapitel VII.) En del av skillnaden i stegrings-takt torde, som ovan framhållits, bero på en underskattning av den faktiska utgiftsökningen mellan 1946 och 1947. Därtill kan emellertid som ytterligare förklaringsmoment tänkas en avsaktning eller eventuellt en stagnation i inkomstökningen för icke-löntagare. Det är sålunda möjligt, att den starka lönestegringen hållit tillbaka ökningen i nettoinkomster för särskilt den stora raden av småföretagare inom industri, hantverk, handel och jordbruk. Gruppen löntagare, för vilka en lönehöjning av storleksordningen 15 % gäller, torde svara för högst omkring $\frac{2}{3}$ av nettonationalinkomsten. Om — för att ta ett räkneexempel — övriga inkomster skulle ha varit oförändrade eller stigit oväsentligt i jämförelse med angivna 15 % för löntagarna, skulle den genomsnittliga inkomststegringen uppgå endast

¹ Synliga sparandet innesluter ökningen å sparkasseräkningar hos affärsbanker och sparbanker, i behållningar hos postsparbanken samt i livbolagens reserver. Siffran för 1946/47 har kalkylerats med hjälp av löpande bankstatistik, däribland uppgifter rörande de 84 större sparbankerna, samt inhämtade uppgifter rörande tecknade livförsäkringar under år 1947.

till omkring 10 % och sålunda stå i bättre överensstämmelse med den observerade konsumtionsutvecklingen. Föreliggande uppgifter för 1947 äro emellertid alltför osäkra för att några som helst bestämda slutsatser i denna riktning skola kunna dragas.

Även i fråga om investeringsutgifterna har expansionstakten retarderats. Investeringsutgifterna inom det enskilda näringslivet stego med inte mindre än en tredjedel mellan 1945 och 1946 mot endast 12 % mellan 1946 och 1947. (Tidigare ha investeringarnas storlek under 1946 väsentligt underskattats.) Det är framför allt de industriella investeringarna, som visat hög expansionstakt: med 50 % mellan 1945 och 1946 och 20 % mellan 1946 och 1947. Men även investeringar inom jordbruket, bostadsbyggandet (framför allt på landsbygden) och fartygsbyggandet ha utvidgats kraftigt. Inom den offentliga kapitalbildningen har en fortsatt nedgång av försvarsutgifterna (för anläggningar och materiel) mer än kompenseras av en kraftig uppgång i de statliga affärsföretagens investeringsutgifter (med 70 % mellan 1945 och 1947). Det bör i detta sammanhang observeras, att uppgången i investeringsutgifterna mellan 1946 och 1947 till stor del förklaras av en pris- och kostnadsstegring (se kap. VI). Volymstegringen torde vara relativt oväsentlig. Detta är av betydelse vid jämförelse med konsumtionsutvecklingen, eftersom prisstegringstendensen på detta område — bl. a. på grund av omsättningsskattens borttagande — varit mindre utpräglad.

Standardläget 1946/47 i jämförelse med förkrigstiden.

Den snabba ekonomiska expansionen under den gångna delen av efterkrigsperioden har utan tvivel inneburit en betydande standardhöjning, vad beträffar konsumtionen, liksom också en avsevärd upprustning och utvidgning av landets produktions- och transportapparat. Det vore av stort intresse att — inför påfrestningar under 1948 — få ett mått på det standardläge ur olika synpunkter, som uppnåts under åren 1946 och 1947, närmast då i jämförelse med tiden omedelbart före kriget. Det behöver inte närmare understrykas, att varje sådant mått måste bli behäftat med vida felmarginaler; omläggningar av konsumtionsvanorna, nya varor, ny smakinriktning och nya behov försvåra i hög grad varje standardjämförelse över en så dynamisk period. Därtill komma till stor del okända förskjutningar i inkomstfördelningen och i priser och prisrelationer, som göra varje förvandling av värdesiffror till volymtal dubiös.

Med dessa reservationer kunna dock följande uppgifter till belysning av standardläget anföras (se närmare härom i kap. VII). Enligt kapitel VII har bruttonationalprodukten stigit med 80—85 % mellan 1938/39 och 1946. Eftersom sysselsättningen samtidigt stigit med ca 10 %, skulle stegringen i bruttonationalprodukten per capita uppgå till 65 %. Enligt de officiella prisindextalen bör man räkna med en allmän prisstegring under denna tid med omkring 50 % och skulle därmed nå fram till en stegring i totala

produktiviteten med omkring 10 %. Å andra sidan peka särskilda för industri och jordbruk utförda beräkningar i riktningen, att produktionsvolymen per sysselsatt individ knappast överstiger förkrigsnivån. Det synes därför sannolikt, att ovanstående beräkning överskattar den allmänna produktivetsförbättringen. Viss icke registrerad prisstegring har otvivelaktigt ägt rum under den betraktade perioden. Även om sålunda nationalprodukten per sysselsatt för 1946 knappast kan ha kommit väsentligt över förkrigsläget, bör vid bedömningen av konsumtionsstandardens förändring beaktas, att antalet konsumtionsenheter stigit mindre (med omkring 5 %) än sysselsättningen. Å andra sidan går en något lägre andel av bruttonationalprodukten till den privata konsumtionen. Den ungefärliga slutsatsen kan bli, att volymindextalet för den privata konsumtionen per konsumtionsenhet år 1946 kan ha legat något över förkrigsnivån. En ökning med drygt 5 % kan ha ägt rum från 1946 till 1947.

Dessa allmänna och ytterst vaga omdömen om standardutvecklingen böra underbyggas med ett studium av de faktiska förändringarna i konsumtionen på olika områden. Statistiskt material för detta ändamål publiceras i kapitel VII. Man får ett starkt intryck av hur ojämn utvecklingen varit, vilket givetvis förminskar värdet av generella omdömen. Sålunda ligger konsumtionen av livsmedel i genomsnitt under förkrigsnivån (i kalorier per konsumtionsenhet år 1946 omkring 6 % under 1939), innefattande en stark nedgång i förbrukningen av mjöl och bröd, socker, kaffe och en uppgång i konsumtionen av potatis, mjölk och läskedrycker. På textilområdet märkes en nedgång mellan förkrigsåren och 1946 i förbrukningen av kostymer, skjortor och skor men en betydande uppgång i köpen av konfektionssydda klänningar och kappor. Konsumtionsminskning på dessa områden kompenseras till en del av en betydande konsumtionsökning i fråga om bostäder, järnvägsresor, tidningar, cyklar samt radio- och telefonapparater.

Något bestämt omdöme om den reala standardens utveckling i genomsnitt mellan 1939 och 1946 eller 1947 kan på grundval av dessa siffror sålunda knappast göras. Det är därför knappast heller möjligt att mot bakgrunden av sådana osäkra omdömen beträffande den reala bruttonationalinkomstens stegring göra jämförelser med reallöneutvecklingen.

Analys av köpkraftsöverskottet 1947.

Konjunkturproblemet gäller, huruvida och i vilken mån den diskuterade utgiftsexpansionen under 1946 och 1947 i summa varit för stor i ovan angiven mening, d. v. s. inneburit en inflationstendens. Som tidigare framhållits, ha dessa utgiftsstegringar naturligtvis motsvarats av lika stora värdetförändringar i den faktiska tillgången på varor och tjänster. Vad som köpts är lika med vad som sålts. Problemet gäller därför, hur eventuellt föreliggande spänningsförhållanden utlösts. Utgångspunkt kan lämpligen tagas i den analys, som förra hösten gjordes beträffande risken för att ett bety-

dande inflationstryck skulle uppstå under 1947. Man kan sedan studera, i vad mån denna tendens kommit till uttryck under året. Därvid erhållas även vissa hållpunkter för en bedömning av utsikterna för 1948.

I konjunkturrapport A: 14 gjordes följande räkneexempel för 1947, som kan jämföras med den i tabell 5 angivna »faktiska» utvecklingen.

	»Prognos»	»Faktiska» utgifter
Privat konsumtion.....	+ 1 500	+ 1 300
Privat investering	+ 300	+ 500
Export	0	+ 700
Offentliga utgifter	+ 200	+ 300
Summa	+ 2 000	+ 2 800

Efterfrågeökningen underskattades sålunda; i stället för en kalkylerad ökning med 2 000 miljoner kronor blev den faktiska totala efterfrågestegringen 2 800 miljoner kronor. Överskattningen av konsumtionsökningen mer än kompensades av en underskattning av övriga poster.

De väsentliga avvikelserna från förra höstens kalkyl ha inträffat på tillgångssidan på grund av prisstegring och importöverskott. En ökning i produktiviteten med 500 miljoner kronor och en minskning i importen med 300 miljoner kronor förutsattes i förra höstens räkneexempel för 1947. Man utgick ifrån, att vid oförändrad exportvolym och oförändrat utbytesförhållande mellan import- och exportvaror skulle för återställande av jämvikt i den löpande betalningsbalansen importen behöva skäras ned med 300 miljoner kronor under 1946 års nivå. Ett potentiellt köpkraftsoverskott eller inflationsgap på 1 800 miljoner kronor skulle under dessa förutsättningar ha förelegat.

Vid jämförelse mellan förhandskalkylen och efterhandsredovisningen i ovanstående sammanställning bör största uppmärksamhet ägnas de förändringar — framför allt i priser och varutillgång — som framkallats av det förutberäknade potentiella köpkraftsoverskottet. Den faktiska efterfrågeutvecklingen i ovanstående sammanställning bestämdes ju i hög grad just av dessa förändringar.

Mellan 1946 och 1947 har en viss prisstegring ägt rum. Kommerskollegii partiprisindex har stigit med omkring 7 %, byggnadskostnaderna enligt uppskattning med åtminstone 5 %, konsumtionsprisindex med någon procent (trots omsättningsskattens borttagande) och prisnivån för importvaror med omkring 10 %.

Varutillgången har avvikit väsentligt från hypotesen; importen har ökat med omkring 1 700 miljoner kronor i stället för att minska med 300 miljoner kronor, som förra höstens kalkyl utgick ifrån. Såsom framgår av tabell 1 i kapitel IV uppgår ökningen i värdet av importen av konsumtionsvaror och råvaror för framställning av konsumtionsvaror till nära 900 miljoner kronor mellan 1946 och 1947. Omräknat i detaljhandelspris torde detta motsvara en ökning i tillgången på konsumtionsvaror på kanske 1 500

—2 000 miljoner kronor att ställas mot den registrerade ökningen i konsumtionsutgifterna på 1 300 miljoner kronor. En betydande lagerökning har utan tvivel ägt rum under 1947 — särskilt vad beträffar textilvaror — vilket redan denna jämförelse utvisar. Även på andra områden har den höga importen lett till lagerökningar. Hur stora dessa äro, kan icke uppskattas med hjälp av tillgänglig statistik.

Föregående resonemang kan sammanfattas på följande vis. Den stegring i efterfrågan på varor och tjänster för konsumtion, investering och export, som uppstod mellan 1946 och 1947, har icke helt kunnat täckas med ökad produktion inom ramen för jämvikt i bytesbalansen. Efterfrågeökningen har tack vare prisstegring och en avsevärd importökning motsvarats av lika stor ökning i värdet av tillgången. Importökningen har dessutom täckt en säkerligen betydande lagerinvestering. Importunderskottet har resulterat i en minskning av valutareserven på omkring 1 100 à 1 200 miljoner kronor.

Själva den faktiska efterfrågeökningen till 1947 har på angivet sätt uppkommit ur ett köpkraftsöverskott eller en potentiell spänning mellan efterfrågan och tillgång. Denna spänning kan sägas vara ett uttryck för en existerande brist på samhällsekonomisk balans. Såsom redovisats i den internationella översikten, får denna brist i sista hand härledas ur spänningen mellan investeringar och sparande. När en större del av samhällets ekonomiska resurser ägnas åt investeringsverksamhet i olika former, än samhällsmedborgarna äro villiga att avstå från i fråga om sina löpande konsumtionsutgifter, tenderar summan av investeringar och konsumtion att överstiga värdet av nationalprodukten till givna priser, ett köpkraftsöverskott föreligger, och en efterfrågeökning av den typ, som ägt rum mellan 1946 och 1947, följer. Följande sammanställning, som visar investeringsverksamhetens andel av den totala varuförsörjningen under olika år (se kap. VII, tab. 3), är ägnad att belysa denna problemställning:

	1938/39	Procenttal		
		1945	1946	1947
1. Bruttokapitalbildning	23·6	22·9	25·0	25·3
1a. Därav: privat inhemsk	17·0	14·7	17·8	18·3
1b. offentlig inhemsk	6·6	8·2	7·2	7·0
2. Konsumtion	76·4	77·1	75·0	74·7
2a. Därav: privat	67·6	64·9	65·3	65·1
2b. offentlig	8·8	12·2	9·7	9·6
3. Total förbrukning av varor och tjänster	100	100	100	100

Investeringsverksamheten, såväl den privata som den offentliga, har sålunda åren 1946/47 tagit en högre andel av den totala varuförsörjningen i anspråk än 1938/39. Hänsyn har i ovanstående sammanställning icke tagits till den investering i ökade lager, som utan tvivel ägt rum såväl under 1946 som särskilt under 1947; kunde korrektion göras härför, skulle investeringskvoten för 1947 komma att ligga ännu något högre (se kap.

VII). Samtidigt har den privata konsumtionens andel sjunkit från 67,6 % före kriget till 65,1 % år 1947. Det är rimligt att antaga, att den utjämning av inkomstfördelningen, som utan tvivel ägt rum sedan tiden före kriget, i och för sig snarast borde bringa upp konsumtionsandelen till en högre nivå än före kriget. Denna tendens bör förstärkas av den höga konsumtionsbenägenhet, som följer av skattepolitik och farhågor för stigande priser. Den relativt höga nivån för investeringsverksamheten har därmed via överfull sysselsättning och inkomststegring åtföljts av en stark ökningstendens hos konsumtionsutgifterna. Eftersom möjligheterna till produktionsökning inom landet varit mycket begränsade och prisstegrings-tendensen varit någorlunda under kontroll, har följderna av den för höga nivån för summa efterfrågan för konsumtion och investering blivit 1947 års stora importöverskott. Resultatet av denna utveckling har i själva verket blivit, att den faktiska bruttokapitalbildningen, vid vars beräkning avdrag, såsom sig bör, skett för underskottet i bytesbalansen, endast uppgår till 21 % av bruttonationalutgiften (exkl. lagerökning) att jämföras med en motsvarande siffra på 23 % före kriget.

Den spänning mellan total efterfrågan och tillgång, som förelegat under 1946 och 1947, kan uttryckas som för hög investeringsverksamhet i förhållande till frivilligt framkommande sparande eller omvänt likaväl som för stora konsumtionsutgifter med hänsyn till föreliggande behov för investering och offentliga utgifter. Reaktionen blev den starka inkomst- och efterfrågestegringen till 1947. Ökningen i konsumtionsutgifterna ledde emellertid icke till minskning i investeringskvoten, eftersom särskilt de industriella investeringarna samtidigt undergingo en mycket stark ökning. Tvärtom framstå relationerna under 1947 som snarast mer avlägsna från en samhällsekonomisk balans än under 1946, ehuru spänningen för tillfället delvis utjämnats genom det stora importöverskottet. Det faktiska inflationstrycket kan sålunda väntas öka väsentligt, när importen i fortsättningen tvingas ner — om nämligen efterfrågetrycket icke dämpas av andra skäl.

Karakteristik av rådande inflationskonjunktur.

Innan utsikterna för 1948 diskuteras, skall till ledning några karakteristiska egenskaper hos rådande inflationskonjunktur anges.

1) Den relativt höga investeringsverksamheten har trots den starka lönestegringen lett till höga *företagsvinster*. De två senaste årens stora ökning i investeringsverksamheten, som delvis finansierats med hjälp av bankernas starka kreditexpansion, har via ett motsvarande köpkraftstillskott drivit fram en omsättningsökning, som sedan förstörats genom åtföljande indirekta inkomststegringar. Omsättningsökningen, som består såväl av viss volymökning som öppen eller dold prisstegring, medför vinststegring för företagen, som i sin tur därmed delvis täcka kostnaderna för investeringsökningen. Till de stora företagsvinsterna ha också de relativt höga och stigande exportprisen bidragit. I cirkulationsförloppet komma sålunda före-

tagens investeringsutgifter via efterfrågan på varor tillbaka till företagen. Råder redan full sysselsättning och äro därmed möjligheterna att öka den inhemska produktionen små, kommer en investeringsökning med åtföljande inkomst- och efterfrågestegring att verka rent inflationistiskt. *De höga vinsterna signalera i ett sådant läge icke utrymme för lönestegring utan äro endast att betrakta som en återspeglning av en inflationstendens, som stammar från för hög investeringsverksamhet och för lågt sparande.* Det kan tilläggas, att de senaste årens betydande överskott på driftbudgeten av samma skäl kan betraktas som reflex av inflationstendensen, och därför icke markerar något utrymme för skattesänkningar.

2) De höga vinster och den starka omsättningsökning, som följa av inflationstrycket, ha medfört *hög investeringsverksamhet*. I kapitel VI anförda undersökningar av kommerskollegium visa, att industrien trots redan förefintlig brist på arbetskraft planerar att genom nya investeringar utvidga sin kapacitet så mycket, att ytterligare 10—20 000 man skulle behövas för att bemanna de nya anläggningarna. I en marknad, där avsättningsmöjligheterna för enskilda företagare synas obegränsade och vinstutsiktterna goda, framstår en kapacitetsutvidgning givetvis som rationell och arbetskraftsproblemet rent individuellt för varje enskild företagare som överkomligt. Men i summa leder tendensen till för stora investeringar och sekundärt eventuellt också till låg utnyttjandegrad av anläggningarna. Det bör än en gång understrykas, att investeringarna framstå som för stora endast i relation till frivilligt framkommande sparande; ur samhällsekonomisk synpunkt kunna de med hänsyn till förefintliga stora investeringsbehov mycket väl anses vara för små.

3) Den »överfulla» sysselsättning, som blivit en följd av inflationstrycket, har verkat tillbakahållande på *produktiviteten*. Detta sker på olika vägar. Inflationstrycket har medfört onormalt stor orderbeläggning och långa leveranstider inom viktiga områden av industrien, vilket orsakat stelhet i produktionsapparaten. Den alltför höga belastningen på vissa punkter har medfört »flaskhalsar» med produktivitetssänkning i följande produktionskedjor. Igångsättandet av alltför många byggnads- och anläggningsarbeten har orsakat betydande förlängning i byggnadstiderna med motsvarande effektivitetsnedgång.

Den starka knappheten på arbetskraft har lett till överrörlighet och ökade svårigheter att planera driften. De alltför goda konjunkturerna ha framkallat en hög frekvens av nystartade småföretag. En undersökning refererad i kapitel V visar, att inom industrien nystartande av småföretag och sysselsättningsökning bland små företag med mindre än 10 arbetare absorberat icke mindre än bortåt 20 000 arbetare under vartdera av åren 1946 och 1947. Samtidigt har antalet sysselsatta arbetare hos de större företagen inom industrien visat en tydlig tendens till nedgång. Denna centrifugalkraft, verkande i riktning från större till mindre företag, torde ha haft en nedhållande effekt på produktionen per arbetslimma.

I föregående avsnitt har visats, att den industriella produktionsvolymen under 1946 låg omkring 25 % över 1939 års nivå. Jämföres denna stegring med utvecklingen av antalet sysselsatta arbetare och andra anställda (antalet tjänstemän och andra funktionärer har ökat med icke mindre än 57 % mellan 1939 och 1946) finner man, att produktionen per anställd ännu knappast torde ligga över förkrigsnivån. Vid normal utveckling — i stil med mellankrigsperiodens — borde produktiviteten nu ligga 15—20 % över förkrigsnivån. Trots de betydande investeringar, som sedan 1939 företagits inom industrien, synas sålunda starka krafter ha bromsat produktivitsstegringen. Vid sidan om ovan nämnda faktorer kan en del av förklaringen till att industriproduktionen stigit relativt litet sedan 1939 ligga i att den industriella produktionskapaciteten utnyttjas sämre nu än före kriget, bl. a. till följd av överrörlighet och minskat skiftarbete. Bristen på arbetskraft har sålunda bidragit till att hålla effektiviteten nere. Ovan angivna tendenser torde enligt allmän uppfattning ha förhindrat någon mer väsentlig produktivitsstegring även till 1947. — Det bör tilläggas, att dessa omdömen om produktivitsutvecklingen 1939—1947 äro mycket osäkra. Utvecklingen inom olika branscher är starkt varierande. Inom vissa produktionsgrenar med betydande stegring i produktionsvolymen har en betydande produktivitsstegring ägt rum, medan inom andra med mer stagnerande produktion en nedgång varit vanlig.

4) Tendensen till *stegring av löner och priser* har blivit stark till följd av köpkraftsöverskottet. Den framträdande bristen på arbetskraft under 1946 och 1947, som utgör en återspeglning av den för stora efterfrågan på varor och tjänster, har bildat en viktig förutsättning för den höga och stigande takten i den allmänna lönestegringen.

Prisstegringen har däremot varit under kontroll. En viss mindre prisstegring har ägt rum under 1946 och 1947. Den har dock, som ovan framhållits, varit ringa i jämförelse med utvecklingen i flertalet andra länder. Inflationstrycket har emellertid dessutom lett till olika former av icke registrerad, s. k. dold prisstegring. Den starka kostnadsstegringen — en lönehöjning med 25—30 % mellan 1945 och 1947 torde endast till mindre del ha kunnat kompenseras av ökad produktion per arbetstimma — har vid den förda prisstoppolitiken medfört, att företagen i sannolikt betydande utsträckning dirigerat över tillverkningen från mindre till mer vinstgivande artiklar. En betydande fördyring av varusortimenten har otvivelaktigt ägt rum vid sidan om de noterade priserna. I vilken mån denna fördyring är uttryck för en motsvarande förbättring av kvalitet, kan givetvis inte avgöras generellt. Delvis är detta nog fallet, men delvis torde det vara fråga om en dold prisstegring. I någon mån belyses denna tendens till varufördyring av följande sammanställning över utvecklingen av industriens produktion och försäljningsvärde (se närmare härom i kap. VI):

	1943	1944	1945	1946
Produktionsvolym	100	105	104	125
Produktionsvärde	100	106	110	136
Produktvärde per volymenhet..	100	101	106	107
Kommerskollegii prisindex för industriprodukter	100	99	99	94

En jämförelse mellan utvecklingen av industriens produktionsvärde och produktionsvolym ger sålunda till resultat en indexserie för värde per volymenhet, som undergått en höjning med 7 % sedan 1943, medan kommerskollegii prisindex för industriprodukter samtidigt sjunkit med 6 %. Skillnaden i indextalen beror givetvis endast delvis på fördyring inom respektive nummer i industristatistiken; olikheter i vägning och varuurlval ha också spelat in. Det är givet, att en tendens till omfattande »dold» varufördyring kunnat framkomma endast vid ett starkt inflationstryck, som gjort det möjligt för företagen att dirigera tillverkning och handel i en »seller's market».

5) Inflationstryckets verkan på *utrikeshandeln* har delvis blivit belyst i tidigare sammanhang. En av dessa verkningar har varit en onormalt stark uppgång av importen. Det bör framhållas, att köpkraftsöverskottet därjämte i hög grad bidragit till att hålla exporten nere. Av den internationella översikten (tabell 4) framgår, att den svenska exporten visat en förhållandevis mycket svag utveckling i jämförelse med förkrigstiden. Exportvolymen beräknas uppgå endast till omkring $\frac{2}{3}$ av förkrigsnivån (1936/38 års medeltal), samtidigt som importvolymen under 1947 överskridit förkrigsläget med närmare 30 %. Det starka efterfrågetrycket inom landet har ökat konsumtionen av trävaror, papper, järn och maskiner på bekostnad av exporten.

Utvecklingsalternativ för 1948.

Det behöver inte särskilt understrykas, att möjligheterna äro små att med framgång göra en hållbar bedömning av konjunkturutsikterna för 1948, som i efterhand kommer att visa sig någorlunda riktig. Situationen för ett år sedan var — sett på ett års sikt — väsentligt enklare. Utvecklingstendenserna voro givna i konjunktursituationens egen dynamik, och man behövde egentligen endast förlänga utvecklingslinjerna för att nå fram till en rimlig bedömning av spänningsförhållandena under 1947. Även den internationella konjunktursituationen tedde sig i det läget relativt okomplicerad; en allmän expansion av produktion och utrikeshandel var förhärskande, och risken för en snart förestående kris i Förenta staterna tedde sig inte överhängande. Den internationella konjunktursituationen var dock väsentligt mer komplicerad än den föreföll, vilket utvecklingen under andra hälften av året visat.

Nu inte endast är utan även ter sig läget ofantligt mycket mer komplicerat än för ett år sedan. Detta försvårar konjunkturbedömningen i högsta grad. Den internationella situationens politiska och ekonomiska aspekter kunna

icke överblickas. Det är icke möjligt att i dag bedöma effekten på den internationella handeln av Marshallhjälpen och än mindre dra konklusioner därav med hänsyn till den svenska utrikeshandeln. Konjunkturutvecklingen i Förenta staterna måste ständigt förbli ett större eller mindre frågetecken. Å andra sidan äro vissa oundvikliga förskjutningar i den svenska konjunktursituationen kända. Dessa förskjutningar ha inneburit något av ett konjunkturuomslag, vilket redan visat sig på arbetsmarknaden. Importens nedskärning kommer givetvis att ha ett bestämmande inflytande på utvecklingen inom landet. Såväl importens faktiska storlek som dess samsättning kommer emellertid att bli i hög grad beroende av den internationella ekonomiska utvecklingen och kan därför inom ganska vida marginaler ännu icke bedömas. Svårigheten att förutse produktionen ökas på grund av oklarhet beträffande tillgången på elektrisk kraft. Storleken av 1948 års skörd blir sannolikt av stor betydelse inte endast för livsmedelsstandarden och importbehovet utan även för pris- och inkomstutvecklingen. Slutligen kan den förda ekonomiska politiken väntas få ett väsentligt inflytande på den faktiska utvecklingen av investeringar, konsumtion och priser.

I det följande skall ett försök göras att ställa in de mer kända förändringarna och utvecklingstendenserna i sitt sammanhang. Uppgiften gäller närmast att genom kvantitativ fixering av tendenserna söka utröna, hur dessa påverka inflationstrycket och därmed de allmänna betingelserna för den ekonomiska utvecklingen. Det är givet, att en sådan precisering måste bygga på inom ganska vida gränser godtyckliga antaganden, och resultaten kunna endast betraktas som räkneexempel. Värdet med kalkyler av denna art är, att de ge en kvantitativ precisering av den spänning, som kan uppstå, om vissa sannolika utvecklingstendenser göra sig gällande. Någon kvantitativ precisering av köpkraftsöverskottets sannolika ökning till 1948 är nödvändig för att få hållpunkter beträffande kraven på den ekonomiska politiken; det gäller ju i sista hand att avgöra, t. ex. hur stor överbalansering av budgeten som skall eftersträvas, och hur stor nedskärning av investeringsverksamheten som påfordras. Verkningarna av sådana åtgärder komma sålunda icke att beaktas i analysen. Härav framgår, att den följande framställningen *icke syftar till att ge en prognos för den faktiska ekonomiska utvecklingen*. Denna kan nämligen i betydande grad väntas bli influerad bl. a. just av den ekonomiska politik, som kommer att föras. I det följande preciserade kalkyler för konjunkturutvecklingen avse sålunda närmast att belysa de tendenser, som eventuellt skulle göra sig gällande under 1948, om icke särskilda motverkande åtgärder vidtoges.

Eftersom följande antaganden om utvecklingstendenserna äro osäkra inom ganska vida marginaler, är det lämpligt att inrama sannolikhetsfältet med olika alternativ av mer eller mindre optimistisk eller pessimistisk natur.

Av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen under 1948 blir givetvis utrikeshandelns storlek och resultat. Framlagda kalkyler över den im-

port, som skulle vara möjlig att finansiera med löpande inkomster från export m. m. utan ytterligare åderlåtning av valutareserven slutar på 4 000 miljoner kronor. Härvid räknar man med en ökning av exporten från 3 200 miljoner kronor 1947 till 3 500 miljoner kronor 1948, frambringad delvis genom ökade exportkvantiteter men framför allt på grund av höjda priser. Importen skulle sålunda behöva skäras ned med omkring 1 200 miljoner kronor från 1947 års uppdrivna nivå på omkring 5 200 miljoner kronor. Inom ramen för denna nedskärning erfordras emellertid en mycket betydande omdirigering av importen från hårdvalutaområdena. Enligt den framlagda importplanen räknar man med en nedskärning av importen från dessa länder till hälften eller med omkring 1 400 miljoner kronor.

Det är icke möjligt att på detta stadium avgöra, hur en sådan importminskning kommer att påverka produktion och konsumtion inom landet. Mycket beror på, vilken import de bilaterala avtalen med olika länder komma att ge. I och för sig skulle en import på 4 000 miljoner kronor vid rådande pris kanske ungefär motsvara 1946 års importvolym och därmed komma att ligga något under genomsnittet för åren 1936/38. Det synes bli möjligt att inom ramen för denna importvolym tillgodose näringslivets behov av väsentliga råvaror, bränslen och halvfabrikat, så att produktionen i huvudsak kan hållas uppe. Därvid får man dock räkna med viss nedskärning av lagren och viss produktionsminskning på mer perifera områden. Det synes emellertid i en optimistisk, men dock inte osannolik kalkyl (alternativ A) rimligt att räkna med att ifrågavarande importvolym inte skall vara ett absolut hinder för en viss mindre produktionsökning.

I en mer försiktig beräkning bör man ta hänsyn till den i det inledande avsnittet berörda möjligheten av försämrade betingelser för vår utrikeshandel. Det är mycket sannolikt, att den nödvändiga omdirigeringen av vår import till svagvalutaländer kommer att betyda högre priser och import av delvis mindre önskvärda varor än under tidigare gällande friare handelsförhållanden. En fördyring av importen med 5 % utöver vad som räknats med i alternativ A, synes ingalunda överdrivet pessimistiskt i det nedan närmare preciserade alternativ B. En viss försvagning av våra exportmarknader antages i detta fall vidare medföra, att den prisförbättring på 200 miljoner kronor utöver 1947 års belopp, som enligt alt. A den till importplanen knutna exportkalkylen bygger på, bortfaller. Fortfarande räknat med utgångspunkt från 1947 års priser få vi sålunda i detta fall en nedskärning av importen med 1 400 miljoner kronor och för att uppnå jämvikt i bytesbalansen en ökning av exporten med 300 miljoner kronor. I detta fall kommer importvolymen att ligga omkring 5 % under 1946 års nivå. I alternativ C, slutligen, som är ett arbetslöshetsalternativ (se nedan), antages bytesrelationen mellan import- och exportvaror förbli oförändrad, men tillgången på viktiga importerade råvaror och bränslen beskuren på grund av ogynnsam internationell konjunkturutveckling.

I tabell 6 framlägges med utgångspunkt från dessa alternativ för utrikes-

handeln tre alternativ för utvecklingstendenserna under 1947: A: ett relativt optimistiskt alternativ, B: ett medelalternativ och C: ett relativt pessimistiskt alternativ. Alternativen äro uppbyggda efter samma mönster som det räkneexempel för 1947, som framlades i förra höstrapporten. Beräknade förändringar i bruttotillgång och bruttoefterfrågan på varor och tjänster jämföras, och differensen utgör ökningen i det potentiella köpkraftsoverskottet eller inflationsgapet för 1948. Förändringarna i tillgångssidans poster, som i överensstämmelse med tabell 2 i kap. VIII betraktas som bidrag från resp. näringsgrenar, bestämmas av produktionsförändringar inom jordbruk och övriga företag, i första rummet industrien, samt importen. På såväl tillgångs- som efterfrågesidan räknas med oförändrade priser. Med hänsyn härtill har någon förändring icke förts upp vare sig för offentliga bidrag på tillgångssidan eller för offentlig konsumtion på efterfrågesidan (en viss fortsatt ökning av kommunernas efterfrågan synes dock sannolik). På efterfrågesidan framkomma förändringar i privat konsumtion och i bruttokapitalbildning (privat och offentlig) liksom också i exportvolymen, och dessa förändringar bli bestämmande för tendensen hos den totala efterfrågan på varor och tjänster under 1948.

De olika alternativen bygga i övrigt på följande förutsättningar. I alternativ A räknas med normalskörd under 1948. Beträffande övriga företags bidrag blir huvudproblemet utvecklingen för industrien. Även under gynnsamma väderleksbetingelser komma nuvarande kraftrestriktioner att bibehållas fram till vårfloden. Under denna tid kommer i varje fall möjligheten till produktivitetshöjning att utebli. För några industrigrenar med speciellt hög kraftåtgång blir en viss produktionsminskning oundviklig. Effekten härav torde dock till väsentlig del kunna överbryggas genom förefintliga lager. Om man för resten av året antar, att nederbörden blir så riklig, att kraftransonering inte behöver återinföras under hösten (så när som på viss avkoppling av sekundärkraft), skulle under i övrigt gynnsamma betingelser den mer trendmässiga stegringen i produktiviteten kunna framträda. Mellan 1943 och 1946 har produktionen per timme stigit med drygt 6 %. En ytterligare stegring i produktionsvolymen med omkring 4 % skulle enligt detta optimistiska alternativ vara möjlig mellan 1946 och 1948. (Industriförbundets produktionsindex visar en ökning med i genomsnitt omkring 2 % mellan 1946 och 1947.) Tages hänsyn till en viss sannolik minskning i produktionen under den första delen av året, synes industriproduktionsindex i genomsnitt för 1948 även under gynnsamma betingelser icke kunna komma att ligga mer än 1—2 % över 1947 års nivå. Det synes, som ovan framhållits, icke orimligt att antaga, att under gynnsamma betingelser tillgången på importerade råvaror och bränslen skall bli tillräcklig för denna produktion. En ungefärlig kalkyl ger vid handen, att en sådan produktionsstegring skulle kunna motsvara ett produktionstillskott på omkring 200 miljoner kronor.

I alternativ B räknas med något sämre skörd än normalskörd. Det antages, att nederbörden blir normal. Med hänsyn till den lägre importvolymen

(inkluderande t. ex. minskad tillgång på olja) och viss begränsning i tillgången på elektrisk kraft synes det rimligt att antaga, att industriens produktionsvolym sjunker tillbaka till 1946 års nivå.

I alternativ C förutsättes lika dålig skörd som i år. Därvid antagas de ogynnsamma väderleksbetingelserna komma att fortsätta under året. Detta skulle innebära lång och kall vinter plus torr sommar. Det är sannolikt, att kraftransoneringen i så fall skärpes och återinföres under hösten med samma stränghet. I ett sådant läge kommer produktionen att träffas över ett långt vidare fält än i alternativ B; även dagkonsumtionen kommer att beröras i väsentlig grad, varigenom en rad industrier med relativt låg kraftförbrukning tvingas skära ned sin tillverkning. Det är omöjligt att i ett sådant läge uppskatta nedgången i den totala produktionen. En rad flaskhalsar kan väntas uppstå. Här har antagits, att industriproduktionen kan komma att nedgå med omkring 10 %. Man kan i detta pessimistiska alternativ också räkna med risken, att exportmöjligheterna begränsas av en sammankrympning av världshandeln. Produktionen kan sålunda i detta fall också komma att hållas nere på grund av otillräcklig import av viktiga förnödenheter.

Mot dessa förändringar på tillgångssidan skola ställas sannolika förändringar på efterfrågesidan. Ökningen i den privata konsumtionen har härletts dels ur de höjningar i löneinkomsterna, som kunna antagas ske, dels ur vissa ökade socialutgifter från statens sida. Även om ingen allmän lönehöjning kommer till stånd mellan 1947 och 1948, kan på grund av den successiva lönestegringen under 1947 (5 % lönehöjning enligt ramavtalet i maj, lönereglering för stats- och kommunalanställda och liksom föregående år viss fortgående glidning uppåt av lönerna vid sidan om avtalen) den genomsnittliga lönenivån under 1948 väntas ligga över 1947 års. Hänsyn måste i samtliga fall dessutom tagas till en lönehöjning för lantarbetarna och övriga arbetargrupper med 2-åriga avtal, som icke fingo del av lönehöjningen 1947. I summa torde man redan av dessa skäl böra utgå från en allmän lönestegring mellan 1947 och 1948 av storleksordningen 5 %. I det optimistiska alternativet A synes det rimligt att därutöver räkna med en allmän lönehöjning på ytterligare 3—5 %. Med ledning av tidigare erfarenheter borde i detta fall efterfrågan på konsumtionsvaror stiga i något långsammare takt än stegringen i lönesumman eller i kronor räknat med såg omkring 1 000 miljoner kronor.

I alternativ B antages, att eventuell lönehöjning under 1948 utöver angivna 5 % utjämnas av minskad sysselsättning.

Den relativt starka nedgången i produktion och omsättning i alternativ C, som följer av den knappa tillgången på kraft och råvaror, kan slutligen för detta alternativ väntas medföra en betydande arbetslöshet och ett visst köpkraftsbortfall; effekten förutsättes dock genom allmänna arbeten och arbetslöshetsunderstöd begränsad till en neutralisering av lönehöjningens verkan.

I samtliga fall skall till den potentiella efterfrågan på konsumtionsvaror

läggas en summa på bortåt 800 miljoner kronor för det köpkraftstillskott, som uppstår genom de nya socialutgifterna (barnbidrag och ökade folkpensioner) och skattesänkningen från 1 januari för enskilda inkomsttagare. Bruttoeffekten på de för enskilda disponibla inkomsterna av nämnda åtgärder kan beräknas till drygt 1 000 miljoner kronor.

Beträffande övriga poster på efterfrågesidan har exporten redan diskuterats; det bör observeras, att det är fråga om volymförändring till oförändrade priser. Det är givetvis särskilt svårt att bedöma investeringsverksamhetens utveckling. Inflationskonjunkturer ger i och för sig vid fri utveckling anledning att förvänta fortsatt ökningstendens i alternativen A och B. (Av kommerskollegium inhämtade planer för industriens investeringar under 1948 visar en planerad ökning med 21 % över 1947 års faktiska nivå och med 9 % över de för ett år sedan planerade investeringarna.) Tillgången på byggnadsmaterial medger dock ingen allmän ökning av investeringarna. Alternativen A och B ta närmast sikte på oförändrad total investeringsverksamhet. Detta antagande vore dock orimligt i det för det enskilda näringslivet starkt ogynnsamma alternativet C; där har förutsatts, att investeringsverksamheten nedgår ungefär parallellt med bruttonationalinkomsten. Inom

**Tabell 6. Kalkylerade förändringar i tillgång och efterfrågan
på varor och tjänster under 1948.**

Förändringar i förhållande till 1947 (i 1947 års priser).

	A	B	C
<i>Tillgång</i>			
Produktion	+ 200	— 500	— 1 200
Import	— 1 200	— 1 400	— 1 900
Summa tillgång	— 1 000	— 1 900	— 3 100
<i>Efterfrågan</i>			
Bruttokapitalbildning	(— 700)	(— 700)	— 900
Privat konsumtion	+ 1 800	+ 1 200	+ 800
Export	+ 100	+ 300	— 200
Summa efterfrågan	+ 1 900 (+ 1 200)	+ 1 500 (+ 800)	— 300
Inflationsgap	2 900 (2 200)	3 400 (2 700)	2 800

parentes satta siffror i alternativen A och B ta sikte på en nedskärning av totala investeringsverksamheten med drygt 10 % (700 miljoner kronor).

I samtliga alternativ ge räkneexemplen sålunda till resultat ett relativt högt värde för det hypotetiska köpkraftsöverskottet: 2 900 miljoner kronor i alternativ A, 3 400 miljoner kronor i alternativ B och 2 800 miljoner kronor i alternativ C. Vid denna beräkning har hänsyn emellertid icke tagits till att varutillförseln under 1947 med all sannolikhet ledde till en betydande

ökning av lagren inom olika områden av näringslivet. Denna ökning bestod delvis i en med hänsyn till produktionens och omsättningens nivå normal ökning av det rörliga kapitalet, men delvis också av en av olika skäl (framför allt de hotande importrestriktionerna) företagen onormal lagerökning. Det finns som ovan framhållits ingen möjlighet att ens ungefärligt ange storleksordningen av den totala lagerökningen under 1947. Antages emellertid 500 miljoner kronor av den totala varutillförseln under 1947 — vilket icke synes vara orimligt — ha använts för lagerökning, bör, eftersom detta användningsområde sannolikt till stor del bortfaller för 1948, köpkraftsöverskottet minskas med ett motsvarande belopp. Det bör dock framhållas, att en beaktansvärd tendens till lagerökning kan bestå under 1948; lagerställningen torde nämligen vara mycket ojämn för olika branscher. Därtill kommer, att en eventuell inflationstendens kan framkalla spekulativt betonad lagerhållning.

Man kommer trots korrektion för minskad lagerinvestering otvivelaktigt till resultatet, att köpkraftsöverskottet skulle hota att växa väsentligt mer mellan 1947 och 1948 än mellan 1946 och 1947 under den givna förutsättningen, att ifrågavarande utvecklingstendenser finge göra sig gällande utan särskilda ingrepp från den ekonomiska politikens sida. Motsvarande beräkning för 1947 angav nämligen ett hypotetiskt köpkraftsöverskott på 1 800 miljoner kronor. Hänsyn bör emellertid i detta sammanhang tagas till den betydande nedskärning i investeringsverksamheten, som den redan skärpta byggnadsregleringen syftar till. En hypotetisk minskning av investeringsverksamhetens volym med 700 miljoner kronor skulle enligt tabell 6 eventuellt reducera inflationsgapet till ungefär samma storleksordning som föregående år. Generellt sett beror den kvarstående höga spänningen helt enkelt på att den minskning i den löpande varutillgången, som är oundviklig, åtföljes av en fortsatt ökning i efterfrågan på konsumtionsvaror. Det är av vikt att observera, att dessa räkneexempel demonstrera en sannolik *ökning* i spänningen mellan tillgång och efterfrågan från det läge, som rådde under 1947; att någon samhällsekonomisk balans icke rådde under detta år trots importöverskottet torde ha framgått av diskussionen under föregående avsnitt.

Den siffermässiga preciseringen i alternativ C är givetvis alldeles särskilt godtycklig. En rad andra lika sannolika möjligheter kunna tänkas. Huvudsaken har varit att demonstrera, hur en allmän produktionsminskning, orsakad av brist på viktiga produktionsmedel, under rimliga förutsättningar leder till stark inflationstendens trots betydande arbetslöshet. Ett sådant — ekonomiskt, socialt och politiskt — mycket kritiskt läge ha vi exempel på från andra länder.

Om de utvecklingstendenser, som här framlagda räkneexempel indicera, accepteras som rimliga, gäller huvudproblemet, hur den hypotetiska spänningen mellan tillgångs- och efterfrågefaktorerna kommer att utlösas. Den säkerhetsventil för inflationstrycket, som fick tjänstgöra under 1947, näm-

ligen en växande import, är i detta läge stängd. Den risken kan i stället tänkas uppstå, att köpkraftsöverskottet drar ner exporten eller försvårar den önskvärda exportökningen. Någon effektiv minskning av inflationstrycket kan dock inte åstadkommas på denna väg, eftersom i rådande valutaläge — om ett utländskt lån icke förändrar betingelserna — lägre export kommer att åtföljas av lägre import. En annan reserv kan emellertid komma att verka effektivt utjämnande på olika punkter, nämligen de säkerligen betydande lager av både råvaror och färdigfabrikat, som uppsamlats under 1947. På vissa områden kan under en begränsad tid en ökning i efterfrågan mötas med lagerminskningar. I själva verket förutsätter den produktion, som angivits i bägge alternativen, viss fortgående lagerförtäring. På grund av särskilt färdigfabrikatlagrens mycket ojämna sammansättning kan denna utjämningsfaktor dock knappast väntas väsentligt avlasta inflationstrycket.

Slutsatsen är sålunda, att under 1948 ett potentiellt köpkraftstryck av kanske ungefär samma storleksordning som år 1947 icke liksom i fjol skulle komma att till någon väsentlig del bli neutraliserat av ökad löpande tillgång på varor och tjänster. Inflationsrisken ökar därmed. En utjämning av spänningen kan i huvudsak endast komma till stånd genom att tendensen mot ökad efterfrågan hålles tillbaka, framför allt på grund av ökat sparande eller höjda skatter. Köpkraftsöverskottet kan liksom föregående år väntas medföra en press uppåt på priserna. En sådan prisstegring har i viss utsträckning redan ägt rum (genom att priserna i dag förmodligen ligga något över genomsnittsnivån för 1947) eller kommer mer eller mindre automatiskt att genomföras under loppet av 1948. I den mån en prisstegring äger rum, kommer denna att betyda en minskning i spänningen mellan efterfrågan och tillgång. Ett sparande framtingas, när konsumtionens volym på grund av prisstegringen reduceras under förutsättning dock, att företagens utgifter hållas tillbaka genom investerings- och utdelningsbegränsningen. I alternativ B och än mer i alternativ C kompliceras situationen genom en nedgång i produktions- och omsättningsvolym, som givetvis kommer att bli ytterst ojämn för olika näringsområden. En sådan nedgång kan vid oförändrade priser väntas betyda sjunkande företagsvinster. Pressen uppåt på priserna ökar härmed. Företagarna söka täckning för ökade lönekostnader och intäktsbortfall på grund av fallande omsättning, medan köpkraftsöverskottet å andra sidan utövar ett ständigt tryck uppåt på priserna — och därmed också underlättar företagens strävan att skydda sitt vinstläge. Detta betyder, att risken för svarta marknader ökar. Konjunkturläget kan i dessa hänseenden utveckla sig ytterst ojämnt för olika näringsgrenar och företag. Bilden kan ytterligare komma att kompliceras därigenom att särskilt i alternativ C produktion och försäljning på vissa delområden — i främsta rummet för export — kan visa nedåtgående tendens på grund av vikande marknader.

En gynnsam faktor i ett läge med olika slag av produktionshämmande krafter bör den redan inträffade lättnaden på arbetsmarknaden väntas bli.

Överrörligheten har redan visat tecken på att minska. Med den rikligare tillgång på arbetskraft, som följer av nedskärningen av byggnadsverksamheten och viss produktionsminskning på en del håll, bör produktivitetsläget förbättras på övriga områden. Mot denna faktor skall emellertid ställas de svårigheter, som oviss och otillräcklig tillgång på material och maskiner kan vålla. Risk föreligger för att näringslivet vid den starkt beskurna importen och investeringsverksamheten och med ökad belastning från efterfrågesidan kommer att arbeta under växande friktion. Nya »flaskhalsar» kunna väntas uppstå på olika punkter i det ekonomiska maskineriet vid mer eller mindre övåntad brist på nyckelvaror, samtidigt som tiden för dessas avhjälpande kan förlångas på grund av otillräckliga lager och stelt importutrymme. Återverkningar av tillfålliga produktionsstopp på efterföljande produktionskedjor kunna bli betydande, när ersåttning genom ökad import är försvårad. Ett starkt inflationstryck, som medför för stor efterfrågan på nästan alla områden, skulle i ett sådant låge komma att i hög grad försvåra erforderliga anpassningsrörelser. Av den för stora efterfrågan följande tendens till stark orderbelåggning och av knappheten föranledda tendenser till hamstring av viktiga råvaror och halvfabrikat kunna medföra stelhet och minskad anpassningsförmåga i ett låge, som just kommer att kännetecknas av ståndiga och ovåntade dynamiska föråndringar. En redan påbörjad inrutning av handel och produktion i stela kvotssystem i avsikt att skapa ordning i regleringarna ökar denna tendens till växande stelhet och sjunkande anpassningsförmåga hos det enskilda näringslivet.

Det är givetvis omöjligt att uppskatta verkningarna på produktion, konsumtion och priser av diskuterade utvecklingstendenser. Av avgörande betydelse för det faktiska utvecklingsförloppet blir, såsom ovan framhållits, den ekonomiska politik, som kommer att föras. Det bör ånnu en gång understrykas, att i denna diskussion av konjunkturutsikterna särskild hänsyn icke har tagits till ånnu icke beslutade åtgärder inom den ekonomiska politiken — i annan mån ån att den oundvikliga importminskningen beaktats och viss nedskärning av investeringsverksamheten förutsatts. Uppgiften har varit att antyda konjunkturalternativen, sådana de framkomma ur utvecklingstendenser, som kunna iåkttagas.

II. Den europeiska krisen.

Läget i Europa vid krigets slut.

Den kris, som drabbat Europa under år 1947, är i huvudsak en följd-företeelse till kriget men har fått en akut tillspetsning genom tillkomsten av en rad ogynnsamma omständigheter. För att få en bakgrund till den aktuella händelseutvecklingen måste man därför gå tillbaka till Europas tillstånd i mitten av 1945.

När kriget slutade, var Europa, säger rapporten från Pariskonferensen juli—september 1947, kanske mera utblottat på tillgångar än någonsin i modern tid. Det rådde brist på alla viktiga förnödenheter: på gödningsämnen, på råvaror och utrustning och flerstädes även på arbetskraft. Förstörelsen och förvirringen i Europas ekonomiska liv var mycket större än efter det första världskriget. Det tyska näringslivet var lamslaget. Industriproduktionen hade i Belgien, Frankrike och Nederländerna reducerats till mellan 30 och 40 procent av förkrigsnivån och i Italien till blott 20 procent därav. I Storbritannien voro de direkta krigsskadorna kanske mindre än på många andra håll, men krigsansträngningen hade varit betydande och produktionen för civila ändamål hade under kriget pressats ned till ett minimum. I de i Pariskonferensen deltagande länderna¹ hade spannmålsproduktionen minskats till två tredjedelar av vad den var före kriget och av totalt 2 miljoner järnvägsvagnar voro 300 000 förstörda och 800 000 skadade. Det mänskliga materialet var nött och utmattat efter sex års krig eller ockupation. Genom folkomflyttningar hade inom vissa områden uppkommit en abnorm folkökning.

Rubbningarna i den europeiska ekonomin ligga emellertid icke endast inom de enskilda länderna utan göra sig även gällande på det internationella planet. Detta spelar så mycket större roll som Europa intagit en ledande ställning i världshandeln. De i Pariskonferensen deltagande länderna och Tyskland svarade före kriget för närmare hälften av världshandeln, de ägde närmare två tredjedelar av världens handelsflotta, och deras inkomster av utländska investeringar, sjöfart och andra tjänster räckte till att betala närmare fjärdedelen av deras import från den övriga världen. Ur rapporten från Pariskonferensen har sammanställts följande tabell 1 över deltagarländernas och Västtysklands betalningsbalans 1938 och 1948.

¹ De 16 i Pariskonferensen deltagande länderna voro Belgien, Danmark, Eire, Frankrike, Grekland, Island, Italien, Luxemburg, Norge, Nederländerna, Portugal, Schweiz, Storbritannien, Sverige, Turkiet och Österrike, varjämte de västra zonerna av Tyskland representerades genom ockupationsmakterna.

Tabell 1. Parisstaternas betalningsbalans 1938 och 1948.

Miljoner U. S. dollar.

	1938	Beräknat 1948		
		Med ameri- kanska kon- tinenten	Med övriga länder	Totalt
Import, fob	6 600	9 165	4 702	13 867
Export, fob	4 600	2 159	4 297	6 456
Underskott	2 100	7 006	405	7 411
Räntor, netto	1 200	} —574	+384	—190
Övrigt, netto	300			
Koloniernas underskott	-			
Totalt underskott	500	8 035	240	8 275

Före kriget hade de i Pariskonferensen deltagande länderna en nettoinkomst av främmande investeringar av 1 200 miljoner dollar om året, varjämte sjöfarten gav ett netto — utöver kostnaden för hemtransporten av utifrån köpta varor, vilken icke ingår i tabellen, eftersom importvärdet räknats fob — på 300 miljoner dollar. De utländska investeringarna ha i stor utsträckning förbrukats eller gått förlorade under kriget. Under kriget förlorade dessa länder 62 procent av sitt tonnage eller 22 miljoner brutto-registerton. En del har ersatts genom nytillskott, men ännu i mitten av 1947 var dessa staters tonnage 28,7 miljoner ton mot 35,7 miljoner ton före kriget. Under de närmaste åren planera de att bygga och köpa fartyg utifrån, samtidigt som de måste betala betydande belopp i frakter till andra länder.

Tabell 2. Storbritanniens betalningsbalans 1938, 1946 och 1947.

Miljoner pund.¹

	1938	1946	Plan för 1947
Import fob	835	1 110	1 450
Statsutgifter i utlandet	16	300	175
Summa utgifter	851	1 410	1 625
Export fob	533	890	1 200
Räntor, netto	175	80	} 75
Sjöfart, netto	20	10	
Övrigt, netto	53	30	
Summa inkomster	781	1 010	1 275
Underskott	70	400	350

¹ Källa: *National Income and Expenditure of the United Kingdom 1938 to 1946*. Cmd. 7099, London 1947, de för 1947 planerade beloppen ur *Economic Survey for 1947*. Cmd. 7046. Det bör observeras, att siffrorna för 1946 äro hämtade från valutakontrollen och avse verkställda betalningar och influtna inkomster. Motsvarande gäller även planen för 1947.

I detta sammanhang kan det vara av intresse att komplettera bilden med några uppgifter rörande ett lands betalningsbalans, nämligen Storbritanniens, för vilket de här omtalade förändringarna från före kriget varit särskilt stora.

Även för Storbritanniens vidkommande framträder nedgången i räntekomster och fraktnettot, vilka poster fallit till hälften mot före kriget i pund räknat och ännu mera i realvärde, eftersom samtidigt en kraftig prisstegring ägt rum. Men en ännu större roll har ökningen av de statliga utgifterna i utlandet spelat; häri ingå då kostnaderna för krigsmakten, för hjälp och återuppbyggnad till de forna allierade ävensom för Tyskland. Totalt hade Storbritannien redan före kriget ett betalningsunderskott, som innebar en viss förtäring av i utlandet placerat kapital. Efter kriget har underskottet kraftigt ökat. Under 1946 täcktes en väsentlig del av underskottet genom att Storbritannien utnyttjade 600 miljoner dollar (150 miljoner pund) av det av Förenta staterna beviljade lånet och 540 miljoner dollar (130 miljoner pund) av lånet från Kanada.

The Economist har den 23 augusti 1947 givit en analys av orsakerna till förändringarna i Storbritanniens betalningsbalans mellan 1938 och 1946, vilken förtjänar att anföras, även om siffrorna icke få pressas alltför hårt.

»Den första är den förändring som har ägt rum i fråga om varuutbytets volym till skillnad från dess värde. År 1946 var importvolymen endast omkring två tredjedelar av 1938 års nivå; den felande tredjedelen gjorde sig smärtsamt kännbar i den allmänna knappheten på livsmedel och råvaror. Å andra sidan var exportvolymen (inklusive återutförsel av importerade varor) endast 10 procent lägre förra året än år 1938. Om förändringarna hade inskränkt sig till dessa, så skulle balansen ha förbättrats med omkring 220 miljoner pund och förkrigsunderskottet på 70 miljoner pund förvandlats till ett överskott på 150 miljoner pund. De som — här eller i andra länder — äro frestade att kasta skulden för Storbritanniens betalningsbalanssvårigheter på en plötsligt påkommen slösaktighet hos det engelska folket böra fundera över detta numeriska uttryck för vad som skulle ha hänt, om hårdheten och avhållsamheten (i den engelska hushållningen) ensamma hade fått visa sin verkningar.

Men de utgöra givetvis inte de enda förändringar som ägt rum. Priserna på både import- och exportvaror ha kraftigt stigit. Skillnaden i prisstegringen dem emellan var inte särskilt stor; enligt Board of Trades uppskattningar . . . voro importpriserna 1946 210 procent, medan exportpriserna voro 196 procent av 1938 års. Ett förhållande, som inte alltid uppfattas, är emellertid det, att varje prisstegring, även om den i lika mån gör sig gällande för importen som för exporten, leder till ogynnsamma konsekvenser för Storbritannien, som köper mycket mera än det säljer. Om sålunda import- och exportpriserna likformigt hade fördubblats mellan 1938 och 1946 och intet annat inträffat, så skulle detta i och för sig ha varit nog för att öka underskottet med 300 miljoner pund. Om de 'osynliga' posterna också hade påverkats i samma utsträckning, så skulle naturligtvis en del av denna förlust ha motvägts. Men även om några av de osynliga postererna ha vuxit på grund av den allmänna prisstegringen, så reagera få av dem omedelbart eller i full utsträckning och en del påverkas inte alls. I en grov numerisk uppskattning kan det sägas, att av den besparing på 220

Bih. 2: Konjunkturläget.

miljoner pund, som vunnits genom importens nedskärning, har omkring 70 miljoner pund förlorats på grund av prisstegringen och ytterligare 70 miljoner pund på grund av att prisstegringen varit ojämn.

De övriga poster som svarat för efterkrigsunderskottet voro följande. Statsutgifterna utomlands voro 284 miljoner pund högre än 1938. Nettoinkomsterna av räntor och dividender voro 95 miljoner pund lägre, och nettot av övriga 'osynliga' poster (sjöfart, försäkringar, bankväsende, filmhyror, turistutgifter och liknande) var 33 miljoner pund lägre.»

I kolumnen »plan för 1947» ha i tabellen upptagits siffror ur det program, som den engelska regeringen framlade i februari 1947 men som senare visat sig icke hålla. Härtill återkommer framställningen i det följande.

För Europa, som i så hög grad varit beroende av internationell handel, ha rubbningarna i denna varit av stor betydelse. Rapporten från Pariskonferensen lägger stor vikt vid att det i Sydostasien råder brist på livsmedel och råvaror, som äro nödvändiga för Europa både för direkt förbrukning och som källa till dollarinkomster. Det är det rikaste kolonialområdet, som där — åtminstone för tillfället — i viss utsträckning gått förlorat. Även i övrigt har varutillförseln österifrån till Västeuropa i stor utsträckning brutits.

Europas läge har försämrats också därigenom, att priserna på sådana råvaror, som det övervägande köper utifrån, stigit starkt och stigit mera än övriga priser. Betydelsen härav har särskilt understrukits i vad som ovan anförts rörande Storbritanniens handelsbalans.

Aterhämtningen och dollarhjälpen.

Sammanfattningsvis kan sålunda sägas, att Europa vid krigets slut på grund av att varulagren voro uttömda och produktionsapparaten nedsliten och delvis förstörd hade exceptionellt stora importbehov. Dess möjligheter att betala för den behövliga importen voro nedsatta genom produktionens desorganisation och genom förlusten av avkastningen på investeringar på annat håll och av handelsflottan. Eftersom den ström österifrån, som för Europa betytt både varor och inkomster, i stor utsträckning brutits, koncentrerades behovet av tillförsel på den amerikanska kontinenten, som ensam var i stånd att i betydande utsträckning leverera vad Europa behövde. Redan från början hade Europa en dollarfråga i den meningen, att det för sin återuppbyggnad var omedelbart beroende av tillförseln från Amerika.

För att betala ett importöverskott därifrån har Europa haft att tillgå dels kortfristiga fordringar i Amerika, dels amerikanska gåvor och krediter.

Vid krigets slut hade Förenta staterna en nettoskuld till andra länder på totalt 1,2 miljarder dollar; dess långfristiga fordringar motvägdes mer än väl av en kortfristig nettoskuld på 5,6 miljarder dollar. Vid en bedömning av vad andra länder kunnat utnyttja för likvider till Förenta staterna synes man emellertid böra utgå från deras bruttofordringar. Världen utanför Förenta staterna hade vid ingången av 1946 dollartillgodohavanden i

amerikanska banker på 6,4 miljarder dollar, varav 2,5 miljarder kom på Europa. Vidare hade den ett innehav av guld i Förenta staterna på 4,3 miljarder dollar samt amerikansk valuta utanför Förenta staterna på 0,5 miljarder dollar. Detta utgör tillsammans kortfristiga dollartillgodohavanden på 11,2 miljarder dollar. Därtill kommer att samtliga länder utanför Förenta staterna disponerade över viss guldreserv, som under kriget hade undergått en nettoökning med över 3 miljarder dollar. Slutligen hade övriga länder långfristiga tillgodohavanden i Förenta staterna på 6,2 miljarder dollar, vilka åtminstone delvis skulle kunna realiseras för mötande av uppkommande betalningsbehov.¹ Det bör understrykas, att dollartillgodohavandena voro mycket ojämnt fördelade; en väsentlig del av dem innehades av några få länder.

De här nämnda dollartillgodohavandena ha delvis utnyttjats under 1946 och 1947, särskilt under sista kvartalet 1946 och de två första kvartalen 1947. Medan de icke europeiska länderna därmed betalade ungefär hälften av sitt importöverskott från Förenta staterna under 1946 och en större andel därav under 1947, så var utnyttjandet härav från Europas sida under 1946 ännu relativt obetydligt, medan det under de två första kvartalen 1947 användes för likvidering av ungefär en tredjedel av Europas importöverskott från Förenta staterna. Totalt synes guld och dollartillgodohavanden ha använts för dessa ändamål till ett belopp av 1,8 miljarder dollar under 1946 och 3,4 miljarder dollar under de tre första kvartalen 1947.

Under de båda närmaste åren efter krigsslutet lämnades hjälp från Förenta staternas sida på tillhoppa 16,3 miljarder dollar, varav 12,5 miljarder dollar hade utnyttjats på sommaren 1947. Den direkta hjälpen förekom främst i tre olika former, nämligen bidrag till UNRRA — Förenta nationernas hjälp- och återuppbyggnadsorganisation — av vars kostnader Förenta staterna svarade för 73 procent, leveranser enligt låne- och uthyrningslagen samt leveranser för civilbefolkningens försörjning i de ockuperade områdena. UNRRA-hjälpen har främst gått till Grekland, Italien, Jugoslavien och Polen samt i mindre utsträckning till Tjeckoslovakien och Sovjetunionen. De ockuperade områden, till vilkas försörjning Amerika bidragit, äro Italien, Tyskland, Österrike, Japan, Korea och Filippinerna. Västeuropa har i främsta rummet biståtts genom lån. Bland lämnade lån står krediten till Storbritannien på 3 750 miljoner dollar i första rummet. Av totalbeloppet 12,5 miljarder dollar kom 10 miljarder dollar på Europa, varav i sin tur 8 miljarder dollar på de i Pariskonferensen deltagande länderna och 2 miljarder dollar på övriga Europa.

Under tiden från och med tredje kvartalet 1945 till och med tredje kvartalet 1947, d. v. s. en tidrymd av nio kvartal, uppgick Förenta staternas export av varor och tjänster (inklusive ränteinkomster) till sammanlagt 36,6 miljarder dollar, medan motsvarande import utgjorde 16,9 miljarder dollar och

¹ Se NORMAN S. BUCHANAN & FRIEDRICH A. LUTZ, *Rebuilding the World Economy. America's Role in Foreign Trade and Investment*. The Twentieth Century Fund. New York 1947. s. 109—115.

sålunda ett exportöverskott av 19,7 miljarder dollar uppstod. Av detta skulle 13,4 miljarder dollar ha täckts av statlig hjälp från amerikansk sida, medan resten betalats med främmande tillgodohavanden i Förenta staterna, guld, privata gåvor etc. Enbart *varuutbytet* gav under samma tid ett exportöverskott på 13,7 miljarder dollar, varav 8,5 miljarder dollar kom på Europa. Sin största omfattning nådde exportöverskottet under andra kvartalet 1947, då det totalt motsvarade ett årsbelopp av 10 miljarder dollar.¹

Medan effekten av detta exportöverskott på den amerikanska konjunkturutvecklingen — en effekt som sannolikt varit relativt ringa — analyseras i följande kapitel, skall här understrykas dess utomordentliga betydelse för den europeiska återhämtningen. I väsentlig grad måste denna import, som främst gällt livsmedel och råvaror, anses ha varit en nödvändig förutsättning för den produktionsstegring, som ägt rum i Europa. Detta uppsving har redan i föregående kapitel belysts av indextal rörande industriproduktionen i olika länder.

Jämte Förenta staterna ha även andra länder bistått Europa. Kanada, som svarat för 4 procent av kostnaderna för UNRRA, har lämnat Storbritannien, Belgien m. fl. länder lån på tillhoppa 1 750 miljoner dollar. Argentina har utlånat 180 miljoner dollar och Australien och Nya Zeeland ha hjälpt med 120 miljoner dollar.²

1947 års kris.

Under loppet av år 1947 har den europeiska återhämtningen bromsats upp och delvis drabbats av bakslag. Orsakerna härtill äro flera.

För det första synas de tillgångar i form av tillgodohavanden eller av gåvor och krediter, som de europeiska länderna disponerade för betalning av överskottsimport från Amerika, ha varit otillräckliga för den tid, som måste åtgå innan den efter kriget kraftigt rubbade jämvikten i världshandeln kan hinna återställas. Med de krav på levnadsstandard, som Europas folk inte velat uppge, synes jämvikt inte kunna åstadkommas, förrän en kraftig uppräckning av näringslivet kommit till stånd. Svårigheterna för denna torde tidigare ha underskattats. Först genom numera föreliggande undersökningar har man möjlighet att bedöma förutsättningarna för det europeiska näringslivets återuppbyggnad. Såvitt man nu kan se, hade ett bakslag under alla förhållanden varit oundvikligt, när tillgängliga dollarreserver uttömts, där est nya krediter icke kommit till stånd.

Utvecklingen påskyndades för det andra av att dollartillgångarna förbrukades snabbare än beräknat på grund av den starka prisstegringen i Förenta staterna. Under det första året efter krigets slut upprätthölls ännu priskontrollen och prisstegringen var måttlig. Men sedan priskontrollen i Förenta staterna i huvudsak avskaffats i mitten av 1946, satte en stark pris-

¹ Uppgifterna i texten ha hämtats ur *The Impact of Foreign Aid upon the Domestic Economy*. A report to the President by the Council of Economic Advisers. Oktober 1947.

² *Pariskonferensens rapport*. Vol. II. s. 8.

uppgång in, som särskilt gällde jordbruksprodukter och andra råvaror, vilka Europa behövde köpa. Partiprisindex steg från krigets slut till hösten 1947 med omkring 50 procent.

För det tredje påskyndades krisen av ogynnsamma väderleksförhållanden i Europa. I en mera normalt balanserad hushållning mildras verkningarna av sådana omständigheter genom en mångfald buffertar, men i en ekonomi sådan som Europas efter kriget, som arbetar med små lager i olika stadier av produktionsprocessen och med små marginaler över huvud, kunna verkningarna mycket lätt bli katastrofala. Vintern 1946/47 medförde en ovanligt sträng kyla, och då bränslelagren voro små och transportväsendet redan förut hårt ansträngt, inträffade på många håll sammanbrott i bränsleförsörjningen. I Storbritannien lamslogs industrien under två veckor i februari 1947 av kolbristen. 1947 års skörd slog sedan fel i större delen av Europa, varigenom dess importbehov av livsmedel ytterligare ökades. Sommarens torka har även flerstädes lett till vattenbrist och hämmat elektricitetsförsörjningen, som medfört avsevärda produktionsinskränkningar.

För det fjärde har återhämtningen i flera europeiska länder störts av brist på balans inom länderna, en brist på balans som tagit sig uttryck i inflationistiska tendenser med prisstegringar, lönestegringar, oroligheter på arbetsmarknaden och snedvridningar inom produktionen. De i föregående kapitel anförda uppgifterna lämna i viss utsträckning upplysning om dessa förhållanden.

Den här skildrade utvecklingen kan närmare studeras för Storbritanniens bytesbalans. De på s. 35 ovan återgivna siffrorna avsågo det program för 1947, som regeringen gjort upp i början av året. Importen beräknades därvid komma att svara mot 80—85 procent av 1938 års volym, medan exporten, som i slutet av 1946 hade uppnått 110—115 procent av 1938 års volym, skulle bringas att stiga till 140 procent därav vid slutet av 1947. Trots detta räknade man för 1947 med ett totalt underskott av 350 miljoner pund i februari, en siffra som i april hade höjts till 400 miljoner pund.

Vid mitten av 1947 hade utvecklingen trots de sålunda uppgjorda planerna medfört, att det totala underskottet per månad uppgick till 50 miljoner pund, d. v. s. 600 miljoner pund för år räknat.

Importen hade kommit upp i en omfattning, som översteg vad man antog, då planen uppgjordes, och motsvarade omkring 1 700 miljoner pund per år. Till väsentlig del berodde detta överskridande på prisstegringen i Amerika. Å andra sidan hade exporten på grund av kolkrisen i februari sjunkit till ungefär 1938 års volym och ännu i augusti inte hunnit mer än 5 procent däröver.

För att åstadkomma en jämvikt i bytesbalansen har den engelska regeringen i september 1947 i ett nytt program stannat för att skära ned importen med vad som motsvarar 228 miljoner pund om året, främst genom begränsning av importen av livsmedel, tobak, bensin m. m., och att söka snarast möjligt öka exporten med 31 miljoner pund i månaden, d. v. s. med en tred-

jedel. Vid oförändrad prisnivå skulle detta motsvara en ökning upp till 140 procent av 1938 års volym, ett mål, som dock numera knappast synes möjligt att nå förrän i mitten av 1948. Till slutet av 1948 eftersträvas en ökning till 160 procent av 1938 års volym. I ett läge då ett flertal andra länder sett sig tvungna att nedsöka sin import, framstår en sådan exportökning som svåruppnådd.

Läget kompliceras ytterligare därav, att Storbritannien köper 42 procent av sin import från det västra halvklotet men säljer endast 14 procent av sin export dit. I den mån inkomsterna av exporten till östra halvklotet inte äro användbara för betalningar till det västra, uppkommer gentemot det senare ett underskott, som överstiger det totala underskottet i bytesbalansen.

Det brittisk-amerikanska låneavtal, som träffades i slutet av 1945 men inte trädde i kraft förrän i mitten av 1946, innehöll två bestämmelser, som tilldragit sig stor uppmärksamhet. Den ena utgjordes av ett generellt förbud för engelsmännen att i sin handelspolitik »diskriminera» gentemot Förenta staterna, vilket i realiteten utgjort ett hinder för England att genom bilaterala överenskommelser köpa varor från andra länder, som kunnat erhållas till lägre pris från Amerika. Även om modifikationer under hand diskuterats, har denna bestämmelse utgjort ett hinder för engelsmännen att flytta över import till andra marknader.

Den andra bestämmelsen utgjorde en förpliktelse för Storbritannien att inom ett år efter avtalets ikraftträdande införa fri konvertibilitet mellan pund och dollar för alla löpande betalningar. Från den 15 juli 1947 sökte Storbritannien uppfylla detta villkor, sedan vissa allmänna överenskommelser träffats med ett flertal länder om behandlingen av olika pundfordringar. Försöket måste emellertid redan efter fem veckor uppgivas, sedan det medfört avsevärda påfrestningar på Storbritanniens dollartillgodohavanden. Till en del synas dessa, såvitt man i efterhand kunnat utröna, ha föranletts av att vissa länder, bl. a. Belgien och Argentina, utnyttjat konvertibiliteten i större utsträckning än som beräknats. Då konvertibiliteten upphävdes, spärrades samtidigt den återstående, ännu icke utnyttjade delen av det amerikanska lånet eller omkring 400 miljoner dollar. Löpande underskott i betalningarna ha under hösten i huvudsak fått täckas ur Storbritanniens guld- och valuta-reserv, som i augusti uppgick till mellan 500 och 600 miljoner pund. Först i början av december lämnades från amerikansk sida medgivande till utnyttjande av återstoden på det tidigare lånet.

En sammanfattande karakteristik av 1947 års europeiska kris ger följande citat ur rapporten från Pariskonferensen:

»Tidigt under 1947 blev det klart, att kriget hade rubbat jämvikten mellan produktionsförmågan och tillgångarna både i den västra hemisfären och i den övriga delen av världen. Verkningarna av denna brist på jämvikt framgår tydligast av Förenta staternas betalningsöverskott, som vid denna tidpunkt uppgick till 10 miljarder dollar per år. För att vidmakthålla de framsteg som gjorts voro de europeiska länderna tvungna att bibehålla samma importkvantitet från den amerikanska kontinenten som tidigare, ehuru till

stigande priser. Detta ledde oundvikligen till en snabb uttömning av guld- och dollarreserverna. Verkningarna av processen sträcka sig långt utanför Europa och hota grunderna för världsekonomin. Men Europa drabbades hårdast och mest akut på grund av förbrukningen under kriget av dess finansiella och fysiska resurser...

Vid den tidpunkt då rapporten publiceras, ha många länder redan nått ett läge, där bristen på främmande valuta tvingar dem både att begränsa den import av bränsle och råvaror, som är nödvändig för deras industriella produktion och för jordbruket, och att skära ned införseln av livsmedel till en nivå, där den industriella arbetsinsatsen icke längre kan hållas så högt som fordras för återhämtningen. Europa hämtade sig väl från krigsförstörelsen, men återhämtningen har nu hejdots. Krisen djupnar, och verkningarna därav sträcka sig till varje del av världsekonomin.»

Europas behov.

Det läge, som i det föregående tecknats, utgjorde bakgrunden till det initiativ, som den amerikanske utrikesministern Marshall tog genom sitt tal i Harvard den 5 juni 1947. Stödet från Amerika kunde uppenbarligen inte omedelbart upphöra. Å andra sidan borde fortsatt hjälp inte lämnas utan att man först fick en samlad översikt över Europas behov, över dess möjligheter att öka sina egna ansträngningar och över dess förmåga att vid en framtida tidpunkt stå på egna ben. Sedan försöken att härvidlag få till stånd samarbete även med Sovjetunionen och de östeuropeiska länderna misslyckats, samlades representanter för de tidigare nämnda 16 länderna i södra, västra och norra Europa till en konferens i Paris i juli 1947.

De sammanställningar, som gjordes vid Pariskonferensen, baserades på av vart och ett av de deltagande länderna lämnade uppgifter rörande inhemsk produktion, behov för den inhemska förbrukningen, förväntad export och behövlig import för åren 1948—1951. Uppgifterna skulle därvid lämnas utifrån vissa förutsättningar: att erforderlig valuta kunde disponeras, att behoven skulle vara förenliga med uppnåendet av balans i de utländska betalningarna vid periodens slut, att konsumtionsstandarden inte skulle överstiga den, som varje land beräknade att i fortsättningen kunna bevara utan särskild hjälp utifrån, och att ett tillstånd av hög och jämn sysselsättning skulle råda.

Utifrån dessa förutsättningar beräknade Pariskonferensen, att de 16 deltagande länderna, deras beroende områden och Västtyskland skulle komma att ha ett totalt underskott i förhållande till den amerikanska kontinenten under åren 1948—1951 på tillhoppa 22,⁴⁴ miljarder dollar, successivt sjunkande från 8,⁰⁴ miljarder dollar 1948 till 3,⁴⁰ miljarder dollar 1951. Detta underskott skulle uppkomma trots att man räknade med en stegring av exporten till den amerikanska kontinenten från 2,¹⁶ miljarder dollar 1948 till 3,⁷⁴ miljarder dollar 1951 eller med drygt tre fjärdedelar. Redan uppgiften på det sålunda beräknade importbehovet ger ett visst uttryck för storleksordningen av Europas problem.

Ett betydande ytterligare bistånd från amerikansk sida utgjorde emellertid endast en av huvudpunkterna i det program, varom de i Pariskonferensen deltagande länderna enade sig. Den viktigaste var måhända det starka understrykandet av kravet på ökad produktion inom Europa och de delvis rätt detaljerade planer härför, som utarbetades. Andra punkter omfattade en finansiell sanering inom länderna och en vidgad samverkan mellan dem. Eftersom produktionsplanerna ge en konkret bild av den europeiska ekonomiens nuvarande svårigheter, skola de här delvis refereras.

Med rätta har det sagts, att den första förutsättningen för Europas återhämtning är mera livsmedel och mera kol. Beträffande livsmedelsområdet ger emellertid rapporten från Pariskonferensen en mörk bild. Följande tabell 3 återger siffror för produktionen av viktiga livsmedel för de 16 deltagande länderna och Västtyskland.

Tabell 3. Produktion av vissa livsmedel i Västeuropa.

Miljoner ton.

	1934/38	1946/47	1947/48	1950/51
All spannmål	64·5	55·6	48·9	65·8
Brödsäd	34·0	28·3	21·4	34·0
Potatis	57·7	50·7	61·6	68·2
Socker.....	3·4	3·3	3·4	3·9
Kött.....	9·0	5·9	6·0	8·1
Mjölk.....	72·5	55·7	57·0	73·4
Oljor och fetter (inkl. smör)	2·8	2·0	2·2	2·9

Som framgår av tabellen, upptar programmet visserligen för alla deltagarländerna och Västtyskland tillsammans, att man 1951 skall ha kommit upp till samma produktion av brödsäd och övriga cerealier som före kriget, en större produktion av potatis och socker och en så snabb återuppbyggnad av kreatursstocken som möjligt, vilket dock även med största möjliga import av fodermedel icke ställer i utsikt mera än 90 procent av förkrigstidens köttproduktion. Mot detta skall ställas det förhållandet, att området 1951 beräknas komma att rymma en befolkning, som är 11 procent större än före kriget. Även om programmet till fullo skulle kunna realiseras, skulle man 1951 därför ännu inte på långt när ha nått upp till förkrigstidens näringsstandard. Utsikterna att fullfölja detta program hade hunnit försämrats redan under utarbetandet — vilket uttryckligen understrykes i inledningen till ifrågavarande tekniska kommittés rapport — och ha ytterligare försämrats sedan rapporten avlämnats. Importmöjligheterna synas dessutom komma att vara ogynnsammare än man tidigare räknat med. Programmet förutsätter import av brödsäd, fodermedel, gödningsämnen och jordbruksmaskiner.

Jämte livsmedlen äro bränslena av avgörande betydelse för Europas ekonomi. Vid Pariskonferensen uppgavs, att förbrukningen av bränsle och kraft

per invånare för närvarande är 4 gånger så stor i Förenta staterna som i de i konferensen deltagande länderna, medan den före kriget var $2\frac{1}{2}$ gång så stor. Detta är ett uttryck för produktionens tekniska standard och understryker Europas behov av att inte endast återvinna förkrigstidens energiproduktion utan också öka den. Före kriget erhöles deltagarna i Pariskonferensen fyra femtedelar av energibehovet direkt eller indirekt ur kol, och även om oljeförbrukningen ökas och vattenkraftstationer utbyggs, kommer kolförsörjningen att vara av avgörande betydelse.

De viktigaste uppgifterna rörande kolproduktionen i olika delar av världen ha sammanställts i tabell 4, som utvisar produktionen före kriget och

Tabell 4. Produktion av sten- och brunkol.
Miljoner ton.

	Produktion			Planerad produktion				
	Medeltal 1935— 1938	1946	1947 1:a hälften	1947	1948	1949	1950	1951
1. Pariskonferensens deltagare.								
Storbritannien	233	193	100	199	214	227	239	249
Västra Tyskland:								
Franska zonen (inkl. Saar)	13	8	² 5	11	14	15	16	17
Engelska och amerik. zonen	184	107	² 63	133	149	163	182	193
Frankrike	47	49	25	51	51	53	58	63
Belgien	28	23	13	² 4	27	28	30	31
Övriga länder	21	18	9	21	22	26	28	30
Summa	526	398	215	439	477	512	553	583
2. Övriga länder i Europa.								
Polen (nuv. territorium)	61	48	27	60	70	80	.	.
Tjeckoslovakien	30	33	19	38	42	.	.	.
Ungern och Bulgarien	10	9	6	.	.	.	.	.
Tyskland: Ryska zonen	¹ 138	113	² 48	.	.	.	.	.
3. Andra länder.								
Sovjetunionen	127	.	c:a 80	.	.	.	250	.
Förenta staterna	407	537	317	.	.	.	.	.
Kanada	13	16	6	.	.	.	.	.
Japan	42	20	13	.	.	.	.	.
Indien	23	27	14	.	.	.	.	.
Australien	¹ 12	14	7	.	.	.	.	.

¹ 1938 års produktion.

² Hela Tyskland producerade 116 milj. ton, engelska zonen 59 milj. ton. Fördelningen i tabellen på zonerna i övrigt uppskattad.

Källor: *Pariskonferensens rapport*. — *Monthly Bulletin of Statistics (United Nations)*. — *Mirovoje hozajstvo i mirovaja politika*, m. fl.

Engelska källor — *Monthly Digest of Statistics, London & Cambridge Economic Service, Economic Survey for 1947* m. fl. — ange något lägre siffror för Storbritanniens kolproduktion, nämligen för 1946 189 miljoner ton och för första halvåret 1947 något under 100 miljoner ton. Dessa lägre siffror användas i texten i fortsättningen.

under de senaste åren ävensom den planerade produktionen under de närmaste åren.

I de vid Pariskonferensen representerade länderna var kolproduktionen 1947 omkring 20 procent lägre än före kriget. Nedgången kom därvid till övervägande del på Ruhrområdet och Storbritannien; i Västtyskland var produktionen ungefär två tredjedelar av förkrigsnivån, i England drygt 15 procent mindre än 1938.

I Storbritannien uppgick produktionen före kriget till omkring 230 miljoner ton per år, varav omkring 40 miljoner ton exporterades och omkring 190 miljoner ton förbrukades inom landet (inkl. bunkring). Produktionen av 189 miljoner ton år 1946 understeg förbrukningen inom landet, och trots att exporten bortfallit, minskades de redan förut onormalt låga lagren med omkring 5 miljoner ton till omkring 8,5 miljoner ton vid årets slut. Det var främst de minimala lagren, som medförde sammanbrottet i bränsle- och kraftförsörjningen i februari 1947. Vid denna tid framlade den brittiska regeringen ett program innefattande en produktion under år 1947 på 200 miljoner ton och en lagerpåfyllnad av sådan omfattning, att lagren vid årets slut skulle uppgå till omkring 15 miljoner ton. Programmets genomförande hänger väsentligen på att arbetskraftsproblemet kan lösas. Antalet kolgruvearbetare hade nedgått från 782 000 år 1938 till 692 000 vid slutet av 1946. Enligt programmet skulle arbetarantalet ökas till 730 000 vid slutet av år 1947. I juli 1947 hade antalet arbetare stigit till 719 000 man, men därefter följde en viss tillbakagång. Antalet arbetade skift per arbetare och vecka, som före kriget var omkring 5, hade 1946 sjunkit till 4,³⁴; efter en mindre stegring i början av 1947 sjönk det till 4,⁶⁶ i maj och juni 1947 efter femdagarsveckans införande. Senare har en utsträckning av arbetstiden ägt rum. Produktionen per arbetare och skift, som före kriget utgjorde 1,¹⁷ ton, hade 1945 fallit till 1 ton för att 1946 stiga till 1,⁰³ ton; vid femdagarsveckans införande ökade den omedelbart till 1,⁰⁸ ton och den stigande tendensen torde senare ha fortsatt. Under senare delen av november 1947 hade den totala kolproduktionen kommit upp till 4,²⁵ miljoner ton i veckan. Såvitt man nu kan bedöma, finns det anledning att räkna med att den engelska kolproduktionen under 1947 skall komma upp till inemot 200 miljoner ton. Genom begränsning av förbrukningen och genom en mindre import hade den före vinterns inträdande planerade lageruppbyggnaden kunnat genomföras. I mitten av november 1947 nådde lagren 16,5 miljoner ton. En akut bränslebrist torde därför icke behöva befaras under den instundande vintern.

Vid Pariskonferensen utlovades från brittisk sida en stegring av kolproduktionen till 214 miljoner ton 1948 och till 249 miljoner ton 1951, varigenom den vid sistnämnda tidpunkt skulle överstiga förkrigsnivån med 5 procent. En sådan produktionsökning skulle även möjliggöra för England att återupptaga exporten av kol till sina tidigare avnämare i Europa. Den utlovade kvantiteten skulle därvid stiga från 6 miljoner ton 1948 till 29 miljo-

ner ton 1951. Programmets fullföljande förutsätter dels en fortsatt ökning av arbetarantalet, dels en modernisering av utrustningen.

I Västtyskland, där produktionen på senare tid stannat vid två tredjedelar av förkrigsnivån, planeras en ökning till inemot den tidigare omfattningen. Frågan gäller också här arbetskraften, vars prestationsförmåga direkt sammanhänger med livsmedelsförsörjningen. Då förstörelsen under kriget varit stor, fordras även en betydande utrustning.

I Frankrike har förkrigsproduktionen av kol redan i mitten av 1947 överskridits och en ytterligare ökning planeras, medan den belgiska produktionen alltså ligger lägre än före kriget.

Varken under 1946, 1947 eller under de närmaste fyra åren kommer kolproduktionen i Västeuropa att svara mot behoven. Under 1946 var förbrukningen i vissa länder något lägre än före kriget, medan andra — däribland sådana, som själva icke i nämnvärd utsträckning producera kol, såsom Italien, Schweiz, Sverige — erhöilo endast hälften så mycket som före kriget. Trots den planerade produktionsstegringen i framför allt Storbritannien och Västtyskland, räknade man vid Pariskonferensen med ett betydande importbehov utifrån till de deltagande länderna, fallande från 58 miljoner ton 1948 till 37 miljoner ton 1951. Av dessa kvantiteter räknade man med att få en från början stor andel från Förenta staterna, nämligen 41 miljoner ton 1948, som dock skulle kunna sänkas till 6 miljoner ton 1951. Resten — en kvantitet stigande från 17 miljoner ton 1948 till 31 miljoner ton 1951 — skulle hämtas från annat håll, främst Polen. I Amerika har kolproduktionen under kriget stigit högst avsevärt och den faktor, som närmast begränsar leveranserna därifrån, lär vara transportväsendets kapacitet.

Av de östeuropeiska staterna är Polen den största kolproducenten och den största kolerportören. Produktionen överstiger nu förkrigsproduktionen i samma område och en mycket stark ökning planeras. Kol intar också en framträdande plats i Polens export.

I Tjeckoslovakien har förkrigsproduktionen av kol ävenledes överskridits. Genom en stark nedskärning av exporten har förbrukningen inom landet kunnat stegras till 40 procent över förkrigsnivån. Utbyggnaden av den tjeckiska industrien möjliggöres sålunda genom att landet avstår från att exportera kol.

I Sovjetunionen skall kolproduktionen 1947 ha uppnått ungefär förkrigsnivån och en stark ökning planeras fram till 1950. Såvitt framgår av offentliggjorda planer är det avsikten, att kol i viss utsträckning skall ersätta andra bränslen — såväl ved som olja — och dessutom planeras ett par anläggningar för framställning av syntetisk bensin ur kol. I den mån dessa planer förverkligas, synes därför något exportöverskott av kol knappast vara att påräkna.

Förbrukningen av elektrisk kraft har i de i Pariskonferensen deltagande länderna stigit under kriget och beräknas fortsätta att kraftigt stiga till en nivå 1951, som ligger 80 procent över förkrigsnivån. En utbyggnad av pro-

duktionskapaciteten på detta område är därför nödvändig. På grund av kolbristen måste därvid huvudvikten läggas vid sådana ångkraftanläggningar, som kunna använda lågvärdigt bränsle, och vid vattenkraftanläggningar. Planerna vid Pariskonferensen upptog en utbyggnad av generatorkapaciteten med över 25 miljoner kW eller till två tredjedelar över förkrigsnivån och ett samarbete mellan en del av de deltagande länderna på detta område.

Kolbristen medför också en stegrad förbrukning av brännolja, nämligen från 12 miljoner ton 1947 till 28 miljoner ton 1951 mot endast 4,8 miljoner ton 1938. Jordbrukets mekanisering kräver drivmedel. Vägunderhållet och vägtrafiken ställa krav på oljeprodukter. Trots att man räknar med att flera länder också i fortsättningen skola begränsa bensinförbrukningen för mindre nödvändiga ändamål, kalkylerar man med en ökning av den totala förbrukningen av oljeprodukter mellan 1947 och 1951 med 59 procent till något mer än dubbla förkrigsförbrukningen, varvid den stora ökningen ligger på brännolja för industrien och sjöfarten.

För att en sådan utveckling skall vara möjlig planeras en betydande utbyggnad av raffineringskapaciteten inom de deltagande länderna, nämligen till $2\frac{1}{2}$ gånger förkrigskapaciteten. Detta motiveras dels av en önskan att spara valuta för Europa, dels med hänsyn till att raffineringskapaciteten i världen är otillräcklig, dels med nödvändigheten att i fortsättningen i större utsträckning använda råolja från östra Medelhavet.

Pariskonferensens rapport understryker att oljemarknaden för närvarande är mycket ansträngd. Förenta staterna, som är den ojämförligt största producenten och konsumenten av olja, har från att ha varit en stor exportör av olja till Europa och andra länder blivit nettoimportör. Det kommer därför inte att vara lätt att täcka de stigande oljebehoven i Västeuropa. De stora ansträngningar, som för närvarande göras av amerikanska och icke amerikanska producenter att öka produktionen, böra emellertid kunna lämna betydande resultat inom en relativt kort tid, särskilt om erforderlig utrustning kan åstadkommas. Det har därför ansetts rimligt att antaga att oljeprogrammet skall kunna uppfyllas.

Den s. k. Harrimankommittén, som på den amerikanske presidentens uppdrag granskat Pariskonferensens rapport, är på denna punkt mera pessimistisk. Den förklarar att världens oljetillgångar för närvarande äro otillräckliga för att täcka behoven. Till och med i Förenta staterna överstiger efterfrågan tillgången. Det är därför mycket osannolikt, att Europas oljebehov sådana de redovisats i Pariskonferensens rapport skola kunna täckas till fullo under perioden 1948—51. Under de närmaste åren väntas en stor utvidgning av utvinningen av råolja från oljefälten i Mellersta Östern. Samtidigt måste en motsvarande expansion av raffineringskapaciteten och transportmöjligheterna åstadkommas. Denna utveckling förväntas efter hand möjliggöra ett täckande av Europas oljebehov men med åtminstone ett eller två års försening i förhållande till Pariskonferensens beräkningar.

I Parisrapporten framhålles att varje brist på olja måste komma att leda antingen till en begränsning av den ekonomiska aktiviteten eller till ökat behov av kol. Även om det beräknade behovet skulle kunna täckas, så skulle den totala oljeförbrukningen per invånare i Västeuropa ännu 1951 icke uppgå till mera än 15 procent av vad den år 1946 var i Förenta staterna.

En särskild svårighet bildar koks försörjningen för Västeuropas järnhantering, som tidigare främst varit baserad på koksproduktionen i Ruhr. De utvägar, som övervägdes vid Pariskonferensen, innefattade begränsning av koks förbrukningen för andra än metallurgiska ändamål, en besparing av koks vid järnframställningen genom användande av högvärdig malm och import av en större andel koksande kol från Förenta staterna och Polen.

Tabell 5. Stålproduktion.

Miljoner ton.

	Produktion			Planerad produktion				
	1938	1946	1947 1:a hälft- en	1947	1948	1949	1950	1951
1. Pariskonferensens deltagare.								
Storbritannien	10·6	12·9	6·1	12·7	14·0	14·2	14·5	15·0
Västra Tyskland:								
Franska zonen (inkl. Saar)	3·0	0·3	.	0·8	1·7	2·7	2·7	2·7
Engelska och amerik. zonen	17·8	2·7	1·3	2·8	4·1	5·5	7·5	10·0
Belgien	2·3	2·3	1·4	2·8	4·3	4·3	4·9	4·9
Frankrike	6·2	4·4	2·9	5·8	10·4	10·9	11·7	12·7
Italien	2·3	1·2	.	1·6	2·5	2·7	2·8	3·0
Luxemburg	1·4	1·3	0·7	1·8	3·0	3·0	3·0	3·0
Sverige	1·0	1·2	0·6	1·2	1·3	1·5	1·8	2·1
Övriga länder	0·9	0·5	.	0·8	1·0	1·3	1·6	2·0
Summa	45·5	26·8	.	30·3	42·3	46·1	50·5	55·4
2. Övriga länder i Europa.								
Polen	1·4	1·2	0·7	1·4	1·8	2·0	.	.
Tjeckoslovakien	1·8	1·7	1·1	2·2	2·4	.	.	.
Ungern	0·6	0·4	0·3	.	.	.	.	.
3. Andra länder.								
Sovjetunionen	¹ 17·7	.	.	.	.	.	25·4	.
Förenta staterna	² 28·8	60·4	38·4	.	.	.	.	.
Kanada	1·2	2·1	1·3	.	.	.	.	.
Indien	1·0	1·2	0·6	.	.	.	.	.
Australien	1·2	1·1	0·6	.	.	.	.	.
Japan	6·5	0·6	0·4	.	.	.	.	.

¹ 1937. — ² 1937 51·4 milj. ton.

Källor: *Pariskonferensens rapport.* — *Monthly Bulletin of Statistics (United Nations).* — *Mirovoje hozajstvo i mirovaja politika.*

Beträffande järn och stål föreligger för de vid Pariskonferensen representerade staterna och Västtyskland en produktionsnedgång mellan 1938 och 1947 på en tredjedel, från 45,5 miljoner ton till 30,3 miljoner ton. Hela nedgången kommer emellertid på Västtyskland, som 1938 producerade 17,8 miljoner ton men vars produktion 1947 beräknats stanna vid 2,8 miljoner ton. Fördelningen av stålproduktionen på olika länder framgår av tabell 5.

Vid Pariskonferensen uppgjorda planer innefatta en ökning av stålproduktionen med 80 procent i förhållande till 1947 till en nivå av 55 miljoner ton år 1951, varvid man skulle ha kommit 10 miljoner ton eller närmare 20 procent över 1938 års produktion. Härvid har man utgått från att den västtyska produktionen tillåtes stiga till 10 miljoner ton 1951 i överensstämmelse med den plan för dubbelzonens industri, som överbefälhavarna fastställde den 29 augusti 1947. Även med denna produktion skulle stålförbrukningen per invånare i hela det berörda området endast utgöra en tredjedel av vad den är i Förenta staterna.

Av de planer, som uppgjordes vid Pariskonferensen, skall här till sist endast omnämnas, att kapaciteten på landtransporternas område skall stegras till 25 procent över 1938 års nivå och att handelsflottorna skola återställas till förkrigsnivån samt att större delen av den maskinella utrustning, som erfordras för produktionsprogrammets fullföljande, skall åstadkommas inom Europa.

Trots denna starka produktionsökning beräknas likväl ett underskott uppkomma i handeln med den amerikanska kontinenten av tidigare angiven storleksordning. Av detta underskott på 8 miljarder dollar 1948 skulle 6,5 miljarder dollar komma på fyra områden, nämligen Storbritannien (2,63 miljarder dollar), Frankrike (1,76 miljarder dollar), Västtyskland (1,27 miljarder dollar) och Italien (0,93 miljarder dollar).

På förslag av Förenta staternas regering har kongressen i december 1947 fattat beslut om en omedelbar nödhjälp på 540 miljoner dollar till Italien, Frankrike, Österrike och Kina, varav 522 miljoner dollar skulle komma på de europeiska länderna. Därjämte har Storbritannien medgivits rätt att disponera återstående del av det stora amerikanska lånet.

De närmaste framtidsutsikterna.

De sammanställningar rörande Europas behov och produktionsförmåga, som utförts dels vid Pariskonferensen och dels vid Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa, ge en ganska god bild av det nuvarande läget. Man synes härav kunna draga följande slutsatser.

Även i gynnsammaste fall, d. v. s. om de vid Pariskonferensen representerade länderna kunna fullfölja det därvid uppgjorda produktionsprogrammet, vilket måste anses innefatta en maximal ansträngning; om däri ingående återuppbyggnad av näringslivet i Västtyskland kommer till stånd;

om förutsatt handelsutbyte mellan Västeuropa och Östeuropa utvecklar sig och om biståndet från amerikanskt håll får angiven omfattning, så kommer Europas läge visserligen att successivt förbättras men knappheten på t. ex. livsmedel och bränslen ännu år 1951 inte att vara hävd. Näringsstandarden skulle i genomsnitt komma att ligga kanske 10 procent under förkrignivån.

I samma mån som någon av de angivna förutsättningarna icke uppfylles, måste utvecklingen bli än ogynnsammare, d. v. s. om produktionsansträngningarna störas av arbetskonflikter, inflation eller andra faktorer, om Västtysklands återuppbyggnad försinkas av politiska omständigheter, om handeln mellan västra och östra Europa hämmas eller om Förenta staternas bidrag bli mindre. Alla dessa omständigheter kunna påverka takten i Europas återhämtning.

Sverige är givetvis omedelbart beroende av utvecklingen i Europa: dess kolbrist påverkar vår bränsleförsörjning, dess dollarsvårigheter öva inflytande på vårt valutaläge. Vi exportera till de europeiska länderna övervägande sådana varor, som äro av stor betydelse för deras återhämtning: trävaror, pappersmassa, järn, stål och maskiner. Endast vid en allvarlig ytterligare försämring av Europas läge synas vi behöva riskera, att våra traditionella kunder inte längre ha råd att köpa våra produkter. Men vi äro även i stort behov av att från dem i utbyte erhålla sådana produkter, som spela en viktig roll i vår försörjning. Det är främst där, som ett återställande av de europeiska ländernas leveransförmåga i fråga om kol, järn och annat är av betydelse för svenskt näringsliv.

Bihang 3.

PM

angående den statsfinansiella utvecklingen.

Tab. 1. Statens inkomster och utgifter budgetåren 1939/40—1946/47.

Inkomster.		Utgifter.	
Budgetåret 1939/40.			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	1 849	Driftbudgetens utgifttitlar ...	2 514
Statslån	991	Kapitalinveste- ringar	366 milj. kr.
		avgår avskriv- ningar	42 " "
			324
		Fonders och diverse medels netto- uttag från statsverkets och riksgäldskontorets checkräk- ningar	103
		Diverse avräkningskonton	13
	2 840		
Kassamedelsförbrukning	114		
Summa	2 954	Summa	2 954

Budgetåret 1940/41.			
	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar..	2 037	Driftbudgetens utgifttitlar ...	3 414
Statslån	1 545	Kapitalinveste-	
Fonders och diverse medels net-		ringar	464 milj. kr.
toinsättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	54 " "
räkningar	94		410
	3 676	Diverse avräkningskonton	28
Kassamedelsförbrukning	176		
Summa	3 852	Summa	3 852

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 3:
Statsfinansiella utvecklingen m. m.*

Budgetåret 1941/42.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar..	2 268	Driftbudgetens utgifttitlar ...	3 604
Statslån	1 757	Kapitalinveste-	
Fonders och diversemedels net-		ringar	481 milj. kr.
toinsättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	77 " "
räkningar	124	Diverse avräkningskonton	404
	4 149		156
Kassamedelsförbrukning	15		
Summa	4 164	Summa	4 164

Budgetåret 1942/43.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar..	2 704	Driftbudgetens utgifttitlar ...	4 037
Statslån	1 805	Kapitalinveste-	
Fonders och diversemedels net-		ringar	466 milj. kr.
toinsättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar	91 " "
räkningar	6		375
Diverse avräkningskonton	3		4 412
		Kassamedelsökning	106
Summa	4 518	Summa	4 518

Budgetåret 1943/44.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar..	3 106	Driftbudgetens utgifttitlar ...	4 072
Statslån	1 042	Kapitalinveste-	
Fondmedel, insatta i riksgälds-		ringar	546 milj. kr.
kontoret, som i samband med		avgår avskriv-	
kapitalbudgetens omläggning		ningar	85 " "
salderats mot resp. fonders			461
kapitalskulder	442		
Fonders och diversemedels net-			4 533
toinsättningar å statsverkets		Kassamedelsökning	102
och riksgäldskontorets check-			
räkningar	31	Summa	4 635
Diverse avräkningskonton	14		
Summa	4 635		

Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 3:
Statsfinansiella utvecklingen m. m.

3

Budgetåret 1944/45.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 251	Driftbudgetens utgiftstitlar....	4 103
Statslån	1 179	Kapitalinve-	
Diverse avräkningskonton	95	ringar	787 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar	181 » » 606
		Fonders och diversemedels netto-	
		uttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	24
	4 525		
Kassamedelsförbrukning	208		
Summa	4 733	Summa	4 733

Budgetåret 1945/46.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 528	Driftbudgetens utgiftstitlar....	3 329
Statslån	242	Kapitalinve-	
Fonders och diversemedels netto-		ringar	543 milj. kr.
insättningar å statsverkets		avgår avskriv-	
och riksgäldskontorets check-		ningar.....	203 » » 340
räkningar	242	Diverse avräkningskonton	128
			3 797
		Kassamedelsökning	215
Summa	4 012	Summa	4 012

Budgetåret 1946/47.

	Milj. kr.		Milj. kr.
Driftbudgetens inkomsttitlar ..	3 606	Driftbudgetens utgiftstitlar ...	3 155
Statslån.....	1 225	Kapitalinve-	
		ringar	753 milj. kr.
		avgår avskriv-	
		ningar.....	92 » » 661
		Fonders och diversemedels net-	
		touttag från statsverkets och	
		riksgäldskontorets checkräk-	
		ningar	43
		Diverse avräkningskonton	142
	3 831		
Kassamedelsförbrukning	170		
Summa	4 001	Summa	4 001

Anm. Med kassamedelsförbrukning avses i tabellen disposition av medel å statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar i riksbanken resp. i affärsbankerna, oavsett ändamålet. Kassamedelsökning betecknar tillskott till samma räkningar, oavsett om detta härrör från transaktioner redovisade över budgeten eller från betalningar vid sidan av denna. Termerna användas i samma betydelse i tab. 4.

¹ I detta belopp ingår en till riksbanken överlämnad förbindelse på 182 miljoner kronor i samband med överföring till riksgäldskontoret av en vid apprecieringen av den svenska kronan uppkommen bokföringsförlust. Den egentliga statsskuldökningen under budgetåret 1946/47 utgjorde sålunda endast 43 miljoner kronor.

Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna: Bih. 3:
Statsfinansiella utvecklingen m. m.

Tab. 2. Inkomster och utgifter på driftbudgeten under budgetåren 1939/40—1946/47. (Miljoner kronor.)

Budgetår	Driftbudgeten		
	Inkomster	Utgifter	Överskott (+) resp. underskott (—)
1939/40	1 849	2 514	— 665
1940/41	2 037	3 414	— 1 377
1941/42	2 268	3 604	— 1 336
1942/43	2 704	4 037	— 1 333
1943/44	3 106	4 072	— 966
1944/45	3 251	4 103	— 852
1945/46	3 528	3 329	+ 199
1946/47	3 606	3 155	+ 451

Tab. 3. Förändringar i statens upplåning under budgetåren 1939/40—1946/47. (Miljoner kronor.)

Budgetår	Fonde- rad stats- skuld	Tillfällig statsskuld			Summa (kol. 2 + 3 + 4)	Reinves- terade kapital- medel ²	Summa redo- visad stats- skuld (kol. 6 + 7)
		Obliga- tions- lån	Skattkammar- växlar m. m.				
			Summa	därav mot likvid i främman- de valuta ¹			
1	2	3	4	5	6	7	8
1939/40	395	—	166	156	561	430	991
1940/41	1 192	—	331	175	1 523	22	1 545
1941/42	1 280	—	349	115	1 629	128	1 757
1942/43	1 060	500	— 44	— 105	1 516	289	1 805
1943/44	1 061	—	236	— 50	1 297	³ — 255	1 042
1944/45	998	— 500	290	— 311	788	391	1 179
1945/46	1 090	—	— 696	— 130	394	— 152	242
1946/47	— 125	—	⁴ 1 005	—	880	⁵ — 655	⁴ 225
Summa	6 951	—	1 637	— 150	8 588	198	8 786
Statsskulden den 30 juni 1939.....	2 009	—	150	150	2 159	475	2 634
Statsskulden den 30 juni 1947.....	8 960	—	1 787	—	10 747	673	11 420

¹ Väckelkredit 1 och 2 i riksbanken.

² Medel tillhöriga statsinstitutioner och fonder inlånade direkt eller genom riksbanken.

³ Detta belopp innefattar å ena sidan en ökning med 187 milj. kr. och å andra sidan en minskning med 442 milj. kr., vilken senare är hänförlig till den i tab. 1 angivna salderingen i samband med kapitalbudgetens omläggning per den 30 juni 1944. Då denna minskning av statsskulden om 442 milj. kr. endast är av formell natur har hänsyn icke tagits till densamma i de följande tabellerna.

⁴ Se not 1 till tab. 1.

⁵ I beloppet 1 005 miljoner kronor ingå 700 miljoner kronor i skattkammarväxlar, som överlämnats till riksbanken vid den partiella avvecklingen av riksbankens kontofordran på riksgäldskontoret under rubriken »Till riksgäldskontorets förfogande ställda belopp». Motsvarande belopp ingår som minuspost i kol. 7.

Tab. 4. Statsupplåningens placering.

(Miljoner kronor.)

	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45	1945/46	1946/47
Utgiftsoverskott å riksstaten	989	1 787	1 740	1 708	1 427	1 458	141	210
Transaktioner vid sidan av riksstaten	116	— 66	32	— 9	— 45	— 71	— 114	185
Summa utgiftsoverskott	1 105	1 721	1 772	1 699	1 382	1 387	27	395
<i>Upplåning:</i>								
på marknaden:								
skattkammарväxlar	—	—	5	10	63	140	— 211	27
övrig upplåning	405	1 161	848	1 081	1 005	609	1 067	— 252
hos affärsbankerna:								
skattkammарväxlar	—	100	195	90	162	417	— 451	— 465
övrig upplåning	—	62	411	520	113	— 171	81	— 585
hos riksbanken:								
tillfällig upplåning	—	25	55	— 80	4	104	38	1 923
valutakrediter	156	175	115	— 105	— 50	— 311	— 130	—
riksgäldskontorets förbindelse ¹	—	—	—	—	—	—	—	182
hos statsinstitutioner och fonder:								
direkt av riksgäldskontoret	72	30	97	119	90	111	11	17
genom riksbankens förmedling	358	— 8	31	170	97	280	— 163	— 672
<i>Kassamedelsförbrukning:</i>								
räkningar i riksbanken ...	128	189	— 7	— 111	— 84	191	— 193	203
andra bankräkningar	— 14	— 13	22	5	— 18	17	— 22	— 33
Summa	1 105	1 721	1 772	1 699	1 382	1 387	27	395

¹ Jfr not 1 till tab. 1.

Anm. »Utgiftsoverskott å riksstaten» motsvarar underskottet å driftbudgeten ökat med kapitalinvesteringarna, exkl. avskrivningar, (jfr tab. 1 och 2). »Transaktioner vid sidan av riksstaten» utgör saldот av övriga i tab. 1 angivna poster med undantag av beloppen för statslån och kassamedelsförändringar.

I tabellens andra del har verkställt en uppdelning av statsskuldökningen för resp. år, varvid summan av upplåningen på marknaden, hos affärsbankerna och hos riksbanken samt riksgäldskontorets förbindelse motsvarar i kol. 6 i tab. 3 redovisade belopp, medan beloppen för upplåningen hos statsinstitutioner och fonder korrespondera mot kol. 7 i tab. 3. I tab. 1 angivna belopp för »Statslån» motsvara summan av under upplåning i tab. 4 upptagna belopp, och de i de båda tab. angivna beloppen för »Kassamedelsförbrukning» korrespondera likaledes (minustecknen ange kassamedelsökning).

Tab. 5. Riksbankens transaktioner och utvecklingen av tillgången på betalningsmedel.

(Milljoner kronor.)

	1939 /40	1940 /41	1941 /42	1942 /43	1943 /44	1944 /45	1945 /46	1946 /47
Nettoresultatet av riksbankens samtliga guld- och valutatransaktioner	- 961	+ 602	+ 254	+ 193	+ 365	+ 76	+ 330	- 1960
Nettoförändringar å statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken (exkl. clearingmedel)	+ 402	+ 110	+ 47	+ 17	- 7	+ 284	- 338	¹ - 162
Växelkrediter	+ 156	+ 175	+ 115	- 105	- 50	- 311	- 130	—
Nettoresultatet av riksbankens köp och försäljningar av obligationer m. m. (exkl. växelkrediter)	+ 5	+ 48	+ 11	- 100	+ 49	+ 115	+ 38	¹ + 2072
Rediskonterade växlar	+ 203	- 201	- 3	—	—	—	—	—
Lån och krediter till kreditinstitut .	+ 199	- 160	- 37	- 1	—	—	+ 19	- 2
Lån och krediter till andra än kreditinstitut med avdrag för insättningar å bunden räkning	+ 83	- 97	- 116	- 99	- 104	- 19	+ 69	+ 144
Andra transaktioner med marknaden	+ 11	- 30	+ 8	- 11	+ 31	+ 15	- 9	+ 8
Summa	+ 98	+ 447	+ 279	- 106	+ 284	+ 160	- 21	+ 100
Utelöpande sedlar	+ 419	- 29	+ 257	+ 263	+ 257	+ 219	+ 51	+ 122
Affärsbankernas m. fl. tillgodohavanden å checkräkning hos riksbanken	- 321	+ 476	+ 22	- 369	+ 27	- 59	- 72	- 22
Summa	+ 98	+ 447	+ 279	- 106	+ 284	+ 160	- 21	+ 100

¹ Jfr not 5 till tab. 3.

Anm. »Nettoförändringar å statliga myndigheters checkräkningar i riksbanken (exkl. clearingmedel)» motsvarar summan av de i tab. 4 angivna posterna »Reinvesterade kapitalmedel: genom riksbankens förmedling» samt »Kassamedelsförbrukning: räkningar i riksbanken» (omfattande endast statsverkets och riksgäldskontorets checkräkningar) *plus* förändringarna å övriga statliga myndigheters checkräkningar *plus* riksgäldskontorets förbindelse (jfr not 1 till tab. 1) *minus* förändringarna av beloppet vid varje tidpunkt i riksbanken inneslående clearingmedel. Ifrågavarande tre korrigeringsposter ha icke ansetts vara av sådant intresse, att de här särskilt specificerats. Förändringarna i behållningen av clearingmedel ha i tab. 5 frändragits, emedan de i förevarande sammanhang böra redovisas under köp och försäljning av guld och valutor.

»Nettoresultatet av riksbankens köp och försäljningar av obligationer m. m.» innefattar även i tab. 4 angivna »Tillfällig upplåning hos riksbanken».

»Andra transaktioner mot marknaden» motsvaras av sådana förändringar i riksbankens balansräkning vilka var för sig äro av underordnad betydelse och icke utan vidare kunnat hänföras till någon av de tidigare i tabellen specificerade transaktionerna.

Plustecknen i tabellens första del ange, att den registrerade förändringen medfört ett utflöde av betalningsmedel från riksbanken, minustecknen ange att förändringarna medfört en indragning av betalningsmedel till riksbanken. I tabellens andra del ange plus- och minustecknen ökning resp. minskning i betalningsmedelsförsörjningen.

Statsfinansiella utvecklingen m. m.

Som av tab. 4 och 5 framgår ha under budgetåret 1946/47 skett betydande förändringar beträffande statsupplåningens placering i samband med valutautströmningen. Detta problem har utförligt behandlats i bankofullmäktiges skrivelse den 30 september 1947, vari bland annat framhålls följande.

En undersökning av utvecklingen på penning- och kapitalmarknaden efter apprecieringen föregående år ger vid handen (se nedanstående tabell), att riksbanken hittills (t. o. m. den ²³/₉ 1947) genom försäljning av guld och valutor indragit betalningsmedel till ett belopp av ca 2 200 miljoner kronor. Samtidigt har riksbanken genom köp av obligationer och skattkammарväxlar försett marknaden med betalningsmedel till ett belopp av nära 1 500 miljoner kronor. Nettoeffekten härav har för den ifrågavarande perioden blivit en åtstramning av marknaden med drygt 700 miljoner kronor.

Utvecklingen på penning- och kapitalmarknaden som följd av riksbankens transaktioner.

Jämförelse mellan nettoutströmningen av guld och valutor samt riksbankens nettointköp från riksgäldskontoret och marknaden av obligationer och skattkammарväxlar (inklusive förändringar av till riksgäldskontorets förfogande ställda medel) enligt riksbankens officiella rapporter. I de fall förändringen lett till en åtstramning av penningmarknaden har detta angivits med ett minustecken, motsatsen med ett plustecken. (Milj. kr.)

Guld och valutor per ¹⁵ / ₇ 1946	2 755	
» » » » ²³ / ₉ 1947	589	— 2 166
Obligationer och skattkammарväxlar samt till riksgäldskontorets förfogande ställda medel per ¹⁵ / ₇ 1946	975	
Obligationer och skattkammарväxlar samt till riksgäldskontorets förfogande ställda medel per ²³ / ₉ 1947	2 429	+ 1 454
Saldo: Åtstramning av marknaden under tiden ¹⁵ / ₇ 1946 — ²³ / ₉ 1947		— 712

Riksbankens stödköp av skattkammарväxlar och obligationer verka givetvis, om de betraktas isolerat, lättande på penning- och kapitalmarknaden, men de måste ses i relation till riksbankens övriga affärer. Nettoeffekten på marknaden bestämmes av den verkan, som åstadkommes av samtliga riksbankstransaktioner. För här ifrågavarande period har som ovan anförts nettoresultatet blivit en åtstramning.

Stödköpen från riksbankens sida ha varit konsekvensen av den försämring av bankernas likviditet, som i första hand valutautflödet åstadkommit. Försäljningar av skattkammарväxlar och obligationer ha direkt och indirekt varit en form, i vilken marknadens köp av valutor kommit att finansieras. I den allmänna debatten har man — med bortseende från valuta-försäljningarnas åtstramande effekt — gjort gällande, att den relativt sett högre likviditet, som uppstått genom riksbankens köp av skattkammарväxlar och obligationer, varit en avgörande faktor för den importexpansion, som lett fram till de nuvarande valutasvårigheterna. Ett sådant sammanhang föreligger icke. Köpen av skattkammарväxlar och obligationer äro i och för sig en följd av och ej en orsak till valutaförsäljningarna.

Att marknadens strävan att under trycket från stigande investeringsverksamhet och import upprätthålla sin likviditet kommit att taga formen av omfattande försäljningar av skattkammарväxlar och obligationer — en form, som avviker från den under tidigare perioder vanliga, nämligen rediskontering eller belåning av obligationer — får ses mot bakgrunden av utvecklingen på penning- och kapitalmarknaden under kriget. På grund av bristande utlåningsmöjligheter upptogo affärsbanker, sparbanker och försäkringsbolag under kriget stora belopp skattkammарväxlar och obligationer. De fingo därigenom en helt annan fördelning på sin portfölj än den vanliga. Då efter kriget möjligheter till sedvanlig utlåning, bland annat placering i inteckningar, åter erbjödos, försålde ifrågavarande kreditinstitut skattkammарväxlar och obligationer. Förmodanden om en förestående räntehöjning ha föranlett, att dessa tendenser med särskild styrka koncentrerats till vissa tillfällen, framför allt till vissa dagar i mitten av september innevarande år. Att vid räntepolitikens utformning tillmätta sådana rörelser på penning- och kapitalmarknaden avgörande vikt skulle innebära, att man vid ställningstagandet i räntefrågan icke toge hänsyn till en ränteförändrings inverkan på samtliga de faktorer som bestämma den samhällsekonomiska balansen.

I en bilaga, som också här torde få återges, ha lämnats ytterligare uppgifter rörande utvecklingen.

Utvecklingen på penning- och kapitalmarknaden som följd av riksbankens transaktioner.

Jämförelse mellan nettoutströmningen av guld och valutor samt riksbankens nettoinköp från riksgäldskontoret och marknaden av obligationer och skattkammарväxlar (inklusive förändringar av till riksgäldskontorets förfogande ställda medel) enligt riksbankens officiella rapporter. Om förändringen lett till en åtstramning av penningmarknaden har detta angivits med ett minustecken, motsatsen med ett plustecken. (Milj. kr.)

1. Per 15/7 1946 och 31/10 1946.

Guld och valutor per 15/7 1946	2 755		
» » » » 31/10 1946	2 458	—	297
Obligationer, skattkammарväxlar och till riksgäldskontorets förfogande ställda medel per 31/10 1946	962		
Obligationer, skattkammарväxlar och till riksgäldskontorets förfogande ställda medel per 15/7 1946	975	—	13
Saldo: Åtstramning av marknaden		—	310

2. Per 31/10 1946 och 31/8 1947.

Guld och valutor per 31/10 1946	2 458		
» » » » 31/8 1947	706	—	1 752
Obligationer, skattkammарväxlar och till riksgäldskontorets förfogande ställda medel per 31/8 1947	2 525		
Obligationer, skattkammарväxlar och till riksgäldskontorets förfogande ställda medel per 31/10 1946	962	+	1 563
Saldo: Åtstramning av marknaden		—	189

Statsfinansiella utvecklingen m. m.

3. Per 31/8 1947 och 23/9 1947.

Guld och valutor per 31/8 1947	706		
» » » » 23/9 1947	589	—	117
Obligationer, skattkammarväxlar och till riksgäldskontorets förfogande ställda medel per 31/8 1947.....	2 525		
Obligationer, skattkammarväxlar och till riksgäldskontorets förfogande ställda medel per 23/9 1947	2 429	—	96
Saldo: Åtstramning av marknaden		—	213
Total åtstramning av marknaden 15/7 1946—23/9 1947		—	712

Riksbankens innehav av fordringar på riksgäldskontoret (inklusive skattkammarväxlar) och svenska obligationer.

	15/7 1946	31/10 1946	31/8 1947	23/9 1947
Skattkammarväxlar och till riksgäldskontorets förfogande ställda medel.....	822	822	1 360	1 235
Obligationer (korta och långa)	153	140	1 165	1 194
Summa	975	962	2 525	2 429

Bihang 4.

Utdrag ur fullmäktiges i riksbanken skrivelse den 17 oktober 1947.

Det kan sägas, att den sannolika försämringen av förutsättningarna för svensk produktion och konsumtion må vara en ofrånkomlig konsekvens av det finansiella sammanbrottet i Europa, men att denna konsekvens hade kunnat undvikas, om Sverige vidmakthållit den gynnsamma valutaställning som förelåg efter krigets slut. Enligt detta resonemang skulle man vid en omsorgsfull hushållning med valutareserven i varje fall ha kunnat avstå från att kräva att betalningarna gentemot Förenta staterna och övriga dollarområden skulle balansera. När man bedömer den praktiska betydelsen av detta resonemang, har man att se på *dels* i vad mån valutareserven blivit lägre på grund av svensk kreditgivning till andra länder, *dels* i vad mån den import, genom vilken valutareserven under de förflutna tolv månaderna till stor del förbrukats, fyllt en väsentlig uppgift eller icke.

I skrivelsen den 22 maj 1947 hävdas, att Sverige under den första efterkrigstiden knappast hade något alternativ till en omfattande kreditgivning till utlandet, om vi ville återupptaga den svenska exporten och nyttiggöra den svenska produktionen i det även ur vår synpunkt mycket angelägna europeiska återuppbyggnadsarbetet. Till stöd för denna ståndpunkt må här erinras om de sammanhang, i vilka de olika krediterna lämnades. En tablå utvisande gången av den svenska kreditgivningen från början av kriget och till nu bifogas denna skrivelse såsom bilaga.

Av tablå framgår, att före vapenstilleståndet i maj 1945 krediter för icke kommersiella ändamål lämnats till Danmark, Finland, Holland och Norge för sammanlagt 600 miljoner kronor. Dessa krediter, som i huvudsak avsågo utgifter för legationsverksamhet, flyktinghjälp, polisutbildning och liknande ändamål, sakna, med hänsyn till att de sålunda icke tagit exportvaror i anspråk, i detta sammanhang betydelse.

Före vapenstilleståndet och i omedelbar anslutning till detta (fram till utgången av juli 1945) lämnades krediter för kommersiella ändamål (respektive genom konsolidering av fordringar, som uppkommit under kriget) på i runt tal 950 miljoner kronor. Europa — utom Schweiz och Portugal — saknade vid denna tidpunkt möjligheter att finansiera en import från Sverige i guld eller hårda valutor. Alternativet till kreditgivningen — eventuellt på ett par hundra miljoner när — skulle ha varit *antingen* att man försökt pressa ut ifrågavarande produkter på hårdvalutamarknaderna med uppoffrande av återuppbyggnadsintresset och trots att dessa varor icke ägde en normal marknad inom dollarområdet *eller* att man varit beredd att under en längre tid arbeta på lager för att avsätta varorna vid en senare tidpunkt, då finansläget i Europa förbättrats. Det är emellertid icke troligt att en dylik politik kunnat ifrågakomma, vare sig med hänsyn till vårt näringsliv eller till våra naturliga förpliktelser mot övriga västeuropeiska länder. Tanken att man skulle ha kunnat skapa en väsentligt bättre valutaställning genom att underlåta ifrågavarande kreditgivning tager ej hänsyn

till den inverkan, som de redan vid krigets slut föreliggande betalningssvårigheterna i Europa med nödvändighet måste utöva på Sveriges ekonomi.

Från utgången av juli 1945 ha nya krediter av större omfattning lämnats endast till Sovjetryssland och Polen. Den polska krediten sammanhängde med Sveriges kolförsörjning. Krediten till Sovjetryssland kan hittills icke ha haft någon större inverkan på Sveriges valutaställning. Det kan påpekas, att de totala, hittills kontrakterade beställningarna under det ryska kreditavtalet uppgå till 225 miljoner kronor men avse leverans ända fram till och med år 1951; den i tablån redovisade belastningen å i runt tal 50 miljoner kronor avser blott till en mindre del varulikvider.

I det förut angivna beloppet på 950 miljoner kronor ingår en pundbehållning på 240 miljoner kronor. Det har innevarande år, i samband med en allmän finansuppgörelse med England, överenskommits att vi före utgången av 1949 icke skola disponera detta belopp, som tidigare kunnat fritt användas för betalningar inom sterlingområdet. Den kreditgivning, som detta innebär, utgjorde förutsättningen för den engelska utfästelsen att tillåta konvertering av nyintjänta pundbelopp.

Vid bedömandet av kreditgivningens betydelse för valutautvecklingen har man emellertid även att taga hänsyn till en omfattande enskild kreditgivning, vars storlek icke kan exakt angivas. Denna kreditgivning återspeglar exportindustriernas och de med dem samarbetande bankernas intresse av att — utöver vad de statliga kreditåtagandena medgivit — bibehålla avsättningen på traditionella marknader, oaktat dessa icke nu äga tillräckliga betalningsmöjligheter. Samma intressen ha utövat ett betydande inflytande, när det gällt att inom ramen av de bilaterala handelsavtal, med vars hjälp handeln inom Europa återupptagits efter kriget, stödja den svenska exporten genom import av icke nödvändiga varor.

Det är omöjligt att ännu fälla ett bestämt omdöme om den andra frågan, nämligen i vad mån valutaförbrukningen för import under den gångna tolv månadersperioden fyllt väsentliga behov eller icke, eller med andra ord i vad mån den endast föregripit en import, som ändå vid en senare tidpunkt måste komma till stånd, och alltså ur folkhushållets synpunkt snarast haft karaktären av förskottslikvider. Samtidigt som importen från dollarområdena i stor utsträckning gällt bränsle, maskiner och råvaror, har den som bekant även omfattat en rad icke nödvändiga varor. Importen från Förenta staterna har dock avsett för vår försörjning viktiga förnödenheter i sådan omfattning, att en nedskärning därav till vad som motsvarar de dollarinkomster, vi i bästa fall kunnat erhålla, skulle ha fått en mycket allvarlig återverkan på vår produktionsutveckling.

Bilaga.

Svenska bidrag till det internationella återuppbyggnadsarbetet.

1. Bidrag av gåvokaraktär

a) Statliga bidrag:	(miljoner kronor)
utgifter (i svenska kronor) för flyktingar i Sverige.....	165
utgifter (delvis i svenska kronor) för hjälpverksamheten utom landet	132
utgifter enligt 1946 års Washingtonavtal (innestå tills vidare)	125
	422
b) Enskilda bidrag:	
gävor till hjälpverksamhet utom landet m. m.	c:a 500
	Summa c:a 922

Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna:
Bih. 4: Fullmäktiges i riksbanken skrivelse.

3

2. Krediter beviljade före vapenstilleståndet eller i omedelbar anslutning till detta:

(miljoner kronor)

	kredit- belopp	utnyttjat per $\frac{80}{100}$ 1947	utnyttjat $\frac{1}{7}$ 1946— $\frac{80}{100}$ 1947	
a) krediter till <i>Finland under kriget</i> :	218	218	—	
Summa a)	218	218	—	
b) krediter för <i>icke kommersiella ändamål</i> (konsumtionsutgifter i Sverige)				
Danmark.....	70	61	1	legationsutgifter och polisutbildning
	50	50	—	flyktingverksamhet (krediterna efter-skänkt)
Nederländerna.....	25	24	2	legations- och fraktut-gifter, flyktingverk-samhet
	100	100	—	polisutbildning, flyk-tingverksamhet
	50	50	—	m. m. (krediterna efterskänkta)
Norge.....	15	3.5	—2	legationsutgifter
	80 ¹	80	—	polisutgifter
Summa b)	390	368.5	1	
c) krediter för <i>varutköp</i> beviljade före <i>vapenstilleståndet</i> (ehuru av tekniska skäl i några fall avtalsreglerade först efter detta):				
Danmark.....	110	94	12	återuppbyggnadskredit
	150	150	—	,
Finland.....	9	8	—	,
Nederländerna.....	75	73	6	,
	200	129	11	,
Norge.....	40 ¹	40	—	varvskredit
Storbritannien.....	190	190	—	valutakredit inom ra-men av betalnings-avtal
Summa c)	774	684	29	
d) ytterligare krediter för <i>varuinköp</i> be- viljade före $\frac{1}{8}$ 1945:				
Frankrike.....	80	80	—	löpande betalningar
Nederländerna.....	13.5	13.5	11	,
Summa d)	93.5	93.5	11	

¹ Krediten är utformad på så sätt att riksbanken utfäst sig att från Norge övertaga pund sterling intill ett värde motsvarande angivet kreditbelopp. Siffran för utnyttjat belopp är beräk-nad på grundval av växelkursen år 1945.

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna:
Bih. 4: Fullmäktiges i riksbanken skrivelse.*

	kredit- belopp	utnyttjat per ³⁰ / ₆ 1947	utnyttjat ¹ / ₇ 1946— ³⁰ / ₆ 1947
e) övrig kreditgivning:			
Storbritannien	50	50	—
(Krediterna uppkom under kriget och är i detta hänseende närmast hänförlig till a) ovan men konsoliderades våren 1945 och är i detta hänseende hänförligt till c)			
Etiopien.....	7.5	7.5	—
(Krediterna är avsedda för avlöning till svenska tjänstemän och är alltså av icke kommersiell natur liksom krediterna under b) men lämnades först vid en senare tidpunkt)			
Summa e)	57.5	57.5	—
Summa för krediter a)—e):	1 533	1 421.5	41

3. Krediter beviljade under efterkrigsperioden:

(miljoner kronor)

	kredit- belopp	utnyttjat per ³⁰ / ₆ 1947	utnyttjat ¹ / ₇ 1946— ³⁰ / ₆ 1947	
Danmark.....	10	—	—	inköp av träbaracker
Finland	30	25	19	löpande betalningar
Jugoslavien.....	5	4	4	, ,
Polen {	100	90	47	, ,
	21.6	—	—	hästexportkredit
(Storbritannien se ovan under 2 c)				
Sovjetryssland	1 000	49	49	särskilda varuleveranser
Tjeckoslovakiet	24	12	2	löpande betalningar
Summa	1 190.6	180	121	

4. Reciproka överdragningsrätter inom ramen av allmänna betalningsavtal:

(miljoner kronor)

	ömsesidig över- dragningsrätt
Belgien	100
Danmark	30
Frankrike.....	60
Nederländerna	31.6
Norge	30
Ungern	5
Summa överdragningsrätter	256.6

Bihang 5.

PM
angående importplaneringen.

Som bakgrund för de direktiv, som under december 1947 fastställts för handhavandet av importregleringen gentemot i första hand s. k. hårdvalutaländer, har legat en inom export- och importberedningen gjord beräkning över den totala exporten och det totala värdet av övriga inkomster under 1948, som ingå i betalningsbalansen gentemot utlandet. Då landets valuta-reserver av olika slag icke annat än i vissa speciella undantagsfall medgiva en ytterligare beskärning till förmån för löpande import, har importkalkylen i stort sett fått grundas på det beräknade inkomstutfallet med hänsyn till varuexport, fraktintäkter etc. Vid beräklandet av exporten har utgångspunkten varit, att nuvarande avsättningskonjunktur skall stå sig samt att de under hösten uppnådda priserna för viktigare exportstapelartiklar likaledes skola kunna hållas under 1948. Med dessa utgångspunkter samt med på vissa områden relativt försiktigt skattade volymmässiga ökningsar av exporten har man kommit fram till en beräknad totalexport för 1948 om 3 500 miljoner kronor. En jämförelse med tidigare år visar följande bild.

Export i miljoner kronor (fobvärden)			
1938	1946	1947	1948
		(beräknad)	(beräknad)
1 843	2 547	3 200	3 500

Ur de angivna förutsättningarna för beräkningen framgå även de osäkerhetsmoment, varmed kalkylen är behäftad. Bibehållen fred på arbetsmarknaden är givetvis även ett villkor för att exportprognosen skall kunna realiseras.

Genom hänsynstagande till andra inkomstkällor — fraktinkomster, turistinkomster etc. —, till skillnaden mellan fobvärden och cifvärden, till svenska kreditleveranser liksom till hemtagande av svenska fordringar i utlandet, där speciellt den brittiska marknaden synes möjliggöra en större import, än som genom enbart hänsynstagande till export- och fraktinkomster vore möjligt, har man nått fram till en total ram för importen om ca 4 000 miljoner kronor.

Import i miljoner kronor (cifvärden)			
1938	1946	1947	1948
		(beräknad)	(beräknad)
2 082	3 386	5 200	4 000

*Statsverkspropositionen: Bil. 1: Inkomsterna:
Bih. 5: Importplaneringen.*

Värdemässigt är sålunda utrymmet för import större än den verkliga importen 1946 men avsevärt mindre än 1947 års import. Volymmässigt torde det — i den mån man kan tala härom med hänsyn till de kraftiga förskjutningar i importen som ägt och kommer att äga rum — innebära ungefär status quo i förhållande till 1946.

Import och export från s. k. hårdvalutaområden framgå av nedanstående uppgifter.

	1946	Miljoner kronor.	
		1947 (beräknad)	1948 (beräknad)
Export.....	880	1 150	1 260
Import.....	1 900	2 800	1 465

Den nödtvungna importbegränsningen är sålunda här av sådan storlek att man även värdemässigt kommer långt under 1946 års nivå. Bortsett från Tyskland, som utgör ett specialproblem, är den ram, som framkommit som ett resultat av verkställda utredningar, volymmässigt närmast att jämföra med förkrigsimporten från samma områden.

Inom den sålunda skattade ramen har importen planerats så, att störningar för produktionsapparaten och enkannerligen exportindustrien skola i möjligaste mån undvikas, samtidigt som nya konsumentransoneringar onödiggöras och ransonerna för de grundläggande livsförnödenheterna icke behöva skärpas.

Förutsättningen härför är att priserna på de viktigare råvarorna icke ytterligare starkt öka samt att ersättning för en del av den import, som under de sista åren tagits från dessa områden, kan stå att finna på andra marknader i den utsträckning Export- och importberedningen vid sin planering räknat med.

Bihang 6.

PM

angående den reglerade byggnads- och anläggningsverksamheten.

1. Byggnadstillståndsgivningen under 1947.

I bilaga till statsverkspropositionen föregående år redovisades en allmän investeringsbudget för byggnads- och anläggningsverksamheten för år 1947. Budgeten omfattade den byggnadsverksamhet, som krävde särskilda byggnadstillstånd, och avsåg att vara en riktlinje för byggnadsberedningen vid beviljande av byggnadstillstånd. Det förutsattes att budgeten skulle revideras under året, därest det ekonomiska läget förändrades. Enligt budgeten skulle tillståndsgivningen under 1947 begränsas till 2,2 miljarder kronor mot 2,5 miljarder under 1946. I bilagan framhölls emellertid att då den faktiska byggnadsverksamheten »släpar efter» i förhållande till tillståndsgivningen, skulle begränsningen i tillståndsgivningen först efter en relativt lång tid komma att medföra en nedgång i den faktiska byggnadsverksamheten.

Under första halvåret 1947 avpassades tillståndsgivningen strikt efter den uppställda budgeten. Den faktiska byggnadsverksamheten kunde emellertid, på grund av den stora tillståndsgivningen under 1946, trots detta pågå i ungefär oförändrad omfattning. Under år 1946 lämnades som nämnts tillstånd för arbeten till en kostnad av 2 500 miljoner kronor. Den stora tillståndsgivningen under hösten 1946 hade bl. a. till syfte att åstadkomma en stor vinterproduktion, men av olika skäl — försämrat materialläge och den kalla vintern — uppsköts igångsättandet av dessa byggnader i stor utsträckning till våren 1947. Med ledning av uppgifter inhämtade i samband med en av arbetsmarknadskommissionen den 1/8 1947 företagen inventering av pågående byggnadsarbeten, har uppskattningsvis beräknats, att under perioden den 1/8 1946—1/8 1947 värdet av »avverkade kostnader» vid arbeten bedrivna med särskilda tillstånd var ca 2 000 miljoner kronor. Byggnadstillståndsgivningen under 1946 hade således varit något större än vad som på längre sikt motsvarade de faktiska byggnadsmöjligheterna med bibehållande av en oförändrad byggnadsarbetarkår och vid given materialtillgång.¹ Resultatet blev en ökning hos länsarbetsnämnderna av reserven av företag, som erhållit byggnadstillstånd, men som på grund av läget på arbets- och materialmarknaden icke fått tillstånd att påbörja arbetet.

Det skärpta läget på materialmarknaden medförde även en förlängning av

¹ Sambandet mellan byggnadstillståndsgivningen och den faktiska byggnadsverksamheten kommer att närmare analyseras i meddelande från Konjunkturinstitutet, serie A 15.

byggnadstiden för pågående företag. Med hänsyn till bristen på byggnads-material och det försämrade allmänna ekonomiska läget reviderades den ursprungligen uppgjorda investeringsbudgeten under sommaren 1947, varvid den totala investeringsvolymen begränsades från 2 200 till 1 700 miljoner kronor.¹

För att åstadkomma lättnad på materialmarknaden och minska omfattningen av icke utnyttjade byggnadstillstånd hos länsarbetsnämnderna inskränktes vidare den centrala byggnadstillståndsgivningen mycket starkt under juli och augusti.

Den 1/8 1947 företog arbetsmarknadskommissionen som nämnts en inventering av pågående byggnadsarbeten. Resultaten från denna inventering, som förelågo klara under oktober månad, visade bl. a. följande.

Antalet sysselsatta arbetare inom byggnadsregleringens ram var 198 000. Såvitt kan bedömas, innebär denna siffra att byggnadsarbetarkåren något ökat sedan motsvarande tidpunkt år 1946.

Betydelsen ur sysselsättningssynpunkt av de arbeten, som bedrivs inom ramen för olika tillstånd, framgår av följande tablå över antalet sysselsatta arbetare:

	Antal arbetare	%
vid arbeten med särskilda tillstånd	129 000	65
vid arbeten med generella tillstånd	49 000	25
vid arbeten med »tremannatillstånd»	20 000	10
	198 000	100

Reserven hos länsarbetsnämnderna av företag, som fått byggnadstillstånd men som icke fått igångsättningstillstånd av länsarbetsnämnderna eller som trots sådant tillstånd ännu icke påbörjat arbetet eller som avbrutit tidigare igångsatta arbeten, uppgick den 1/8 till 700 miljoner kronor, varav 470 miljoner hänförde sig till byggnadsföretag, som ännu ej erhållit tillstånd att igångsätta arbetet.

Sedan de ovannämnda resultaten av byggnadsinventeringen redovisats, beslöt byggnadsberedningen att tills vidare inställa den centrala tillståndsgivningen och meddelade länsarbetsnämnderna att de icke finge lämna igångsättningstillstånd för nya företag. Samtidigt uppmanades länsarbetsnämnderna att göra en inventering bland företag, som avbrutit arbetet, och återkalla byggnadstillstånden för sådana företag, där arbetet i nuvarande läge eventuellt icke borde återupptagas. Slutligen skulle länsarbetsnämnderna göra en prioritetsgradering av samtliga i »reserven» ingående företag, varvid särskilt skulle anges vilka företag, som kunde bedrivs som vinterar-

¹ Den reviderade budgeten har redovisats i »Från departement och nämnder» nr 17 1947. Se även tabellen nedan.

beten. Med ledning av de inkomna uppgifterna ha under november och december lämnats igångsättningstillstånd för ca 150 miljoner kronor.

Genom inskränkningen av den centrala tillståndsgivningen har möjliggjorts en avveckling av antalet avbrutna eller uppskjutna företag och en stark minskning i reserven hos länsarbetsnämnderna av företag, som icke fått igångsättningstillstånd. Den sistnämnda reserven torde vid årsskiftet uppskattningsvis uppgå till 300 miljoner kronor. Inskränkningen i tillståndsgivningen har under hösten medfört en successiv förbättring på byggnadsmaterialmarknaden. Även på arbetsmarknaden har en viss lättnad inträtt.

Totalt ha under året centralt beviljats nya byggnadstillstånd för drygt 1 600 miljoner kronor mot det i den ursprungligen uppgjorda budgeten upptagna beloppet på 2 200 miljoner kronor och mot i den reviderade investeringsbudgeten upptagna beloppet 1 696 miljoner kronor. Hur tillståndsgivningen år 1947 fördelar sig på olika områden redovisas i nedanstående tabell, där även motsvarande siffror för beviljade tillstånd år 1946 och den reviderade budgeten för 1947 angivits.

*Byggnads- och anläggningsverksamhet med särskilda byggnadstillstånd
1946—1947.*

(Beloppen i miljoner kronor.)

Investeringsområde	Beviljade tillstånd 1946	Reviderad inv. budget 1947	Faktiskt beviljade tillstånd 1947 ¹
Bostadshus (inkl. personalbostäder)	1 418	1 010	950
Byggnader för jordbruk, skogsbruk o. fiske	44	45	43
Industribyggnader	426	195	220
Kraft- och belysningsverk	75	70	84
Byggnader för samfärdsl	119	70	55
» » handel	63	30	25
» » förvaltning, sociala ändamål m. m.	106	56	43
Skolor, kyrkor, övriga samlingslokaler	100	87	83
Vägar o. gator, vatten o. avlopp m. m.	129	103	100
Militära arbeten	33	30	27
Summa	2 513	1 696	1 630

¹ Preliminära siffror.

2. Den reglerade byggnadsverksamheten under år 1948.

Vid en bedömning av vilken totalvolym som bör eftersträvas för den byggnadsverksamhet som bedrivs inom ramen för särskilda tillstånd bör hänsyn tas till eventuella förändringar i de investeringar, som ligga utanför byggnadsregleringens ram. Följande siffror som äro grova uppskattningar för år 1947 kunna ge en uppfattning om relationen mellan investeringar

inom ramen för särskilda tillstånd, övriga byggnads- och anläggningsarbeten (alltså arbeten med generella tillstånd och utan tillstånd) och övrig investeringsverksamhet.¹

	Milj. kronor	
Byggnader och anläggningar med särskilda tillstånd	2 200	
Övriga byggnader och anläggningar (reparationer, underhåll m. m.)	1 400	3 600
Övriga investeringar: maskiner, fartyg, bilar etc.		2 600
Summa samtliga investeringar		6 200

Byggnader och anläggningar med särskilda tillstånd omfatta således endast ca 30 % av samtliga investeringar. I gruppen övriga byggnader och anläggningar, som totalt uppgår till 1 400 miljoner kronor, torde ca 800 miljoner vara arbeten, som bedrivs med generella tillstånd. Den reglerade byggnads- och anläggningsverksamheten under 1947 kan således beräknas svara för investeringar på totalt 3 000 miljoner kronor eller nära 50 % av samtliga investeringar. För att erhålla hela den samhälleligt kontrollerade sektorn av investeringsverksamheten måste härtill läggas statliga och kommunala investeringar vid sidan av byggnader och anläggningar samt de investeringar i maskiner m. m. inom den särskilda sektorn som indirekt äro beroende av tillstånd att utföra byggnadsarbete.

För år 1948 skall uppgöras en investeringsbudget, som för byggnads- och anläggningsverksamheten med särskilda tillstånd redovisar faktiskt nedlagda kostnader i under året utförda arbeten, en *realinvesteringsbudget*. Budgeten kan uppdelas i två huvudposter, å ena sidan de kostnader, som komma att nedläggas i arbeten, vilka vid årsskiftet 1947/48 redan erhållit byggnadstillstånd, och å andra sidan de kostnader, som under år 1948 nedläggas i företag, vilka erhålla byggnadstillstånd under året.

Sedan totalvolymen för realbudgeten fixerats erhålles genom att från denna summa dra de kostnader, som komma att nedläggas i arbeten, för vilka tillstånd redan beviljats, det utrymme som återstår för arbeten som skola bedrivs under 1948 på grundval av under året beviljade tillstånd. De totala kostnaderna för sistnämnda arbeten ange behovet av nya byggnadstillstånd under året d. v. s. ramen för en *tillståndsbudget* av den typ som uppgjorts för år 1947 och som tidigare refererats.

Flera skäl tala för en begränsning av den reella byggnads- och anläggningsverksamheten under 1948.

Tillgången på *byggnadsmaterial* torde under år 1948 för de flesta materialslag komma att bli oförändrad eller förbättrad i förhållande till 1947. För ett begränsat antal materialslag, exempelvis armeringsjärn, radiatorer, vär-

¹ Siffrorna äro hämtade från beräkningar utförda inom Konjunkturinstitutet. En utförligare redogörelse för förändringarna i den totala investeringsvolymen under de senaste åren kommer att lämnas i meddelande från konjunkturinstitutet, serie A 15.

mepannor och spik, kan man emellertid vänta en försämrad försörjning. Härtill kommer att ansvällningen av byggnadsverksamheten under 1947 medfört en betydande eftersläpning i leveranserna av vissa materialslag. Om under 1948 balans skall erhållas på byggnadsmaterialmarknaden så att de nu orimligt långa byggnadstiderna kunna nedbringas, blir det sannolikt nödvändigt att byggnadsverksamheten icke oväsentligt nedskäres i förhållande till 1947.

I bihang 7, »Diskussion av problemet om den samhällsekonomiska balansen under 1948» har allmänt diskuterats det *ekonomiska lägets* krav på en nedskärning av investeringsverksamheten och något berörts möjligheterna härför. Emellertid har det — bl. a. efter överläggningar inom investeringsrådet — icke ansetts lämpligt att för närvarande framlägga en definitiv budget för investeringsverksamheten under 1948.

Skälen för att uppskjuta uppgörandet av såväl en realinvesteringsbudget som en häremot svarande tillståndsbudget äro följande:

Inom några månader kommer det statistiska underlaget för uppgörandet av en realbudget att starkt förbättras. Det är för närvarande icke möjligt att mer exakt beräkna vilka kostnader som under 1948 komma att nedläggas i arbeten, för vilka byggnadstillstånd redan beviljats. Den $\frac{1}{2}$ 1948 skall emellertid arbetsmarknadsstyrelsen företaga en ny inventering över då pågående byggnadsföretag, varvid bl. a. uppgifter skola inhämtas om ifrågasvarande kostnader. När resultaten från denna inventering föreligga i början av mars, så föreligga också vida större möjligheter än för närvarande att med ledning av inneliggande ansökningar om byggnadstillstånd avgöra, hur stor del av olika aktuella arbeten, som kan komma till utförande under 1948. Det blir då möjligt att uppgöra en relativt preciserad realbudget, där den faktiska investeringsverksamheten för olika områden och den mot denna investeringsverksamhet svarande volymen av nya byggnadstillstånd kunna beräknas.

Härtill kommer att nya byggnadstillstånd, såvitt nu kan bedömas, under de närmaste månaderna endast böra beviljas i undantagsfall. Den pågående byggnadsverksamheten bör successivt bringas ned till den eftersträfvade lägre nivån, och full balans mellan byggnadsproduktion och byggnadsmaterialtillgång torde icke nås förrän tidigast några månader in på 1948. Reserven hos länsarbetsnämnderna av företag, som icke erhållit igångsättningsstillstånd, skall under denna tid i huvudsak avvecklas. Den centrala byggnadstillståndsgivningen kan därför under en övergångstid begränsas till katastroffall.

Så snart erforderligt statistiskt material föreligger, skall emellertid fastställas en preciserad investeringsbudget för den reglerade byggnads- och anläggningsverksamheten.

Som en arbetshypotes kan man dock räkna med, att den faktiska byggnadsverksamheten inom ramen för särskilda tillstånd under 1948 bör begränsas med ca 15 à 25 % i förhållande till 1947; räknat i värde och 1947

års priser skulle detta innebära en minskning från ca 2 200 miljoner till 1 850 å 1 650 miljoner. Som en grov uppskattning kan anges att ca 1 100 miljoner komma att tagas i anspråk för arbeten, vilka erhållit byggnadstillstånd före årsskiftet. Fixeras den totala investeringsvolymen till 1 800 miljoner så skulle kostnader för ca 700 miljoner kunna avverkas för arbeten, vilka erhålla byggnadstillstånd under 1948. För att nå denna avverkningstakt torde uppskattningsvis behöva lämnas nya byggnadstillstånd för totalt 1 400 å 1 500 miljoner. Sistnämnda summa anger alltså ramen för tillståndsbudgeten vid det antagna alternativet. Den förutsatta begränsningen i byggnadsverksamheten skulle innebära en väsentlig minskning av efterfrågan på material och arbetskraft. Kalkyler visa att vid en begränsning av *all* ny- och ombyggnadsverksamhet med 15 % i förhållande till 1947 skulle den årliga besparingen av de viktigaste byggnadsmaterialen bli av storleksordningen: virke ca 80 000 stds, murtegel ca 70 miljoner sten, lättbetong ca 70 000 m³, cement ca 140 000 ton och armeringsjärn ca 20 000 ton. Besparingen av de skilda byggnadsmaterialen blir emellertid givetvis beroende av hur investeringsbegränsningen fördelas på olika områden. Till sist må ånyo understrykas att den här diskuterade investeringsbegränsningen endast gäller den reglerade byggnadsverksamheten. Beträffande övrig investeringsverksamhet hänvisas till diskussionen i bihang 7.

Bihang 7.

**Diskussion av problemet om den samhällsekonomiska balansen
under 1948.**

En balanserad samhällsekonomi förutsätter en anpassning av efterfrågan till samhällets produktiva resurser vid fullt utnyttjande av dessa. Denna förutsättning kan för en kommande tidsperiod på ett sammanfattande sätt framställas i form av en *nationalbudget*. I det ekonomiskt-statistiska analysarbete, som måste läggas till grund för en sådan budgetuppställning, kommer till uttryck, vilken tävlan om ett till stor del gemensamt utrymme, som — i varje fall när produktionsresurserna äro någorlunda fullt utnyttjade — råder mellan olika behov: mellan investeringar och konsumtion; mellan privata och offentliga ändamål; mellan lönestegringskrav, vinstanspråk och socialpolitiska reformplaner. Naturligtvis är ramen inte stel. Under normala förhållanden vidgas den ständigt — och desto hastigare ju snabbare näringslivet effektiviseras. Varje diskussion av den samhällsekonomiska balansen ger därför ständiga erinringar om sambandet mellan å ena sidan rationaliseringsproblemen inom produktion, distribution och offentlig förvaltning och å andra sidan möjligheterna att skapa bättre arbetsvillkor, höja bostadsstandarden, genomföra skolreformer etc. — ett samband, som f. ö. på något längre sikt är dubbelsidigt, eftersom t. ex. tidigare genomförda skolreformer medverka till aktuella produktiva framsteg.

Arbetet med en nationalbudget kan på detta sätt bli en utgångspunkt för både offentliga och enskilda strävanden att åstadkomma en allt bättre samordning i ekonomisk politik och ekonomiskt handlande. Det primära är behovet av en någorlunda stabil samhällsekonomisk balans. Men balans betyder avvägning — mellan produktion och efterfrågan, mellan olika behov, mellan investering och sparande, mellan löner och vinster, eller, med ett ord, mellan hushållningens alla olika delar.

Arbetet med upprättande av en nationalbudget för 1948 är ännu icke avslutat. Däremot föreligger en av konjunkturinstitutet utarbetad preliminär nationalbalans för 1947. I anslutning till denna meddelas i det följande en översikt av de viktigare utvecklingstendenser under 1948, som på grundval av nu tillgängligt ofullständigt och osäkert material förefalla någorlunda sannolika. I samband härmed diskuteras också vissa möjligheter att påverka utvecklingen på sådant sätt, att bättre balans i samhällsekonomin kan vinnas. Denna diskussion har emellertid icke karaktär av något förslag. De sifferuppgifter för 1948 som meddelas ha till syfte att illustrera tankegången. Under det fortsatta arbetets gång komma de säkerligen att justeras, i flera fall sannolikt i betydande omfattning.

1947 års nationalbalans.

Som en bakgrund till efterföljande diskussion av förutsedda förändringar under 1948 återges (tab. 1) konjunkturinstitutets preliminära nationalbalans för 1947. Här redovisas nederst tillgången, d. v. s. produktionen av varor och tjänster under året. Den offentliga produktionen mätes härvid uteslutande efter lönerna. Eftersom produktionssiffrorna icke inbegripa indirekta skatter måste dessa adderas och subventionerna frändragas. Hela den på tillgångssidan återgivna bruttonationalutgiften balanserar mot motsvarande utgift på efterfrågesidan. Specifikationen återger efterfrågan för investeringar, lagerökningar, konsumtion och bytesbalansens saldo. Däremot redovisas icke den efterfrågan, som representeras av export, utländsk fraktfart och nettoinkomst från utländsk turisttrafik. I konsumtion och investeringar ingå nämligen importvaror, som ju erhållits i utbyte mot export etc., varför det skulle innebära en dubbelräkning att även återge exporten. Redovisningen kan anses innehålla allt, som direkt eller indirekt (d. v. s. importvaror, som erhållits såsom likvid för export etc.) tar i anspråk produktivkrafter inom landet. I enlighet härmed måste bytesbalansens saldo å minus 1 400 miljoner kronor frändragas totalsumman. Konsumtion och investeringar inom landet överstego nämligen den löpande produktionen med detta belopp, som motsvarar en genom åderlåtning av valutareserven finansierad överskottsimport. Lagerökningen (netto) har endast på vissa områden kunnat beräknas (300 miljoner kronor). Med hänsyn till den lagerökning, som torde ha ägt rum i fråga om vissa andra varor, har en obestämd post, Z, adderats till lagersiffran i tab. 1. Denna obestämda term återfinnes även på tillgångssidan, där det siffermässigt uttryckta värdet för det »övriga näringslivets bidrag» anses innebära en underskattning av okänd storlek. Efterfrågesidans siffror för konsumtionen av offentliga tjänster avse dels löner för anställda vid statliga och kommunala organ (andra än affärsverk), dels materialåtgång inom dessa organ.

Sammanräknas hela konsumtionen (privat konsumtion samt konsumtion av offentliga tjänster) befinnes att denna var jämnt 3,0 gånger större än summan av privata och offentliga investeringar (exkl. lagerförändringar). Göres en motsvarande beräkning för 1946 (tab. 2 och tab. 3), erhålles samma siffra. För 1945 och för 1938/39 utgjorde motsvarande tal däremot 3,3 å 3,4. Även om denna förskjutning delvis beror på att investeringskostnaden per enhet stigit mer än konsumtionsvarupriserna, torde den dessutom innebära, att investeringsvolymen ökat mer än konsumtionen under de sista två åren. Mest framträdande är ökningen i fråga om industriinvesteringar, som jämfört med 1945 uppgår till icke mindre än 80 procent eller ca 800 miljoner kronor, samt beträffande transportmedel, som uppvisa en fördubbling, sammanhängande med krigsavspärrningens hävande. Däremot ha försvarsinvesteringarna minskat starkt. De sammanlagda

Tabell 1. Nationalutgift—nationalprodukt 1947.

	Milj. kr.
<i>Efterfrågan.</i>	
Privat inhemsk bruttokapitalbildning.	4 495
Bostäder (exkl. jordbruks- samt statliga och kommunala lägenheter)	1 328
Bostäder (inkl. jordbruks- samt statliga och kommunala lägenheter)	(1 550)
Därav: nybyggnader.....	(1 210)
Industri (inkl. elverk m. m.).....	1 843
D:o, exkl. reparationer.....	1 270
Andra investeringar.....	1 324
Därav: jordbruk (inkl. bostäder).....	515?
transportmedel.....	714
Offentlig inhemsk bruttokapitalbildning (inkl. bostäder) ¹	1 720
Statlig.....	1 270
Därav: affärsdrivande verk.....	685
militär.....	368
Kommunal.....	450?
Lagerförändringar ²	+ 300 + Z
Bytesbalansens saldo.....	— 1 400
Privat konsumtion.....	16 037
Livsmedel.....	6 600
Bostad.....	1 355
Bränsle och lyse.....	705
Beklädnad.....	2 973
Därav: skor.....	346
Inventarier och övrigt.....	4 404
Offentlig konsumtion.....	2 373
Statlig.....	1 197
Kommunal.....	1 176
Bruttonationalutgift.....	23 525 + Z
<i>Tillgång.</i>	
Jordbrukets bidrag.....	1 882
Övriga företags bidrag.....	18 810 + Z
Statens bidrag.....	835
Kommunernas bidrag.....	737
Bruttonationalprodukt.....	22 264 + Z
Nettoinkomst från utlandet.....	30
Bruttonationalinkomst.....	22 294 + Z
Tillkommer: indirekta skatter.....	1 579
Avgår: subventioner.....	— 348
Bruttonationalutgift.....	23 525 + Z

¹ I denna siffra ingå statliga och kommunala bostadsinvesteringar med 50 milj. kr.

² På vissa varuområden har en lagerökning å ca 300 milj. kr. ansetts sannolik. Därutöver har emellertid på andra områden en lagerökning av okänd storlek (betecknad med Z) inträtt.

offentliga investeringarna ha till följd därav hållit sig på relativt jämn nivå — särskilt när hänsyn toges till prisförändringarna under senare år — trots att affärsverkens investeringar undergått en betydande stegring sedan 1945 (69 procent). Bostadsinvesteringarna (inkl. jordbruks- samt statliga och kommunala lägenheter) ha ökat endast med 24 procent. Även jämfört med 1938/39 har bostadsinvesteringarnas värde ökat väsentligt mindre än värdet av övriga privata investeringar, vilket blivit ca 2,5 gånger större. I fråga om offentliga investeringar redovisas en dryg fördubbling. Här som i andra sammanhang bör emellertid ihåggkommas, att jämförbarheten kan minskas genom förändringar i redovisningsmetoderna. Omläggningen av kapitalbudgeten från och med budgetåret 1944/45 har sålunda medfört en mera fullständig redovisning av de statliga kapitalutgifterna än tidigare.

Såsom framgår av konjunkturinstitutets redogörelse (bihang 2) har vid sidan av yttre påverkningar från den internationella inflationskonjunkturen — som på de flesta håll gått längre än i vårt land — denna investeringsexpansion till väsentlig del bidragit till nuvarande inflationstendenser. Investeringskonjunkturen har medverkat till en betydande stegring av både vinster och lönesumma och därmed även av efterfrågan för konsumtion.¹ Bolagsvinsterna stego enligt taxeringsstatistiken från 1945 till 1946 med nära 850 miljoner kronor eller 72 procent. Denna förändring sammanhänger dock med en rad speciella omständigheter, t. ex. att 1946 års vinster på grund av övergången till källskattesystem i regel icke beskattas. Vidare torde ökningen i bolagsvinsterna endast till ringa del haft inflytande på konsumtionsutvecklingen men har däremot säkerligen verkat stegrande på investeringsbenägenheten. Samtidigt ökade emellertid företagarnas (fysiska personer) taxerade inkomstsumma med 484 miljoner kronor eller 20 procent och de anställdas sammanlagda inkomst med 1 445 miljoner kronor eller 16 procent. Delvis förklaras dessa höga stegringstal med att verkstads-konflikten 1945 höll tillbaka inkomstutvecklingen under detta år. Under år 1947 har den genomsnittliga individuella timlönestegringen för industriarbetare varit större än under 1946 (ca 15 procent mot 9 procent), men lönesummans ökning torde dock ej ha varit större än under 1946.

De inflationsdrivande krafterna ha uppenbarligen varit mycket starka under 1947. Två omständigheter ha dock verkat i hög grad återhållande, nämligen den till huvudsaklig del genom valutaförtäring åstadkomna importökningen, som torde uppgå till drygt 1,8 miljarder kronor, samt den

¹ Enligt tab. 3 skulle konsumtionen nästan ha fördubblat i värde mellan 1938/39 och 1947. Även om många felkällor förefinnas, torde det inte vara uteslutet, att värdestegringen verkligen varit åtminstone tillnärmelsevis så stor. Antalet «konsumtionsenheter» torde ha ökat med ca 6 proc. Värdet av konsumtionen per konsumtionsenhet skulle sålunda ha stigit med 83 proc., vilket inte förefaller alltför orimligt vid jämförelse med de siffror för ökningen av den totala inkomstsumman, som konjunkturinstitutet anför. Vid en officiell levnadskostnadsökning från 1938/39 om ca 50 proc. skulle stegringen innebära en real förbättring om 22 proc. Man behöver inte räkna med någon stor dold prisstegring vid sidan av den officiellt redovisade för att få ned denna siffra till ett mera sannolikt mått.

Tabell 2. Värdet av bruttokapitalbildningen 1938/39 och 1945—47.

Milj. kr.

	1938/39	1945	1946	1947
<i>Privat inhemsk bruttokapitalbildning.</i>	2 070	2 932	4 012	4 495
Bostäder (exkl. jordbruks- samt statliga o. kommunala läg.)	700	1 076	1 273	1 328
Bostäder (inkl. jordbruks- samt statliga o. kommunala läg.)	(835)	(1 251)	(1 496)	(1 550)
Därav: ny- och ombyggnader	(.)	(934)	(1 164)	(1 210)
Industri (inkl. elverk m. m.)	718	1 049	1 544	1 843
D:o, exkl. reparationer	.	688	1 085	1 270
Andra investeringar (inkl. jordbruksläg.) ..	652	807	1 195	1 324?
Därav: jordbruk (inkl. bostadsläg.)	.	392	515	515?
transportmedel	.	342	590	714
övrigt	.	73	90	95?
<i>Offentlig inhemsk bruttokapitalbildning (inkl. bostadsläg.)</i>	798	1 623	1 635	1 720
Statlig	407	1 254	1 205	1 270
Därav: affärsdrivande verk	248	406	573	685
militär	90	702	451	368
Kommunal	391	369?	430?	450?

statliga driftbudgetens överbalansering, som för kalenderåret 1947 beräknas till 500 miljoner kronor. I och med att importrestriktionerna under 1948 bli effektiva och dessutom skattesänkningar och nya socialutgifter tendera att undanröja överskottet i statsbudgeten, förutses en förstärkning av de inflationsdrivande krafterna. Den brist på balans, som — trots de under loppet av 1947 verksamma utjämnande faktorerna — kan anses kvarstå vid årets slut, skulle sålunda tendera att öka under 1948.

Det nu pågående arbetet med upprättande av en nationalbudget för 1948

Tabell 3. Konsumtionens värde 1938/39 och 1945—47.

Milj. kr.

	1938/39	1945	1946	1947
<i>Privat konsumtion</i>	8 247	12 930	14 700	16 037
Livsmedel	3 361	5 445	6 228	6 600
Bostad	897	1 252	1 303	1 355
Bränsle och lyse	376	662	674	705
Beklädnad	1 251	2 139	2 558	2 973
Inventarier	1 020	1 163	1 576	1 859
Övrig	1 342	2 269	2 361	2 545
<i>Offentlig konsumtion</i>	1 080	2 430	2 187	2 373
Statlig	.	1 456	1 139	1 197
Kommunal	.	974	1 048	1 176

avser att skapa ett hjälpmedel bl. a. för en bedömning av möjligheterna att neutralisera det ökade inflationstrycket. Som förut framhållits kunna dock ännu inga färdiga resultat redovisas. Redan det utgångsmaterial, som föreligger för 1947, är till stor del av mycket osäker karaktär (jfr konjunkturinstitutets kommande rapport, serie A: 15). Ännu mera osäkra äro de försök som kunna göras att kvantitativt mäta förändringarna under 1948. Efterföljande diskussion torde dock kunna ge en föreställning om problemets storleksordning och allmänna natur.

Konjunkturinstitutets prognos för 1948.

En nationalbalans, uppgjord i efterhand, måste alltid visa överensstämmelse mellan tillgång och efterfrågan, enär man icke kan förbruka för konsumtion eller investering mer varor och tjänster än som ställas till förfogande genom produktion och lagerförändringar samt genom handeln med utlandet. En prognos för ett kommande år, vilken uppgöres på basis av överväganden rörande den sannolika inkomst- och produktionsutvecklingen vid fasta priser, kan däremot visa över- eller underskott av tillgång i jämförelse med efterfrågan. Under en deflationsperiod uppstår ett överskott, i en inflationsperiod ett underskott. Antingen ekonomiskt-politiska stabiliseringsåtgärder vidtagas eller inte, kommer formell »balans» att erhållas under året — om icke på annat sätt så genom prishöjningar eller -sänkningar, vilka absorbera inkomstöverskottet, resp. -underskottet. (En på denna väg vunnen »balans» är dock ej liktydig med samhällsekonomisk jämvikt, ty prisförändringarna påverka givetvis inkomsterna på sådant sätt att nya över- resp. underskott uppkomma.) Man kan i prognosen uppskattningsvis införa verkningarna av vissa åtgärder i syfte att bedöma, huruvida dessa kunna medföra verklig samhällsekonomisk jämvikt eller huruvida ytterligare åtgärder kunna vara nödvändiga. Prognosen blir sålunda en utgångspunkt vid utformandet av den ekonomiska politiken; den kan även tjäna som riktlinje för de enskilda företagen och konsumenterna när de planera sitt ekonomiska handlande.

Konjunkturinstitutet har i bihang 2 gjort alternativa uppskattningar av förändringarna i de viktigaste tillgångs- och efterfrågeposterna för att få ett kvantitativt mått på det potentiella köpkraftsöverskottet. Den efterföljande diskussionen tar sin utgångspunkt från konjunkturinstitutets alternativ B, som utgör ett mellanalternativ. Konjunkturinstitutet utgår i fråga om detta alternativ från att skörden 1948 blir något sämre än normalskörd. Vidare förutsättes, att importbegränsningen, jämte en viss fortsatt begränsning i tillgången på elkraft, påverkar produktionen i oförmånlig riktning, vilket skulle bidra till att återföra industriens produktionsvolym till 1946 års nivå. I enlighet härmed antages, att produktionen av varor och tjänster minskas med 500 miljoner kronor jämfört med 1947; av denna minskning skulle 100 miljoner kronor hänföra sig till jordbruket. Dessa siffror gälla volymförändringar. Konjunkturinstitutet räknar vidare med en möjlig för-

sämring av bytesförhållandet till utlandet (terms of trade) genom fördyrad import på grund av den nödvändiga omdirigeringen av vår införsel från hård- till mjukvalutaländer samt en försvagning av våra exportmarknader. På efterfrågesidan beräknas de lönestegringar som inträtt successivt under 1947 och som medfört att lönenivån vid slutet av året översteg årets medelnivå, samt de sociala reformerna och skattesänkningarna medföra en efterfrågeökning för konsumtionsvaror med 1 200 miljoner kronor under 1948. Någon fortsatt ökning av lönesumman under 1948 förutsättes däremot icke äga rum. Konjunkturinstitutet förutsätter härvid att verkningarna av eventuella nya lönestegringar balanseras av viss nedgång i sysselsättningen, övergång från hög- till låglöneyrken och minskat övertidsarbete.

Under dessa, här i korthet relaterade förutsättningar kommer konjunkturinstitutet till nedanstående förändringar i tillgång och efterfrågan på varor och tjänster under 1948 i jämförelse med 1947 (i 1947 års priser):

Tillgång

Produktion av varor och tjänster	—	500
Import	—	1 400
Summa tillgång	—	1 900

Efterfrågan

Privat konsumtion	+	1 200
Export	+	300
Summa efterfrågan	+	1 500
Skillnad	—	3 400

Den skärpta importregleringen ingår i förutsättningarna för importutvecklingen. Däremot tages ingen hänsyn till eventuella nya åtgärder i syfte att motverka inflationstendenserna. En nationalbalans för 1948 som bygger på angivna förutsättningar och prognoser om utvecklingen, skulle sålunda komma att visa ett underskott på 3 400 miljoner kronor. I det följande skall med utgångspunkt från 1947 års nationalbalans de olika delposterna i det här redovisade underskottet analyseras i syfte att diskutera dels vilka verkningar på underskottet som vissa rimliga förändringar i konjunkturinstitutets antaganden rörande utvecklingen kunna få, dels verkningarna av vissa åtgärder från det allmännas sida.

Tillgången under 1948.

Det finns skäl att inte enbart räkna med den möjligheten, att produktionen kommer att minskas i den utsträckning, som förutsättes i konjunkturinstitutets B-alternativ. Visserligen verkar elkrafttransoneringen och importregleringen hämmande på produktionen. Men den förra faktorn gjorde

sig gällande redan under slutet av 1947. De hämmande faktorernas verkan kan dessutom antagas komma att i större eller mindre utsträckning neutraliseras genom andra faktorer, i första hand den normalt pågående effektiviseringen inom näringslivet. Under 1948 torde också tillskottet av ny modern produktionsutrustning komma att bli relativt betydande i det att en avsevärd del av de sista årens omfattande investeringsverksamhet inom industrien beräknas komma att mogna ut. Det är dessutom mycket möjligt, att överrörligheten på arbetsmarknaden kommer att minskas, bl. a. till följd av begränsning i investeringsverksamheten, och att arbetets produktivitet härigenom något ökas. Av dessa skäl synes det försvarbart att såsom ett alternativ räkna med att produktionen utanför jordbruket icke kommer att minskas under 1948.

Som förut nämnts, har konjunkturinstitutet endast räknat med volymförändringar och har i enlighet härmed icke infört några antaganden om prisförändringar under 1948. I förevarande sammanhang synes emellertid nödvändigt att taga hänsyn till att prisläget under 1948 i varje fall måste ligga så mycket högre än genomsnittet för 1947, som svarar mot skillnaden mellan medelnivån för 1947 och läget vid årets utgång. Denna skillnad torde kunna uppskattas till 2—3 procent motsvarande ett värde av ca 500 miljoner kronor. En sådan prisförändring påverkar emellertid även inkomsterna och därmed värdet av efterfrågan. Detta har emellertid redan beaktats, i det att den konsumtionsökning å 1 200 miljoner kronor, som konjunkturinstitutet räknat med, inbegriper en post för sådan »automatisk» lönestegring, som beror på att 1947 års utgångslöner beräknas överstiga medel-lönerna för året med ca 5 procent eller 500 miljoner kronor (varav dock en del förutsättes bli steriliserad genom skatter och sparande). Hela värdet av den förutsatta prisskillnaden är härmed täckt. Hade man räknat med att även företagarinkomsterna skulle bli högre på grund av den högre prisenivån — vilket ju i och för sig inte skulle vara osannolikt — borde prisförändringarna därför ha upptagits till större belopp, än som här angivits. Både tillgångs- och efterfrågesidorna skulle m. a. o. påverkas genom en sådan ytterligare justering.

Det är ännu för tidigt att bedöma, huruvida en försämring verkligen kommer att inträda i bytesförhållandet med utlandet på grund av förändringarna i utrikeshandels inriktning. Om den förbättring i bl. a. Englands leveransförmåga, som framträtt i det nya svensk-engelska betalningsavtalet, fortsätter och följes av en återhämtning även på andra håll, förefaller det knappast troligt, att den behöver bli av den angivna storleksordningen. Härtill kommer, att det under loppet av 1947 i så måtto inträdde en avsevärd förbättring i bytesförhållandet med utlandet, att exportpriserna i november enligt kommerskollegii indextal lågo 31 procent högre än i januari, medan motsvarande skillnad i fråga om importpriserna utgjorde 5 procent. Om denna förskjutning konserverades och i övrigt inga förändringar gentemot 1947 skulle framträda under 1948, bleve resultatet, att bytesförhållandet

under sistnämnda år skulle bli bättre än i genomsnitt under 1947. Det är möjligt, att denna faktor kan medverka till att uppväga den försämring i detta avseende, som importregleringen kan komma att vålla. Under sådana förhållanden synes det berättigat att i ett alternativ utesluta den minuspost på 200 miljoner, som konjunkturinstitutet har räknat med i sin B-prognos. Å andra sidan måste hänsyn tagas till det förhållandet att utnyttjandet av tidigare lämnade krediter till utlandet kan komma att ställa anspråk på vår export. Med hänsyn till anordningen med s. k. »swing-funds» i vissa betaltingsavtal kan nettot för dylika kapitalrörelser uppskattas till ca 100 miljoner kronor. I bästa fall kan dock även denna post helt försvinna. I övrigt måste importplanens förutsättningar om jämvikt mellan betald import och export (inkl. fraktinkomster etc.) upprätthållas.

Efterfrågan under 1948: Investeringar.

Såsom tidigare framgått kan den totala bruttokapitalbildningen under 1947 preliminärt beräknas ha uppgått till 6,2 miljarder kronor, varav ca en fjärdedel för reparationer och förbättringsarbeten. Enbart de privata investeringarna uppgingo till 4,5 miljarder kronor eller 53 procent mer än under 1945; en del av denna stegring beror dock på att investeringskostnaden per enhet ökat. Såsom förut nämnts var stegringen allra starkast för industrien (ca 80 procent) samt i fråga om transportmedel. Det har också framgått, att de nuvarande inflationstendenserna i hög grad bero på denna ansvällning inom investeringsverksamheten — låt vara att denna ansvällning varit relativt något svagare än vad värdesiffrorna utvisa, eftersom pris- och kostnadsstegringen varit större på investerings- och byggnadsmarknaden än på konsumtionsmarknaden. För att åstadkomma en i detta läge nödvändig minskning i investeringarna har byggnadstillståndsgivningen som bekant starkt begränsats under 1947, vilket skett i huvudsaklig överensstämmelse med den budget för byggnadstillståndsgivningen, vilken ursprungligen framlades i förra årets statsverksproposition och sedermera under sommaren starkt nedskars. Värdet av under 1947 beviljade byggnadstillstånd (1 630 milj. kr.) uppgick sålunda till knappt två tredjedelar av motsvarande värde för år 1946 (2 513 milj. kr.; jfr bihang 6). Av olika skäl har dock den faktiska minskningen i den pågående investeringsverksamheten hittills varit ringa. Dels kunna pågående investeringar i allmänhet inte utan förluster avbrytas, dels har en »puckel» av redan beviljade byggnadstillstånd förelegat, vilken numera successivt avarbetas, och slutligen är större delen av investeringsverksamheten i varje fall icke direkt och i stor utsträckning icke heller indirekt beroende av tillståndsgivningen. Tills vidare beviljas emellertid inga byggnadstillstånd annat än i ytterst angelägna fall, och efterhand måste denna restriktiva politik få effekt.

När frågan om återupptagande av tillståndsgivningen blir aktuell, kommer en ny investerings- och byggnadsbudget att föreligga. Budgeteringen

skall avse dels den totala reala investeringsvolymen, d. v. s. hela den brutto-investeringskostnad, som planeras eller förutses faktiskt komma att nedläggas under året (total real investeringsbudget), dels motsvarande reala volym för den del av investeringsverksamheten, som direkt berörs av tillståndsgivningen (real byggnadsbudget), och dels slutligen värdet av de byggnadstillstånd, som man planerar bevilja under året (tillståndsbudget). Det är den totala reala investeringsbudgeten, som bör ingå i nationalbudgeten. Den del därav, som den reala byggnadsbudgeten utgör, kan givetvis inte bli identisk med tillståndsbudgeten, eftersom den senare å ena sidan icke kommer att inbegripa sådana byggnadsinvesteringar, som bero av tillstånd beviljade före 1948, men å andra sidan även måste omfatta byggnadsföretag, som åtminstone delvis komma till utförande efter 1948. Trots detta måste korrespondens råda mellan den reala byggnadsbudgeten och tillståndsbudgeten. Den senare utgör instrumentet för genomförande av den förra.

För utformningen av såväl realbudgeten som tillståndsbudgeten erfordras ytterligare undersökningar. Som framgår av den i bihang 6 lämnade redogörelsen har man emellertid i avvaktan på en definitiv budgetutformning framlagt som en arbetshypotes — vilken utgått såväl från det allmänna behovet av bättre samhällsekonomisk balans som från den speciella nödvändigheten att undanröja föreliggande eftersläpningar i fråga om materialleveranser — att den reala byggnadsbudgeten, d. v. s. den som berörs av s. k. särskilda tillstånd, skulle kunna nedskäras med 15 å 25 proc. i förhållande till motsvarande faktiska byggnadsinvesteringssvärde under 1947 (2 200 milj.). Omräknat i absoluta tal skulle en sådan minskning utgöra ca 350 å 550 milj. kr. Skulle man dessutom räkna med att den byggnadsverksamhet, som bedrives med s. k. generella tillstånd (beräknad till 800 milj. kr. år 1947), nedskäres med 100 milj. kr. — vilket icke torde vara orimligt — bleve den totala minskningen 450 å 650 milj. kr.

Om tillståndsgivningen skulle anpassas efter en på detta sätt nedskuren real byggnadsbudget, skulle minskningen i fråga om den totala investeringsvolymen bli något större, eftersom exempelvis maskininvesteringar till viss del äro beroende av att det kommer till stånd byggnadsföretag, för vilka erfordras byggnadstillstånd. Denna andel av maskininvesteringarna torde dock icke vara av mera betydande storleksordning. En beräkning på grundval av kommerskollegii inventering av industriens investeringsplaner för 1948 ger vid handen, att mindre än 10 procent av de planerade maskininvesteringarna skulle vara beroende av att ytterligare byggnadstillstånd lämnas. Omräknat i absolut värde och med komplettering för ofullständigheter i materialet skulle detta innebära, att något sådant som 60—70 milj. kr. i planerade maskininvesteringar förutsätta nya byggnadstillstånd. Då även en nedskuren tillståndsbudget får antagas inrymma nya byggnadstillstånd för industrien, blir den ytterligare minskningen i investeringsvolymen ännu mindre. Å andra sidan kommer en nedskärning i byggnadsbudgeten att även på andra områden än industrien medföra en viss åtstramning av maskininvesteringarna.

Att man icke får överskatta den omedelbara effekten på den totala investeringsvolymen av nya inskränkningar i tillståndsbudgeten, framgår även av en annan preliminär kalkyl grundad på samma av kommerskollegium utförda undersökning. Enligt denna kalkyl skulle industrien t. o. m. utan att alls erhålla några nya byggnadstillstånd under 1948 kunna förverkliga investeringsplaner å över 1 600 milj. kr. — en siffra som bör jämföras med den faktiska industriinvesteringen under 1947 (1 843 milj.).

Till den investeringsbegränsning, som direkt eller indirekt åstadkommes vid tillståndsgivningen, får emellertid läggas den ytterligare minskning i investeringarna, som direkt eller indirekt blir en följd av importrestriktionerna, varigenom dels införseln av maskiner, apparater, fordon etc. begränsas och dels även den inhemska produktionen av investeringsvaror kan hämmas; i sistnämnda avseende kan även elransoneringen inverka. Vidare kunna inhemska investeringar i fartyg komma att minska beroende på att varvens leveransförmåga i ökad utsträckning beräknas komma tagas i anspråk av norska beställare. Den sammanlagda storleksordningen av dessa faktorer kan emellertid icke beräknas utan att mera ingående undersökningar företagas. Ännu mera svårberäknelig är effekten på investeringsområdet av den köpkraftsabsorption, som kan åstadkommas, om det föreliggande förslaget om utdelningsbegränsning och »sterilisering» av vinster förverkligas, liksom av den ökade stramhet i utlåningspolitiken, som kreditorganen kunna finna lämpligt att iakttaga.

Även om var och en av de nämnda faktorerna var för sig endast skulle medföra en relativt begränsad ytterligare minskning av den totala investeringsverksamheten, torde dock deras samlade effekt uppgå till åtminstone ett par hundra miljoner kronor. Om byggnadsbudgeten enligt det föregående skärs ned med 450 à 650 milj. kr., skulle nedgången i den totala investeringsvolymen sålunda kunna skattas till åtminstone 650 respektive 850 milj. kr.

Sannolikt kommer effekten i fråga om både bostadsförsörjning och näringslivets försörjning med »investeringsnyttigheter» att bli mindre än vad dessa siffror ange. På bostadsområdet förefinnes exempelvis f. n. en stor »puckel» av byggen som närma sig sin fullbordan och som sålunda kunna bidra till bostadsförsörjningen under 1948 utan att ställa motsvarande krav på investeringsbudgeten för samma år. Det kan därför bli möjligt att i viss utsträckning minska bostadsinvesteringarna utan att bostadsbristen i nämnvärd grad förvärras. På samma sätt torde även på andra investeringsområden förefinnas motsvarande »pucklar» av investeringsvaror, som närma sig utmognadsstadiet.

En mycket väsentlig del av bruttoinvesteringarna utgöres av reparationer och underhåll. År 1946 uppgick denna post till icke mindre än 1,6 miljard eller 28 procent. Eftersom de kontrollåtgärder, som kunna användas för att begränsa investeringsvolymen till alldeles övervägande del avse nyinvesteringar, finnes anledning förvänta, att underhålls- och reparationskon-

tot stiger, när övriga investeringar gå tillbaka. Dels kommer genom investeringsbegränsningen arbetskraft att friställas, som kan komma att söka sysselsättning i dylika arbeten, och dels kunna industriföretag, som på grund av elransonering eller ojämn råvarutillförsel få svårighet att sysselsätta sin personal, enligt gammal praxis ta denna personal i anspråk för materialkrävande reparationer. I viss utsträckning torde emellertid eventuella tendenser till ökade underhålls- och reparationsarbeten kunna motverkas genom den ökade återhållsamheten i fråga om särskilda och generella tillstånd.

Efterfrågan under 1948: Övriga poster.

Den stora posten »efterfrågan för privat konsumtion» har av konjunkturinstitutet förutsatts stiga med 1 200 miljoner kronor. Den genom den ekonomiska politiken i större eller mindre grad kontrollerade delen av konsumtionen omfattar i huvudsak livsmedel samt bränsle och lyse. Hyresposten kan anses given genom ett års tillskott av bostäder. På grundval bl. a. av försörjningskommissionernas på tillgängliga resurser grundade beräkningar kunna dessa poster tillsammans beräknas uppgå till samma belopp som under 1947. I fråga om summan av dessa huvudposter är m. a. o. någon nämnvärd volymökning icke möjlig. Beträffande övriga poster i konsumtionen, beklädnad, inventarier, nöjen, resor m. m. föreligger inget material, som gör det möjligt att bestämma hur stor volymökning, som eventuellt går att åstadkomma i nuvarande läge. Man kan emellertid utgå ifrån, att den möjliga ökningen icke kan uppgå till tillnärmelsevis så mycket som 1 200 miljoner kronor. Höjda indirekta skatter kunna emellertid väntas medföra en reduktion av konsumtionen, och efterfrågan (mätt alltså i 1947 års priser) skulle kunna reduceras med skatteökningens belopp. I den mån dessa skatter påläggas konsumtionen och medföra en motsvarande kvantitativ minskning i efterfrågan på de beskattade varorna eller på andra konsumtionsvaror och tjänster, minskas de 1 200 miljoner kronor med vad skatterna inbringa, säg 500 miljoner kronor.¹ I nuvarande situation, då inkomsten av de nya indirekta skatterna är avsedd att bilda ett budgetöverskott att användas för finansiering av statens utgifter för kapitalbildning, kunna dessa skatter betraktas som ett tvångssparande. Som allt tvångssparande kunna de komma att i viss mån påverka det frivilliga sparandet, i vilket fall effekten icke blir maximal. I övrigt blir resultatet beroende på den återhållsamhet i efterfrågan på varor och tjänster som konsumenterna kunna åstadkomma genom ökat frivilligt sparande.

De offentliga organens efterfrågan på varor och tjänster kan beräknas värdemässigt stiga på grund av höjda löner. I konjunkturinstitutets me-

¹ I efterföljande sammanfattning av diskussionen (tab. 4) har denna post i stället utförts på tillgångssidan av budgeten och sålunda upptagits såsom en av prisförändringar betingad värdeökning av näringslivets bidrag.

tod för beräkning av köpkraftsöverskottet behöver hänsyn icke tagas härtill, enär motsvarande höjning ingår även på tillgångssidan.

I den ovan anförda kalkylen har ingen hänsyn tagits till möjligheten av en lagerförtäring. Det finnes emellertid anledning antaga att det stora importöverskottet under 1947 lett till en väsentlig ökning av lagren av importvaror. Om dessa lager kunna tagas i anspråk, ökas varutillgången för konsumtion och kapitalbildning. I avsaknad av lagerstatistik rör man sig vid en kvantitativ bestämning på osäker grund. Först när resultatet av lagerinventeringen på nyåret 1948 blir känd, kan man få ett bättre underlag för en bedömning av lagerförändringen under 1947 och därmed av den möjliga lagerminskningen under 1948. Konjunkturinstitutet har emellertid ansett sig kunna uppskatta lagerökningen under 1947 på vissa varuområden till 300 miljoner kronor. Då man även på en del andra områden kan räkna med att lagren av importvaror ökats under det senaste året, torde en ytterligare lagerminskning kunna anses möjlig utan större risker för lagerställningen. Nedan har räknats med en möjlig lagerförtäring av 300—500 miljoner kronor.

Nettoinkomsten från utlandet kan antagas vara oförändrad från 1947. Inkomsten av indirekta skatter vid oförändrade skattesatser kommer antagligen att något minska, bl. a. på grund av nedgång i tullinkomsterna. I motsatt riktning verkar en förutsedd reduktion av statliga subventioner. Dessa två faktorer antagas taga ut varandra.

Sammanfattning.

De i det föregående hypotetiskt framlagda beräkningarna av vissa förändringar av de olika i nationalbalansen ingående posterna kunna för överskådlighetens skull sammanföras i en tabell (tab. 4), som visar balansen för 1947 samt förändringarna från 1947 till 1948. Två alternativ ha därvid förutsatts: ett mera pessimistiskt och ett mera optimistiskt; i vissa hänseenden bygger det senare på samma förutsättningar som konjunkturinstitutets alt. A. Olika resultat kunna nås genom variationer av de alternativa antagandena på olika delposter med slutresultat som ligger mellan summorna för de två huvudalternativen. Till förklaring av tabellen kan anföras att en lagerminskning under 1948 med 300 miljoner kronor innebär en minskning i lagerinvesteringarna från 1947, då en lagerökning ägde rum, med 600 miljoner kronor. I fråga om konsumtionsefterfrågan räknas i det mera ogynnsamma alternativet med samma ökning, som konjunkturinstitutet antagit enligt sitt alternativ B. I det gynnsammare alternativet förutsattes, att en ytterligare ökning av sparandet äger rum med 100 miljoner kronor. De nya indirekta skatterna införas på tillgångssidan, eftersom de medföra en värdemässig ökning av tillgången. På samma sätt införas på tillgångssidan den »automatiska» prisstegring, som blir en följd av att 1947 års utgångspriser överstiga medelpriserna under året.

Genom ovan anförda antaganden om hur det av konjunkturinstitutet beräknade inflationsgapet skulle kunna nedbringas, har detta i det gynnsammare fallet försvunnit; överskottet (50 miljoner kronor) ligger inom felgränserna. I det ogynnsammare fallet skulle däremot en försämring gentemot 1947 på 1 150 miljoner kronor kvarstå. Som en illustration till storleksordningen av en sådan brist på balans kan nämnas, att den motsvarar en »primär» prisstegring på 5 procent.

Tabell 4. Sammanfattning av diskussionen rörande förändringar under år 1948.

	National- balans 1947 Avrundade siffror (milj. kr.)	Uppskattad ökning eller minskning 1948 i för- hållande till år 1947 (milj. kr.)	
		Alt. 1	Alt. 2
<i>Efterfrågan.</i>			
Bruttokapitalbildning.....	6 200	— 650	— 850
Lagerförändringar	¹ + 300	² — 600	² — 800
Bytesbalansens saldo	— 1 400	³ + 1 500	³ + 1 400
Privat konsumtion	16 000	+ 1 200	+ 1 100
Offentlig konsumtion	2 400	+ 200	+ 200
S:a efterfrågan	23 500	+ 1 650	+ 1 050
<i>Tillgång.</i>			
Produktion av varor och tjänster	20 700	— 500	— 100
Statens och kommunernas bidrag	1 550	+ 200	+ 200
Korrektion för »automatisk» prisstegring.....		+ 500	+ 500
Korrektion för nya indirekta skatter		+ 500	+ 500
Försämring av bytesförhållandet med utlandet		— 200	± 0
S:a tillgång	22 250	+ 500	+ 1 100
Indirekta skatter minus subventioner	1 250	± 0	± 0
S:a S:m	23 500	+ 500	+ 1 100

Skillnad mellan tillgång och efterfrågan i alt. 1: 500—1 650 = —1 150 milj. kr.

„ „ „ „ „ „ 2: 1 100—1 050 = + 50 „ „

Det är att märka, att man vid framräknandet av dessa tvenne alternativa resultat bl. a. förutsatt, att under 1948 icke skulle äga rum några nya lönejusteringar uppåt, som föranleda ytterligare stegring i inkomstvolym och efterfrågan utöver den som särskilt redovisats i tabellen. Skulle en sådan ytterligare stegring i efterfrågan inträda, komme den närmast att hänföra sig till det gynnsammare alternativet (alt. 2), eftersom detta bl. a. bygger på ett antagande om att produktionen (utanför jordbruket) kommer att

¹ Jfr. tab. 1, not 2.

² Dessa siffror innebära antaganden av en lagerminskning under 1948 å 300 resp. 500 milj. kr. En sådan lagerminskning skulle vålla en *förändring* gentemot utvecklingen under 1947 å resp. 600 och 800 milj. kr. (Jfr dock tab. 1, not 2.)

³ Dessa siffror innebära antaganden om att saldot under 1948 skulle utgöra + 100 milj. kr. resp. ± 0.

fortgå i oförminskad takt. Man har vidare icke räknat med några arbetskonflikter. Om sådana inträffa komma de givetvis att påverka både efterfråge- och tillgångssidorna; effekten på tillgångssidan beror härvid på i vad mån de berörda produktionsområdena intaga en viktig nyckelställning i näringslivet eller ej.

Ovanstående diskussion har utgått från 1947 års nationalbalans. Denna bygger i hög grad på uppskattningar och på bedömning av utvecklingen under årets senare del. Vid en revision av materialet kunna ändringar komma att vidtagas, vilka bl. a. i den mån de inverka på lagerförändringar och bytesbalansens saldo, även komma att påverka resultatet för 1948. Redan härav framgår att de siffror som här angivits för alternativa förändringar äro mycket osäkra. Diskussionen måste därför betraktas som synnerligen hypotetisk. Ändamålet är att klarlägga storleksordningen av de åtgärder, som kunna vidtagas av det allmänna, eller de förändringar som rimligen kunna förväntas under alternativa förutsättningar. Även om man måste utnyttja ett till stor del bristfälligt material, är en diskussion i kvantitativa termer dock ett hjälpmedel för den ekonomiska politiken.

Bihang 8.

Sammanställning över behållningar å riksstatsanslag vid utgången av budgetåret 1946/47.

Driftbudgeten.

Anslagsgrupp	Reservation 30/6 1946	Reservation 30/6 1947	Ökning (+) Minskning (-) under budget- året 1946/47
	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.
Materielanskaffningsanslag m. m. under IV ht	720	864	+ 144
Anslag till arbetsmarknadsreglerande åtgär- der under V ht	35	39	+ 4
Bostadsbyggnadssubventioner under V ht...	61	75	+ 14
Vägenslag under VI ht	87	140	+ 53
Anslag till internationellt återuppbyggnads- arbete under VII ht	45	118	+ 73
Anslag till jordbruksregleringen under IX ht	91	100	+ 9
Anslag till landsbygdens elektrifiering under IX ht	6	7	+ 1
Anslag till civilförsvaret under XI ht	15	12	- 3
Planeringsanslag under II, IV, V, VI, VIII, IX och X ht	7	12	+ 5
Reservationer å medel för avskrivningar av nya kapitalinvesteringar	133	223	+ 90
Övriga reservationer å driftbudgeten	92	130	+ 38
Summa	1 292	1 720	+ 428

Kapitalbudgeten.

Anslagsgrupp	Outnyttjat belopp 30/6 1946	Outnyttjat belopp 30/6 1947	Ökning (+) Minskning (-) under budget- året 1946/47
	Milj. kr.	Milj. kr.	Milj. kr.
Statens affärsverksfonder	206	249	+ 43
Luftfartsfonden	12	25	+ 13
Statens allmänna fastighetsfond	42	80	+ 38
Försvarets fonder	158	193	+ 35
Lånefonder för bostadsbyggande	535	743	+ 208
Fonder för kreditgivning till utlandet	955	983	+ 28
Riksbanksfonden	10	—	- 10
Övrig statlig utlåningsverksamhet	57	66	+ 9
Fonden för förlag till statsverket	94	10	- 84
Övriga diverse kapitalfonder	34	37	+ 3
Summa	2 103	2 386	+ 283

Anm. Reservationer å anslag för avskrivning av nya kapitalinvesteringar ingå även i de outnyttjade beloppen av kapitalbudgetanslagen; denna dubbelredovisning har föranletts av tekniska skäl.

Bilaga 2 till
1948 års statsverksproposition.

Utgifter å driftbudgeten.

För flera huvudtitlar gemensamma frågor.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
3 januari 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, föredrager vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor och anför därvid:

1. Avlönings- och omkostnadsanslagen m. m.

Löneregleringsarbetet. Sedan 1946 års riksdag under höstsessionen fattat principbeslut om en allmän lönereglering för befattningshavare i statens tjänst och vid det statsunderstödda skolväsendet (prop. nr 333; r. skr. nr 528), fullföljdes denna reglering genom att 1947 års riksdag godkände ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till statens löneplansförordning samt bemyndigade Kungl. Maj:t att intill den 1 juli 1948 utfärda provisoriska avlöningsbestämmelser för ifrågavarande tjänstemän (prop. nr 281; r. skr. nr 442). Sedan Kungl. Maj:t den 30 juni 1947 utfärdat nya avlöningsreglementen, har löneregleringen trätt i kraft den 1 juli 1947.

I samband med bemyndigandet för Kungl. Maj:t att utfärda provisoriska avlöningsbestämmelser uttalade 1947 års riksdag, att riksdagen förutsatte, att genomarbetade reglementsförslag skulle underställas riksdagen år 1948, varefter definitiva reglementen kunde utfärdas. Inom finansdepartementet pågår en översyn av de utfärdade avlöningsbestämmelserna. Kungl. Maj:t har i samband härmed anbefallt ett antal myndigheter samt tjänstemännens

huvudorganisationer att till finansdepartementet inkomma med yttrande och förslag i anledning av de erfarenheter, som vunnits vid de nya avlöningsbestämmelsernas tillämpning. Sedan översynen av bestämmelserna hunnit slutföras, torde jag få anmäla förslag till definitiva bestämmelser i ämnet.

De förslag, som ligga till grund för den allmänna löneregleringen, ha framlagts av 1945 års lönekommitté. Denna kommitté är för närvarande sysselsatt med vissa återstående arbetsuppgifter, närmast frågan om vissa tilläggsförmåner, såsom sjötillägg.

I ett den 23 januari 1947 avgivet betänkande (SOU 1947: 15) ha 1941 års lärarlönesakkunniga framlagt förslag till lönereglering för övningslärare. Detta betänkande har varit föremål för remissbehandling. I anledning av de sakkunnigas förslag ämnar jag föreslå, att för 1948 års riksdag framläggas förslag till principbeslut rörande lönereglering för övningslärare, beräknad att genomföras tidigast från och med den 1 juli 1949.

För 1947 års riksdag framlades förslag till reglerad befördringsgång för viss biträdes- och amanuenspersonal. Förslaget var i huvudsak grundat på ett av 1944 års personalutredning avgivet betänkande. Personalutredningen har fortsatt sitt arbete och i ett den 24 oktober 1947 avgivet betänkande (SOU 1947: 58) angående reglering av anställningsförhållandena för viss civil personal inom statsförvaltningen, del II, framlagt förslag i fråga om anställnings- och avlöningsförhållanden för ingenjörspersonal, biträdespersonal med kartritningsgöromål, meteorolog- och hydrologpersonal, landskanslistor och landskontorister samt vissa läroverkslärare m. fl. Beredningen av detta ärende hinner emellertid icke slutföras så tidigt, att förslag i ärendet kan föreläggas innevarande års riksdag.

I proposition den 18 april 1947, nr 246, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att godkänna i propositionen angivna grunder för viss tjänsteförteckningsrevision för försvarsväsendet m. m. I skrivelse den 28 juni 1947, nr 411, har riksdagen anmält, att riksdagen godkänt dessa grunder. De förslag, som framlades i den nämnda propositionen, begränsades till att i huvudsak avse fastställande för olika personalkategorier av lämpliga lönegradsserier och tjänstebenenämningar. Det uttalades i propositionen, att den individuella lönegradsplaceringen finge bli beroende på fortsatta överväganden. Tjänsteförteckningsrevisionen vid försvarsväsendet pågår f. n. i enlighet med de av mig i den förenämnda propositionen uppdragna riktlinjerna (se propositionen s. 29). I vad revisionen avser personal, som avlönas från sakanslag, beräknas den vara avslutad omkring den 1 april 1948. Vissa förslag till ändrad löneställning och tjänstebenenämning för den från avlöningsanslag avlönade personal, som beröres av revisionen, upptagas av chefen för försvarsdepartementet vid anmälan av vederbörliga anslag.

I detta sammanhang torde slutligen böra omnämnas, att frågan om löne- och anställningsvillkoren för den lägre personalen vid museer och därmed jämförliga institutioner, vilken behandlats i ett den 7 oktober 1946 avgivet sakkunnigbetänkande, har ansetts böra göras till föremål för ytterligare beredning inom finansdepartementet, varför något förslag i ärendet icke kan föreläggas innevarande års riksdag.

Vissa beräkningar under avlönings- och pensionsanslagen. Då verkningarna av den allmänna löneregleringen i vissa hänseenden endast voro ofullständigt kända vid anslagsberäkningarna för innevarande budgetår, blevo avlöningsstaternas ordinarie- och icke-ordinarieposter för budgetåret schablonmässigt beräknade på grundval av genomsnittskalkyler, angivna i 1947 års statsverksproposition under för flera huvudtitlar gemensamma frågor (s. 4). Därvid förutsattes, att efter lönereglementenas utfärdande en reglering av medelsdispositionen skulle ske beträffande de hithörande poster, som maximerats av riksdagen eller Kungl. Maj:t. Riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att därvid medge överskridande av sådana riksdagsmaximerade poster, som visade sig ha blivit för snävt tillmätta vid schablonberäkningarna (r. skr. 1947: 56). Bemyndigandet gällde också de överskridanden, som kunde bli behövliga därför att de utgiftsökningar, som föranledes av regleringen av befordringsgången för biträdes- och amanuenspersonal, icke heller kunnat exakt beräknas i avlöningsstaterna.

I det nu föreliggande riksstatsförslaget ha avlöningsposterna omräknats med utgångspunkt från de nya lönebestämmelserna. Tillvaron av olika övergångsproblem har därvid medfört en del osäkerhetsmoment, ehuru av mera begränsad räckvidd. Vad beträffar de av riksdagen eller Kungl. Maj:t maximerade posterna har omräkning redan för innevarande budgetår skett under hösten 1947 i samband med den reglering av medelsdispositionen under dessa poster, som enligt vad nyss nämnts skulle ske efter de nya reglementenas utfärdande. De härvid fastställda beloppen ha tagits till utgångspunkt vid beräkningarna under samma poster i riksstatsförslaget.

Omräkningarna ha visat, att fjolårets schablonberäkning utom i några undantagsfall icke lett till större fel. För de civila huvudtitlarna har totalresultatet av omräkningarna blivit en sänkning med närmare 2 miljoner kronor. Inom försvarshuvudtiteln har den nu gjorda beräkningen av de största avlöningsanslagen, som äro preliminärt angivna i riksstatsförslaget, icke skett på sådant sätt att utfallet av fjolårets schablonberäkning direkt kommit fram, men tillgängliga siffror synas snarast tyda på att denna även här givit något för högt resultat.

Den nya löneregleringen och icke minst införandet av reglerad befordringsgång för stora personalgrupper har aktualiserat frågan om ändring i avlöningsstaternas uppställning och sättet för beräkning av olika avlöningsposter. Det grundläggande problemet gäller kostnadernas fördelning mellan förslagsposter och obetecknade poster. Någon sådan omläggning har icke kunnat ske i riksstatsförslaget, detta redan av den anledningen att principerna för omläggningen behöva underställas riksdagen, innan omläggningen kan genomföras i staterna. Ärendet, som inrymmer ett flertal svårlösta spörsmål, är under beredning i syfte att det — om ej vissa föreliggande principfrågor finnas kräva särskild, mera ingående utredning — skall kunna underställas riksdagen samtidigt med förslag rörande de definitiva avlöningsreglementen, som skola gälla från och med den 1 juli 1948.

När avlöningsstaterna fingo sin nuvarande uppställning, bemyndigade 1941 års riksdag Kungl. Maj:t att medge överskridande av obetecknade ar-

vodes- och icke-ordinarieposter när dessa belastades med oförutsedda merutgifter för sjukavlöningar, ersättare för lediga ordinarie tjänstemän och åtskilliga andra ändamål, som voro i huvudsak angivna i proposition till riksdagen. Bemyndigandet har förnyats senast för innevarande budgetår genom r. skr. 1947: 56. Ett dylikt bemyndigande erfordras även för nästa budgetår. Med hänsyn till de övergångsproblem, som äro förknippade med löneregleringen och den reglerade befordringsgången, är det vidare icke uteslutet, att en motsvarighet till det särskilda för innevarande budgetår lämnade bemyndigandet till dylikt överskridande erfordras även under det kommande budgetåret. Frågan om den närmare innebörden av sålunda ifrågakommande bemyndiganden kan antagas bli närmare belyst under den fortsatta utredningen om avlöningsstaternas omläggning och möjligen även under förberedelserna för den blivande propositionen om definitiva avlöningsreglementen. Jag torde få återkomma till frågan i samband med förslag till berörda proposition.

I den gällande riksstaten äro avlönings- och pensionsanslagen beräknade med utgångspunkt från att den av levnadskostnadsstegringen betingade rörliga delen av lönerna (motsvarigheten till »rörligt tillägg» i de tidigare avlöningsreglementena) liksom det rörliga tillägget till pensioner skulle utgå efter 6 procent. Tillägget blev emellertid genom riksdagsbeslut för innevarande budgetår fastställt till 12 procent. För att den härav föranledda utgiftsstegringen skulle komma till uttryck i riksstaten, upptogs under sjunde huvudtiteln ett förslagsanslag av 40 milj. kronor under rubriken Täckning av beräknat överskridande av anslagsmedlen för rörliga löne- och pensionsförmåner. I riksstatsförslaget för nästa budgetår ha de särskilda anslagsposter, som upptagits för redovisning av den procentuella höjningen av grundlönerna — vilka poster fortfarande för enkelhetens skull benämnas Rörligt tillägg — beräknats efter 12 procent. Detsamma gäller de rörliga tillägg, som ingå i pensionsanslagen. Därmed bortfaller korrigeringsanslaget under sjunde huvudtiteln.

I ett följande sammanhang redogöres närmare för vissa frågor angående »rörligt tillägg» för nästa budgetår, varjämte de i riksstatsförslaget beräknade kostnaderna för tillägget redovisas med fördelning på de olika huvudtitlarna.

Personalstaterna. Vid början av innevarande budgetår utsändes meddelanden till myndigheterna, vari, med hänvisning till det ekonomiska läget, uppmärksamheten fästes på att medgivande att överskrida av Kungl. Maj:t eller riksdagen maximerade poster i avlöningsstaterna — fränsett de särskilda förhållanden, som avsåges i förut berörda riksdagsbemyndiganden — endast kunde påräknas då undantagsvis föreliggande omständigheter av synnerlig vikt motiverade överskridandet. Härvid åberopades även riksdagens i skr. 1947: 196 gjorda uttalande, vari angivits som ett samtliga huvudtitlar gällande allmänt önskemål, att framställningar om medgivanden att överskrida av riksdagen maximerade anslagsposter framdeles skulle i görligaste mån begränsas.

Riksstatsförslaget för nästa budgetår har präglats av nödvändigheten att strängt hushålla med arbetskraften. Sådana anslagsbehov som innebära ökad bindning av arbetskraft vid den offentliga förvaltningen utan motsvarande besparing på andra håll ha bedömts särskilt restriktivt. För tillmötesgående av krav på personalökning har genomgående fordrats övertygande utredning om att ökningen är nödvändig med hänsyn till nuvarande arbetsuppgifter som icke kunna åsidosättas eller för angelägna nya uppgifter. Därvid har beaktats i vad mån förhållandena kunnat medge en inskränkning av verksamheten i någon del eller annan standardsänkning för någon tid framåt.

Såväl det ekonomiska läget som den allmänna löneregleringens genomförande ha vidare motiverat en synnerlig återhållsamhet i fråga om höjd löneställning för särskilda befattningshavare eller grupper av befattningshavare. Härvid har man haft att taga hänsyn icke blott till nödvändigheten att begränsa statsutgifterna utan också till lönefrågornas sammanhang med den allmänna löne- och prisutvecklingen. Förbättringar i löneställning ha därför — fränsett författningsreglerad eller sedvanlig befordringsgång — endast i undantagsfall ansetts kunna förordas, närmast då i sådana fall där ändrade arbetsförhållanden kunnat åberopas.

Omkostnadsanslagen. I nyssnämnda meddelanden till myndigheterna framhölls även nödvändigheten att begränsa utgifterna under omkostnadsanslagen för innevarande budgetår. Då dessa finge anses vara anpassade efter den rådande prisnivån, borde myndigheterna i första hand inrikta sig på att hålla den kostnadsram, som de olika anslagen och anslagsposterna representerade. Medgivande att överskrida maximerade anslagsposter borde följaktligen i allmänhet icke vara att påräkna. Vidare framhölls, att de särskilda besparingsanvisningar rörande vissa omkostnadsposter, som i början av kriget lämnats genom Kungl. Maj:ts cirkulär 1939: 841, borde tjäna till ledning även i det nu rådande läget.

I myndigheternas framställningar angående omkostnadsanslagen för nästa budgetår har i flera fall utredning framlagts om olika ytterligare kostnadsstegringar, såsom höjda städningslöner, tryckningskostnader eller materialpriser. Dylika omständigheter ha regelmässigt ansetts böra föranleda höjning av respektive anslagsposter endast om proportionen mellan kostnadsstegringarna och nuvarande medelsanvisning varit sådan, att det icke skäligen kunnat förutsättas vara möjligt att möta kostnadsstegringarna med besparingsåtgärder.

2. Tillsättande av tjänst i succession efter innehavare av förordnande tills vidare.

I 1946 års statsverksproposition föreslogs, att riksdagen måtte bemyndiga Kungl. Maj:t att i fall, där innehavare av pensionsberättigande befattning i statens tjänst, uppförd på vederbörligen fastställd personalförteckning, förordnades att inneha ordinarie befattning i statsdepartement,

tillsatt medelst förordnande tills vidare, eller under tiden för dylikt förordnande befordrades till annan pensionsberättigande statlig tjänst, föra den pensionsberättigande tjänsten över stat och återbesätta den på stat befintliga tjänsten. Bemyndigandet lämnades utan erinran av riksdagen (skr. nr 16), som jämväl beslöt införande av enahanda anordning beträffande riksdagens verk.

Ifrågavarande anordning — som avsett att inom vissa gränser undanröja olägenheterna av att pensionsberättigande tjänster, vilkas innehavare erhållit förordnandetjänst, icke kunnat återbesättas i vanlig ordning — har sedermera godkänts till tillämpning jämväl för vissa fall då militära beställningshavare förordnas att inneha beställning tillsatt medelst förordnande tills vidare. Förande över stat av fullmaktstjänst har avsetts skolaske även i fall då lärare vid allmänt läroverk m. fl. läroanstalter förordnas att vara rektor.

I skrivelse den 28 mars 1946 har riksdagens militieombudsman efter samråd med justitieombudsmannen ifrågasatt, om icke det angivna förfarings sättet borde tillämpas jämväl i fråga om ordinarie eller extra ordinarie befattnings inom den civila statsförvaltningen, vilken innehaves av person som förordnats att tills vidare vara byråchef hos justitieombudsmannen eller hos militieombudsmannen.

Då jag icke funnit anledning till erinran mot vad militieombudsmannen ifrågasatt, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i fall, där innehavare av pensionsberättigande befattnings i statens tjänst, uppförd på vederbörligen fastställd personalförteckning, förordnas att innehava medelst förordnande tills vidare tillsatt byråchefsbefattnings hos justitieombudsmannen eller hos militieombudsmannen eller under tiden för dylikt förordnande befordras till annan pensionsberättigande statlig tjänst, föra den pensionsberättigande tjänsten över stat och återbesätta den på stat befintliga tjänsten.

3. Grunder för preliminära anslagsberäkningar.

Med hänsyn till finansplaneringen och tidsschemat för riksdagsarbetet har det syntts angeläget att så mycket som möjligt undvika utbrytning av anslagpunkter i huvudtitlarna för behandling i särpropositioner senare under riksdagen. En dylik utbrytning har dock i flera fall icke kunnat undgås. Praxis vid preliminärberäkningen av anslag i dylika fall har tidigare icke varit enhetlig. I en del fall ha anslagen upptagits med samma belopp som i gällande riksstat, i andra fall med mer eller mindre ungefärligt uppskattade belopp. Då det är önskvärt att man så tidigt som möjligt skall kunna överblicka utgiftsläget även i vad angår de preliminära anslagen, har tillvägagångssättet i riksstatsförslaget varit mera enhetligt. Med ledning

av uppgifter från slutförda eller pågående utredningar har man inom departementen sökt att i görligaste mån åstadkomma en förhandsprövning av medelsbehovet. Syftet därmed har varit att, under hänsynstagande framför allt till den återhållsamhet i fråga om utgifterna, som påkallas i nuvarande läge, bestämma en gemensam övre utgiftsgräns för nu emotsedda anslagsäskanden. De under olika punkter preliminärt upptagna anslagen äro sålunda beräknade med tanke på att deras summa, såvitt nu kan förutses, icke skall behöva överskridas, även om de definitiva äskandena i enskilda punkter skulle komma att avvika från de preliminära beräkningarna.

4. Anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

I riksstatsförslaget för nästa budgetår upptagas flertalet kommittéanslag med oförändrade eller något minskade belopp. Ändringarna i förhållande till innevarande budgetår framgå av följande tablå, vari även redovisas de förstärkningar av vissa anslag, som i annat sammanhang denna dag äskas å tillägsstat.

Huvudtitel	Anvisat å riksstaten 1947/48 Kronor	Äskad förstärkning å tilläggs- stat II 1947/48 Kronor	Summa 1947/48 Kronor	Äskade belopp i statsverks- propositio- nen 1948/49 Kronor
Justitiedepartementet	425 000	—	425 000	425 000
Utrikesdepartementet	15 000	20 000	15 000	25 000
Försvarsdepartementet	350 000	—	350 000	300 000
Socialdepartementet	600 000	—	600 000	600 000
Kommunikationsdepartementet	250 000	—	250 000	250 000
Finansdepartementet	500 000	—	500 000	450 000
Ecklesiastikdepartementet	800 000	150 000	950 000	800 000
Jordbruksdepartementet	500 000	—	500 000	500 000
Handelsdepartementet	500 000	—	500 000	500 000
Inrikesdepartementet	400 000	125 000	525 000	500 000
	4 340 000	295 000	4 615 000	4 350 000

5. För flera huvudtitlar gemensamma anslagsberäkningar.

Ersättning till statens allmänna fastighetsfond. I annat sammanhang denna dag anmäles förslag till stat för statens allmänna fastighetsfond. Erforderliga anslag till ersättning till fastighetsfonden beräknas därvid till sammanlagt 26 556 000 kronor. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att under respektive huvudtitlar anmäla dessa ersättningsanslag, vilka enligt vad av statförslaget framgår böra upptagas till följande belopp.

Andra huvudtiteln:

	Kronor	Kronor
Ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond	686 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	672 000	1 358 000

Tredje huvudtiteln:

Ersättning till utrikesdepartementets delfond	1 265 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	196 000	1 461 000

Fjärde huvudtiteln:

Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	50 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	574 000	624 000

Femte huvudtiteln:

Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		1 099 000
--	--	-----------

Sjätte huvudtiteln:

Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	303 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	931 000	1 234 000

Sjunde huvudtiteln:

Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	851 000	
Ersättning till generaltullstyrelsens delfond	121 000	972 000

Ättonde huvudtiteln:

Ersättning till slottsbyggnadernas delfond	29 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	6 297 000	
Ersättning till Uppsala universitets delfond	1 008 000	
Ersättning till Lunds universitets delfond	511 000	
Ersättning till karolinska sjukhusets delfond	1 104 000	8 949 000

Nionde huvudtiteln:

Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		1 944 000
--	--	-----------

Tionde huvudtiteln:

Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	995 000	
Ersättning till lotsstyrelsens delfond	303 000	1 298 000

Elfte huvudtiteln:

Ersättning till medicinalstyrelsens delfond	4 321 000	
Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond	2 483 000	6 804 000

Tolfte huvudtiteln:

Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		699 000
--	--	---------

Femtonde huvudtiteln:

Ersättning till byggnadsstyrelsens delfond		114 000.
--	--	----------

Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark. I enlighet med de grunder, som av 1939 års lagtima riksdag godkänts, äro i riksstaten för innevarande budgetår under andra, femte, åttonde och nionde huvudtitlarna uppförda särskilda förslagsanslag till ersättning åt statens domäners fond för sådan å fonden bokförd egendom, som disponeras för vissa för domänstyrelsens verksamhet främmande ändamål, såsom fångvård, socialvård och undervisningsverksamhet samt försöksverksamhet på jordbrukets område. Därjämte har under inrikesdepartementets huvudtitel för samma ändamål upptagits ett formellt förslagsanslag å 100 kronor i avvaktan på en närmare avgränsning av den egendom som bör falla under departementets verksamhetsområde. Ersättningarna till domänfonden äro i princip att jämställa med ersättningsanslagen till fastighetsfonderna och representera alltså endast en formell, av redovisningsskäl motiverad omföring av medel inom budgetens ram.

Denna redovisningsform tillämpas för närvarande beträffande följande kronoegendomar:

Hall i Stockholms län, viss del av Skenäs kungsgård i Östergötlands län, Lockerud i Skaraborgs län, Sörbyn i Västerbottens län, Småteryd och Ollestad i Älvsborgs län, Skogsgård i Hallands län, Orretorp och Tjusbol i Värmlands län samt Pihle i Malmöhus län, vilka nyttjas för fångvårdsändamål;

viss del av Troxhammar nr 4 och nr 6 i Stockholms län, som nyttjas för skoländamål inom barna- och ungdomsvården;

Broby gård i Uppsala län och Mogård i Östergötlands län, som nyttjas för dövstumundervisningen;

viss del av Nyckelby i Stockholms län samt Flaken i Blekinge län, Mosslanda i Kristianstads län och Öjebyn i Norrbottens län, vilka nyttjas såsom försöksgårdar; och

Östra Vilhelmsro m. m. i Jönköpings län, som disponeras av statens anstalt för fallandesjuka och Dagöholm i Södermanlands län, som nyttjas för alkoholistvårdsändamål.

Frågan om utsträckt tillämpning av denna redovisningsform har underkastats utredning av domänstyrelsen, över vars förslag riksräkenskapsverket och byggnadsstyrelsen avgivit utlåtanden, varefter ärendet återremitterats till riksräkenskapsverket för kompletterande utredning. I vad rör frågan om den rättsliga vården av ifrågavarande fastigheter har ärendet remitterats till f. d. generaldirektören L. Berglöf för att tagas i övervägande vid fullgörande av honom lämnat uppdrag att utreda frågan om den rättsliga vården och förvaltningen av kronans fasta egendom.

För budgetåret 1948/49 bör ersättning utgå till statens domäners fond för upplåtelse av de egendomar, vilka i det föregående angivits. Vidare bör ersättningen under andra huvudtiteln uppräknas i anledning av ett anslag av 225 000 kronor å riksstaten för budgetåret 1947/48 till förvärv av fångkolonier. Ersättningsanslaget under nionde huvudtiteln bör även uppräknas med hänsyn till ett å riksstaten för innevarande budgetår anvisat anslag av 235 000 kronor till inköp av Källtorps Södergård i Kalmar län för försöksverksamhet. Anslaget under åttonde huvudtiteln bör för nästa bud-

getår anvisas med oförändrat belopp eller med 12 000 kronor, medan anslagen under andra och nionde huvudtitlarna böra höjas med respektive 6 800 och 7 100 kronor till 45 800 och 35 600 kronor. Anslaget under femte huvudtiteln bör minskas från 10 500 till 1 500 kronor, eller med ett belopp av 9 000 kronor, utgörande ersättning för egendomarna Östra Vilhelmsro och Dagöholm. Sistnämnda ersättning bör i fortsättningen bestridas av under inrikesdepartementets huvudtitel anvisade medel. I enlighet härmed bör under elfte huvudtiteln för här avsett ändamål uppföras ett särskilt förslagsanslag av 9 000 kronor. Det torde få ankomma på vederbörande departementschefer att vid anmälan av anslagsäskandena under nämnda huvudtitlar framställa förslag om anvisande å riksstaten för budgetåret 1948/49 av dessa anslag.

Planering av allmänna arbeten. I syfte att upprätta och bibehålla en reserv av arbeten, vilka kunna tillgripas i händelse av en ogynnsam utveckling på arbetsmarknaden, har riksdagen under senare budgetår anvisat medel under de olika huvudtitlarna. För innevarande budgetår har anvisats sammanlagt 1,5 miljoner kronor för ändamålet, vartill komma vid budgetårets ingång redovisade reservationer å i runt tal 12 miljoner kronor.

För att utröna behovet av medel för nästa budgetår har inom arbetsmarknadskommisionen efter samråd med vederbörande myndigheter verkställts en översyn över behovet av fortsatt planering. Resultatet av denna översyn har kommissionen med skrivelse den 20 oktober 1947 redovisat till Kungl. Maj:t. Kommissionen har i skrivelsen bl. a. erinrat om att 1947 års riksdag instämt i ett av riksdagens revisorer gjort allmänt uttalande, innebärande att planeringen av allmänna arbeten borde anpassas till föreliggande behov och att sådan förtidsplanering begränsades, vilken icke vore strängt motiverad ur arbetsmarknadssynpunkt. Kommissionen har vidare erinrat om att den i utlåtande över revisorernas berättelse i denna del anslutit sig till revisorernas uttalande men även framhållit, att trots den förtidsplanering som gjorts svårigheter alltjämt förelegat att finna sysselsättningsobjekt för friställd arbetskraft i de aktuella fall av lokalt begränsad arbetslöshet, som under senare år förekommit. Kommissionen har framhållit, att den i skilda sammanhang sökt medverka till att planeringen lämpades efter läget på arbetsmarknaden och överhuvudtaget bedreves på ett efter förhållandena lämpligt sätt. Därvid hade dock — med beaktande av att planeringen av arbetsobjekt toge avsevärd tid — framstått som angeläget, att planeringen icke i sådan grad eftersattes, att beredskap mot skäligen befaraad arbetslöshet uteblev. Kommissionen har även erinrat om att Kungl. Maj:t genom beslut den 12 september 1947 angående uppdrag för vissa under kommunikationsdepartementet lydande myndigheter att verkställa visst planeringsarbete bl. a. föreskrivit, att planeringsarbetet främst borde inriktas på de första förberedelsestadierna, såsom lösande av juridiska, administrativa och marklösenfrågor samt planer för disposition av byggnader och anläggningar m. m., samt att sådana detaljförberedelser, vilka när-

mast föreginge arbetets igångsättande, borde utföras för föga materialkrävande företag, belägna i trakter, där risk för lokal arbetslöshet kunde anses föreligga. Kommissionen har slutligen uttalat, att den även sökte medverka till att medel, anvisade för sådana planeringsändamål, för vilka de av olika anledningar icke längre kunde utnyttjas, omdisponerades för andra planeringsändamål.

Arbetsmarknadskommissionen har därför ansett hittills anvisade anslagsmedel tillräckliga för det fortsatta planeringsarbetet.

Jag förordar, att för nästa budgetår under andra, fjärde, femte, sjätte, åttonde, nionde och tionde huvudtitlarna anslag under förevarande rubrik endast upptagas med formella belopp av 100 kronor. Det torde ankomma på vederbörande departementschefer att anmäla ifrågavarande anslagsäskanden.

Rörligt tillägg. Enligt 4 § statens löneplansförordning den 30 juni 1947 skola de i förordningen angivna grundlönebeloppen höjas och sänkas i förhållande till olika pristal, fastställda på grundval av beräkningar över de allmänna levnadskostnaderna. Lönebeloppens rörlighet regleras närmare av i paragrafen intagna föreskrifter. Bestämmelserna i nämnda paragraf ha emellertid enligt stadgande i förordningen icke satts i kraft samtidigt med övriga bestämmelser i förordningen utan skola träda i kraft den 1 juli 1948, såvida ej Kungl. Maj:t och riksdagen annorlunda särskilt besluta. Avsikten härmed var att hålla vägen öppen för en särskild reglering — efter förhandlingar med personalens huvudorganisationer — innebärande tillämpning, i varje fall för budgetåret 1947/48, av ett fast, för hela budgetåret bestämt procenttal för höjning av lönerna. Ett sådant fast procenttal, 12 procent, blev fastställt för innevarande budgetår. Regleringen för tiden därefter förutsattes skola bli beroende på nya förhandlingar (prop. 1947: 300, r. skr. 1947: 442).

Jag torde senare under riksdagen få anmäla frågan om de bestämmelser rörande lönernas rörlighet, som böra gälla under budgetåret 1948/49. Till grund för beräkningarna i riksstatsförslaget har, såsom förut nämnts, lagts samma procenttal som det nu gällande, d. v. s. 12 procent. Här torde få lämnas en sammanställning över de sålunda beräknade utgifterna för det rörliga lönetillägget under de olika huvudtitlarna. Med hänsyn till att efter de omregleringar av utgående pensioner, som skett med verkan från och med den 1 juli 1947, samtliga pensioner höjas och sänkas enligt samma regler, som gälla för höjning och sänkning av grundlön enligt statens löneplansförordning, medtages i sammanställningen även de belopp under trettonde och femtonde huvudtitlarna, som med approximativ beräkning kunna sägas representera utgifterna för rörligt tillägg å pensioner.

Andra	huvudtiteln.....	kronor	2 060 000
Tredje	»	»	447 000
Fjärde	»	»	23 990 000
Femte	»	»	3 194 800
Sjätte	»	»	2 328 600
Sjunde	»	»	4 550 000
Åttonde	»	»	11 800 000
Nionde	»	»	3 514 500
Tionde	»	»	1 570 000
Elfte	»	»	10 892 900
Tolfte	»	»	84 000
Trettonde	»	»	18 271 700
Femtonde	»	»	245 200
Summa kronor			82 948 700

I anförda beräkningar ingår icke kostnaden för rörligt tillägg vid affärsverken.

Det under åttonde huvudtiteln upptagna beloppet omfattar även utgifterna för det rörliga tillägg å 15 procent enligt 1939 års bestämmelser, som tills vidare intill en blivande lönereglering för övningslärare vid de statliga skolorna utgår å lönerna till dessa befattningshavare.

Rörligt tillägg enligt samma bestämmelser som gälla för befattningshavare med lön enligt statens löneplansförordning utgår även till de kommunalanställda lärare, som åtnjuta lön enligt löneplansförordningen. Dessutom kommer 15 procent rörligt tillägg enligt de äldre bestämmelserna att utgå å kommunalanställda övningslärares löner. Det utgiftsbelopp för rörligt tillägg, som kommer att ingå i statsbidragsutgifterna för de kommunalanställda lärarna under nästa budgetår, kan överslagsvis uppskattas till 28 miljoner kronor.

Dyrtidstillägg. Under år 1947 har användningsområdet för dyrtidstilläggen ytterligare beskurits. Sålunda ha under nämnda år alla tjänste- och familjepensioner ävensom statsrådets löner omreglerats, så att därå numera utgår det nyaste rörliga tillägget. Vidare medför den lönereglering för personalen vid lantmäteristaten, som trätt i kraft den 1 januari 1948, att dyrtidstillägg ej längre skall utgå till denna personal. Under budgetåret 1948/49 kommer dyrtidstillägg således att utgå endast i jämförelsevis ringa omfattning. Dyrtidstillägg torde böra beredas befattningshavare, som icke berörts av de under senare år genomförda löneregleringarna, d. v. s. huvudsakligen professorer m. fl. vid universiteten och karolinska institutet samt enstaka befattningshavare på gammal lönestat.

I gällande bestämmelser angående dyrtidstillägg ifrågasätter jag icke någon ändring. Den av 1946 års riksdag för budgetåret 1946/47 beslutade maximeringen av tillägget till visst indextal (skr. nr 16) torde alltså böra gälla även för nästa budgetår (jfr prop. 1940 L: 286 och r. skr. 1940 L: 399).

Såsom i 1947 års statsverksproposition, bilagan För flera huvudtitlar gemensamma frågor, anfördes, böra ännu förekommande dyrtidstilläggsutgifter i fortsättningen regelmässigt bestridas från vederbörligt avlönings- eller statsbidragsanslag. Dock böra under åttonde huvudtiteln fortfarande upptagas särskilda anslag till dyrtidstillägg för befattningshavare i statens tjänst och för lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter. Anslagen föreslås av chefen för ecklesiastikdepartementet för budgetåret 1948/49 upptagna till 900 000 respektive 1 100 000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva, att dyrtidstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1948/49 må i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående förordade grunder utgå enligt de närmare föreskrifter, som meddelas av Kungl. Maj:t;

dels ock besluta, att utgifterna för dyrtidstillägg skola, där ej särskilt anslag för ändamålet är anvisat, bestridas från de anslag eller andra medel, av vilka utgifterna i övrigt för vederbörandes avlöning bestridas.

Kristillägg. Med ikraftträdandet av 1947 års allmänna lönereglering och den samtidigt därmed verkställda omregleringen av tjänste- och familjepensionerna har området för kristilläggen väsentligt inskränkts. Under innevarande budgetår utgår sålunda kristillägg å löner, utom till präster, endast till vissa relativt små personalgrupper, däribland professorer m. fl. vid universiteten, vissa övningslärare vid statliga och kommunala skolor samt lärare vid privatläroverk, folkhögskolor och lägre lantbruksundervisningsanstalter.

De gällande kristilläggsgrunderna ha antagits av 1947 års riksdag. Enligt dessa grunder äro kristilläggen anslutna till det nya rörliga tillägget — d. v. s. till höjningen av grundlönebeloppen enligt statens löneplansförordning — på så sätt, att riksdagen fastställt de procenttal för kristilläggen, som skola motsvara förekommande procenttal för det rörliga tillägget. Då det rörliga tillägget fastlöst för hela det innevarande budgetåret, har detta medfört en motsvarande fixering av kristillägget. Kristillägg utgår under innevarande budgetår efter 24,4 procent. För närmare upplysningar om de gällande kristilläggsgrunderna torde få hänvisas till 1947 års statsverksproposition, bilagan För flera huvudtitlar gemensamma frågor, s. 81—83.

Kristilläggsgrunderna för nästa budgetår böra bliva beroende av de beräkningsgrunder för rörligt tillägg, som komma att gälla för samma budgetår. Jag torde därför få ånyo anmäla frågan om kristilläggsgrunderna i samband med frågan om det rörliga tillägget för nästa budgetår.

Från och med innevarande budgetår ha de särskilda huvudtitelsanslagen till kristillägg borttagits, dock med undantag för anslaget under åttonde hu-

vudtiteln. Detta anslag har för nästa budgetår preliminärt beräknats till 2 miljoner kronor. Från anslaget skola bestridas huvudsakligen kristillägg å löner till vissa befattningshavare vid universiteten samt till vissa övningslärare.

Provisoriskt lönetillägg. För budgetåret 1947/48 utgår provisoriskt lönetillägg till vissa befattningshavare, som icke omfattats av den allmänna löne-regleringen, huvudsakligen vissa lärare i övningsämnen vid statliga och kommunala skolor, ett jämförelsevis ringa antal befattningshavare med s. k. oreglerad avlönning jämte dyrtidstillägg och kristillägg samt präster och befattningshavare vid vissa statsunderstödda institutioner, såsom folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter. Det provisoriska lönetillägget utgår efter olika grunder för olika kategorier av befattningshavare. För vissa befattningshavargrupper — såsom professorer m. fl. vid universiteten, präster samt lärare vid folkhögskolor och lantbruksundervisningsanstalter — upptogs vid 1947 års riksdag frågorna om provisoriskt lönetillägg i särskild ordning, i regel i samband med anslagsäskandena för vederbörliga avlöningar. Så torde böra ske även i år. Frågan om provisoriskt lönetillägg till övningslärare torde böra upptagas i samband med det tillämnade principförslaget angående lönereglering för övningslärare. I övrigt torde grunderna för provisoriskt lönetillägg under nästa budgetår lämpligen böra upptagas i samband med frågan om det rörliga tillägget för samma budgetår.

Den på det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet belöpan- de kostnaden för provisoriskt lönetillägg torde liksom tidigare böra bestridas av statsmedel i samma utsträckning som andra kontanta avlöningsförmåner åt de anställda. Dessa statsverkets utgifter komma på grund av ordningen för utbetalning av statsbidrag att belasta riksstaten för budgetåret 1949/50.

Kostnaderna för provisoriskt lönetillägg under nästa budgetår torde lämp- ligen, i vad de belasta statsverket, i allmänhet böra bestridas av de anslag eller andra medel, från vilka vederbörandes löner utbetalas. Emellertid kom- mer riksstaten för nästa budgetår av nyss angivet skäl även att belastas med statsverkets utgifter för de provisoriska lönetilläggen, som under innevarande budgetår utgå vid det statsunderstödda skolväsendet. För åttonde huvud- titeln beräknas dessa kostnader till ungefär 1,1 miljoner kronor. För bestri- dande härav och av huvudtiteln kostnader för provisoriskt lönetillägg åt statliga befattningshavare under nästa budgetår har under åttonde huvud- titeln upptagits ett särskilt anslag, som preliminärt beräknats till 2 miljoner kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Carl Olov Sommar.

1948 års statsverksproposition.

Första huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler härefter de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1948/49 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till hov- och slottsstaterna, och anför därvid följande.

A. Kungl. hovstaten.

[1.] 1. Kungl. Maj:ts hovhållning. Anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning bör i riksstaten för nästa budgetår upptagas med oförändrat belopp, 800 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kungl. Maj:ts hovhållning* för budgetåret 1948/49
anvisa ett anslag av kronor 800 000.

[2.] 2. Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning. Då de till Kungl. Maj:ts hovhållning anslagna medlen äro i behov av enahanda förstärkning som för innevarande budgetår eller med ett belopp av 150 000 kronor, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning* för budgetåret 1948/49 anvisa ett
anslag av kronor 150 000.

[3.] 3. Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan. Ifrågavarande anslag bör i riksstaten för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 192 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag
av kronor 192 000.

[4.] 4. Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m. Då de till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m. anslagna medlen äro i behov av samma förstärkning som för innevarande budgetår, eller med 125 000 kronor, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 125 000.

[5.] 5. Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten. Anslaget till Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten bör för nästa budgetår uppföras med samma belopp som i gällande riksstat, 100 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag
av kronor 100 000.

[6.] 6. Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland. Anslaget till Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland bör i riksstaten för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 26 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 26 000.

[7.] 7. Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten. Med stöd av framställning i ämnet från chefen för husgerådskammaren har riksmarskalksämberet i skrivelse den 7 november 1947 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för budgetåret 1948/49 uppföras med oförändrat belopp, 56 400 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 56 400.

[8.] 8. Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten. Riksmarskalksämberet har i sin förberörda skrivelse den 7 november 1947, under åberopande av nyssnämnda framställning från chefen för husgerådskammaren, hemställt, att ifrågavarande förstärkningsanslag måtte för budgetåret 1948/49 upptagas till 69 400 kronor, innebärande en förhöjning med 15 700 kronor i förhållande till gällande riksstat. Riksmarskalksämberet har bl. a. anfört följande.

Frånsett en för budgetåret 1945/46 medgiven tillfällig höjning för bestridande av vissa inredningskostnader å Stockholms slott, har anslaget intill budgetåret 1946/47 årligen alltsedan budgetåret 1925/26 utgått med oförändrat belopp, 25 000 kronor. För budgetåret 1946/47 höjdes förstärkningsanslaget till 53 700 kronor. Ökningen å 28 700 kronor redovisades i statsverkspropositionen sålunda: Beslutad överflyttning av viss personal (åldfruar och fatbursjungfrur) från ståthållarämbetena till husgerådskammaren medförde en ökning av avlöningskostnaderna med 8 700 kronor. Uppräkning av anslaget med 12 980 kronor avsåg att möjliggöra ett återställande av de till samlingarnas vård och underhåll utgående medlen till samma belopp, varmed motsvarande poster upptagits i husgerådskammarens stat för budgetåret 1936/37. Vidare beräknades för avlönande av en konservatris 3 420 kronor samt för återförande till 1935 års nivå av chefens och intendents löner 3 600 kronor.

Anledningen till att under en tioårsperiod det inom ramen för staten tillgängliga beloppet för föremålsvård minskats med i runt tal 13 000 kronor var huvudsakligen det ökade behovet under samma tid av medel för löner och övriga personalkostnader.

På grund av det nya statliga lönereglementet har emellertid en ytterligare stegring av husgerådskammarens kostnader för löner inträtt. Detta har medfört en väsentlig rubbning i husgerådskammarens utgiftsstat för innevarande budgetår. Bl. a. har posten till konstsamlingarnas vård och underhåll för innevarande budgetår måst nedräknas från 17 000 kronor, vilket belopp motsvarade 1936/37 års nivå, till 2 390 kronor. Då den under ståthållarämbetena lydande lägre personalen, som i likhet med husgerådskammarens fullgör sitt arbete inom de kungl. slottsbyggnaderna, numera genom av riksdagen anvisade anslag erhållit lön, motsvarande den för statens befattningshavare bestämda, och kommit i åtnjutande av de statliga löneförbättringarna, har husgerådskammarens personal icke kunnat förvägras en liknande löneförbättring. Av denna anledning har lönekontot belastats med 9 740 kronor för år. Härtill komma vissa nödvändiga justeringar av till två sömmerskor och en fatbursjungfru utgående alltför låga arvoden, vilket medfört en kostnadsökning av 2 900 kronor.

Chefen för husgerådskammaren har hos riksmarskalksämberet dels anhållit om utverkande av ytterligare anslagsmedel som kompensation för ovannämnda ökade lönekostnader under budgetåren 1946/47 och 1947/48, dels ock gjort framställning beträffande medelsbehovet för budgetåret 1948/49.

Riksmarskalksämberet finner, under förutsättning att ökat anslag för nästkommande budgetår ställes till förfogande så att behovet av medel för föremålsvården åter kan tillgodoses, ej erforderligt, att ytterligare anslag av statsmedel för kompensation av kostnadsökningarna under budgetåren 1946/47 och 1947/48 begäres.

Vad angår anslag för budgetåret 1948/49 beräknar chefen för husgerådskammaren, att avlöningskostnaderna skola behöva uppräknas med 1 565 kronor motsvarande vissa behövliga arvodesjusteringar för tre åldfruar. Överflyttningen till husgerådskammaren av viss personal medför ökade kostnader för sjukvård med 500 kronor. Chefen för husgerådskammaren har alltså räknat med att förstärkningsanslaget, 53 700 kronor, skulle för budgetåret 1948/49 behöva höjas med 12 640 kronor på grund av redan genomförda och i staten för innevarande budgetår beräknade löneförbättringar, med 1 565 kronor för nyssnämnda ytterligare erforderliga löneförbättringar och med 500 kronor för ökade sjukvårdskostnader. Enligt vad institutionschefen till riksmarskalksämberet vidare anmält, erfordras för pensionering från och med den 1 juli 1948 av en av åldfruarne en ytterligare anslagshöjning med 1 000 kronor. Institutionschefen hemställer således, att förstärkningsanslaget för budgetåret 1948/49 bestämmes till i runt tal 69 400 kronor.

I fråga om den föremålsvårdande verksamheten har riksmarskalksämberet slutligen anfört följande.

Denna verksamhet har avseende å ett synnerligen omfattande bestånd av konstföremål och slottsinventarier, som med hänsyn till att de ej utgöra museiföremål utan alltjämt tagas i bruk kräva eftersyn och underhåll av annat och mera kostnadskrävande slag än rena museisamlingar. Enär institutionen för detta arbete i första hand förfogar över sin anställda personal och egna reparationslokaler, hava utgifterna för föremålsvården huvudsakligen belastat posterna för löne- och övriga personalkostnader. Därför har hittills en höjning av de särskilda posterna för föremålsvården ej behövt ifrågasättas. Det torde emellertid vara klart, att numera betydligt mindre möjlighet finnes att få de tillgängliga anslagsmedlen att räcka till för ändamålet än exempelvis under budgetåret 1935/36. Det skulle därför i och för sig vara fullt befogat, om förstärkningsanslaget för budgetåret 1948/49 bestämdes så att för föremålsvården bleve tillgängligt samma belopp som budgetåret 1935/36 ökat med ett mot den efter detta budgetår inträdda prisstegringen svarande belopp. Riksmarskalksämberet har dock stannat vid att endast äska ökade medel med hänsyn till lönestegringen.

Departementschefen. Såsom av riksmarskalksämberets framställning framgår avser den föreslagna höjningen av förevarande anslag med 15 700 kronor huvudsakligen att bereda viss lägre avlönad personal vid husgerådskammaren motsvarande löneförmåner, som kommit statliga befattningshavare till del genom den allmänna löneregleringen. Med hänsyn härtill finner jag mig kunna godtaga ämbetets beräkning av anslagsbehovet. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 69 400.

[9.] 9. Kungl. hovstallets utfodring. Riksmarskalksämberet har i sin skrivelse den 7 november 1947 hemställt, att anslaget till kungl. hovstallets utfodring måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 45 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Kungl. hovstallets utfodring för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 45 000.

B. Kungl. slottsstaten.

[10.] 1. Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten. Anslaget är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med 593 000 kronor. Med stöd av riksdagens i skrivelse den 5 mars 1947, nr 56, givna bemyndigande har Kungl. Maj:t den 30 juni 1947 medgivit, att anslaget finge överskridas med högst 14 000 kronor. Kungl. Maj:t har sistnämnda dag även fastställt stat för de kungl. slotten, varvid nettoutgifterna i överensstämmelse därmed upptagits till sammanlagt 607 000 kronor (statsligg. s. 2).

I sin skrivelse den 7 november 1947 har riksmarskalksämberet med ledning av från ståthållarämbetena på de kungl. slotten lämnade uppgifter beräknat medelsbehovet under förevarande anslag för budgetåret 1948/49 till 619 000 kronor. I följande sammanställning angives fördelningen av nämnda belopp mellan slotten samt den ökning respektive minskning, som föreligger för budgetåret 1948/49 i förhållande till innevarande budgetårs stat.

		1947/48	Förslag 1948/49	Ökning resp. minskning
		Kronor	Kronor	Kronor
Stockholms	slott	129 000	136 000	+ 7 000
Drottningholms	»	159 000	167 000	+ 8 000
Gripsholms	»	54 000	54 000	—
Ulriksdals	»	93 000	93 000	—
Haga	»	70 000	70 000	—
Strömsholms	»	11 500	11 500	—
Rosersbergs	»	21 300	20 500	— 800
Tullgarns	»	69 200	67 000	— 2 200
Summa		607 000	619 000	+ 12 000.

Den närmare fördelningen av medelsbehovet för de olika slotten för budgetåret 1948/49 framgår av ett av riksmarskalksämberet för fastställelse av Kungl. Maj:t ingivet sammanfattande statförslag, vilket torde såsom *Bilaga* få fogas vid detta protokoll.

I fråga om det i sammanställningen angivna anslagsbehovet har riksmarskalksämberet åberopat en av ståthållarämbetena ingiven framställning, vari i huvudsak anföres följande.

Det ökade medelsbehovet under Stockholms och Drottningholms slott har i huvudsak föranletts av att pensionskostnaderna vid nämnda slott beräk-

nats stiga. Vissa befattningshavare, som varit i ståthållarämbetenas tjänst i mer än trettio år, hava uppnått så hög ålder att de måste pensioneras. Ståthållarämbetena erinra om att lönerna för ståthållarämbetenas befattningshavare, med undantag för vissa kollektivavtalsanställda och arvodister, reglerats i överensstämmelse med vad som gäller för motsvarande statliga befattningshavare på sätt framgår av i 1946 och 1947 års statsverkspropositioner under första huvudtiteln lämnade redogörelser för ståthållarämbetenas avlöningsförhållanden. Såsom en följd härav beräknas även pensionerna för avgående befattningshavare i enlighet med för motsvarande statliga befattningshavare gällande normer.

Utgiftsminskningen vid Tullgarns slott sammanhänger med att den ersättning över slottets stat till domänstyrelsen för minskad arrendeinkomst, som bestämdes att utgå i samband med styrelsens övertagande av förvaltningen av vissa under Tullgarns slott förut lydande arrendegårdar (prop. nr 257/1938), numera bortfallit.

Departementschefen. Med hänsyn till att den av riksmarskalksämberet för nästa budgetår föreslagna uppräknningen av förevarande anslag med 12 000 kronor — liksom det av Kungl. Maj:t med riksdagens bemyndigande för innevarande budgetår redan medgivna överskridandet av anslaget med 14 000 kronor — hänför sig till den löne- och pensionsreglering, som genomförts för viss personal vid ståthållarämbetena i samband med den allmänna löneregleringen för befattningshavare i statens tjänst, tillstyrker jag en höjning av anslaget med tillhopa 26 000 kronor. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 619 000.

[11.] 2. **Ved och kol för de kungl. slotten.** Riksmarskalksämberet har i sin skrivelse den 7 november 1947 hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp, 428 000 kronor. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ved och kol för de kungl. slotten* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 428 000.

Vid bifall till de av mig framställda förslagen kommer första huvudtitelns slutsumma för budgetåret 1948/49 att uppgå till 2 610 800 kronor, innebärande i förhållande till riksstaten för budgetåret 1947/48 en ökning av 15 700 kronor, vilket belopp motsvarar skillnaden mellan förenämnda anslagshöjningar ($15\,700 + 26\,000 =$) 41 700 kronor och en minskning med 26 000 kronor genom bortfall av det i gällande riksstat uppförda anslaget till Hans Kungl. Höghet Hertigen av Närke.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:
Carl Olov Sommar.

Förslag till stat för de kungl. slotten för budgetåret 1948/49.

	Stockholms slott Kronor	Drottning- holms slott Kronor	Gripsholms slott Kronor	Ulriksdals slott Kronor	Haga slott Kronor	Ströms- holms slott Kronor	Rosers- bergs slott Kronor	Tullgarns slott Kronor	Summa Kronor
<i>Utgifter:</i>									
Avlöningar och arvoden	87 000	56 037	26 641	55 000	34 044	7 421	10 800	18 996	295 939
Pensioner	12 574	24 940	5 620	1 200	3 200	100	—	2 100	49 734
Kristillägg m. m.	14 800	1 347	3 068	2 693	1 836	1 160	—	512	25 416
Omkostnader:									
Lyse och vatten	6 500	1 100	5 000	1 900	4 500	200	—	450	19 650
Parker	—	45 744	13 700	21 387	20 548	800	6 800	24 018	132 997
Trädgårdar	3 360	33 190	—	—	—	—	—	32 718	69 268
Övriga omkostnader	11 766	26 642	8 171	10 820	9 046	1 819	2 900	6 206	77 370
Summa utgifter	136 000	189 000	62 200	93 000	73 174	11 500	20 500	85 000	670 374
<i>Särskilda uppbördsmedel:</i>									
Försålda trädgårdsprodukter	—	22 000	—	—	—	—	—	18 000	40 000
Övriga uppbördsmedel	—	—	8 200	—	3 174	—	—	—	11 374
Summa uppbördsmedel	—	22 000	8 200	—	3 174	—	—	18 000	51 374
Nettoulgifter	136 000	167 000	54 000	93 000	70 000	11 500	20 500	67 000	619 000

Register

till

Första huvudtiteln för budgetåret 1948/49.**A. Kungl. hovstaten.**

Sid.		Kronor
1	Kungl. Maj:ts hovhållning.....	800 000
1	Förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning.....	150 000
2	Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning och handpenningar för Hennes Kungl. Höghet Kronprinsessan.....	192 000
2	Förstärkning av anslaget till Hans Kungl. Höghet Kronprinsens hovhållning m. m.....	125 000
2	Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten.....	100 000
2	Hans Kungl. Höghet Hertigen av Västergötland.....	26 000
2	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.....	56 400
3	Förstärkning av anslaget till underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten.....	69 400
5	Kungl. hovstallets utfodring.....	45 000
Säger för kungl. hovstaten		1 563 800

B. Kungl. slottsstaten.

5	Polis-, lys- och renhållning samt brandväsendet vid de kungl. slotten.....	619 000
6	Ved och kol för de kungl. slotten.....	428 000
Säger för kungl. slottsstaten		1 047 000
Summa		2 610 800.

Bilaga 4 till

1948 års statsverksproposition.

Andra huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, redogör för de frågor som tillhöra regleringen för budgetåret 1948/49 av utgifterna under riksstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet och anför därvid följande.

A. Justitiedepartementet m. m.

[1.] 1. Avlöningar till statsråden utan departement m. m., *förslagsanslag* (statsliggaren s. 3).

1947/48 206 800 kronor; 1948/49 förslag 222 700 (+ 15 900) kronor.

Anslaget har beräknats med hänsyn till att antalet konsultativa statsråd skall utgöra sex. Sedan antalet dylika statsråd i samband med inrikesdepartementets tillkomst minskats till fem, bör anslagsbeloppet nedsättas med avlöningskostnaderna för ett statsråd eller med 27 600 kronor jämte därå beräknat tillägg. Till rörligt tillägg bör likväl på grund av tilläggets höjning anvisas ytterligare 3 500 kronor. För att täcka vissa kostnader för arbetet i samband med nationalbudgeten m. m. torde vidare det för arvoden och särskilda ersättningar anvisade beloppet böra höjas med 40 000 kronor.

Anslaget, som för innevarande budgetår beräknats till belopp motsva-

rande de verkliga kostnaderna, torde alltså böra bestämmas till (206 800 — 27 600 + 3 500 + 40 000) 222 700 kronor.

Den för anslaget användning fastställda staten bör ändras i enlighet med vad nyss angivits.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande stat för avlöningar till statsråden utan departement m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Stat.

1. Avlöningar till statsråden utan departement, <i>förslagsvis</i>	kronor 138 000
2. Lönefyllnad åt statsministern	» 6 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 70 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 8 700
Summa kronor 222 700;	

dels ock till *Avlöningar till statsråden utan departement m. m. för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av kronor 222 700.*

[2.] 2. Justitiedepartementet: *Avlöningar, förslagsanslag* (statsliggaren s. 3).

1947/48 579 700 kronor; 1948/49 förslag 596 000 (+ 16 300) kronor.

Enär justitiedepartementets arbetsbörda ökat i betydande omfattning, har departementet från och med innevarande budgetår erhållit viss personalförstärkning (II ht 1947 s. 4 f). I samband härmed har departementets kansliavdelning organiserats på tre i stället för tidigare två byråer. På den nya byrån handläggas uteslutande medborgarskapsärenden. Balansen beträffande dessa ärenden, som föregående år utgjorde omkring 1 800 ärenden, har härigenom kunnat nedbringas till omkring 700 ärenden. Återstående balans torde kunna avarbetas under innevarande budgetår.

På grund av nämnda arbetsbalans har någon ändring ännu icke kunnat genomföras i hittills tillämpad praxis beträffande förutsättningarna för vinande av svenskt medborgarskap. Den skärpning av kravet på viss tids oavbruten vistelse i riket som tillämpats sedan krigsåren — innebärande att i regel kräves dylik vistelse under 10 år — bör emellertid borttagas så snart balansen nedbringats till normal omfattning. Enär en dylik ändring kan väntas medföra ökad tillströmning av ärenden, bör medborgarskapsbyråns organisation bibehållas oförändrad.

Vad angår departementets arbetsbörda i övrigt bör nämnas, att en arbetslättning uppkommit därigenom att beslutanderätt i ärenden angående fakultativ villkorlig frigivning tillagts fångvårdsstyrelsen. Vidare ha ären-

den angående tillämpning av utlänningslagstiftningen överflyttats till inrikesdepartementet. Den av dessa anledningar uppkomna arbetsminskningen har möjliggjort, att två andre kanslisekreterarbefattningar på förslag av statens organisationsnämnd (jfr rd. skr. nr 2/1947 p. 2:o) för närvarande icke uppehållas. Trots överflyttningen av nyss angivna ärendesgrupper har emellertid *antalet* till departementets kansliavdelning, fränsett medborgarskapsbyrån, under år 1947 inkomna ärenden icke visat någon minskning. Det vid månadsskiftet november/december 1947 redovisade antalet dylika ärenden tyder i stället på någon ökning i förhållande till år 1946. Hur förhållandena komma att gestalta sig i fortsättningen är osäkert bl. a. med hänsyn till att rättegångsreformen torde komma att återverka på departementets arbetsbörda i form av ökat antal domstolsärenden. Å andra sidan föreligger förslag om viss ytterligare decentralisering beträffande departementets ärenden, avseende huvudsakligen mindre ärenden. Tills vidare torde man ej böra räkna med någon ändring i den personalorganisation, som föregående år lades till grund för anslagsberäkningen.

Efter omräkning av de för innevarande budgetår schablonmässigt beräknade anslagsposterna i avlöningsstaten torde anslaget böra bestämmas på följande sätt:

avlöning till departementschefen oförändrat 27 600 kronor;

avlöningar till ordinarie tjänstemän 269 600 (— 5 800) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 236 300 (— 9 100) kronor;

rörlikt tillägg 62 500 (+ 31 200) kronor.

Anslagets summa skulle bli (27 600 + 269 600 + 236 300 + 62 500) 596 000 (+ 16 300) kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande avlöningsstat för justitiedepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöning till departementschefen	kronor	27 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	269 600
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	236 300
4. Rörlikt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	62 500

Summa kronor 596 000;

dels ock till Justitiedepartementet: *Avlöningar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 596 000.

[3.] 3. Justitiedepartementet: Omkostnader, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 4).

1947/48 101 500 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Justitiedepartementet: Omkostnader för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 101 500.

[4.] 4. Justitiedepartementet: Svensk författningssamling, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 4).

1947/48 200 000 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Utgifterna å anslaget ha under de tre senast förflutna budgetåren utgjort resp. 176 700 kronor, 210 900 kronor och 205 700 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Justitiedepartementet: Svensk författningssamling för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 200 000.

[5.] 5. Lagberedningen, *reservationsanslag* (statsliggaren s. 4).

1947/48 70 000 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Under år 1947 har lagberedningen fortsatt arbetet med revision av jordabalken. Den 12 juni 1947 har beredningen avlämnat ett delbetänkande, vilket innehåller av motiv åtföljda förslag till sju kapitel i den tillämnade jordabalken (SOU 1947: 38).

Beredningen har under året erhållit ändrad sammansättning. Sedan den 1 november 1947 består den sålunda av tre heltidsarbetande ledamöter. Anslaget, som föregående år beräknades med hänsyn till den sålunda genomförda förändringen, torde för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Lagberedningen för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 70 000.

[6.] 6. Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 6).

1947/48 17 000 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 17 000.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.

Justitiekanslersämbetet.

[7.] 1. Justitiekanslersämbetet: Avlöningar, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 6).

1947/48 118 300 kronor; 1948/49 förslag 106 200 (— 12 100) kronor.

I samband med rättegångsreformens ikraftträdande ha, i enlighet med ett av särskilt tillkallade sakkunniga framlagt förslag (SOU 1946: 92), de tidigare på justitiekanslersämbetet ankommande åklagaruppgifterna överflyttats på det från och med den 1 januari 1948 nyinrättade riksåklagarämbetet. I övrigt har justitiekanslern kvar samtliga tidigare på honom ankommande arbetsuppgifter. Utförlig redogörelse för dessa har lämnats i propositionen nr 268/1947 (s. 3 ff.). Ett nytt arbetsområde har tillkommit för justitiekanslern genom den befattning med advokatväsendet, som enligt 8 kap. nya RB skall ankomma på ämbetet. I avbidan på lösningen av frågan om krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid har justitiekanslern tills vidare behållit överinseendet över åklagarverksamheten vid dessa domstolar. Övergångsvis gäller därjämte att justitiekanslern fortfarande skall taga befattning med mål, som avgjorts av allmän underrätt före den 1 januari 1948.

Gällande personalförteckning för justitiekanslersämbetet upptager, förutom justitiekanslern, tre befattningshavare i högre lönegrader, nämligen en ordinarie byråchef i Ca 33 och två förste byråsekreterare, den ene ordinarie i Ca 29 och den andre extra ordinarie i Ce 27. Beträffande sistnämnda tjänst förutsattes då frågan om justitiekanslersämbetets framtida organisation förelades 1947 års riksdag att frågan om tjänstens indragning skulle upptagas vid prövningen av anslagsbehovet för budgetåret 1948/49 (prop. 268 s. 18).

I skrivelse den 12 september 1947 har *justitiekanslersämbetet* avlämnat förslag till avlönings- och omkostnadsstater för ämbetet under budgetåret 1948/49. Därvid har ämbetet föreslagit att den extra ordinarie förste byråsekreterartjänsten bibehålles för framtiden. Ämbetet har inledningsvis lämnat en redogörelse för den arbetsbörda, som med äldre organisation åvilat ämbetet. Beträffande de därvid lämnade uppgifterna har ämbetet emellertid framhållit, att de icke vore av direkt betydelse för bedömande av justitiekanslersämbetets blivande arbetsbörda. Under nästa budgetår komme nämligen verkningarna av ämbetets omorganisation att än mera än under första halvåret 1948 göra sig gällande, ehuru även under detta budgetår åklagaruppgifter, som framdeles skulle fullgöras av riksåklagarämbetet, i viss utsträckning komme att tillhöra justitiekanslersämbetet. Huru stor arbetslättningen för justitiekanslersämbetet bleve vore dock vanskligt att mera säkert uppskatta. Detta berodde icke blott på att antalet av de ärenden, som i fortsättningen skulle handläggas av riksåklagarämbetet,

icke låte sig med större grad av noggrannhet beräkna. Å justitiekanslers-ämbetets blivande arbetsbörda inverkade också dels att — såsom erinrats i propositionen nr 268 (s. 18) — vissa uppgifter på grund av den hittillsvarande arbetsbelastningen måst eftersättas, dels ock att nya uppgifter tillkomme. Så snart arbetsförhållandena det medgåve, borde sålunda inspektionen av domstolar och ämbetsmyndigheter återupptagas av justitiekanslern. Vidare vore det ett önskemål, att ökad tillsyn från justitiekanslersämbetets sida över kronomålen kunde åvägabringas. Helt ny vore justitiekanslerns befattning med advokatväsendet. Rörande angivna förhållandens inverkan på justitiekanslersämbetets arbetsbörda anføres närmare:

För inspektionsverksamheten torde böra beräknas, att justitiekanslern befinner sig på resor omkring 3—4 veckor om året. Han åtföljes därvid av sekreterare som i första hand har att svara för det med inspektionen följande ganska tidsödande efterarbetet. En ökad inblick av värde i det sätt, på vilket kronans rättsliga angelägenheter nu handhas, är icke möjlig utan att särskild tjänsteman under avsevärd tid avdelas för denna arbetsuppgift. Vad angår justitiekanslerns befattning med advokatväsendet äger han enligt 8 kap. 6 § nya RB att hos advokatsamfundets styrelse påkalla åtgärd mot advokat, som åsidosätter sin plikt eller ej längre är behörig att vara advokat. Enligt 8 § samma kapitel må justitiekanslern vidare föra talan i högsta domstolen mot styrelsens beslut i disciplinärenden. Sådan talan får däremot icke föras av den som hos styrelsen anført klagomål mot advokat, utan har den missnöjde att för sådant ändamål hänvända sig till justitiekanslern. Enligt under hand inhämtade upplysningar handlägger advokatsamfundets styrelse för närvarande 30 till 40 disciplinärenden om året. Även om icke alla dessa ärenden komma under justitiekanslerns bedömning, torde man dock böra räkna med att utom andra en stor del av de ärenden som från samfundets sida icke föranlett någon åtgärd — vilket är fallet i majoriteten av antalet ärenden — komma att hänskjutas till justitiekanslern. Möjligt är naturligen också, att hänvändelse kan komma att ske direkt till justitiekanslern i sådana fall, där anmälan för närvarande göres till samfundet, liksom ock att missnöjda parter, som av en eller annan anledning icke nu vända sig till samfundet, framdeles skola finna sig oförhindrade att göra anmälan till justitiekanslersämbetet. På grund härav och då åtminstone en del av dessa ärenden äro tämligen arbetskrävande och till sin natur ömtåliga, bjuder försiktigheten räkna med att detta justitiekanslerns nya åliggande innebär en icke obetydlig arbetsökning.

Sammanfattningsvis uttalar justitiekanslersämbetet, att ämbetets arbetsbörda trots utbrytningen av åklagarärendena icke kunde förväntas undergå någon mer betydande minskning. Ämbetet hölle för sin del före, att arbetsbördan bleve så omfattande, att densamma icke skäligen kunde bemästras genom att allenast två till ämbetet fast knutna tjänstemän ställdes vid justitiekanslerns sida. Enligt ämbetets mening krävdes därför, att den nuvarande förste byråsekreteraren i lönegraden Ce 27 bibehölles.

Såsom ytterligare skäl för förslaget att bibehålla ifrågavarande tjänst äberopar ämbetet svårigheten att, såsom hittills i stor utsträckning skett, tillgodose mera tillfälligt behov av arbetskraft från domstolarna ävensom behovet av vikarier för de högre ordinarie befattningshavarna.

Anslagsbehovet för nästa budgetår har justitiekanslersämbetet efter omräkning enligt de nya avlöningsbestämmelserna beräknat till 106 200 (— 12 100) kronor enligt följande fördelning:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 68 000 (— 3 800) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 28 000 (— 11 700) kronor;

rörligt tillägg 10 200 (+ 3 400) kronor.

I det till icke-ordinarie personal beräknade beloppet ingår avlöning till den extra ordinarie förste byråsekreteraren med 12 000 kronor. Rörande medelsbehovet i övrigt under icke-ordinarieposten anföres i justitiekanslersämbetets skrivelse:

Under förevarande anslagspost böra vidare beräknas medel för vikarie för justitiekanslern under semester och tjänstledighet för inspektionsresor m. m., för andra vikariebehov, för en halvtidsamanuens samt för nödig arbetsförstärkning vid handläggning av mera tidsödande ärenden. Medelsbehovet för dessa ändamål är svårt att angiva, då det är beroende av om vidlyftigare ärenden t. ex. omfattande utredningar anförtros ämbetet. Nämnas kan sålunda, att under sistförflutna budgetår kostnaderna för särskilda på Kungl. Maj:ts eller departementschefs uppdrag utförda undersökningar blivit så avsevärda, att anslagsposten till icke-ordinarie personal å 34 900 kronor icke på långt när förslagit. Efter inhämtande av riksdagens samtycke medgav Kungl. Maj:t därför, att posten finge överskridas med 13 500 kronor. Ämbetet uppskattar medelsbehovet för nyss omnämnda ändamål till 16 000 kronor.

Statskontoret har i infordrat utlåtande över justitiekanslersämbetets framställning icke funnit anledning motsätta sig bifall till denna.

Departementschefen. Vid framläggande av sitt förslag rörande justitiekanslersämbetets organisation efter utbrytningen av riksåklagarämbetet framhöllo de sakkunniga, att det vore synnerligen vanskligt att säkert uppskatta ämbetets framtida personalbehov. Då den ene av de två hos ämbetet anställda byråsekreterarna till större delen ägnat sig åt göromål i samband med justitiekanslerns uppgift som högste åklagare, borde denne byråsekreterares tjänst enligt förslaget utgå ur lönestaten. Därvid avsågs att hålla möjlighet öppen för en av de nuvarande förste byråsekreterarna hos justitiekanslersämbetet att erhålla tjänst hos riksåklagarämbetet. Enär sekretariatstjänsten hos sistnämnda ämbete icke skulle inrättas förrän den 1 juli 1948, bibehölls emellertid den extra ordinarie byråsekreterarbefattningen hos justitiekanslersämbetet övergångsvis under hela innevarande budgetår. Avsikten har därvid varit, att hans arbetskraft faktiskt skulle kunna anlitas av riksåklagaren (prop. 268/1947 s. 26).

Justitiekanslersämbetets nu framförda förslag att även i fortsättningen bibehålla ifrågakvarande tjänst hos detta ämbete skulle innebära, att den till ämbetet fast anknutna personalen skulle bibehållas obeskuren trots att ämbetets uppgifter som åklagarmyndighet bortfalla. Tillräckliga skäl synas

emellertid icke föreligga för att frånga de sakkunnigas förslag i denna del. Innan erfarenhet vunnits rörande den nya ordningens inverkan på justitiekanslersämbetets arbetsbörda, bör man enligt min mening icke räkna med större till ämbetet fast anknuten personal än de sakkunniga föreslagit. Den extra ordinarie byråsekreterartjänsten torde därför böra indragas från den 1 juli 1948.

Indragningen av sekreterartjänsten synes emellertid ej böra föranleda ändring beträffande justitiekanslersämbetets beräkning av anslagsbehovet. Anslaget bör nämligen i stället givas tillräcklig marginal för anlåtande i erforderlig utsträckning av tillfälliga befattningshavare och annat tillfälligt arbetsbiträde och därför bör till icke-ordinarie personal beräknas det av ämbetet i sådant hänseende upptagna beloppet, 28 000 kronor. En dylik beräkning överensstämmer med vad som föreslagits av de sakkunniga, vilka — med tillämpning av de äldre lönebestämmelserna — uppskattat motsvarande anslagsbehov till 21 900 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att ur justitiekanslersämbetets personalförteckning avföra befattningen såsom förste byråsekreterare i Ce 27;

dels fastställa följande avlöningsstat för justitiekanslersämbetet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	68 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal	»	28 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10 200

Summa kronor 106 200;

dels ock till Justitiekanslersämbetet: *Avlöningar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 106 200.

[8.] 2. Justitiekanslersämbetet: *Omkostnader, förslagsanslag* (statsliggaren s. 7).

1947/48 8 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

I enlighet med förslag av justitiekanslersämbetet torde anslaget böra upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Justitiekanslersämbetet: *Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 8 000.

Riksåklagarämbetet.

[9.] 3. Riksåklagarämbetet: Avlöningar, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 7). 1947/48 43 000 kronor ($\frac{2}{1}$ — $\frac{30}{100}$ 1948); 1948/49 förslag 181 500 (+ 138 400) kronor.

Enligt det av särskilda sakkunniga den 19 december 1946 avgivna betänkandet angående omorganisation av justiekanslersämbetet och inrättande av ett riksåklagarämbete (SOU 1946: 92) skulle den ordinarie personalen hos riksåklagarämbetet utgöras av — förutom riksåklagaren — en byråchef, tre biträdande åklagare och en förste byråsekreterare ävensom viss biträdespersonal, nämligen en kansliskrivare, två kontorsbiträden och en expeditionsvakt. I fråga om icke-ordinarie personal räknade de sakkunniga med två amanuenser samt tillfälliga befattningshavare.

I propositionen nr 268 till 1947 års riksdag framlades anslagsäskanden för riksåklagarämbetet avseende första halvåret 1948. Däri framhölls, att de biträdande åklagare, riksåklagaren behövde ha till sitt förfogande sedan ämbetet trätt i full verksamhet, kunde beräknas till tre. Av dessa befattningar borde två utgöra fullmaktstjänster i A 30 och den tredje tillsättas genom förordnande och placeras lägst i C 6. Under första tiden av ämbetets verksamhet erfordrades endast en biträdande åklagare. Denne borde tillsättas medelst fullmakt. Frågan om inrättande av ytterligare biträdande åklagare kunde anstå till prövningen av anslagsbehovet för budgetåret 1948/49. Vid handläggningen av de administrativa ärendena borde riksåklagaren närmast biträddas av en byråchef i A 30. I övrigt erfordrades under första halvåret 1948 en kansliskrivare, en expeditionsvakt och ett kontorsbiträde. Tjänsterna som kansliskrivare och expeditionsvakt borde uppföras på ordinarie stat, kontorsbiträdet borde upptagas som icke-ordinarie befattningshavare. Ej heller beträffande kanslipersonalen ansågs anledning föreligga att för det dåvarande ingå på en prövning av personalbehovet för tiden efter budgetårets utgång.

I enlighet med Kungl. Maj:ts sålunda framlagda förslag, vilket biträdades av riksdagen, ha för första halvåret 1948 å riksåklagarämbetets stat anslagits medel — förutom för riksåklagaren — för följande ordinarie befattningshavare, nämligen två byråchefer i Ca 33, av vilka den ene skall vara biträdande åklagare, en kansliskrivare i Ca 15 och en expeditionsvakt i Ca 10.

I skrivelse den 20 september 1947 har *justiekanslersämbetet*, efter samråd med utnämnde riksåklagaren M. Heuman, avgivit förslag till anslagsäskanden för riksåklagarämbetet. Under hänvisning till att detta ämbete under nästa budgetår kan förväntas träda i full verksamhet har justiekanslersämbetet ansett de vid 1947 års riksdag gjorda uttalandena om riksåklagarämbetets framtida organisation böra följas vid anslagsberäkningen samt begärt medel till hela organisationen från budgetårets början. I enlighet härmed föreslår ämbetet, att den för första halvåret 1948 upptagna

ordinarie personalen förstärkes med två byråchefer, en i Cr 10 och en i Ca 33, samt en förste byråsekreterare i Ca 29. Den icke-ordinarie personalen, som nu består av endast ett biträde för skriv- och kontorsgöromål, skulle bestå av två amanuenser och två dylika biträden.

Med utgångspunkt från den sålunda angivna personalorganisationen beräknar justitiekanslersämbetet anslagsbehovet för avlöningar till ordinarie tjänstemän till 122 000 kronor, för avlöningar till icke-ordinarie personal till 42 000 kronor — därav 26 000 kronor för nyssnämnda icke-ordinarie befattningshavare och 16 000 kronor för tillfälliga befattningshavare och annat tillfälligt arbetsbiträde — samt för rörligt tillägg till 17 500 kronor. Hela anslaget har i enlighet härmed beräknats till (122 000 + 42 000 + 17 500) 181 500 kronor.

Statskontoret har i infordrat utlåtande över justitiekanslersämbetets framställning uttalat att för bedömande av personalbehovet vid riksåklagarämbetet för nästkommande budgetår icke förefunnes andra hållpunkter än de, som varit vägledande för riksdagen vid dess prövning av ämbetets personalorganisation för första halvåret 1948. Vid sådant förhållande ifrågasätter ämbetsverket, om personalstaten bör utökas för budgetåret 1948/49 eller redan innan några erfarenheter rörande riksåklagarämbetets verksamhet kunnat vinnas.

Departementschefen. Såsom framhållits av justitiekanslersämbetet kan riksåklagarämbetet väntas träda i full verksamhet under nästa budgetår. Det är ytterst angeläget, att det nya ämbetet därvid har erforderlig personal till sitt förfogande. Jag tillstyrker därför, att anslaget beräknas på sådant sätt att medel finnas tillgängliga för den fullt utbyggda organisationen redan från och med den 1 juli 1948. Det bör emellertid ligga i Kungl. Maj:ts hand att med ledning av de erfarenheter, som vinnas, bestämma i vad mån medlen skola tagas i anspråk. De nya tjänsterna böra alltså tillsättas och organisationen utbyggas först sedan klarhet vunnits, att behov därav föreligger.

Anslagsberäkningen, som i princip överensstämmer med de sakkunnigas kostnadsberäkningar, torde kunna godtagas.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för riksåklagarämbetet:

Personalförteckning.		Lönegrad
Befattning	Tjänstemän å ordinarie stat:	
1 riksåklagare		Co 20
1 byråchef		Cr 10
3 byråchefer		Ca 33
1 förste byråsekreterare		Ca 29
1 kansliskrivare		Ca 15
1 expeditiönsvakt		Ca 10;

dels fastställa följande avlöningsstat för riksåklagarämbetet att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 122 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal ..	» 42 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 17 500
Summa kronor 181 500;	

dels ock till Riksåklagarämbetet: *Avlöningar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 181 500.

[10.] 4. Riksåklagarämbetet: *Omkostnader, förslagsanslag* (statsliggaren s. 7).
1947/48 5 700 kronor ($\frac{1}{1} - \frac{30}{100} \%$ 1948); 1948/49 förslag 14 000 (+ 8 300) kronor.

Riksåklagarämbetets årliga anslagsbehov till omkostnader vid fullt utbyggd organisation har av de sakkunniga beräknats till 13 500 kronor, varav för sjukvård m. m. 500 kronor, för reseersättningar 5 000 kronor och för expenser 8 000 kronor.

I sin under näst föregående punkt omförmälda skrivelse med anslagsäskanden för riksåklagarämbetet har *justitiekanslersämbetet* icke föreslagit annan ändring beträffande den sålunda gjorda beräkningen än att ytterligare 500 kronor begärts till expenser för att möta den efter sakkunnigförslagets avgivande inträdda ökningen av bland annat städningskostnaderna. Ämbetet hemställer alltså, att anslaget upptages med 14 000 kronor.

Departementschefen. Justitiekanslersämbetets beräkning har icke givit mig anledning till erinran. Liksom i fråga om riksåklagarämbetets avlöningsanslag bör beträffande förevarande anslag möjlighet inrymmas åt Kungl. Maj:t att anpassa medelsanvisningen efter behovet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Riksåklagarämbetet: *Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 14 000.

C. Domstolarna.

Högsta domstolen m. m.

[11.] 1. Högsta domstolen m. m.: Avlöningar, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 8).

1947/48 1 916 700 kronor; 1948/49 förslag 1 830 600 (— 86 100) kronor.

Anslaget avser avlöningar till såväl högsta domstolens ledamöter som befattningshavare vid nedre justitierevisionen. Enär högsta domstolens och nedre revisionens arbetsförhållanden, till skillnad från vad som är fallet för hovrätternas och häradsrätternas del, icke under första halvåret 1948 i nämnvärd utsträckning påverkas av nya RB:s ikraftträdande, har anslagsbehovet för innevarande budgetår bedömts från i huvudsak samma förutsättningar som tidigare.

Gällande personalförteckning för högsta domstolen och nedre justitierevisionen är av följande lydelse.

Personalförteckning.		Lönegrad
Befattning	Tjänstemän å ordinarie stat.	
24 justitieråd		Co 20
27 revisionssekreterare		Ca 33
1 förste protokollssekreterare		Ca 27
3 protokollssekreterare		Ca 25
2 registratorer		Ca 25
1 kanslist		Ca 24
1 kontorist		Ca 13
2 förste expeditionsvakter		Ca 11
1 kanslibiträde		Ca 11
7 expeditionsvakter		Ca 9
17 kontorsbiträden		Ca 8

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1947 fastställt följande avlöningsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 1 388 450
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av	
Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 8 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i> ..	» 411 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 108 200

Summa kronor 1 916 650.

Från anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie personal, vilken post icke må överskridas utan medgivande av Kungl. Maj:t, skall bland annat utgå avlöning till extra revisionssekreterare, d. v. s. befattningshavare som, utan att tjänstgöra som vikarierande revisionssekreterare, förordnats att fullgöra på revisionssekreterare ankommande göromål. Såsom posten beräknats lämnar den nedre revisionen möjlighet att anställa 14 extra revisionssekreterare under hela året och ytterligare en extra revisionssekreterare under halva året. Att medel anvisats till ett så stort antal extra revisionssekreterare beror på att antalet föredragande förstärkts på grund av den nya ordning för fullföljden till högsta domstolen, som genomfördes genom lagstiftning år 1945, samt strävandena att nedbringa arbetsbalansen därstädes (II ht 1946 s. 21; prop. 268/1947 s. 35, 38 f.).

På grund av den nya rättegångsordningen ha vissa förändringar genomförts beträffande högsta domstolens organisation. Föreskrifter härom ha upptagits i lagen den 20 december 1946 (nr 879) om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring. Genom dessa förändringar har givits en fastare organisation åt högsta domstolens avdelningar, varjämte förutsättningar skapats för ett närmare samarbete mellan ledamöterna i högsta domstolen och nedre justitierevisionens personal.

Frågan om nedre justitierevisionens organisation efter rättegångsreformens genomförande har behandlats av särskilda inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga, vilka den 28 februari 1947 avgivit betänkande med förslag till arbetsordning för nedre revisionen. Innan redogörelse lämnas för de sakkunnigas förslag torde få givas en kortfattad översikt röranden den nya rättegångsordningens inverkan på arbetet i högsta domstolen och nedre revisionen.

I högsta domstolen förekommande mål och ärenden avgöras för närvarande efter föredragning. Enligt § 24 RF tillkommer det nedre justitierevisionen att bereda justitieärendena till prövning och avgörande i högsta domstolen. Föredragningen inför högsta domstolen verkställs i enlighet härmed av revisionssekreterarna, vilka äro ledamöter i nedre revisionen. Revisionssekreterarna ha därjämte att i viss utsträckning biträda chefen för justitiedepartementet vid handläggning av frågor om nåd. En av revisionssekreterarna intager ställningen som ordförande i nedre revisionen. Vid nedre revisionen äro anställda protokollssekreterare, registratorer samt annan kanslipersonal ävensom expeditionsvakter. En av protokollssekreterarna, numera förste protokollssekreterare, biträder vid målens förberedande behandling. Övriga protokollssekreterare handha protokollföringen i högsta domstolen ävensom i statsrådet, då frågor om nåd förekomma; de utföra därjämte vissa expeditionsgöromål.

För närvarande finnas, såsom av personalförteckningen framgår, 27 ordinarie revisionssekreterare. Då åtskilliga av dessa äro tjänstlediga för fullgörande av andra uppdrag, tjänstgör i deras ställe ett motsvarande antal tillförordnade revisionssekreterare. Sedan länge ha dessutom anlitats

extra föredragande. Antalet sådana föredragande var till en början obetydligt. Sedan inför nya RB:s ikraftträdande särskilda åtgärder måst tillgripas för att nedbringa högsta domstolens arbetsbalans, ha extra föredragande anlitats i mycket stor utsträckning. Hela antalet föredragande, inberäknat ordinarie revisionssekreterare eller deras vikarier, uppgår, såsom framgår av det föregående, för närvarande till omkring 40.

Med nya RB:s införande komma arbetsförhållandena i högsta domstolen och nedre revisionen att väsentligt förändras. I stor omfattning komma mål att avgöras efter muntlig förhandling. Parterna eller deras ombud ha därvid i princip att själva sörja för processmaterialets framläggande. De muntliga förhandlingarna kräva förberedande åtgärder, vartill motsvarighet saknats under gällande rättegångsordning. Föreskrifter ha meddelats av innebörd, att mål, som anhängiggjorts i underrätt eller eljest prövats i två instanser, få komma under högsta domstolens prövning endast om särskilt tillstånd (prövningstillstånd) därtill meddelats. Frågan därom avgöres enligt i lagen angivna grunder efter föredragning inför tre ledamöter av högsta domstolen. I denna del ha — för att nedbringa högsta domstolens arbetsbalans — liknande anordningar genomförts redan enligt lag den 11 maj 1945, som trädde i kraft den 1 juni samma år.

Föredragning för prövningstillstånd skall fullgöras av revisionssekreterare. Då prövningstillstånd får antagas bli beviljat endast i ett jämförelsevis ringa antal mål, kommer den väsentliga delen av revisionssekreterarnas arbete att utgöras av föredragning för tillståndsprövning. Vid huvudförhandling ankommer, som nämnts, i allmänhet på parterna att själva eller genom ombud utföra talan och framlägga bevisningen. I viss utsträckning skall dock domstolen medverka härvid. I brottmål skall sålunda domstolen, om ej annat bestämmes, föranstalta om framläggande av den vid lägre rätt förebragta bevisningen, i den mån den är av betydelse. Hålles huvudförhandling i svarandens frånvaro, skall i såväl tvistemål som brottmål genom domstolens försorg ur handlingarna framläggas vad svaranden anført. I sådant fall måste även i tvistemål genom domstolen förebringas svarandens bevisning vid lägre rätt, i den mån den är av betydelse. Den föredragning, som sålunda vid huvudförhandling skall anordnas genom högsta domstolens försorg, bör ankomma på revisionssekreterare. Föredragning av revisionssekreterare erfordras i övrigt dels i besvärsmål och sådana revisionsmål eller omedelbart upptagna mål som ej kräva huvudförhandling, dels ock i anledning av ansökningar om nåd eller resning m. m.

Enligt nya RB skall vid nedre justitierevisionen för högsta domstolen finnas kansli, som hålles öppet för allmänheten å bestämda tider. Till skillnad mot nu komma dock fullföljdsinlagor i allmänhet ej att i första hand avlämnas till nedre revisionen. Vid talan mot hovrätts avgöranden skola sålunda fullföljdsinlagorna avlämnas till hovrätten, som efter viss prövning vidarebefordrar dem till nedre revisionen.

Vad angår de förberedande åtgärder, som erfordras, må framhållas, att,

även om högsta domstolen genom referent eller annorledes kommer att i viss utsträckning taga befattning med dessa åtgärder, förberedelsen dock närmast måste ankomma på revisionssekreterarna. Förberedelsen skall lik-som nu i princip vara skriftlig. I den mån de förberedande åtgärderna äro av enkel och rutinmässig beskaffenhet, såsom i fråga om sedvanlig skrift-växling, torde de kunna ombesörjas av tjänsteman vid nedre revisionen. Tydligt är, att revisionssekreterarna även eljest vid handhavandet av förberedelsen böra erhålla biträde av nedre revisionens kanslipersonal.

Vad angår övriga arbetsuppgifter torde det nya rättegångssättet komma att ställa ökade krav i fråga om protokollföringen. Nya uppgifter för kanslipersonalen tillkomma därigenom att delgivning regelmässigt skall ombesörjas av nedre revisionen (33: 4 och 5). Å andra sidan äro an-ordningen med fullföljdsinlagors inlämnande till hovrätten och införandet av aktsystem vid underrätterna ägnade att medföra lättnad i arbetet vid nedre revisionen. Därest såsom de sakkunniga tänkt sig viss förenkling av promemorieskrivningen genomföres, skulle arbetet med utskrift kom-ma att avsevärt minskas.

I administrativt hänseende intager nedre justitierevisionen en själv-ständig ställning i förhållande till högsta domstolen. Rörande n e d r e r e-v i s i o n e n s n u v a r a n d e o r g a n i s a t i o n ha bestämmelser medde-lats i dess arbetsordning (SFS nr 191/1937). Ledamöter i nedre revisio-nen äro de ordinarie revisionssekreterarna eller vikarier för dem ävensom de som förordnats att fullgöra på revisionssekreterare ankommande göro-mål. Kungl. Maj:t förordnar en av de ordinarie revisionssekreterarna att tills vidare för en tid av högst fem år vara nedre revisionens ordförande. Vid nedre revisionen äro inom justitierevisionsexpeditionen anställda ordi-narie och icke-ordinarie befattningshavare. Inom nedre revisionens kansli skall finnas inrättad en särskild avdelning som förestås av en förste pro-tokollssekreterare. Denna avdelning — vanligen benämnd centrala kansliet — skall ha till uppgift att biträda med vissa förberedande åtgärder och med uppsättande av rubriker m. m. samt att även i övrigt lämna revisions-sekreterare och protokollssekreterare visst biträde. I frågor, som angå före-dragningen eller eljest beröra högsta domstolen, skall nedre revisionens ordförande samråda med ett justitieråd, som för sådant ändamål utses av högsta domstolen.

Under tiden närmast före den 1 juni 1945 — sålunda innan de nya full-följdsbestämmelserna började tillämpas — tjänstgjorde inom nedre revi-sionen följande befattningshavare, nämligen, förutom ordföranden, 32 re-visionssekreterare, därav 5 extra föredragande, en protokollssekreterare så-som föreståndare för centrala kansliet, 3 protokollssekreterare, 2 registra-torer, en kanslist, 3 amanuenser, 2 extra kanslister (med deltidstjänstgö-ring), omkring 25 biträden och 11 expeditionsvakter.

Efter den 1 juni 1945 har personalbeståndet provisoriskt utökats; detta sammanhänger med de förut antydda åtgärderna för arbetsbalansens ned-

bringande. Förutom ordföranden finnas i medeltal 40 revisionssekreterare. Ytterligare en protokollssekreterare och en amanuens ha tillkommit; i stället ha de extra kanslisterna indragits.

Det sammanlagda antalet för icke rättsbildad biträdespersonal avsedda ordinarie befattningar utgöres för närvarande av 1 kontorist (Ca 13), tjänstgörande såsom ordförandens biträde, 1 kanslibiträde (Ca 11), tjänstgörande hos registratorerna, samt 17 kontorsbiträden (Ca 8). I enlighet med beslut av 1947 års riksdag ha innehavarna av fyra av dessa befattningar i avvaktan på omorganisationen från och med den 1 juli 1947 beretts förbättrad löneställning, i det att kontoristen uppflyttats till ställning av extra ordinarie kansliskrivare (Ce 15) samt tre kontorsbiträden erhållit ställning av extra ordinarie kanslibiträden (Ce 11), nämligen ett å centrala kansliet tjänstgörande kontorsbiträde, ett kontorsbiträde, som utövar tillsyn över maskinskrivningsarbetet, samt ett hos högsta domstolens ledamöter tjänstgörande kontorsbiträde. Under tiden må ifrågakarande biträdens ordinarie befattningar icke uppehållas av vikarier.

Det på grund av ämbetsverkets under åren ökade arbetsbörda inträdda behovet av ytterligare icke rättsbildad biträdespersonal har fyllts genom anställande av icke-ordinarie biträden. För närvarande finnas vid ämbetsverket anställda 6 extra ordinarie kontorsbiträden (Ce 8), 4 extra ordinarie skrivbiträden (Ce 6), 2 extra skrivbiträden (Cg 4) samt 5 med arvode avlönade biträden eller tillhopa 17 befattningshavare. Härtill komma de nyss omförmälda, i lönegraden Ce 15 resp. lönegraden Ce 11 placerade 4 biträdena. Då därjämte 2 ordinarie kontorsbiträdesbefattningar för närvarande äro vakanta, finnas sålunda nu hos ämbetsverket anställda tillhopa 34 ordinarie och icke-ordinarie icke rättsbildade biträden.

Vidare finnas vid högsta domstolen och nedre revisionen 2 förste expeditionsvakter (Ca 11) samt 11 expeditionsvakter (7 i Ca 9 och 3 i Ce 9); en förste expeditionsvakt och 3 expeditionsvakter tjänstgöra i högsta domstolen.

Enligt direktiven för de sakkunnigas utredning skulle särskild uppmärksamhet ägnas frågan om nedre revisionens ställning i administrativt hänseende i förhållande till högsta domstolen. Därvid framhölls, att det ändrade rättegångssättet komme att innebära ett vida närmare samarbete mellan nedre revisionens personal och vederbörande avdelningar inom högsta domstolen eller dessas ledamöter. Det syntes böra övervägas, huruvida icke detta borde medföra, att högsta domstolen tillerkändes en mera direkt ledning av arbetet inom nedre revisionen.

Med anledning härav uttala *de sakkunniga* att det formellt sett innebure en egenartad anordning att målens beredande till behandling i högsta domstolen samt kansligöromålen m. m. alltjämt skulle handhas av ett vid sidan av domstolen inrättat ämbetsverk. Till detta ämbetsverk komme sålunda att överlämnas uppgifter, som strängt taget ankomme på högsta domstolen eller som eljest direkt hänförde sig till domstolens verksamhet. Anordningen

medförde emellertid påtagliga praktiska fördelar, i det att högsta domstolens ledamöter mera odelat kunde inrikta sig på den rent dömande verksamheten. Därigenom hade även blivit möjligt att med befattningen som ordförande i högsta domstolen förena tjänstgöring som ordförande på en av högsta domstolens avdelningar. Då de förberedande åtgärderna framdeles bleve av långt mera ingripande och vittutseende beskaffenhet än hittills och av denna anledning påkallades ett närmare samarbete mellan högsta domstolen och nedre revisionen, borde dock genom bestämmelser i arbetsordningen för nedre revisionen tillses, att ett sådant samarbete i erforderlig omfattning säkerställdes. Det ändrade läge, som inträdde med rättegångsreformens genomförande, borde även i övrigt leda till en vidgad samverkan mellan nedre revisionen och högsta domstolen.

Från nu angivna utgångspunkter anse de sakkunniga att den nuvarande organisationen i sina huvuddrag kan bibehållas. I överensstämmelse med 3 kap. 8 § nya RB skola revisionssekreterarna fortfarande vara föredragande i högsta domstolen och ledamöter i nedre justitierevisionen. Med avseende å stadgandet i samma lagrum att vid nedre revisionen skall finnas kansli för högsta domstolen föreslås, att justitierevisionsexpeditionen bibehålles såsom sammanfattande benämning på högsta domstolens kansli och kansliet för nedre revisionen. Med hänsyn till de uppgifter, som skola tillkomma justitierevisionsexpeditionen, borde i huvudsaklig anslutning till de nuvarande förhållandena kunna skiljas mellan registratorskontor och kansliexpedition (närmast motsvarande centrala kansliet). Därtill skulle komma den kanslipersonal, som erfordrades för protokollföring samt för biträde åt ordföranden och revisionssekreterarna m. m. Medan gällande arbetsordning räknar med två registratorskontor, ett för revisionsmål och ett för besvärsmål, skulle framdeles endast erfordras ett registratorskontor.

Inom nu antydda ram föreslås vissa organisatoriska förändringar. Härom anföres bland annat:

Den fastare indelning, som är avsedd att komma till stånd beträffande högsta domstolens avdelningar, synes kräva, att också revisionssekreterarna i allmänhet indelas till föredragning på viss avdelning av högsta domstolen. Även andra befattningshavare med uppgift att omedelbart biträda högsta domstolen torde för dessa uppgifter böra indelas till tjänstgöring på avdelningarna. Detta gäller protokollförare samt de skrivbiträden, som direkt skola tillhandagå högsta domstolens ledamöter.

Vad angår frågor av mera allmän räckvidd är naturligt att tänka sig en samverkan närmast mellan högsta domstolens ordförande, eventuellt övriga avdelningsordförande, samt nedre revisionens ordförande. I detta hänseende synes i arbetsordningen böra föreskrivas, att högsta domstolen skall hållas underrättad om frågor, som angå föredragningen eller eljest beröra högsta domstolen, samt att nedre revisionen skall ställa sig till efterrättelse vad högsta domstolen härom må bestämma.

I fråga om de särskilda målens handläggning har man att räkna med ett samarbete mellan referenten eller ordföranden på avdelningen samt vederbörande revisionssekreterare.

Vad härefter angår nedre justitierevisionens personalorganisation ha de sakkunniga till en början upptagit frågan om tjänsteställningen för nedre revisionens ordförande samt på anförda skäl föreslagit, att denne erhåller ställning som chef för ämbetsverket med löneförmåner såsom expeditionschef i statsdepartement. En närmare redogörelse för denna fråga har lämnats i propositionen nr 268 för år 1947 (s. 31 f.).

De sakkunniga ha vidare behandlat frågan om löneställningen för revisionssekreterarna samt motsatt sig ett av 1943 års domarutredning framställt förslag att samtliga revisionssekreterare skola göras till extra ordinarie befattningshavare. Även i denna del torde få hänvisas till propositionen nr 268 (s. 29 f.). Revisionssekreterarna förutsättas skola bibehållas vid nuvarande placering i lönegraden Ca 33.

Beträffande behovet av revisionssekreterare ha de sakkunniga verkställt ingående undersökningar. Inledningsvis har därvid erinrats, att en undersökning rörande den nya rättegångsordningens inverkan på arbetsbördan i högsta domstolen och nedre justitierevisionen samt på personalbehovet i nedre revisionen verkställts för 1942 års proposition (nr 5) med förslag till ny RB (s. 476 ff.). Sagda undersökning grundades på statistiskt material för åren 1934—1938. Den av de sakkunniga nu verkställda utredningen åter har byggts på uppgifter rörande antalet mål och ärenden, som inkommit under perioden den 1 juli 1945—den 30 juni 1946. Med ledning av erfarenheterna från den nya fullföljdsordning, som tillämpats sedan den 1 juni 1945, ha de sakkunniga därefter sökt att beräkna den tid som, i händelse nya RB varit i kraft, kunde antagas ha åtgått för handläggning i högsta domstolen av ifrågavarande mål och ärenden. I stort sett har härvid tillvägagångssättet varit detsamma som vid beräkningarna för 1942 års proposition. I vissa avseenden ha jämkningar befunnits påkallade i fråga om underlaget för beräkningarna. Därvid har särskilt varit av betydelse att under den nya undersökningsperioden inkommit ett väsentligt större antal mål och ärenden än som i genomsnitt belöpte på de år, som avsågos med beräkningarna för 1942 års proposition. De inkomna målen ha uppgått till 1 497 och ärendena till 1 523, medan motsvarande tal förut utgjorde 1 320 och 1 150. Ytterligare 177 mål och 373 ärenden hade sålunda tillkommit.

Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle det årliga antalet på revisionssekreterare ankommande föredragningsdagar i högsta domstolen kunna uppskattas till 542. Härutöver skulle revisionssekreterarna ha att medverka vid huvudförhandling förslagsvis 188 dagar. I förstnämnda siffra ingå 17 dagar avseende föredragning efter föregående tillståndsprövning. Förberedelsearbetet för sådan föredragning liksom för medverkan vid huvudförhandling anse de sakkunniga vara väsentligt mindre betungande än förberedelsearbetet för annan föredragning. Den årliga arbetsprestationen för varje revisionssekreterare uppskattas av de sakkunniga till 20 föredragningsdagar inför tremansavdelning och vad därmed ur arbetssynpunkt kan likställas (utan föregående tillståndsprövning) och 8 sessionsdagar med huvudförhandling eller därmed jämförlig föredragning (efter tillståndsprövning):

Enligt gällande arbetsordning skall innehavare av skiftesrotel erhålla 18 föredragningsdagar och innehavare av annan ordinarie rotel 21 föredragningsdagar, vari dock ingå justeringsdagar; den effektiva föredragningen för innehavare av allmän rotel torde kunna uppskattas till omkring 19 dagar om 4 föredragningsstimmar, vartill komma 2 hela föredragningsdagar för dispensmål. I realiteten uttages dock för närvarande ett något högre antal föredragningsdagar.

Den nya processordningen torde komma att medföra vissa lättnader för revisionssekreteraren. Sålunda kommer skyldigheten att avgiva betänkande att i stor utsträckning bortfalla. Därest de sakkunnigas förslag i fråga om promemorieskrivningen godtages, torde ock i någon mån tid kunna sparas. Å andra sidan kan förutses, att ett stort antal mål å tremansavdelning medhinnas, vilket kommer att öka revisionssekreterarens arbetsbörda. Vid avvägning av frågan ha de sakkunniga funnit, att någon ökning i revisionssekreterarnas arbetsskyldighet bör kunna ske. De sakkunniga anse emellertid att — innan erfarenhet vunnits om den nya lagstiftningen och med hänsyn till det betydande arbete som visat sig vara förenat med den nuvarande dispensföredragningen — av en revisionssekreterare skäligen icke bör uttagas större arbetsprestation än 20 dagar inför tremansavdelning och vad därmed ur arbetssynpunkt kan likställas (föredragning av i högsta domstolen eller hovrätt omedelbart upptagna mål samt resningsansökningar) och 8 sessionsdagar med huvudförhandling eller därmed jämförlig föredragning (föredragning av sådana besvärsmål och vattenmål, vari prövningstillstånd beviljats).

Därest omständigheterna föranleda, att någon föredragande skulle närvara vid huvudförhandling (eller fullgöra jämförlig föredragning) mer respektive mindre än 8 dagar, bör han erhålla kompensation i minskad föredragning inför tremansavdelning, respektive vara skyldig fullgöra ytterligare sådan föredragning efter skälig beräkningsgrund.

För fullgörande av den beräknade föredragningskyldigheten skulle i enlighet härmed erfordras 26 revisionssekreterare. Ordföranden, som enligt de sakkunnigas mening borde befrias från föredragning, har härvid icke medräknats.

Beträffande den sålunda gjorda beräkningen framhålla de sakkunniga att en omprövning av revisionssekreterarnas antal framdeles kan bli erforderlig:

Till grund för ovanstående beräkningar ligger antalet inkomna mål och ärenden under tiden den 1 juli 1945—den 30 juni 1946. Denna tid företer en viss minskning av antalet besvärsmål, vilket är naturligt då krigsrättsmålen till följd av försvarsberedskapens avveckling väsentligt nedgått i antal. Numera tillgängliga siffror för hela år 1946 visa emellertid i förhållande till de närmast föregående åren en fortsatt avsevärd minskning av antalet inkomna mål och ärenden. Därest denna tendens skulle bli bestående, kan frågan om revisionssekreterarnas antal få tagas under förnyad omprövning. Det får dock beaktas, att den ökning av antalet trafikmål, som med säkerhet kan förväntas, ännu icke inställt sig. Med hänsyn härtill är det icke heller uteslutet, att ett större antal revisionssekreterare än varmed ovan räknats kan bli behövt. En tillfällig utökning kan ock bli erforderlig med hänsyn till förekomsten av osedvanligt stora mål, vilkas förberedande icke kan medhinnas inom ramen för en revisionssekreterares föredragningsstusur.

Då sålunda viss osäkerhet rådde i fråga om det antal revisionssekreterare, som kunde vara erforderligt under åren närmast efter nya RB:s ikraftträdande, kunde enligt de sakkunnigas mening måhända övervägas att sätta antalet ordinarie revisionssekreterare något lägre än vad som föranleddes av de sakkunnigas uppskattning. Förslagsvis kunde för föredragningens fullgörande räknas med 24 ordinarie revisionssekreterare samt det antal extra revisionssekreterare — två eller flera — som enligt vad förut anförts därutöver kunde vara erforderligt.

I förhållande till 1942 års beräkningar innebär de sakkunnigas förslag en ökning av antalet föredragande revisionssekreterare från 18 till 26. Till väsentlig del — omkring hälften — beror denna ökning, enligt vad de sakkunniga framhålla, på det större antal mål och ärenden, varmed de sakkunniga haft att räkna. I övrigt berodde ökningen på att de kommande arbetsuppgifterna enligt de sakkunnigas mening icke kunde väntas medföra sådan lättnad i förhållande till det nuvarande arbetet, att föredragningsskyldigheten för varje revisionssekreterare kunde utsträckas i så stor omfattning som vid 1942 års beräkningar antagits. Det syntes påkallat att iakttaga en viss varsamhet i detta avseende, särskilt som erfarenheterna från den nuvarande dispensföredragningen givit vid handen, att den arbetsprestation, som för närvarande uttoges av varje revisionssekreterare, vore alltför betungande.

Beträffande personalen vid justitierevisionsexpeditionen ha de sakkunniga föreslagit en av den nya rättegångsordningen betingad omfördelning av vissa nu på protokollssekreterarna och amanuenser-na ankommande göromål. Under förutsättning att en kansliskrivarbefattning inrättas skulle vissa amanuensbefattningar härigenom kunna indragas. De sakkunniga anföra i denna del:

I protokollssekreterarnas åligganden ingå för närvarande såväl protokollföring som expediering av domar och utslag. Det nya rättegångssättet kommer att ställa ökade krav på protokollföringen i högsta domstolen. Härvid får dock skiljas mellan olika fall. Det övervägande antalet mål kommer att slutbehandlas redan med tillståndsprövningen, och i dessa mål blir protokollföringen alltför enkelt av ytterligt enkel beskaffenhet. I de mål, där huvudförhandling hålles, måste däremot föras förhandlingsprotokoll. Detsamma kan bli fallet, när förhör hålles inför högsta domstolen. I allmänhet torde förhandlingsprotokollen i högsta domstolen bli mindre omfattande än i underrätt och hovrätt; omedelbar bevisupptagning får antagas förekomma jämförelsevis sällan, och protokollering av utsagor är i högsta domstolen ej obligatorisk. Vid behov kunna tekniska hjälpmedel anlitas, såsom steno-grafi och fonografisk upptagning. Även om protokollföringen sålunda kan i olika avseenden förenklas, kvarstår dock, att protokollföraren har att, i stort sett på eget ansvar, färdigställa ett förhandlingsprotokoll, och detta protokoll skall sist vid förhandlingens slut ha erhållit slutlig avfattning (se nya RB 6: 2 och 8). Då man i högsta domstolen ej såsom i hovrätten har att tillgå rättsbildade aspiranter för protokollföringen, är nödvändigt att anförtro dessa göromål åt särskilda rättsbildade befattningshavare. Protokollssekreterarna torde för detta ändamål böra bibehållas.

Med hänsyn till de ökade krav, som enligt vad nu anförts komma att

ställas på protokollföringen, uppkommer frågan, om protokollssekreterarna skola vara i stånd att vid sidan därav fullgöra även de övriga uppgifter, som nu tillkomma dem. De sakkunniga ha räknat med, att protokollföringen rörande tillståndsprövning i allmänhet skall kunna, under protokollssekreterarnas inseende och ansvar, ombesörjas av icke rättsbildade skrivbiträden. Även om därigenom en väsentlig lättnad kan beredas protokollssekreterarna, synes dock påkallat, att dessa befrias från skyldighet att expediera högsta domstolens avgöranden. Denna uppgift synes utan olägenhet kunna överlåtas åt en icke rättsbildad befattningshavare (kansliskrivare). Som skäl för en sådan överflyttning kan ytterligare åberopas, att åt protokollssekreterarna torde böra uppdragas att uppsätta rubriker i mål, som avgöras efter huvudförhandling. Förslag till rubriker uppsätts för närvarande av rättsbildade amanuenser å centrala kansliet, varefter rubrikerna justeras och underskrivas av revisionssekreterarna. Då framdeles högsta domstolen själv har att draga försorg om domarnas avfattning och uppsättande, synes naturligt, att protokollssekreterarna biträda därmed såvitt angår rubrikerna, helst som rubrikernas avfattning kan bli beroende på vad som förekommit vid huvudförhandlingen.

Beslut angående vägrad dispens expedieras för närvarande med rubrik. En enklare form synes kunna användas för de beslut, som framdeles komma att meddelas, då prövningstillstånd vägrats. I anslutning till vad som är avsett att gälla för vissa enklare domar, varigenom högre rätt fastställer lägre rätts avgörande, synes beslutet kunna tecknas å ett omslag, vari avskrift av hovrättens dom är innesluten. Någon särskild rubrik skulle därvid icke erfordras.

Godtages denna ordning, bortfaller ytterligare en uppgift som nu ankommer på de rättsbildade amanuenserna, och vissa amanuensbefattningar skulle därigenom kunna indragas.

I enlighet med det anförda skulle för protokollföringen och uppsättande av vissa rubriker erfordras protokollssekreterare. Expediering av högsta domstolens avgöranden skulle anförtrös åt kansliskrivare. Antalet amanuensbefattningar skulle kunna nedbringas till vad som erfordras för arbetet på kansliexpeditionen, uppsättande av förslag till rubriker i ansökningsärenden m. m. och tjänstgöring vid förfall för protokollssekreterarna.

Då högre krav komma att ställas på protokollssekreterarna, föreslås att protokollssekreterarna skola tillsättas av Kungl. Maj:t.

Personalen vid justitierevisionsexpeditionen föreslås skola bestå av, förutom biträdes- och vaktpersonal, en förste protokollssekreterare såsom chef för kansliexpeditionen, tre protokollssekreterare, en för var och en av högsta domstolens tre avdelningar, en kamrerare, en registrator, en arkivarie samt två amanuenser.

Beträffande behovet av protokollssekreterare och amanuenser anföres:

Enligt de sakkunnigas förslag bör protokollföringen i högsta domstolen ombesörjas av *protokollssekreterare*. Sammanträden för huvudförhandling kunna samtidigt äga rum å högsta domstolens tre avdelningar, och protokollförarens närvaro är därvid oundgänglig. Protokollssekreterarnas antal torde alltså icke böra sättas lägre än till tre. Det återstår att undersöka, om med hänsyn till tjänstgöringen i övrigt påkallas ett större antal protokollssekreterare. Enligt de sakkunnigas mening kan så icke anses vara fallet. Inom envar av högsta domstolens avdelningar kunna visserligen samtidigt

hållas sammanträden med två tremansgrupper, men protokollföringen vid dessa sammanträden är av så enkel beskaffenhet, att protokollförarens närvaro under hela sammanträdet icke kan anses erforderlig. Enligt vad förut angivits böra i dessa fall protokollen även kunna uppsättas av skrivbiträden under protokollssekreterarens inseende. Om för varje avdelning beräknas en protokollssekreterare, bör sålunda denne utan olägenhet kunna åtagas sig protokollföringen jämväl vid sammanträden med avdelningens tremansgrupper. Liksom nu skola protokollssekreterarna ytterligare ha till uppgift att föra protokoll i statsrådet, då frågor om nåd där förekomma. Detta arbete torde i och för sig vara föga betungande. Den möjligheten föreligger dock, att svårigheter kunna uppstå med hänsyn till att huvudförhandling samtidigt skall hållas i högsta domstolen. För sådant fall torde få tillgripas den utvägen, att amanuens tillfälligt förordnas att fullgöra på protokollssekreterare ankommande protokollföring. Då protokollföringen vid huvudförhandling innebär en ökad arbetsbelastning för protokollssekreterarna, böra dessa enligt vad förut angivits hädanefter befrias från expeditionsskyldighet.

En väsentlig uppgift för nedre revisionens *amanuenser* har varit att uppsätta förslag till rubriker. Enligt vad de sakkunniga förordat böra protokollssekreterarna uppsätta förslag till rubriker i mål, som avgöras efter huvudförhandling. I mål, däri prövningstillstånd ej meddelas, bör rubrik ej erfordras. Amanuenserna skulle alltså ha att biträda med rubrikskrivning endast i ansökningsärenden samt i det fåtal mål, däri betänkande alltjämt skall avgivas. Med hänsyn härtill synes antalet amanuenser kunna nedsättas från för närvarande fyra till två. Härvid har beaktats, att amanuens vid behov bör kunna förordnas att föra protokoll i högsta domstolen eller i statsrådet, då nådeärenden där förekomma, samt att amanuenserna i övrigt ha att biträda vid arbetet inom kansliexpeditionen m. m.

Kamrerarbefattningen skulle avses för en av de nuvarande registratorerna. Denne föreslås nämligen skola överflyttas till kansliexpeditionen, vars verksamhet komme att utökas bland annat med hänsyn till nya RB:s föreskrifter om officialdelgivning (33:4 och 5). Då den ena av registratorerna nu tillika handhade kamerala uppgifter och dessa lämpligen kunde överföras till kansliexpeditionen, låge närmast till hands, att ifrågavarande registrator såsom kamrerare finge sin tjänstgöring förlagd till kansliexpeditionen.

Förslaget om inrättande av en arkivariebefattning avser ej någon förändring i sak utan endast att den nuvarande kanslisten, som har till huvudsaklig uppgift att handhåva högsta domstolens och nedre revisionens arkivalier, erhåller en mot arbetsuppgifterna bättre svarande tjänstebenämning.

I förhållande till den nuvarande personalorganisationen skulle alltså de sakkunnigas förslag innebära att en protokollssekreterare och två amanuenser indragas, att den ena av de båda registratorstjänsterna utbytes mot en kamrerarbefattning samt att kanslisttjänsten utbytes mot en arkivariebefattning. Någon förändring beträffande lönegradsplaceringen föreslås ej. Ifrågavarande befattningshavare skulle alltså placeras, förste protokollssekreteraren i Ca 27, protokollssekreterarna, kamreraren och registratorn i Ca 25 samt arkivarien i Ca 24.

Biträdespersonalen skulle enligt de sakkunnigas förslag bestå av en sekreterare åt ordföranden i A 12 (Ca 16), en kansliskrivare i A 11 (Ca 15), 8 kanslibiträden och 13 å 14 biträden för skriv- och kontorsgöromål.

Sekreterarens arbetsuppgifter ha närmare angivits i 40 § av förslaget till arbetsordning och avse i huvudsak:

att föra diaries över pleniärenden och sådana ärenden, som enligt 24 § av förslaget till arbetsordning skulle avgöras av ordföranden i närvaro av allenast föredraganden,

att för ordföranden anmäla pleniärenden samt för ordföranden föredraga i 24 § omförmälda ärenden, där ej anmälan eller föredragningen enligt ordförandens bestämmande skulle ankomma på förste protokollssekreteraren eller kamreraren,

att föra protokoll och kontrasignera utgående expeditioner i de ärenden, som av sekreteraren anmälts eller föredragits,

att föra förteckning eller kortregister över beslut angående löneklassplaceringar, tjänstledigheter och vikariatsförordnanden samt föra sådana matriklar, som gällande pensionsförfattningar föreskriva,

att för varje rotel upprätta veckoförteckningar över icke avgjorda mål, samt

att i övrigt biträda ordföranden i dennes administrativa åligganden.

Såsom sekreterare åt ordföranden tjänstgör sedan den 1 juli 1947 en kansliskrivare i Ce 15 (samtidigt kontorist i Ca 13; jfr det föregående s. 16) men enligt de sakkunnigas mening är denna tjänstgöring efter rättteångsreformens genomförande av beskaffenhet att motivera en inplacering i Ca 16.

Förslaget om inrättande av en kansliskrivartjänst har, såsom redan nämnts, betingats av den föreslagna omfördelningen av arbetet på justitierrevisionsexpeditionen, varigenom bl. a. vissa göromål skulle överflyttas från den rättsbildade personalen till kvalificerad biträdespersonal. Om behovet av biträdesbefattningar i olika lönegrader anföres i de sakkunnigas betänkande:

Expediering av domar och beslut samt andra därmed sammanhängande uppgifter skola enligt förslaget överflyttas på en icke rättsbildad befattningshavare, *kansliskrivare*. De sakkunniga äro fullt medvetna om att detta arbete kan bli så betungande, att det icke torde kunna medhinnas av en befattningshavare. Att av denna anledning anställa två kansliskrivare synes dock böra undvikas. Bortsett från svårigheten att jämnt fördela arbetet mellan dem, måste ur organisatorisk synpunkt anses som en fördel att i varje fall ledningen av detta ansvarsfulla arbete är samlad på en hand. De sakkunniga förorda därför att nödig lättnad på annat sätt beredes kansliskrivaren. Om ett särskilt *kanslibitråde* ställes till kansliskrivarens förfogande, kan åt kanslibiträdet uppdragas att på eget ansvar ombesörja åtskilliga detaljuppgifter, exempelvis kollationering av vissa expeditioner samt upprättande av statistik. För att biträda vid kollationering m. m. bör vidare ett särskilt *kontorsbiträde* anställas.

Inom kanslipersonalen i övrigt synes en viss differentiering böra genomföras. För mera kvalificerade göromål torde böra inrättas ett antal nya *kanslibiträdesbefattningar*. Varje avdelning av högsta domstolen bör erhålla ett biträde med uppgift att verkställa utskrifter för avdelningens leda-

möter. Detta biträde torde under protokollssekreterarens ledning även kunna uppsätta vissa protokoll. För att i övrigt vid behov kunna tillhandagå vid protokollföringen bör biträdet vara stenograf. Med hänsyn till arbetets beskaffenhet och de kvalifikationer, som härför krävas, böra dessa tjänster bestridas av kanslibitraden. Kvalificerade göromål möta även å kansliexpeditionen. För att tillhandagå förste protokollssekreteraren vid arbetet med delgivning m. m. torde sålunda erfordras ett kanslibitråde. Även kamrerarens göromål torde kräva medverkan av ett särskilt kanslibitråde. I övrigt bör såsom nu hos registratorn finnas ett kanslibitråde. Åt ett särskilt kanslibitråde synes slutligen böra anförtros att handha fördelningen av skrivarbetet mellan kontorsbiträdena samt skötseln av nedre revisionens bibliotek.

Skrivgöromålets omfattning är i hög grad beroende av föredragningspromemoriornas beskaffenhet. För närvarande räknas med, att ett kontorsbiträde bör kunna utföra det erforderliga skrivarbetet för två rotlar. Godtagas de sakkunnigas förslag om förenkling av promemorieskrivningen, finnes skäl att antaga, att ett kontorsbiträde skall kunna medhinna skrivarbetet för tre rotlar. På grund härav och då för föredragningen i högsta domstolen beräknats skola krävas 26 revisionssekreterare samt ett kontorsbiträde bör ställas till förfogande för kansliskrivaren, bör antalet erforderliga *kontorsbiträden* uppskattas till tio. För att arbetets jämna gång ej skall äventyras vid sjukdomsfall, tillfällig ansvällning av arbetet och dylikt torde därutöver böra finnas tre å fyra *extra skrivbiträden*.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle sålunda vid nedre justitierevisionen efter omorganisationen finnas — förutom den hos ordföranden anställda sekreteraren — följande för icke rättsbildad biträdespersonal avsedda befattningar, nämligen 1 kansliskrivare i lönegrad A 11 (Ca 15), 8 kanslibitraden i lönegrad A 7 (Ca 11), 10 kontorsbiträden i lönegrad A 4 (Ca 8) samt 3 å 4 icke-ordinarie biträden. Kanslibitradena skulle vara placerade sålunda: 2 å kansliexpeditionen såsom biträden åt förste protokollssekreteraren respektive kamreraren, 1 å registratorskontoret, 3 å högsta domstolens avdelningar, 1 såsom biträde åt den för expedieringen av högsta domstolens domar och beslut ansvarige kansliskrivaren samt 1 för tillsyn och fördelning av skrivarbetet och för skötseln av biblioteket.

I fråga om vaktpersonalen ha de sakkunniga icke föreslagit någon ändring av det nuvarande antalet expeditionsvakter. Rörande det framtida behovet av vaktpersonal anföres:

Att uppskatta det framtida behovet av expeditionsvakter kan vara vanskligt, då man har att taga hänsyn till ej blott ändringarna i rättegångssättet utan även de blivande lokalförhållandena, tillgången till lokaltelefon m. m. Under förutsättning att nedre revisionen erhåller lokaler med tjänsterum för revisionssekreterarna och fullgod telefonförbindelse i särskild byggnad i närheten av högsta domstolens lokaler torde kunna räknas med oförändrat antal expeditionsvakter. Av dessa böra fem vara omedelbart avsedda för högsta domstolen. Sålunda erfordras en förste expeditionsvakt samt för varje avdelning av högsta domstolen en expeditionsvakt. Då allmänheten vid huvudförhandling skall äga tillträde till högsta domstolen, torde därutöver krävas en särskild expeditionsvakt vid ingången. Denna expeditionsvakt bör även i övrigt tjänstgöra som portvakt. Vid huvudförhandlingar torde en förstärkning av vaktpersonalen i högsta domstolen vara

oundgänglig. Det bör åligga de hos nedre revisionen tjänstgörande expeditionsvakterna att för sådant fall biträda expeditionsvakterna i högsta domstolen. Särskilt med hänsyn härtill bör förste expeditionsvakten hos högsta domstolen anses som förman i förhållande till samtliga övriga expeditionsvakter.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle framdeles finnas förste expeditionsvakt endast i högsta domstolen medan den främste av expeditionsvakterna i nedre revisionen skulle placeras i Ca 10.

Kostnaderna för den föreslagna personalorganisationen ha de sakkunniga med tillämpning av de äldre lönebestämmelserna beräknat till 551 900 kronor. Till jämförelse ha de sakkunniga hänvisat till en uppställning, avseende kostnaderna på motsvarande sätt beräknade för den personal, som erfordrades innan de nya fullföljdsbestämmelserna den 1 juni 1945 trädde i tillämpning. Sistnämnda kostnader skulle utgöra 638 400 kronor. Kostnadsminskningen, 86 500 kronor, torde, enligt vad de sakkunniga anföra, till huvudsaklig del få tillskrivas det nya rättegångssättet och i samband därmed föreslagna förenklingar.

Över de sakkunnigas betänkande ha yttranden, efter remiss, avgivits av högsta domstolens ledamöter, nedre justitierevisionen, statskontoret, allmänna lönenämnden, revisionssekreterarföreningen och föreningen kvinnor i statens tjänst. Därjämte har Sveriges juristförbund inkommit med en skrivelse i ärendet.

Högsta domstolens ledamöter ha behandlat bl. a. frågan om nedre justitierevisionens ställning i administrativt hänseende och därvid understrukt de sakkunnigas uttalande att det formellt sett innebure en egenartad anordning att nedre revisionen utgjorde ett vid sidan av högsta domstolen inrättat självständigt ämbetsverk. Den verksamhet, som förekomme och fortfarande skulle bedrivas inom nedre revisionen, utgjorde, enligt vad domstolens ledamöter anföra, en del av högsta domstolens verksamhet, och det kunde från denna synpunkt synas naturligt, att nedre revisionen finge en fastare anknytning till domstolen än för närvarande vore förhållandet. Enligt 3 kap. 8 § nya RB skulle vid nedre revisionen finnas kansli för högsta domstolen, och det kunde tänkas att åt nedre revisionen giva sådan organisation, att den i stort sett komme att framstå såsom ett högsta domstolens kansli. Å andra sidan skulle det icke förnekas, att skäl talade även för den av de sakkunniga intagna ståndpunkten. Att ett ämbetsverk i sina hävdvunna och erfarenhetsmässigt godtagna arbetsformer visat sig väl fylla sitt ändamål manade i och för sig till återhållsamhet vid organisationsreformen. Man måste även räkna med svårigheten att förutse huru det nya rättegångsförfarandet komme att te sig i sin praktiska utformning såväl i fråga om arbetets omfattning som beträffande de olika arbetsuppgifterna. Det kunde vara berättigat att intaga ett beprövat utgångsläge och att därefter genomföra de reformer, till vilka den framtida utvecklingen kunde giva anledning. Detta betraktelsesätt hade sådant fog för sig, att domstolens ledamöter ej

heller vore beredda att föreslå några genomgripande ändringar i organisationen av nedre revisionen. I vissa hänseenden syntes det dock lämpligt att redan nu åvägabringa större samverkan mellan nedre revisionen och högsta domstolen. Det kunde för övrigt förutses att vidgad samverkan — i mindre bundna former än hittills och med större inflytande från högsta domstolens ordförande och övriga avdelningsordförande — skulle på skilda områden visa sig påkallad till befordrande av ett gott arbetsresultat och till underlättande av arbetets jämna gång.

I samband härmed påpeka högsta domstolens ledamöter, att det vore synnerligen vanskligt att beräkna personalbehovet för nedre justitierevisionen. Såsom redan antytts, kunde omfattningen av det blivande domstolsarbetet icke med större grad av säkerhet uppskattas. Därtill komme, att övergången till ett nytt system alltid vore ägnad att medföra vissa svårigheter. Situationen komplicerades även av att högsta domstolen tyngdes av en arbetsbalans, som av allt att döma icke kunde vara avarbetad, då den nya rättegångsordningen kunde beräknas träda i full tillämpning. Utan att taga närmare ställning till de sakkunnigas förslag i denna del ville domstolens ledamöter såsom sin uppfattning uttala, att försiktigheten bjöde att, med utgångspunkt från nuvarande förhållanden, vidtaga allenast de inskränkningar, för vilka erfarenheten gäve ett bestämt slöd. Av största betydelse för högsta domstolens verksamhet och därmed även för rättsskipningen i det hela vore, att målens avgörande icke fördröjdes av brist på arbetskrafter.

Nedre justitierevisionen, i vars yttrande *revisionssekreterarföreningen* till alla delar instämt, har särskilt uppehållit sig vid frågan om det erforderliga antalet revisionssekreterare. För bedömandet av denna fråga har ämbetsverket närmare granskat omfattningen av revisionssekreterarnas arbetsbörda dels under tiden före den 1 juni 1945, då de nya fullföljdsreglerna började tillämpas, dels för närvarande och dels enligt de sakkunnigas förslag. På grundval av föreliggande statistiskt material — bl. a. rörande det antal promemoriesidor som en revisionssekreterare haft eller skulle ha att upprätta — har beräknats den årliga effektiva föredragningstiden för befattningshavaren under de olika perioderna. Resultatet av beräkningen har blivit, att de sakkunnigas förslag skulle komma att medföra en avsevärd arbetsökning. Härom anföres:

Sistnämnda tid uppgick före den 1 juni 1945 till 73,5 timmars föredragning av femmansmål med en föredragningstakt av 12,5 sidor i timmen. År 1946 uppgick den till 47,9 timmars föredragning av femmansmål med en föredragningstakt av 11,7 sidor i timmen och 34,1 timmars föredragning av tremansmål med en föredragningstakt av 18,66 sidor i timmen. Enligt förslaget kommer den att uppgå till drygt 88 timmars föredragning av tremansmål med en i förhållande till sådana mål oförändrad föredragningstakt mot nu. Räknas föredragningstiden under de skilda perioderna efter en för dem alla enhetlig föredragningstakt — vilket lätt kan göras med utgångspunkt från antalet föredragna promemoriesidor — erhållas följande uppgifter: räknar man med den föredragningstakt, som tillämpades före den 1 juni 1945, var den effektiva föredragningstiden under perioden före sistnämnda dag 73,5 timmar, medan den för närvarande är 85,6 timmar och enligt för-

slaget kommer att bli 131,4 timmar; räknar man med den föredragnings-takt, som för närvarande tillämpas beträffande tremansmål, var föredragningstiden under perioden före den 1 juni 1945 49,3 timmar, under det att den nu är 57,4 timmar och enligt förslaget, som nämnts, kommer att bli 88,09 timmar.

Redan de utförda beräkningarna finner nedre revisionen giva vid handen att revisionssekreterarnas arbetsbörda enligt förslaget skulle bli orimligt stor. Åtskilliga omständigheter äro dessutom, enligt vad ämbetsverket till-lägger, av beskaffenhet att ytterligare tynga arbetet:

Den revisionssekreterarna åvilande granskningsskyldigheten kommer där-jämte — vare sig den utformas enligt de sakkunnigas eller nedre revisionens förslag — att icke oväsentligt öka arbetsbördan. Vidare må erinras att de svårigheter för en revisionssekreterare att ernå tillräckligt arbetslugn, vilka för närvarande visat sig förefinnas i rätt betydande utsträckning, med den bli-vande arbetsordningen komma att väsentligt öka. Enligt den nya ordningen kommer revisionssekreterarens närvaro i högsta domstolen att påkallas myc-cket oftare än nu. Vid sidan om studiearbetet, som torde komma att bli av ungefär nuvarande omfattning, tillkommer åtskilligt expeditjonsbetonat för-beredelsearbete, som för närvarande saknar motsvarighet. De sakkunnigas förslag synes sålunda för revisionssekreteraren medföra en nära nog för-dubblad arbetsbörda i jämförelse med förhållandena före det nya fullföljds-systemets införande. Uppenbarligen komme förhållandena att gestalta sig på det sätt, att arbetsdagen från morgonen till fram på eftermiddagen måste ägnas åt dels inställelser i högsta domstolen av skilda anledningar, såsom föredragning och närvaro vid huvudförhandling, närvaro vid genomgång av mål för kommande huvudförhandling (bet. sid. 76) samt konferenser med ordförande och referent, och dels tjänstgöring på arbetsrummet med gransk-ning av ingivna handlingar, meddelande av föreläggande m. m. En mera ytlig läsning av akter och inläsning av smärre mål samt biblioteksforskning skulle även kunna medhinnas under denna del av dagen. Det väsentliga stu-diearbetet komme att infalla på den övriga tiden på dygnet, vilket alltså innebure ett avsevärt kvälls- och nattarbete — någon annan tid, fränsett sön- och helgdagar, med erforderlig arbetsro bleve helt enkelt icke disponibel. Nedre revisionen vill särskilt framhålla, att revisionssekreterartjänsten se-dan lång tid tillbaka ansetts tillhöra de mest arbetstyngda statliga befattning-arna. Den är såväl fysiskt som psykiskt mycket påfrestande. Vid sådant förhållande är det av synnerlig vikt, att tjänstgöringen icke gives en sådan utformning, att revisionssekreteraren tvingas arbeta jämväl kvällar och all-mänt vedertaget arbetsfria dagar. I detta sammanhang må ock framhållas, att arbetsbördan redan nu i många fall omöjliggör för revisionssekreterare att till fullo komma i åtnjutande av honom tillförsäkrad semester. Den före-slagna tjänstgöringsskyldigheten skulle säkerligen medföra väsentligt öka-de svårigheter i detta hänseende.

Sammanfattningsvis uttalar nedre revisionen, att den finner en arbetsbör-da som den föreslagna ligga utom de praktiska möjligheternas gräns. Skulle förslaget i förevarande del genomföras, komme detta att medföra både en allvarlig överansträngning av revisionssekreterarna och en för högsta dom-stolens arbete synnerligen menlig försämring av resultatet av den beredande verksamheten inom nedre revisionen. Nedre revisionen kunde icke finna det försvarligt, att vid ikraftträdandet av den nya processordningen och sålun-

da innan praktiska erfarenheter föreläge antalet revisionssekreterare minskades under vad som för närvarande i regel funnes eller sålunda 40. För envar av dessa skulle den årliga arbetsbördan bli i runt tal $12\frac{1}{2}$ dagar med föredragning av tremansmål, i runt tal en dag med föredragning av femmansmål och i runt tal 5 dagar med tjänstgöring vid huvudförhandling.

Beträffande antalet befattningshavare inom justitierevisionsexpeditionen har nedre revisionen godtagit de sakkunnigas förslag utom såvitt avser amanuens- och biträdespersonalen. I fråga om amanuenspersonalen motsätter sig nedre revisionen den föreslagna minskningen av antalet amanuenser från fyra till två:

De sakkunniga anföra som skäl för minskningen, att amanuenserna hittills haft som en väsentlig uppgift att uppsätta förslag till rubriker och att enligt den föreslagna ordningen i fråga om rubrikskrivning sådan kommer att äga rum i ganska ringa omfattning mot tidigare. Detta är visserligen sant, men å andra sidan måste beaktas att nya uppgifter komma att tillföras kansliexpeditionen genom den nya rättegångsordningen. Härutinnan vill nedre revisionen hänvisa till att efter genomförandet av nya RB delgivning av rättegångshandlingar regelmässigt skall ombesörjas av domstolen samt att kallelser och meddelanden komma att utfärdas och tillställas parterna genom domstolens försorg. Det torde kunna förutses, att dessa arbetsuppgifter, för vilkas handhavande kansliexpeditionen är avsedd att utgöra det centrala organet, bli synnerligen omfattande. Ifrågasätts kan om icke dessa nya arbetsuppgifter komma att uppväga den minskning i arbetet, som inträder genom begränsningen av rubrikskrivningen. Härtill kommer att åtskilliga tidigare arbetsuppgifter komma att kvarstå. Bland dessa må nämnas uppsättande och — efter justering av kansliföreståndaren — expediering av förelägganden, som i nådeärenden beslutats av kansliföreståndaren. Enligt den föreslagna arbetsordningen har det ålagts amanuens en allmän skyldighet att lämna revisionssekreterarna det biträde, som av dem påkallas. Amanuenserna biträda redan för närvarande med att införskaffa handlingar och upplysningar i olika mål och ärenden. Det är att förvänta, att denna uppgift kommer att i väsentlig omfattning vidgas i den nya processordningen. Särskilt vad angår mål, i vilka huvudförhandling skall äga rum, läser ett inhämtande av upplysningar i skilda hänseenden visa sig erforderligt. Klart är sålunda att vid genomgång av mål för huvudförhandling så tillförlitliga besked som möjligt böra föreligga rörande parter och vittnens inställelse samt i övrigt rörande förhållanden, som äro av omedelbar betydelse för förhandlingen. I dessa hänseenden torde ej sällan avdelningens ordförande eller referenten i målet komma att påkalla införskaffande av särskilda uppgifter. På sätt nedre revisionen tidigare framhållit, är det arbete med granskning av inkomna handlingar i mål och ärenden, vilket revisionssekreterarna skola fullgöra, av den art, att dess resultat måste befrämjas, om revisionssekreterarna vid dess utförande ha amanuenser till hjälp. Granskningsarbetet skulle därmed, såsom nedre revisionen förut anfört, kunna ordnas på ett mera rationellt sätt än eljest. De sakkunniga anföra, att amanuens vid förfall för protokollssekreterare skall tjänstgöra för denne (bet. sid. 26) och att amanuens vid behov, nämligen då tillfälligt flera än tre protokollförare samtidigt måste tjänstgöra, bör kunna förordnas att föra protokoll i högsta domstolen och i statsrådet i vissa fall (bet. sid. 63). Härtill må tilläggas att det protokollssekreterarna åvilande arbetet med uppsättandet av högsta domstolens protokoll vid huvudförhandling-

ar kan förväntas bli så betungande, att biträde av amanuens i detta arbete kan visa sig erforderligt vid vissa tillfällen. Enligt nedre revisionens mening bör även amanuens vid förfall för registratorn och arkivarien vikariera på sådan tjänst.

Av det anförda finner nedre revisionen framgå, att det behov av amanuenser, som föreligger för nedre revisionens del, icke kan tillgodoses genom den av de sakkunniga föreslagna organisationen. Ämbetsverket anser erforderligt, att samtliga nuvarande amanuensbefattningar bibehållas, och hemställer sålunda, att antalet amanuensbefattningar bestämmes till fyra. Härvid förutsätter nedre revisionen emellertid, att möjlighet beredes för nedre revisionen att, då arbetsförhållandena så kräva, tillfälligtvis anställa extra amanuens.

Vad angår biträdespersonalen anser nedre revisionen att en kansliskrivare bör anställas för var och en av högsta domstolens tre avdelningar, att ett särskilt kanslibiträde bör anställas för skötseln av högsta domstolens bibliotek samt att antalet kontorsbiträden icke bör sättas lägre än 20. Härtill skulle komma extra biträden i den mån förhållandena påkalla samt en växeltefonist.

Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om löneställningen för olika befattningshavare har nedre revisionen godtagit utom såvitt avser förste protokollssekreteraren, ordförandens sekreterare samt de båda expeditionsvakterna med förmansställning. Förste protokollssekreteraren föreslås placerad två lönegrader och ordförandens sekreterare tre lönegrader högre än enligt de sakkunnigas förslag, d. v. s. i Ca 29 resp. Ca 19. I fråga om expeditionsvakterna anser nedre revisionen, att den befattningshavare vid högsta domstolen, som har att utöva förmanskapet över vaktpersonalen, bör placeras i högre löneställning än som tillkommer förste expeditionsvakt, under alla förhållanden icke lägre än i Ca 13. Den vid nedre revisionen nu tjänstgörande förste expeditionsvakten anser ämbetsverket böra bibehållas i Ca 11.

Statskontoret framhåller, att något erfarenhetsmaterial ännu icke föreligger för bedömningen av arbetsförhållandena inom högsta domstolen och nedre justitierevisionen efter processreformens genomförande. Arbetsuppgifternas blivande beskaffenhet och omfattning på de särskilda tjänsterna kunde därför icke med säkerhet angivas. Det hade förefallit statskontoret, att de sakkunnigas beräkningar i vissa hänseenden vore hållna i överkant och i vissa andra vore alltför knappa. Ämbetsverket ansåge sig emellertid icke böra ingå på ett bedömande av frågan om antalet erforderliga tjänster.

Protokollssekreterarna och den registrator, som skulle bibehållas, anser statskontoret böra nedflyttas en lönegrad till Ca 24:

Befattningarna såsom protokollssekreterare ha av tjänsteförtecknings-sakkunniga (SOU 1941: 17) föreslagits nedflyttade från lönegrad A 22 till lönegrad A 21, medan nu ifrågavarande sakkunniga föreslå oförändrad löneställning. Statskontoret finner principiella skäl tala för att de inordnas i en lönegrad, som i statsförvaltningen i övrigt tillhör sekreterarserien, i detta fall alltså A 21 (Ca 24) eller A 24 (Ca 27). Då en uppflyttning till

sistnämnda lönegrad icke synes motiverad, biträder ämbetsverket tjänsteförteckningssakkunnigas förslag. Då jämväl registratorn torde böra inordnas under den nämnda serien, bör även dennes befattning på sätt statskontoret föreslagit i utlåtande den 10 juli 1941 över sistnämnda sakkunnigas betänkande hänföras till lönegrad A 21 (Ca 24).

Beträffande personalen i övrigt inom justitierevisionsexpeditionen anføres i statskontorets yttrande:

En av de två befattningarna såsom registrator skall enligt de sakkunnigas förslag indragas. Innehavaren, som för närvarande omhänderhar kassagöromålen och därför åtnjuter ett särskilt arvode av 600 kronor, föreslås överförd till en nyinrättad kamrerstjänst i lönegrad A 22 (Ca 25) med bibehållet tilläggsarvode. Arbetsuppgifterna på den nya befattningen ha emellertid icke närmare angivits. Vid sådant förhållande bör någon kamrerstjänst icke inrättas, utan den ifrågavarande registratorn i stället överföras på övergångsstat och arvodet indragas. Sedan registratorn avgått, böra kassagöromålen överflyttas till annan befattningshavare, varvid den nuvarande kontoristen i lönegrad A 9 (Ca 13), vilken av de sakkunniga benämnts »ordförandens sekreterare» torde vara närmast till hands. Befattningen bör i samband därmed uppflyttas till lönegrad A 11 (Ca 15) med tjänstebenenningen kansliskrivare; såsom biträde åt kansliskrivaren bör tjänstgöra det kanslibitråde, som de sakkunniga avsett för kamreraren. Under den tid registratorn tjänstgör på övergångsstat bör han emellertid behålla kassagöromålen. Kanslibiträdet bör ställas till hans förfogande endast i den mån arbetsuppgifter kunna beredas honom i sådan omfattning att biträdeshjälp blir påkallad. I annat fall torde kanslibiträdestjänsten böra disponeras för arbetsuppgifter, som skulle ankomma på någon av de sju till nyinrättande föreslagna kanslibiträdestjänsterna.

Beträffande den föreslagna befattningen som »sekreterare» i lönegrad A 12 (Ca 16), mot vilken kontoristbefattningen skulle utbytas, har statskontoret yttrat sig här ovan. Innan kassörsgöromålen överflyttats till denna befattning synas knappast tillräckliga skäl föreligga för ändrad lönegradsplacering.

De sakkunniga ha som ovan nämnts föreslagit nyinrättande av sju kanslibiträdesbefattningar. Med hänsyn till pågående utredning rörande den högre biträdespersonalen böra ordinarie kanslibiträdestjänster tills vidare icke inrättas. Icke heller synas de tre biträden, vilka skulle tjänstgöra på högsta domstolens avdelningar, tills vidare böra hänföras till högre lönegrad än 4 (8). Beträffande återstående fyra befattningar tillstyrker statskontoret — med det förbehåll, som framgår av vad ämbetsverket yttrat beträffande det kanslibitråde, som enligt förslaget skulle biträda kamreraren — att de inrättas såsom extra ordinarie i 7 (11) lönegraden.

I fråga om vaktpersonalen torde den främste av expeditionsvakterna i nedre revisionen, vilken föreslagits i lönegrad A 6 (Ca 10), böra fortfarande vara placerad såsom förste expeditionsvakt i lönegrad A 7 (Ca 11). Den omständigheten, att expeditionsvakterna i revisionen skola vid vissa tillfällen tjänstgöra vid högsta domstolen, synes icke böra inverka på denna löneställning.

Enligt statskontorets förslag skulle alltså den till indragning föreslagna registratorn uppföras på övergångsstat och kontoristen (sekreteraren) tills vidare bibehållas vid oförändrad löneplacering. Antalet kanslibiträden skulle begränsas till tre eller fyra. Efter nämnde registrators avgång skulle kon-

toristen uppflyttas till kansliskrivare. Någon nedflyttning av befattningen som förste expeditionsvakt i nedre revisionen skulle ej äga rum.

Allmänna lönenämnden har yttrat, att en granskning av förslaget till arbetsordning enligt nämndens mening gäve vid handen, att en omgruppering av göromålen i vissa fall borde komma till stånd liksom ock att en klarare gränsdragning borde ske av arbetsuppgifterna befattningshavarna emellan. Exempelvis borde hållande av förteckning eller kortregister över beslut angående löneklassplaceringar ävensom förande av matriklar åvila kamreraren med hjälp av erforderlig biträdespersonal. Till kamreraren borde för övrigt sammanföras beredningen och handläggningen av alla kamerala ärenden. Beträffande löneställningen syntes det lönenämnden, som om de förordade lönegradsplaceringarna beträffande vissa tjänster vore väl höga i förhållande till i allmänhet tillämpade lönesättningsnormer. I avbidan på närmare erfarenheter ansåge sig dock lönenämnden böra godtaga de sakkunnigas förslag, i vad desamma avsåge bibehållande av befintliga tjänster vid nuvarande lönegradsplacering, men ville nämnden förordna, att en omprövning av löneställningen komme till stånd, sedan kännedom vunnits om verkningarna av det ändrade rättegångsförfarandet i högsta domstolen. Beträffande särskilt sekreterarens löneställning har lönenämnden anfört, att denna nu icke borde inplaceras i högre lönegrad än A 11 (Ca 15), helst som lönenämnden förordat, att kamreraren skulle svara för vissa på sekreteraren belöpande göromål. I fråga om de vid nedre justitierevisionen anställda amanuenserna säger sig lönenämnden utgå från att den av 1947 års riksdag beslutade beföringsgången för amanuenspersonal inom statsförvaltningen skall bliva tillämplig på dessa tjänstemän. Den ifrågasatta nedflyttningen av förste expeditionsvakttjänsten i nedre revisionen finner lönenämnden icke motiverad.

I särskilt yttrande har ledamoten av lönenämnden Jane Broström uttalat sig för att biträdesorganisationen utformas i enlighet med vad nedre revisionen i sådant hänseende föreslagit, dock med sådan ändring att för den befattningshavare som har att svara för skrivarbetet och därmed sammanhängande göromål inrättas en kontoristtjänst i stället för en kansli-biträdestjänst. Enahanda yrkanden ha med utförlig motivering gjorts av *föreningen kvinnor i statens tjänst*.

Sveriges juristförbund har framfört vissa synpunkter på frågorna om arbetsuppgifternas fördelning på olika personalkategorier samt beföringsmöjligheterna inom de olika kategorierna. Förbundet avstyrker den föreslagna minskningen av antalet amanuenser samt föreslår att dessa befattningshavare inordnas under de allmänna bestämmelserna om reglerad beföringsgång för amanuenspersonal. Förste protokollssekreteraren och protokollssekreterarna föreslås av förbundet uppflyttade till Ca 29 resp. Ca 27.

På grundval av det sålunda föreliggande utredningsmaterialet har sedermera skett en särskild översyn av löne- och anställnings-

förhållandena för nedre justitierevisionens biträdespersonal. Översynen har verkställt av 1947 års biträdesutredning, som den 20 oktober 1947 överlämnat en promemoria i ämnet.

Biträdesutredningen har till en början behandlat förslaget att den nuvarande kontoristbefattningen, vilkens innehavare med oförändrade arbetsuppgifter provisoriskt sedan den 1 juli 1947 innehar förordnande såsom extra ordinarie kansliskrivare (Ce 15), ersättes av en befattning såsom sekreterare åt nedre revisionens ordförande med placering i lönegrad A 12 (Ca 16). Under förutsättning att en dylik befattning anses böra inrättas och förenas med de arbetsuppgifter, som angivits i 40 § av förslaget till arbetsordning, finner sig biträdesutredningen kunna förorda, att befattningen i fråga under tjänstebeteckningen kanslist placeras i nyssnämnda lönegrad. Emellertid finner biträdesutredningen det ur organisatorisk synpunkt vara mindre tillfredsställande, att såsom de sakkunniga föreslagit, handläggningen av de kamerala göromålen vid nedre justitierevisionen uppdelas på två befattningshavare, kamreraren och ordförandens sekreterare. Biträdesutredningen förklarar sig därför dela den av allmänna lönenämnden uttalade uppfattningen, att samtliga kamerala göromål vid ämbetsverket böra sammanföras till en och samma tjänsteman. Fördenskull förordar utredningen, att handläggningen av de ärenden, som enligt förslaget till arbetsordning skulle ankomma på ordförandens sekreterare, överflyttas på kamreraren. Denne befattningshavare, som till sitt förfogande skulle erhålla erforderlig biträdespersonal, borde likväl icke placeras i högre lönegrad än Ca 23. Rörande den sålunda föreslagna organisationen anføres närmare:

Biträdesutredningen håller före, att de kamerala göromålen vid nedre justitierevisionen, vilken myndighet saknar underlydande lokalförvaltning, i och för sig icke motivera en så hög löneställning som lönegrad Ca 25. Erinras må, att exempelvis kamreraren vid skolöverstyrelsen tillhör lönegrad Ca 23. Ej heller torde de övriga i 33 § 2 mom. av förslaget till arbetsordning omförmälda, icke kamerala göromål, som skulle åvila kamreraren, påkalla en placering i 25 lönegraden. För sistnämnda göromål synes för övrigt lämpligast kunna anlitas å kansliexpeditionen anställd amanuenspersonal, i synnerhet om såsom nedre justitierevisionen påyrkat denna personal bestämmes till större antal än som av de sakkunniga beräknats.

Biträdesutredningen är fördenskull för sin del av den uppfattningen, att den av de sakkunniga förordade, å kansliexpeditionen placerade kamreraren bör få till uppgift att handlägga och i förekommande fall för ordföranden föredraga dels de ärenden, som angivas i 40 § av förslaget till arbetsordning, dels ock de ärenden av rent kameral natur, som upptagits i 33 § 2 mom. av förslaget, samt att i övrigt i den omfattning ordföranden bestämmer biträda denne i hans administrativa åligganden. För innehav av kamrerarbefattningen torde icke behöva krävas juridisk utbildning. Befattningen synes icke böra placeras i högre lönegrad än Ca 23. Till kamrerarens förfogande bör ställas ett kvalificerat biträde för skötseln av kassarörelsen, upprättande av avlöningslistor, stämpelbeläggning av utgående expeditioner m. m. Detta biträde synes, åtminstone tillsvidare, kunna anställas såsom kanslibiträde med för sådan befattning normalt tillämpad placering i

lönegrad Ca 11. Den i 40 § av förslaget omförmälda diarietföringen, som icke torde vara av större omfattning, torde kunna anförtros åt icke rättsbildat biträde å kansliexpeditionen.

Därest en organisation i nu antydd riktning genomfördes, skulle, enligt vad utredningen tillägger, den av de sakkunniga föreslagna tjänsten såsom sekreterare åt ordföranden (kanslist) icke bliva behöfelig och den nuvarande innehavaren av kontoristbefattningen kunna indragas eller — därest den nuvarande innehavaren av kontoristbefattningen icke i samband med omorganisationen vinner befordran till högre ordinarie tjänst — uppföras å övergångsstat.

Beträffande den personal som enligt de sakkunnigas förslag skulle ombesörja expedieringen av högsta domstolens domar och utslag och därmed sammanhängande arbetsuppgifter — en kansliskrivare, ett kanslibiträde och ett kontorsbiträde — erinrar biträdesutredningen, att enligt riksdagens i anledning av propositionen nr 268/1947 fattade beslut skulle efter rättegångsreformens genomförande för expediering av domar och utslag vid hovrätterna finnas anställda icke rättsbildade befattningshavare i kansliskrivares tjänsteställning. Härvid hade räknats med en kansliskrivare för varje hovrättsdivision. Vissa undantag härifrån hade dock förutsatts. Sålunda hade för expedieringen å två av Svea hovrätts divisioner räknats med en vid hovrätten anställd hovrättsnotarie jämte ett kanslibiträde. Biträdespersonal för motsvarande göromål vid hovrätterna för Nedre och Övre Norrland, vilka hovrätter skulle vara uppdelade på allenast två divisioner, hade till följd av det mindre domsområdet ansetts kunna begränsas till en kansliskrivare och ett kanslibiträde vid varje hovrätt.

Efter att ha gjort en jämförelse mellan expedieringsarbetets omfattning i Svea hovrätt och nedre justitierevisionen anför biträdesutredningen vidare:

Enligt biträdesutredningens mening skulle, därest hänsyn närmast toges till den kvantitativa sidan av expedieringsarbetet, vissa skäl tala för att samtliga de tre befattningshavare i biträdesställning, som skulle få till uppgift expedieringsarbetet vid nedre justitierevisionen, erhöles kansliskrivares tjänste- och löneställning, i all synnerhet om till dessa skulle komma att överflyttas jämväl expedieringen av Kungl. Maj:ts utslag i nådeärenden.

Emellertid vill biträdesutredningen erinra om vad utredningen anförde såsom motiv för en högre löneställning för hovrättsdivisionernas kanslibiträden. Sålunda framhölls bl. a., att åtskilliga av de göromål, som anförtroddes hovrätternas icke rättsbildade biträden icke vore olika dem, som utfördes av biträden med skriv- och kontorsgöromål vid de civila förvaltningsmyndigheterna i allmänhet. Å andra sidan förekomme vid hovrätterna vissa å biträdespersonalen ankommande, mera kvalificerade göromål, vilka betingades av hovrätternas egenskap att vara domstolar och som förtjänade särskilt beaktande vid befattningarnas differentiering i högre lönegrader. I sådant hänseende nämndes de arbetsuppgifter i avseende å expediering av domar och utslag m. m., som åvilade vissa, å hovrätternas divisioner tjänstgörande icke rättsbildade biträden, i regel kanslibiträden. Dessa göromål beräknades efter rättegångsreformens genomförande bliva mera krävande och ansvarsfyllda än hittills till följd av det i den nya rättegångsordningen ingående kallelse- och delgivningsförfarandet.

Vad nu angår den icke rättsbildade biträdespersonal, som efter omorganisationen av nedre justitierevisionen kommer att sysselsättas med expediering av högsta domstolens domar och utslag, är att märka, att det icke skulle ankomma på denna personal att ombesörja kallelser å parter och andra eller förelägganden eller verkställa den delgivning i övrigt, som enligt den nya rättegångsbalken skall åvila rätten. Enligt 33 § 1 mom. jämförd med 15 § 1 mom. av förslaget till arbetsordning skulle ifrågavarande tjänsteåligganden åvila förste protokollssekreteraren med biträde av å kansliexpeditionen anställd personal. Även om denna skillnad i arbetsuppgifter för å ena sidan den expedierande personalen vid nedre justitierevisionen och å andra sidan motsvarande personal vid hovrätterna icke torde böra tillmätas alltför stor betydelse, anser sig dock biträdesutredningen i avvaktan på närmare vunnen erfarenhet rörande den nya rättegångsordningens verkningar icke nu böra föreslå annan ändring i de sakkunnigas förslag i förvarande del, än att i anslutning till vad allmänna lönenämnden ifrågasatt den av de sakkunniga förordade kontorsbiträdesbefattningen utbytes mot en kanslibiträdestjänst.

Enligt biträdesutredningens förslag skulle alltså för expediering av högsta domstolens domar och utslag och därmed sammanhängande göromål inrättas en kansliskrivarbefattning (Ca 15) och två kanslibiträdesbefattningar (Ca 11). Därest på grund av nu förefintlig arbetsbalans i högsta domstolen eller eljest ytterligare biträdes hjälp skulle visa sig erforderlig för expedieringsarbetets behöriga utförande, borde behovet härav få fyllas genom avdelande för ändamålet av befattningshavare i kontorsbiträdes- eller lägre löneställning.

I fråga om behovet i övrigt av biträden i kanslibiträdes tjänsteställning har utredningen helt anslutit sig till vad de sakkunniga i sådant hänseende föreslagit. Detta innebär att, förutom nyssnämnda kanslibiträden, skulle finnas sammanlagt sju dylika biträden, därav två på kansliexpeditionen, ett på registratorskontoret, ett för tillsyn över skrivmaskinsarbetet och för skötseln av nedre revisionens bibliotek samt tre för biträde å högsta domstolens avdelningar.

Med hänsyn till de många ovissa faktorerna rörande nedre justitierevisionens framtida organisation har biträdesutredningen icke verkställt någon beräkning rörande det erforderliga antalet biträden i de lägre biträdesgraderna.

I skrivelsen den 6 oktober 1947 har *nedre justitierevisionen* framlagt förslag rörande *nedre revisionens* anslagsbehov för budgetåret 1948/49. Därvid har nedre revisionen inledningsvis framhållit, att den nya arbetsordningen och vad i anslutning till densamma kunde bliva av Kungl. Maj:t bestämt komme att i full utsträckning inverka på nedre revisionens medelsbehov först från den tidpunkt, då den nya rättegångsordningen bleve på högsta domstolen och nedre revisionens arbete uteslutande tillämplig. För tiden dessförinnan måste beaktas, i vilken omfattning mål och ärenden, som skulle handläggas och avgöras enligt då gällande lagstiftning, föreläge. Till belysning av detta spörsmål har nedre revisionen åberopat en uppställning rörande läget av högsta domstolens ar-

betsbörda den 15 augusti 1947, utvisande bl. a. att domstolens arbetsbalans då utgjorde 617 mål, varav inemot 60 av vidlyftig beskaffenhet. Under hänvisning till de lämnade uppgifterna har nedre revisionen ansett sig böra räkna med att arbetsbalansen icke kunde vara nedbringad till den 1 juli 1948. I vilken omfattning och under vilken tidrymd balansen efter nämnda tidpunkt komme att kvarstå kunde då icke ens tillnärmelsevis avgöras. Nedre revisionen har därför vid sin medelsframställning utgått ifrån, att arbetskrafterna därstädes under hela nästföljande budgetår komme att bibehållas i den omfattning som nu vore rådande. Vad i förenämnda betänkande föreslagits rörande befattningshavarnas uppförande på ordinarie stat i de lönegrader, som där angivits, har därvid tagits till utgångspunkt för anslagsberäkningen; dock har antalet ordinarie revisionssekreterare upptagits till 26 i stället för 24 och ordförandens sekreterare uppförts i lönegrad Ca 19 i stället för Ca 16. Samtidigt har nedre revisionen emellertid framhållit, att nedre revisionen icke till någon del frånfällt vad som anförts och hemställt i dess remissyttrande över nämnda betänkande. Vad särskilt angående placeringen i lönehänseende av befattningen såsom ordförandens sekreterare har nedre revisionen även i nu förevarande sammanhang föreslagit, att lönegrad Ca 19 vinner tillämpning. Härför talade att en enligt nedre revisionens förmenande härmed jämförlig befattning i bl. a. Svea hovrätt, nämligen tjänsten som biträde till hovrättssekreteraren, placerats i lönegrad Ca 19 med tjänstebeteckningen kanslist.

Med nu angivna utgångspunkter har anslagsbehovet för nedre justitierevisionens personal beräknats på följande sätt:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 647 936 kronor;
arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t 5 700 kronor;
avlöningar till icke-ordinarie personal 375 006 kronor;
rörligt tillägg 118 930 kronor.

Under ordinarieposten har därvid beräknats medel till bl. a. en ordförande i Cr 14, 26 revisionssekreterare i Ca 33 och en kanslist (sekreterare) i Ca 19 samt under icke-ordinarieposten till bl. a. 14 $\frac{1}{2}$ extra revisionssekreterare med avlöning enligt Ce 33.

Summan av de angivna posterna utgör 1 147 572 kronor.

Beträffande nedre justitierevisionens sålunda gjorda framställning har nedre revisionens ordförande, revisionssekreteraren M. Wijnbladh anmält reservation såtillvida som han ansett anslagsframställningen böra så avfattas, att däri hemställdes att å anslaget till avlöningar till ordinarie tjänstemän upptoges kostnaderna för 24 revisionssekreterare och å anslaget till avlöningar till icke-ordinarie personal avlöningar till 16 $\frac{1}{2}$ revisionssekreterare.

Statskontoret har i infordrat utlåtande över nedre justitierevisionens framställning uttalat, att ämbetsverket beträffande antalet ordinarie revisionssekreterare icke funnit anledning föreligga att frångå vad som härutinnan föreslagits i betänkandet med förslag till arbetsordning för nedre re-

visionen. Statskontoret ansåge sig därför böra biträda den av revisionens ordförande uttalade uppfattningen, att antalet ordinarie revisionssekreterare borde begränsas till 24. I övrigt har framställningen icke föranlett annat uttalande från statskontorets sida, än att ämbetsverket icke kunde förordna ändring av det vid 1947 års riksdag fattade beslutet rörande inplacementen i lönegrad av befattningen som ordförandens sekreterare.

Till belysning av det nuvarande läget i fråga om högsta domstolens arbetsbalans har nedre revisionen överlämnat följande tablå (siffrorna inom parentes ange minskning resp. ökning i förhållande till näst föregående år).

Inkomna mål under tiden 1 jan.—30 nov.

	Revisionsmål	Besvär- och ansökningsmål
1942	362 (+ 60)	1 750 (+ 176)
1943	360 (— 2)	2 251 (+ 501)
1944	398 (+ 38)	2 844 (+ 593)
1945	417 (+ 19)	2 486 (— 418)
1946	365 (— 52)	2 233 (— 253)
1947	313 (— 52)	2 039 (— 194)

Avgjorda mål under tiden 1 jan.—30 nov.

1942	255 (+ 22)	1 759 (+ 224)
1943	260 (+ 5)	2 086 (+ 327)
1944	209 (— 51)	2 588 (+ 502)
1945	265 (+ 56)	2 439 (— 149)
1946	237 (— 28)	2 636 (+ 197)
1947	195 (— 42)	2 270 (— 366)

Högsta domstolens arbetsbalans den 30 nov. (ej veckomål).

	Revisionsmål	Besvär- och ansökningsmål	Summa
1942	337 (+ 29)	214 (— 13)	551 (+ 16)
1943	353 (+ 16)	280 (+ 66)	644 (+ 82)
1944	462 (+ 109)	331 (+ 51)	793 (+ 160)
1945	574 (+ 112)	372 (+ 41)	946 (+ 153)
1946	451 (— 123)	219 (— 153)	670 (— 276)
1947	315 (— 136)	205 (— 14)	520 (— 150)

Arbetsbalansen den 30 nov. enbart i fråga om vidlyftiga mål (ej veckomål).

1942 något över	45
1943 »	50
1944 inemot	60
1945 »	65
1946 »	70
1947 »	60

Departementschefen. I fråga om högsta domstolen och nedre justitierevisionen har vid tidigare anslagsberäkningar ej varit erforderligt att direkt taga sikte på det ändrade läge som uppkommer genom nya RB:s införande. Förhållandet blir ett annat, när under nästa budgetår mål, som skola handläggas enligt de nya reglerna, mera allmänt kunna väntas inkomma till högsta domstolen. Anslagsberäkningarna för nämnda budgetår måste till följd härav ske med hänsyn till den organisation som betingas av det nya förfarandet. Vid sidan härav får beaktas, att den i högsta domstolen föreliggande balansen av äldre mål ej torde kunna i önskvärd omfattning nedbringas till den 1 juli 1948. Arbetet på balansens nedbringande måste därför fortgå såsom hittills, vilket inverkar på anslagsberäkningarna för nedre revisionen.

De ändringar, som den nya rättegångsordningen medför i fråga om högsta domstolens organisation, framgå i huvudsak av lagen den 20 december 1946 (nr 879) om högsta domstolens sammansättning och tjänstgöring. Ändringarna påverka ej anslagsbehovet. Antalet ledamöter är detsamma som tidigare.

Beträffande nedre revisionens åligganden stadgas i § 24 RF, att justitieärendena där skola beredas till prövning och avgörande i högsta domstolen. Nya RB föreskriver (3: 8) att för detta ändamål i nedre revisionen skola finnas revisionssekreterare; vid nedre revisionen skall ock finnas kansli för högsta domstolen. Det tillkommer Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser om nedre revisionens organisation och verksamhet. Införandet av muntliga förhandlingar i högsta domstolen kräver förberedande åtgärder, vartill motsvarighet hittills saknats. Enligt nya RB (3: 6) ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma i vilken omfattning åtgärd, som avser allenast måls beredande, må vidtagas av nedre revisionen eller tjänsteman vid denna. Utöver var nu sagts åligger revisionssekreterarna att i viss utsträckning biträda chefen för justitiedepartementet vid handläggning av frågor om nåd. Till den del bestämmelser för nedre revisionen skola utfärdas av Kungl. Maj:t böra de såsom hittills upptagas i en av Kungl. Maj:t fastställd arbetsordning.

I administrativt hänseende har nedre revisionen intagit en självständig ställning i förhållande till högsta domstolen. Nedre revisionen har varit organiserad som ett fristående ämbetsverk med revisionssekreterarna som ledamöter samt särskild personal för de kansligöromål, som sammanhånga med högsta domstolens och nedre revisionens verksamhet. Enligt de sakkunniga, som inför rättegångsreformen haft att utreda frågan om nedre revisionens organisation, borde någon ändring i detta avseende ej genomföras.

Mot de sakkunnigas förslag på denna punkt har jag för min del intet att erinra. Under den diskussion, som förts i denna fråga, har framhållits det egenartade i att målens beredande till behandling i högsta domstolen samt kansligöromålen m. m. alltjämt skulle handhas av ett vid sidan av domstolen inrättat verk. I skilda sammanhang har uttalats, att det måhända skulle vara

lämpligt att åt nedre revisionen giva sådan organisation, att den i stort sett komme att framstå som ett högsta domstolens kansli. En dylik anordning synes emellertid knappast vara förenlig med nyss anförda lagstadganden. Dessa — liksom de i § 22 RF upptagna domförhållningsreglerna för högsta domstolen — förutsätta en sådan arbetsfördelning mellan högsta domstolen och nedre revisionen, att högsta domstolens ledamöter företrädesvis skola kunna inrikta sig på den rent dömande verksamheten. I enlighet härmed skall det tillkomma nedre revisionen att ombesörja ej blott kansligöromål i egentlig mening utan även förberedande åtgärder av skilda slag samt föredragning i högsta domstolen. Sistnämnda uppgifter kunna — som även lagen utmärker — med hänsyn till sin art och betydelse ej jämföras med kansligöromål. Att nedre revisionen alltjämt intar en fristående ställning i förhållande till högsta domstolen synes även utgöra ett villkor för att med befattningen som ordförande i högsta domstolen skall kunna förenas tjänstgöring som ordförande på en av högsta domstolens avdelningar. I detta sammanhang må emellertid framhållas, att det nya förfarandet i långt högre grad än tidigare förutsätter en samverkan mellan nedre revisionens personal samt högsta domstolens avdelningar och ledamöter. I arbetsordningen för nedre revisionen böra upptagas bestämmelser, som säkerställa detta samarbete. På sätt de sakkunniga förordat böra i sådant syfte revisionssekreterarna jämte viss kanslipersonal indelas att tjänstgöra vid högsta domstolens avdelningar. Även i övrigt bör åt högsta domstolen givas möjlighet att utöva en mera direkt ledning av arbetet inom nedre revisionen.

I enlighet med vad nu anförts böra revisionssekreterarna alltjämt vara ledamöter i nedre revisionen med uppgift att närmast svara för målens förberedande handläggning samt att ombesörja föredragningen i högsta domstolen m. m. I den mån de förberedande åtgärderna äro av enkel och rutinmässig beskaffenhet, såsom i fråga om sedvanlig skriftväxling, torde de kunna överlämnas åt tjänsteman vid nedre revisionen. Även eljest böra revisionssekreterarna vid förberedelsen erhålla biträde av nedre revisionens kanslipersonal.

Beträffande det erforderliga antalet revisionssekreterare ha de sakkunniga verkställt ingående undersökningar. Med ledning av uppgifter om antalet inkomna mål och ärenden under tiden den 1 juli 1945—den 30 juni 1946 beräknades den tid, som i händelse nya RB varit i kraft kunde antagas ha åtgått för handläggning av ifrågavarande mål och ärenden. Sedan vidare uppskattats det arbete, som årligen i genomsnitt borde utkrävas av varje revisionssekreterare, funno de sakkunniga, att för målens och ärendenas handläggning intill avgörandet skulle ha erfordrats 26 revisionssekreterare. Nedre revisionens ordförande, som enligt de sakkunnigas mening borde befrias från föredragning, hade därvid icke medräknats.

Som i yttrandena framhållits måste det anses vanskligt att innan erfarenhet vunnits om det ändrade rättegångssättet närmare uttala sig om det antal revisionssekreterare som erfordras för den nya organisationen. Varje beräkning härom måste i flera avseenden grundas på ovissa faktorer. I nuva-

rande läge synes emellertid icke påkallat att taga ståndpunkt till den föreliggande uppskattningen. Med hänsyn till att arbetet på balansens nedbringande måste fortgå även under nästa budgetår torde det vara nödvändigt att åtminstone under första hälften av budgetåret räkna med samma antal föredragande revisionssekreterare som för närvarande, eller sålunda omkring 40. Därest arbetsförhållandena genom balansens nedbringande eller eljest skulle giva anledning därtill, bör antalet revisionssekreterare efter hand minskas. För senare hälften av budgetåret bör man därför räkna med ett något mindre antal föredragande; förslagsvis torde medel under detta budgethalvår böra beräknas för 35 revisionssekreterare utom ordföranden.

Frågan om revisionssekreterarnas tjänsteställning föranledde vissa uttalanden vid 1947 års riksdag. I anledning av ett förslag av domarutredningen att revisionssekreterarbefattningarna, som nu i princip äro ordinarie, skulle omvandlas till extra ordinarie tjänster, framhöll jag i propositionen nr 268, att ett sådant utbyte åtminstone för närvarande ej borde komma till stånd. Sammansatt stats- och första lagutskott erinrade i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 3), att nämnda spörsmål sammanhänge med den större frågan om en lämplig befordringsgång på domarbanan och att det därför tillsvidare borde lämnas öppet. Med hänsyn till vad sålunda förekommit och då jag, innan någon tids erfarenhet av processreformen vunnits, ej är beredd att i ett sammanhang taga ställning till alla de åtgärder som kunna vara påkallade för att främja en lämplig befordringsgång på domarbanan, torde såsom hittills böra räknas med ett visst antal ordinarie revisionssekreterare samt därutöver extra revisionssekreterare i mån av behov. Vad som nyss anförts om det för nästa budgetår erforderliga antalet föredragande ger vid handen, att en minskning av antalet ordinarie revisionssekreterare ej är motiverad för närvarande.

Anledning saknas att i detta sammanhang föreslå någon ändring i revisionssekreterarnas löneställning. I enlighet med vad som bestämdes vid 1947 års riksdag bör till nedre revisionens ordförande utgå ett årligt tilläggsarvode å 2 508 kronor.

Enligt de sakkunnigas förslag borde som ordförande i nedre revisionen kunna utses även annan än revisionssekreterare. Vad nyss anförts rörande antalet ordinarie revisionssekreterare samt ordförandens löneställning förutsätter uppenbart, att ordföranden såsom hittills skall utses bland de ordinarie revisionssekreterarna. Med hänsyn till de ökade krav, som under den nya rättegångsordningen komma att ställas på ordföranden särskilt i vad angår arbetets fördelning och nödig samverkan med högsta domstolen, biträder jag däremot de sakkunnigas förslag, att ordföranden i fortsättningen skall befrias från föredragningsskyldighet.

Vad härefter angår kansliarbetets anordnande ha de sakkunniga föreslagit, att justitierevisionsexpeditionen bibehålles som en sammanfattande benämning på högsta domstolens kansli och kansliet för nedre revisionen. Befattningshavarna inom justitierevisionsexpeditionen skulle ha att ombesörja förberedande åtgärder av rulinmässig beskaffenhet, protokollföring i högsta

domstolen, expediering av domar och beslut, mottagande och utlämnande av handlingar, arbetet med utskrift m. m. För vissa av dessa uppgifter borde inom justitierevisionsexpeditionen vara inrättade en kansliexpedition och ett registratorskontor.

Den sålunda föreslagna ramen för kansliarbetets organisation torde kunna godtagas. Den ansluter sig nära till de nuvarande förhållandena. Enligt gällande arbetsordning finnas två registratorskontor, ett för revisionsmål och ett för besvärsmål. Då enligt den nya rättegångsordningen målen i allmänhet komma att fullföljas genom revision, erfordras framdeles endast ett registratorskontor. För ombesörjande av protokollföringen och utskrifter åt högsta domstolens ledamöter böra, såsom förut framhållits, vissa befattningshavare inom justitierevisionsexpeditionen indelas att tjänstgöra vid högsta domstolens avdelningar.

Rörande den närmare fördelningen av arbetet finner jag mig emellertid ej kunna i allo biträda de sakkunnigas förslag. Enligt förslaget skulle å kansliexpeditionen tjänstgöra bl. a. en kamrerare med uppgift att handha vissa kamerala göromål, tillhandahålla utgående expeditioner samt i övrigt biträda med arbetet på kansliexpeditionen. Denna befattning var avsedd för en av de nuvarande registratorerna, vilken hittills i motsvarande omfattning handhaft jämväl kamerala uppgifter. Göromål av kameral natur skulle emellertid enligt förslaget tillkomma även en befattningshavare i lönegraden Ca 16, vilken i övrigt skulle tjänstgöra som sekreterare åt nedre revisionens ordförande. Att kamerala göromål sålunda skulle uppdelas på två befattningshavare måste från organisatorisk synpunkt anses mindre tillfredsställande. Med hänsyn härtill har i vissa yttranden förordats, att samtliga kamerala göromål sammanfördes till en och samma tjänsteman. Även jag finner en ändring i sådan riktning böra komma till stånd. I överensstämmelse med vad som föreslagits av 1947 års biträdesutredning torde för ifrågavarande göromål böra inrättas en kamrerarbefattning i Ca 23 samt i samband därmed den nuvarande befattningen i Ce 15 (Ca 13) indragas (uppföras på övergångsstat). Med kamrerarbefattningen, för vilken icke bör krävas juridisk kompetens, bör förenas skyldighet att biträda ordföranden i hans administrativa göromål. Arbetet med expeditioners utlämnande bör överföras till registratorskontoret. Den nu föreslagna ändringen i de sakkunnigas förslag underlättas därigenom att en av registratorerna numera övergått till annan befattning. Den registrator, som enligt de sakkunniga bort tjänstgöra som kamrerare, kan sålunda kvarstå som registrator.

Om tillsvidare bortses från biträdes- och vaktpersonal skulle enligt de sakkunniga i övrigt inom justitierevisionsexpeditionen finnas en förste protokollssekreterare som chef för kansliexpeditionen, tre protokollssekreterare, en för var och en av högsta domstolens tre avdelningar, en arkivarie och två amanuenser.

Förslaget innefattar i förhållande till det nuvarande personalbeståndet en minskning av antalet protokollssekreterare och amanuenser. Såvitt angår protokollssekreterarna har detta möjliggjorts genom att arbetet med

expediering av högsta domstolens avgöranden avsetts skola överflyttas på en icke rättsbildad befattningshavare. Protokollssekreterarna skulle där- efter huvudsakligen ha att ombesörja protokollföringen i högsta domstolen samt att uppsätta rubriker i vissa mål. Rubrikskrivningen utgör för när- varande en väsentlig uppgift för amanuenserna. Enär framdeles rubriker i åtskilliga fall bliva obehövliga samt enligt vad nyss sagts protokollssekre- terarna skulle ha att biträda med uppsättande av rubriker, kunde amanuen- sernas antal nedsättas till vad som erfordrades för biträde med göromålen å kansliexpeditionen. m. m.

Då det måste anses önskvärt, att från de rättsbildade befattningshavar- na avlastas göromål, som kunna utföras av icke rättsbildad personal, finner jag i och för sig de sakkunnigas förslag på denna punkt beaktans- värt och tillstyrker, att arbetet såvitt angår nyinkomna mål ordnas i över- ensstämmelse därmed. Med den nuvarande balansen av äldre mål torde det emellertid icke vara möjligt att omedelbart genomföra den avsedda minsk- ningen av antalet amanuenser, utan torde därmed få anstå till dess lättnad i arbetet inträtt. Uppmärksamhet bör därvid särskilt ägnas frågan huruvida icke göromål i större utsträckning än de sakkunniga tänkt sig kunna över- flyttas från amanuenspersonalen till den icke rättsutbildade personalen.

Förslaget om inrättande av en arkivariebefattning avser ej någon änd- ring i sak utan endast att den nuvarande kanslisten, som handhar arkiva- lierna, erhåller en mot arbetsuppgiften bättre svarande benämning.

Vad angår löneställningen för här omnämnda befattningshavare med undantag för kamreraren har någon ändring ej föreslagits av de sakkun- niga. Statskontoret har i sitt yttrande av principiella skäl ansett, att pro- tokollssekreterarna och registratorn borde nedflyttas en lönegrad till Ca 24. Särskilt i betraktande av att det nya förfarandet kommer att ställa väsent- ligt större fordringar på protokollföringen samt att registratorn framdeles får att svara för mål, som hittills fördelats på två registratorskontor, måste en dylik nedflyttning dock anses utesluten. Liksom hittills torde protokolls- sekreterarna böra tillsättas av nedre revisionen. För handhavandet av ka- merala göromål har en av registratorerna hittills åtnjutit ett särskilt års- arvode av 600 kronor. Då enligt vad jag förordat till registratorskontoret bör överflyttas även arbetet med expeditioners tillhandahållande, torde vara motiverat att detta tilläggsarvode övergångsvis får utgå så länge ifrågava- rande registrator kvarstår i tjänst. Rörande förste protokollssekreteraren har nedre revisionen i sitt yttrande föreslagit en uppflyttning med två löne- grader till Ca 29. I anledning härav vill jag erinra, att förste protokollssekre- terarens löneplacering fastställts så sent som 1946 och att därvid särskild hänsyn togs till de uppgifter, som komme att åvila honom under den nya rättegångsordningen. Frågan om en ändring i detta avseende torde därför icke böra komma under övervägande innan närmare erfarenhet vunnits om det med tjänsten förenade arbetet. Beträffande amanuenserna böra bestäm- melserna om reglerad befordringsgång erhålla tillämpning.

Biträdespersonalen skulle enligt de sakkunnigas förslag bestå — förutom

av den förut omnämnda sekreteraren — av en kansliskrivare i Ca 15, 8 kanslibiträden och 13 å 14 biträden för skriv- och kontorsgöromål. Kansliskrivaren skulle ha till uppgift att expediera högsta domstolens domar och beslut. Då arbetet därmed väntades bli betungande, borde 1 kanslibitråde och 1 kontorsbiträde avdelas till hjälp åt kansliskrivaren. Av övriga kanslibiträden skulle 2 tjänstgöra å kansliexpeditionen. 1 å registratorskontoret, 3 å högsta domstolens avdelningar samt 1 handha tillsynen och fördelningen av skrivarbetet samt skötseln av nedre revisionens bibliotek. Antalet skrivbiträden hade bestämts under förutsättning att de föredragande revisionssekreterarnas antal nedsattes till 26 samt att vissa förenklingar vidtoges i promemorieskrivningen.

Förslaget har i denna del varit föremål för översyn av 1947 års biträdesutredning, som vad beträffar kanslibiträdesbefattningarna tillstyrkt förslaget med allenast den avvikelsen, att ytterligare 1 kanslibitråde borde anställas för att tillhandagå kansliskrivaren. Hela antalet kanslibiträden skulle sålunda utgöra 9. Angående behovet av skrivpersonal har utredningen med hänsyn till de många ovissa faktorerna rörande nedre revisionens framtida organisation ansett sig icke böra verkställa någon beräkning.

För egen del vill jag i anslutning till sistnämnda yttrande föreslå att utom en befattning som kansliskrivare i Ca 15 inrättas nio kanslibiträdesbefattningar i Ca 11. Ett av kanslibiträdena å kansliexpeditionen bör kunna biträda kamreraren vid skötseln av kassarörelsen, upprättande av avlöningslistor m. m. Kanslibiträdenas tjänstgöring bör i övrigt fördelas i väsentlig överensstämmelse med vad de sakkunniga angivit. Skrivpersonalens storlek bör anpassas efter arbetsbördan. Tills vidare torde någon minskning av denna personal ej kunna påräknas. Det må framhållas, att de sakkunnigas förslag om förenkling i promemorieskrivningen mött erinringar i yttrandena från högsta domstolen och nedre revisionen. Ehuru förslaget synes förtjänt att ytterligare övervägas, har jag likväl ansett det böra överlämnas åt högsta domstolen att bestämma huruvida och i vad mån åtgärder böra vidtagas för att förenkla promemoriorna.

På sätt de sakkunniga föreslagit torde antalet expeditiionsvakter i högsta domstolen och nedre revisionen böra vara oförändrat. Jag har ej funnit anledning biträda vare sig de sakkunnigas förslag om sänkt löneställning för förste expeditiionsvakten i nedre revisionen eller ett av nedre revisionen framställt förslag om högre löneställning för den främste bland expeditiionsvakterna i högsta domstolen.

I det följande, punkten [25], förutsättes, att krigsdomstolsorganisationen från och med den 1 januari 1949 skall avskaffas i fredstid. I förslaget här- om ingår även ett förslag om sådan ändring i regeringsformen att högsta domstolen icke skall hava militära ledamöter. Sistnämnda ändring kan dock träda i kraft först något senare. I avbidan på dess genomförande synas arvodena till ifrågavarande ledamöter i staten för nästa budgetår böra upptagas med oförändrade belopp. De böra dock ej utgå för tid efter det ändringen trätt i kraft.

Anslaget beräknas på följande sätt.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän (24 justitieråd, 27 revisionssekreterare, 1 förste protokollssekreterare, 3 protokollssekreterare, 1 registrator, 1 arkivarie, 1 kamrerare, 1 kansliskrivare, 2 förste expeditionsvakter, 9 kanslibiträden, 7 expeditionsvakter, 7 kontorsbiträden) 1 291 500 (—96 950) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, oförändrat 8 200 kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal (15 extra revisionssekreterare under första hälften och 9 extra revisionssekreterare under andra hälften av budgetåret, 4 amanuenser, 3 expeditionsvakter, 15 biträden för skriv- och kontorsgöromål) 335 900 (— 75 900) kronor;

rörligt tillägg 195 000 (+ 86 800) kronor.

Anslaget skulle alltså bestämmas till (1 291 500 + 8 200 + 335 900 + 195 000) 1 830 600 (— 86 100) kronor.

I personalförteckningen böra vidtagas erforderliga ändringar.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för högsta domstolen och nedre justitierevisionen:

Personalförteckning.

Befattning	Lönegrad
Tjänstemän å ordinarie stat.	
24 justitieråd	Co 20
27 revisionssekreterare	Ca 33
1 förste protokollssekreterare	Ca 27
3 protokollssekreterare	Ca 25
1 registrator	Ca 25
1 arkivarie	Ca 24
1 kamrerare	Ca 23
1 kansliskrivare	Ca 15
2 förste expeditionsvakter	Ca 11
9 kanslibiträden	Ca 11
7 expeditionsvakter	Ca 9
7 kontorsbiträden	Ca 8;

dels fastställa följande avlöningsstat för högsta domstolen och nedre justitierevisionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän,
förslagsvis kronor 1 291 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar,
bestämda av Kungl. Maj:t, *förslags-*
vis » 8 200

3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	kronor	335 900
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	195 000
Summa kronor		1 830 600;

dels ock till Högsta domstolen m. m.:
Avlöningar för budgetåret 1948/49 an-
visa ett förslagsanslag av kronor 1 830 600.

[12.] 2. Högsta domstolen m. m.: Omkostnader, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 9).

1947/48 68 000 kronor; 1948/49 förslag 68 300 (+ 300 kronor).

Av anslaget disponeras, bland annat, 6 000 kronor till reseersättningar och 45 000 kronor till andra expenser än bränsle m. m.

I sin skrivelse med anslagsäskanden för nästa budgetår har *nedre justitierevisionen* föreslagit att till *reseersättningar* anvisas 7 500 (+ 1 500) kronor, motsvarande utgifterna för detta ändamål under sistförflutna budgetår. Nedre revisionen framhåller i detta hänseende, att det under senare år alltmera ökade medelsbehovet sammanhänger med den stora ökningen av antalet revisionssekreterare och den starka omsättningen bland dem. Dessa förutsättningar väntas komma att bestå jämväl under budgetåret 1948/49.

Beträffande medelsbehovet till *expenser* har nedre revisionen, efter en närmare redogörelse för de olika utgifter som bestridas från expensposten, kommit till det resultatet att det för detta ändamål anvisade beloppet kan nedsättas till 43 800 (—1 200) kronor. Anslaget i dess helhet har alltså upptagits med (68 000 + 1 500 — 1 200) 68 300 kronor.

Statskontoret har lämnat nedre revisionens framställning utan erinran.

I enlighet med nedre justitierevisionens förslag får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Högsta domstolen m. m.:* Omkostnader för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag*
 av kronor 68 300.

Regeringsrätten.

[13.] 3. Regeringsrätten: *Avlöningar, förslagsanslag* (statsliggaren s. 9).
1947/48 279 500 kronor; 1948/49 förslag 288 900 (+ 9 400) kronor.

Det nuvarande anslaget är beräknat med ledning av de verkliga kostnaderna. För nästa budgetår bör anslagsbeloppet höjas med 9 400 kronor, motsvarande ökade kostnader för rörligt tillägg. Det skulle alltså upptagas med (279 500 + 9 400) 288 900 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande avlöningsstat för regeringsrätten,
att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 268 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 2 100
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 18 800

Summa kronor 288 900;

dels ock till Regeringsrätten: *Avlöningar*
för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 288 900.

[14.] 4. Regeringsrätten: *Omkostnader, förslagsanslag* (statsliggaren s. 10).
1947/48 10 000 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Regeringsrätten: *Omkostnader* för
budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 10 000.

[15.] 5. Regeringsrätten: *Regeringsrättens årsbok, förslagsanslag* (statsliggaren s. 10).

1947/48 17 000 kronor; 1948/49 förslag 25 000 (+ 8 000) kronor.

Såsom närmare utvecklats i fjolårets statsverksproposition (II ht 1947 s. 16) föranleder den från och med den 1 oktober 1946 genomförda utökningen av regeringsrådets antal, att statsbidraget till Regeringsrättens årsbok måste höjas. Vid bestämmandet av årets anslag har räknats med sådan förhöjning allenast för ett kvartal; anslaget, som tidigare utgått med 14 300 kronor,

höjdes därför med 2 700 kronor till 17 000 kronor. För nästa budgetår torde anslaget böra höjas till 25 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 25 000.

Hovrätterna.

[16.] 6. Hovrätterna: Avlöningar, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 10).
1947/48 3 991 600 kronor; 1948/49 förslag 4 332 700 (+ 341 100) kronor.

I likhet med ett flertal andra anslag under andra huvudtiteln, vilka påverkas av rättegångsreformen, har detta anslag beräknats efter olika grunder för senare halvåret 1947 och för första halvåret 1948. Detta sammanhänger med de betydande organisatoriska förändringar beträffande hovrätterna, som genomförts i samband med nämnda reforms ikraftträdande den 1 januari 1948. Bl. a. ha de nya hovrätterna för Västra Sverige och Nedre Norrland då börjat sin verksamhet.

Av det i riksstaten uppförda anslaget har 2 310 800 kronor anvisats för första halvåret 1948. Detta belopp har fördelats mellan de olika hovrätterna på följande sätt.

Svea hovrätt	916 300
Göta hovrätt	324 000
Hovrätten över Skåne och Blekinge	320 700
Hovrätten för Västra Sverige	324 700
Hovrätten för Nedre Norrland	216 900
Hovrätten för Övre Norrland	208 200.

Rättegångsreformen har icke berört krigshovrättens organisation. Krigshovrätten, som är en särskild avdelning av Svea hovrätt, består av ordföranden och ytterligare en ledamot å Svea hovrätts sjunde division, krigshovrättsrådet samt två militära ledamöter. Överkrigsfiskalen är kronans ombudsman och allmän åklagare vid krigshovrätten beträffande mål och ärenden, som höra till dess prövning. Den under kriget inträffade starka ökningen av krigshovrättens arbetsbörda har föranlett, att krigshovrättens arbetskrafter behövt förstärkas i betydande omfattning. En närmare redogörelse för de åtgärder, som vidtagits i detta hänseende, lämnades i 1945 års statsverksproposition (II ht. s. 18 f.). Efter krigets avslutande har förstärkningen till större delen kunnat avvecklas.

I skrivelser den 27, den 28 och den 29 augusti samt den 12 september 1947 ha de fyra dåvarande hovrätterna avgivit förslag till anslagsaskanden för budgetåret 1948/49. Svea hovrätt har därvid avgivit förslag jämväl såvitt avser hovrätten för Nedre Norrland och Göta hovrätt jämväl såvitt avser hovrätten för Västra Sverige. I förhållande till den av 1947 års riksdag be-

slutade nya hovrättsorganisationen (jfr prop. nr 268, sammansatta stats- och första lagutskottsutl. nr 3, rd. skr. nr 449) innebära de av hovrätterna för nästa budgetår framlagda förslagen endast obetydliga ändringar.

För hovrätterna gemensamma frågor. Samtliga anslagsäskande hovrätter ha upptagit frågan om reglering av den högre hovrättspersonalens löneställning samt — delvis med utförlig argumentering — gjort gällande att de förbättringar, som i sådant hänseende genomförts vid 1947 års riksdag, icke inneburit en tillfredsställande eller slutgiltig lösning beträffande flertalet ifrågavarande befattningshavares lönefråga. *Svea hovrätt* har därvid hemställt att jämväl frågan om lönerreglering för hovrättsråd och assessorer (och därmed även för tingsdomare) snarast måtte upptagas till behandling. *Hovrätten för Övre Norrland* har gjort enahanda yrkande såvitt angår löneställningen för hovrättsråden och därvid särskilt framhållit behovet av löneförbättring för hovrättsråd som är vice ordförande å avdelning. Vice ordförandenas löneställning — dessa befattningshavare åtnjuta, förutom lön såsom hovrättsråd, vice ordförandearvode med 1 008 kronor för år — har även berörts av de båda övriga hovrätterna. *Sälunda* har *Göta hovrätt* förklarat sig, i rådande allmänna ekonomiska läge och med hänsyn till att lönefrågorna så nyligen behandlats, icke vilja nu ifrågasätta någon annan löneändring beträffande hovrätternas befattningshavare än att vice ordförande å avdelning, där hovrättens president är ordförande, erhåller dubbelt så stort arvode som annan vice ordförande. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har, under hänvisning till vad som i propositionen nr 268 (s. 85) anförts om vice ordförandenas löneställning, räknat upp samtliga vice ordförandearvoden i denna hovrätt till 1 500 kronor.

Statskontoret och *statens lönenämnd*, vilka efter remiss yttrat sig över hovrätternas anslagsframställningar, ha ansett frågan om vice ordförandenas löneställning böra upptagas till prövning först sedan närmare erfarenhet vunnits rörande verkningarna av rättegångsreformen. Statskontoret anför:

Ämbetsverket får erinra, att föredragande departementschefen i samband med framläggande för 1947 års riksdag av förslag till anslag till hovrätterna för budgetåret 1947/48 uttalade, att det enligt hans mening icke vore möjligt att för det dåvarande taga ställning till förslaget om förbättrad löneställning för hovrättsavdelningarnas vice ordförande. Beträffande några av dem, nämligen vice ordförandena å de avdelningar, där hovrättens president vore ordförande, framstode det visserligen då som sannolikt, att de komme att erhålla ett betydligt ökat ansvar, då de i större utsträckning än de övriga vice ordförandena komme att tjänstgöra som ordförande. Ehuru departementschefen icke, innan den nya ordningen trätt i kraft, ansåge sig kunna föreslå höjt arvode för dessa vice ordförande, ville han beteckna det som angeläget att denna arvodesfråga bleve föremål för särskilt övervägande. Med hänsyn härtill kan statskontoret icke utan att närmare erfarenhet vunnits rörande omfattningen av de särskilda uppgifter, som efter rättegångsreformens genomförande skola åvila ifrågavarande befattningshavare, tillstyrka en förbättrad löneställning för dessa hovrättsledamöter.

Svea hovrätt har upprepat sina föregående år gjorda framställningar *dels* om förändring av hovrättssekreterarbefattningen till en tjänst i Ca 33, *dels* om inrättande av en befattning såsom materialförvaltare i Ca 14 och *dels* om utökning av antalet fiskalsaspiranter till 24.

Hovrättssekreterarbefattningen, som förut varit placerad i Ca 30, har enligt beslut av 1947 års riksdag från och med den 1 januari 1948 placerats i Ca 31. Till stöd för sin förnyade begäran om tjänstens placering i Ca 33 har hovrätten åberopat i huvudsak samma motivering som tidigare (jfr prop. 268 s. 59). För förslaget om inrättande av en tjänst som materialförvaltare ha icke anförts några nya skäl.

Hovrätternas behov av fiskalsaspiranter fastställdes vid 1947 års riksdag enhetligt till ett antal av två aspiranter för varje avdelning med tillägg av en aspirant för varje hovrätt. Detta beräkningssätt, innebärande att för Svea hovrätt medel beräknats till 17 aspiranter, finner hovrätten särskilt ogynnsamt för denna hovrätts del. Hovrätten anför:

Hänsyn har endast i begränsad mån tagits till hovrätternas inbördes storlek och därav föranledda behov av aspiranter. Särskilt blir Svea hovrätt missgynnad, då den medgivna ökningen med 1 aspirant per hovrätt står i dålig proportion till denna hovrätts 8 avdelningar vid jämförelse med högst 3 avdelningar för de andra hovrätterna. Förhållandet är emellertid förenat med en speciell olägenhet för Svea hovrätt beroende på att denna hovrätt är nödsakad att för provning mottaga aspiranter från Stockholms rådhusrätt, vilka i händelse de godkännas återgå till rådhusrätten och alltså bliva utan betydelse för hovrättens egen rekrytering. Denna omständighet åberopades såsom huvudskäl för hovrättens förut omnämnda framställning, att aspiranternas antal måtte bestämmas till 3 per avdelning. Under vissa år har visserligen antalet aspiranter från rådhusrätten varit relativt obetydligt, men tendensen är avgjort i stigande, och under innevarande år hava hittills icke mindre än 9 aspiranter från rådhusrätten anmält sig till tjänstgöring i Svea hovrätt. Frågan om rådhusrättens aspiranter har också på grund av ett annat förhållande blivit ytterligare tillspetsad. Förut hade hovrätten möjlighet att medgiva aspiranter att tjänstgöra i hovrätten utan rätt till arvode och hovrätten kunde alltså i nödfall tillsäga de för hovrättens egen rekrytering betydelselösa aspiranterna från rådhusrätten, att de i händelse av konkurrens om tillgängliga arvoden fingo stå tillbaka för hovrättens egna aspiranter. Denna möjlighet är nu betagen hovrätten, sedan 1947 års riksdag uttalat, att hovrätten icke äger anställa aspirant, när arvode icke kan beredas honom.

Det bör i detta sammanhang omnämnas, att i åtminstone ett fall en ung jurist, som avser att utbilda sig för åklagarbanan och icke för domarbanan, sökt anställning såsom aspirant för vinnande av erfarenhet om hovrättsarbetet och för att ur meritsynpunkt erhålla samma provning som domaraspiranterna underkastas. Med hänsyn till vad som många gånger framhållits rörande önskvärdheten av en växelverkan mellan domar- och åklagarbanorna har hovrätten bifallit framställningen men, på sätt ovan angivits, meddelat vederbörande, att han i arvodeshänseende finge stå tillbaka, därest tillgängliga arvodesmedel icke skulle förslå till flera än hovrättens egna aspiranter. Efter riksdagens beslut lär hovrätten icke kunna undgå att under alla omständigheter betala arvode till denne aspirant. Med hänsyn till nämnda beslut kan det ifrågasättas, om hovrätten icke bör i uppkommande liknande fall avböja framställningar om aspirantanställ-

ning. Vad i denna fråga förekommit ger också hovrätten anledning att erinra om vad hovrätten i sitt yttrande över domarutredningens förslag uttalat angående önskvärdheten att kunna vid hovrätten intaga praktikanter.

Sammanfattningsvis har hovrätten framhållit, att medel för arvoden åt 17 aspiranter i Svea hovrätt i och för sig vore otillräckligt vid jämförelse med de övriga hovrätterna och att denna otillräcklighet framstode såsom än ytterligare skärpt, därest man finge antaga det vara statsmakternas mening, att aspiranter från Stockholms eller andra rådhusrätter, vilka icke avsåge att vinna befordran inom hovrätten med underlydande häradsrätter, ovillkorligen skulle åtnjuta arvode av statsmedel.

Med anledning härav har hovrätten återupprepat sin hemställan att medel måtte anslås för beredande av arvoden åt 3 aspiranter per avdelning eller således åt 24 aspiranter.

I övrigt hemställer hovrätten att antalet stenografer, som för första halvåret 1948 beräknats till fyra, ökas till åtta. Härutinnan åberopas, att sedan det nya rättegångsförfarandet vid ingången av nästa budgetår tillämpats under ett halvt år, antalet till hovrätten inkomna mål, som skola handläggas enligt den nya rättegångsbalkens regler, kunna väntas ha ökat i sådan omfattning att det nuvarande antalet stenografer blir otillräckligt. Under nästa budgetår beräknar hovrätten därför behovet av stenografer till en för varje avdelning. I detta sammanhang föreslår hovrätten även, att det av 1947 års riksdag beslutade tilläggsarvodet å högst 600 kronor om året för stenografiutbildade biträden i Ca 8 eller lägre lönegrad (prop. 268 s. 92 f.), skall höjas till 1 200 kronor om året samt framför önskemål om att placera nyanställda dylika biträden i högre lönegrad än den lägsta.

Kostnaderna för de sålunda framförda förslagen har hovrätten beräknat till: 504 kronor för förändring av hovrättssekreterartjänsten, 7 692 kronor för en materialförvaltare, 60 984 kronor för 7 fiskalsaspiranter och 24 852 kronor för 4 stenografer. I sistnämnda belopp har, i överensstämmelse med hovrättens därom framställda förslag, inräknats fyra stenograf-tillägg å 1 200 kronor. För att samma tillägg skall kunna beredas de redan anställda stenograferna har anslaget uppräknats med ytterligare (4×600) 2 400 kronor.

Hovrättens anslagsberäkning slutar på 1 886 500 kronor.

Beträffande personalförteckningen har hovrätten, förutom de förändringar som föranledas av de nu återgivna förslagen, påyrkat ökning av antalet ordinarie kontorsbiträden från 5 till 9 på grund av bestämmelserna om reglerad befordringsgång.

Beträffande *hovrätten för Nedre Norrland* har Svea hovrätt icke ifrågasatt någon ändring beträffande den för första halvåret 1948 fastställda personalorganisationen men räknat med samma höjning av stenograf-tilläggen som för eget vidkommande.

Den nya hovrättens anslagsbehov har beräknats till 392 900 kronor.

Göta hovrätt har begärt att hovrättens vaktpersonal — 3 expeditionsvakter och en springpojke — förstärkes med en expeditionsvakt:

Uppdelningen på två byggnader, den ena — domstolsbyggnaden — i tre våningar och den andra — ämbetsbyggnaden — i två våningar, kräver för nu ifrågavarande budgetår anslag till ytterligare en expeditionsvakt. Med hänsyn till den väsentligt vidgade omfattning, vari muntlig förhandling kommer att äga rum, då den nya rättegångsordningen under kommande budgetår i full utsträckning blir tillämpad, är det oundgängligt, att två å tre expeditionsvakter tjänstgöra i domstolsbyggnaden. Om ej antalet expeditionsvakter ökas från det för första halvåret 1948 beräknade antalet — 3 — skulle detta kunna leda till att tidvis ingen expeditionsvakt finnes tillgänglig i ämbetsbyggnaden, vilket med hänsyn till alla där befintliga expeditioner och ämbetsrum skulle vara synnerligen olägligt. I ämbetsbyggnaden böra i regel finnas två och i varje fall alltid en expeditionsvakt. Det minsta antalet expeditionsvakter för Göta hovrätt är således 4, därav en förste expeditionsvakt. Den i anslagsskrivelsen den 31 januari 1947 upptagna springpojken erfordras emellertid fortfarande, huvudsakligen för budskickning mellan byggnaderna samt andra enklare uppgifter. Anslag har för den skull upptagits för ytterligare en expeditionsvakt för Göta hovrätt. Även den omständigheten att det gamla hovrättsarkivet, vilket som bekant förvaras i den på ganska långt avstånd från hovrätten belägna fängelsebyggnaden, gör det nödvändigt, att expeditionsvaktpersonalen (inkl. springpojken) bestämmas på sätt hovrätten nu begärt.

Kostnaden för en expeditionsvakt i Ca 9 skulle utgöra 5 112 kronor. En utgiftsökning på ca 1 000 kronor skulle dessutom föranledas av hovrättens tidigare redovisade förslag om fördubbling av arvodet till vice ordföranden på presidentens avdelning.

Anslagsbehovet i dess helhet har av hovrätten upptagits med 569 500 kronor.

Beträffande *hovrätten för Västra Sverige* har Göta hovrätt, fränsett den allmänna omräkningen, icke räknat med annan anslagsändring än förhöjning med 1 000 kronor av arvodet till vice ordföranden på presidentens avdelning.

För västsvenska hovrättens del slutar anslagsberäkningen på 550 500 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge har, förutom höjning av vice ordförandearvodena (+ 1 500 kronor), begärt att det av 1947 års riksdag för hovrätten fastställda ledamotsantalet utökas med en extra ledamot (+ 12 408 kronor), att hovrättssekreterarbefattningen uppflyttas från Ca 29 till Ca 30 (+ 504 kronor), samt att en ny biträdesbefattning inrättas för betjäning av hovrättens nya telefonväxel (+ 3 492 kronor).

Anslagsbehovet beräknas till 535 324 kronor.

Hovrätten för Övre Norrland har icke räknat med annan ändring beträffande den för första halvåret 1948 fastställda personalorganisationen än att biträdespersonalen utökats med ett ordinarie kontorsbiträde. Tilläggsarvodet till hovrättens två stenografer har höjts från 600 till 900 kronor.

Hovrätten beräknar sitt avlöningsanslag till 447 500 kronor.

Statskontoret har ställt sig avvisande till sådana förslag, vilka avse ändrat ställningstagande till frågor, som varit föremål för prövning vid 1947 års riksdag. Ämbetsverket anför

beträffande Svea hovrätt:

Då befattningen som sekreterare vid Svea hovrätt genom beslut av 1947 års riksdag uppflyttades till lönegraden A 28 (Ca 31), kan statskontoret icke finna skäl föreligga att nu vidtaga åtgärder för en förbättring av sekreterarens löneställning. Vad beträffar hovrättens likaledes ånyo framförda förslag om uppförande å hovrättens personalförteckning av en ordinarie tjänst som materialförvaltare synes frågan härom icke nu böra upptagas till slutlig prövning. Som hovrätten framhållit, uttalade nämligen föredragande departementschefen i samband med framläggande för innevarande års riksdag av förslag till vissa anslag till domstolarna m. m. (prop. 268/1947 s. 92), att frågan om inrättande av denna tjänst lämpligen borde upptagas till bedömande i samband med en utredning om expeditionsvaktpersonalens förhållanden, som skulle komma till stånd.

Frågan om antalet fiskalsaspiranter i hovrätterna efter rättegångsreformens genomförande var föremål för prövning av 1947 års riksdag. I betraktande härav torde spørsmålet om en utökning av denna personalgrupp böra tagas under övervägande först då säkrare hållpunkter föreligga för bedömande av det stadigvarande behovet av aspiranter.

Såvitt angår den stenografutbildade biträdespersonalen och dess löneställning innefattar hovrättens framställning i flera hänseenden förstärkningar och förbättringar, vilka skulle betingas av övergången till den nya rättegångsordningen. Utan att närmare erfarenhet vunnits rörande behovet av sådan personal kan statskontoret dock icke förorda en utökning av den av 1947 års riksdag godkända biträdesorganisationen eller en höjning av det särskilda stenografarvode. Ej heller kan ämbetsverket med hänsyn till bestämmelserna angående reglerad befordringsgång för viss icke-ordinarie personal i statens tjänst tillstyrka, att för hovrättens stenografutbildade biträdespersonal tillämpas förmånligare grunder än för biträden i statsförvaltningen i övrigt;

beträffande hovrätten över Skåne och Blekinge:

Frågan om lönegradsuppflyttning av sekreterarbefattningen har vid ett flertal tillfällen aktualiserats genom framställningar från hovrätten. Senast innevarande år har förslag om förbättring av sekreterarens löneställning varit föremål för riksdagens prövning, dock utan att vinna riksdagens bifall. Vid sådant förhållande kan statskontoret icke finna skäl föreligga att redan nu upptaga denna fråga till förnyat övervägande;

beträffande hovrätten för Övre Norrland:

Såväl frågan om hovrätternas och domsagornas biträdesorganisation efter genomförandet av rättegångsreformen som spørsmålet om särskilt arvode vid sidan av den fasta lönen till stenografikunniga biträden i nuvarande 8 eller lägre lönegrad, vilka anlitats för stenografering vid rättegångsförhandlingar, var föremål för prövning av innevarande års riksdag. Vid sådant förhållande kan statskontoret icke tillstyrka, att för nästkommande budgetår ytterligare en tjänst i skrivbiträdes- eller kontorsbiträdesgrad — varmed såvitt statskontoret kunnat finna hovrätten räknat i sina uppställningar — inrättas vid hovrätten för Övre Norrland eller att en höjning av det särskilda stenografarvode medgives.

Departementschefen. Frågan om hovrätternas organisation efter rättegångsreformens genomförande var för endast ett halvår sedan föremål för riksdagens prövning. Den därvid godtagna hovrättsorganisationen har ka-

raktären av försöksorganisation och det förutsattes därför att Kungl. Maj:t skulle åga befogenhet att, i den mån erfarenheter vunnes, anpassa den nya organisationen efter behovet. Detta underströks av riksdagen särskilt i fråga om antalet ledamöter i de olika hovrätterna (sammansatta stats- och första lagutskotts utl. nr 3 s. 32).

Under dessa förhållanden bör det i princip icke komma i fråga att nu — innan erfarenheter av processreformen vunnits — vidtaga ändringar i den för så kort tid sedan fastställda organisationen. Vidkommande frågan om avlöningsförmånerna för vissa befattningshavargrupper i hovrätterna, vilkas löneställning icke särskilt reglerats vid 1947 års riksdag, ligger visserligen detta spörsmål såtillvida delvis annorlunda till som skäl för löneförbättring i några fall föreligga redan oberoende av processreformen. Av statsfinansiella skäl måste emellertid även löneregleringsfrågorna ställas på framtiden. Undantag bör dock göras för en tjänstemannagrupp, nämligen hovrätternas fiskalspersonal. På Kungl. Maj:ts förslag tillerkändes de extra fiskalerna och fiskalsaspiranterna föregående år en provisorisk löneförbättring men därvid avsågs, att en allmän omreglering av fiskalernas — och därmed även tingssekreterarnas — löneställning skulle komma till stånd sedan utredning därom ägt rum (prop. 268 s. 86 f.). Förslag i ämnet har den 29 november 1947 framlagts av 1944 års personalutredning och efter remissbehandling torde frågan få anmälas för riksdagen i särskild proposition.

De av hovrätterna framförda förslagen om jämkningar i den fråga och med den 1 januari 1948 gällande hovrättsorganisationen torde av nyss anförda skäl endast i undantagsfall böra föranleda framställning till riksdagen. Särskilda skäl kunna sålunda åberopas för Svea hovrätts begäran om ökning av antalet fiskalsaspiranter i denna hovrätt. Såsom av den föregående redogörelsen framgår har aspirantantalet betänts i stort sett enhetligt för samtliga hovrätter. Då förslag härom framlades för riksdagen, förutsattes att även oavlönade aspiranter skulle kunna tjänstgöra (prop. 268 s. 88 f.). Förutsättningen var för Svea hovrätts del av särskild betydelse, ty denna hovrätt har i motsats till övriga hovrätter att mottaga och pröva ett jämförelsevis stort antal aspiranter, vilka äro utan betydelse för hovrättens egen rekrytering, mest aspiranter från Stockholms rådhusrätt. Riksdagen uttalade sig emellertid för att endast så många aspiranter skulle få mottagas som vid varje tillfälle kunde beredas arvode (sammansatta stats- och första lagutskotts utl. nr 3 s. 33 f.). Härigenom har frågan om behovet av aspirantarvoden kommit i nytt läge såvitt avser Svea hovrätt. Försåvitt nämligen denna hovrätt i fortsättningen skall kunna fylla sin uppgift att pröva även andra aspiranter än hovrättens egna måste för ändamålet erforderligt antal aspirantarvoden ställas till dess förfogande. I enlighet med hovrättens förslag torde därför ytterligare sju dylika arvoden beräknas för Svea hovrätt. Dessa medel böra få tagas i anspråk endast för att bereda ersättning åt aspiranter, som ej ha för avsikt att fortsätta i hovrättskarriären. Såsom ytterligare förutsättning bör gälla, att ifrågasvarande aspiranter göra full tjänstgöring i hovrätten och ej uppbära ersättning härför från annat håll.

Beträffande hovrätternas förslag i övrigt tillstyrker jag, att vaktpersonalen vid Göta hovrätt, på sätt denna hovrätt föreslagit, förstärkes med en ordinarie expeditionsvakt. Med hänsyn till att hovrätten har sin verksamhet fördelad på flera byggnader synes nämligen uppenbart att det nuvarande antalet expeditionsvakter är otillräckligt. Likaså tillstyrker jag, att ytterligare ett biträde för skriv- och kontorsgöromål anställas i hovrätten över Skåne och Blekinge sedan telefonväxel inrättats därstädes.

Såsom i annat sammanhang (punkten 11) redan berörts, förutsätter jag vid behandlingen i det följande av anslagsbehovet till krigsrätterna, att krigsdomstolarna avskaffas från och med den 1 januari 1949 och att rättskipningen i militära mål då överflyttas till de allmänna domstolarna. Inom departementet har utarbetats ett förslag till militär rättegångslag, som — sedan lagrådets utlåtande däröver föreligger — kommer att underställas riksdagen i särskild proposition. Enligt övergångsbestämmelserna i förslaget skall krigshovrätten efter den 1 januari 1949 fungera så lång tid som erfordras för att slutbehandla äldre mål. Det skall ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn härtill närmare bestämma den tidpunkt, då krigshovrätten skall upphöra, dock senast den 30 juni 1949. I samband därmed komma befattningarna såsom krigshovrättsråd och överkrigsfiskal att indragas samt arvodena till krigshovrättens militära ledamöter att bortfalla. Genom att de mål, som tidigare handlagts av krigshovrätten, överflyttas till hovrätterna, få dessa en ökad arbetsbörd. I vad mån denna arbetsökning återverkar på personalbehovet vid de olika hovrätterna är emellertid icke möjligt att förutsäga, särskilt som man ännu icke har någon mera bestämd uppfattning om i vad mån den nuvarande försöksvis fastställda hovrättsorganisationen motsvarar ett efter den nya rättegångsordningen avpassat behov. För det första halvåret efter krigsdomstolsreformens ikraftträdande — senare hälften av budgetåret 1948/49 — synes man därför icke ha anledning att på grund av denna reform räkna upp förevarande anslag. Den besparing, som vinnes genom krigshovrättens avskaffande, bör emellertid stå till Kungl. Maj:ts förfogande för att, i den mån så befinnes erforderligt, fördelas på hovrätterna i förhållande till sådan arbetsökning som föranledes av de militära målens överflyttning dit.

Hovrätternas avlöningsstat har hittills upptagit särskilda stater för envar av hovrätterna. Den nu gällande avlöningsstaten består sålunda av 24 anslagsposter. En lämplig förenkling synes kunna genomföras genom att posterna i den av riksdagen fastställda staten beräknas gemensamt för samtliga hovrätter. Fördelningen av anslaget på de olika hovrätterna torde alltså, liksom fallet är beträffande häradsrätternas avlöningsanslag, böra ankomma på Kungl. Maj:t, som därvid bör fastställa avlöningsstat för varje hovrätt.

Rörande anslagsbehovet ha på grundval av hovrätternas uppgifter detaljerade beräkningar verkställts inom justitiedepartementet. Enligt dessa skulle anslaget beräknas på följande sätt (inom parentes angives det för varje hovrätt beräknade beloppet i följande ordning: Svea hovrätt, Göta hov-

rätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, hovrätten för Västra Sverige, hovrätten för Nedre Norrland, hovrätten för Övre Norrland):

avlöningar till ordinarie tjänstemän (744 900 + 255 600 + 234 700 + 235 500 + 149 300 + 172 800) 1 792 800 kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, (9 200 + 3 000 + 3 000 + 3 000 + 2 000 + 2 000) 22 200 kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal (926 800 + 259 000 + 264 300 + 252 500 + 195 500 + 195 600) 2 087 700 kronor;

rörligt tillägg (181 000 + 56 000 + 55 000 + 54 000 + 38 000 + 40 000) 424 000 kronor.

Hela anslaget bestämmes i enlighet härmed till (1 792 800 + 22 200 + 2 093 700 + 424 000) 4 332 700 (+ 341 100) kronor. I detta belopp ingår 1 861 900 kronor för Svea hovrätt, 573 600 kronor för Göta hovrätt, 557 000 kronor för hovrätten över Skåne och Blekinge, 545 000 kronor för hovrätten för Västra Sverige, 384 800 kronor för hovrätten för Nedre Norrland och 410 400 kronor för hovrätten för Övre Norrland.

I enlighet med vad nyss anförts rörande krigshovrättens upphörande har vid beräkningen iakttagits, att för senare hälften av budgetåret icke beräknats medel till avlöning åt krigshovrättsrådet och överkrigsfiskalen, ej heller till arvoden åt krigshovrättens ordförande och militära ledamöter. Den härigenom uppkommande besparingen har tillagts icke-ordinarieposten för att, på sätt förut nämnts, stå till Kungl. Maj:ts förfogande.¹

Befattningarna såsom krigshovrättsråd och överkrigsfiskal böra från och med den dag under första halvåret 1949, som Kungl. Maj:t bestämmer, utgå ur hovrätternas personalförteckning. I övrigt bör i förteckningen ej vidtagas annan ändring än att antalet kontorsbiträden i Svea hovrätt, på sätt denna hovrätt föreslagit, ökas från 5 till 9.

I enlighet med vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i hovrätternas personalförteckning vidtaga de ändringar som nyss angivits;

dels fastställa följande avlöningsstat för hovrätterna, att tillämpas under budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 1 792 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 22 200
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 2 093 700
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 424 000

Summa kronor 4 332 700;

¹ Beloppet har inräknats i det för Svea hovrätt angivna beloppet.

dels ock till Hovrätterna: Avlöningar
för budgetåret 1948/49 anvisa ett *för-*
slagsanslag av kronor 4 332 700.

[17.] 7. Hovrätterna: Omkostnader, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 15).
1947/48 210 600 kronor; 1948/49 förslag 296 900 (+ 86 300) kronor.

Av anslaget ha 138 900 kronor anvisats för första halvåret 1948. Detta belopp har fördelats på följande sätt, nämligen

å Svea hovrätt 46 700 kronor, därav 5 000 kronor till sjukvård m. m., 3 300 kronor till reseersättningar, 10 000 kronor till bränsle m. m. och 28 400 kronor till övriga expenser;

å Göta hovrätt 15 650 kronor, därav 750 kronor till sjukvård m. m., 1 800 kronor till reseersättningar, 4 100 kronor till bränsle m. m. och 9 100 kronor till övriga expenser;

å hovrätten över Skåne och Blekinge 15 750 kronor, därav 750 kronor till sjukvård m. m., 1 000 kronor till reseersättningar, 4 500 kronor till bränsle m. m. och 9 500 kronor till övriga expenser;

å hovrätten för Västra Sverige 16 550 kronor, därav 750 kronor till sjukvård m. m., 1 200 kronor till reseersättningar, 5 000 kronor till bränsle m. m. och 9 600 kronor till övriga expenser;

å hovrätten för Nedre Norrland 17 000 kronor, därav 600 kronor till sjukvård m. m., 3 000 kronor till reseersättningar, 3 000 kronor till bränsle m. m. och 10 400 kronor till övriga expenser;

å hovrätten för Övre Norrland 27 250 kronor, därav 350 kronor till sjukvård m. m., 7 500 kronor till reseersättningar, 4 000 kronor till bränsle m. m. och 15 400 kronor till övriga expenser.

I sina förut omnämnda skrivelser med anslagsäskanden för nästa budgetår ha hovrätterna framlagt förslag jämväl rörande medelsbehovet till omkostnader. Svea och Göta hovrätter ha därjämte framlagt dylika förslag beträffande hovrätten för Nedre Norrland resp. hovrätten för Västra Sverige. De av hovrätterna begärda anslagsändringarna redovisas i det följande i förhållande till de för första halvåret 1948 anvisade beloppen, beräknade för helt år.

Svea hovrätt föreslår en höjning av det till övriga expenser anvisade beloppet med 13 000 kronor, därav 12 000 kronor för renhållning och städning samt 1 000 kronor till bokinköp m. m.:

Utgifterna för renhållning och städning hava för första halvåret 1948 beräknats till 18 000 kronor för år. Detta belopp lär emellertid bli otillräckligt under nästa budgetår bl. a. av anledningen att det ökade antalet rum kommer att kräva större utvidgning av städningsspersonalen än hovrätten tidigare antagit. Hovrätten har beräknat utgifterna för städning m. m. till 30 000 kronor under nästa budgetår. Såsom hovrätten antydde i sin skrivelse den 31 januari 1947 torde det för bokinköp m. m. beräknade beloppet, 11 000 kronor, vara för knappt. Det lär nämligen bli nödvändigt att framdeles årligen inköpa litteratur i större omfattning än vad som hit-

tills skett. Denna post torde böra ökas med 1 000 kronor till 12 000 kronor.

För *hovrätten för Nedre Norrland* begäres anslag efter oförändrade grunder.

Göta hovrätt begär för egen del en ökning av expensmedlen med 200 kronor för underhåll och reparationer av möbler.

Beträffande *hovrätten för Västra Sverige* föreslås en uppräknig av expensposten med 1 200 kronor.

Hovrätten över Skåne och Blekinge hemställer, under hänvisning till utgifterna under senare år, om höjning av samtliga omkostnadsposter. Hovrätten upplyser, att belastningen å detta anslag under budgetåren 1944/45—1946/47 utgjort kronor:

	Sjukvård	Rese- ersättningar	Bränsle m. m.	Övriga expenser
1944/45	1 771	3 470	10 501	12 683
1945/46	1 731	1 024	9 336	15 702
1946/47	3 207	8 170	12 315	15 179

I anslutning härtill anföres:

De höga siffrorna 1946/47 för sjukvård och reseersättningar få visserligen betraktas som tillfälliga, men detta motväges dels — beträffande sjukvårdsanslaget — av en större personal nästa budgetår, dels — beträffande reseersättningar — förutom av en större personal möjligheten enligt nya rättegångsbalken att på annan ort än Malmö hålla sammanträden med hovrätten, vilka måste antagas kräva betydande kostnader. Hovrättshusets förestående om- och nybyggnad medför att en avsevärt större rumsvolym måste uppvärmas än för närvarande, varför bränsleposten måste beräknas högre. Vad slutligen övriga expenser angår får hovrätten anmäla, att hovrätten till åtländnad av direktiv i regleringsbrevet under många år iakttagit största sparsamhet vid nyanskaffning av skrivmaskiner. Följden därav har blivit att en stor del av maskinparken — de 2 äldsta maskinerna år 1918 övertagna från livsmedelskommissionen — blivit försliten och en total nyan-skaffning av ett flertal skrivmaskiner är av behovet påkallad. En var av biträdespersonalen måste självfallet hava egen fullgod skrivmaskin, likaså fiskalen å varje division. En bland övriga expenser ingående delpost som de senare åren gått i höjden är ersättningen till hovrättens städerskor, vilken i anslutning till de ökade lönerna å allmänna arbetsmarknaden höjts så att utgifterna härför är verkligt betydande, bortåt 5 000 kronor om året.

Hovrätten beräknar medelsbehovet nästa budgetår sålunda: sjukvård 2 200 (+ 700) kronor, reseersättningar 4 200 (+ 2 200) kronor, bränsle, lyse och vatten 15 000 (+ 6 000) kronor samt övriga expenser 20 000 (+ 1 000) kronor. Härutöver begäres ett engångsbelopp å 6 000 kronor för inköp av två exemplar av Nytt juridiskt arkiv jämte en del annan i anledning av hovrättens utökning behövlig juridisk litteratur. Jämfört med de för första halvåret 1948 tillämpade grunderna för anslagsberäkningen innebär hovrättens förslag alltså en anslagsökning med sammanlagt 15 900 kronor för år.

Hovrätten för Övre Norrland har upptagit sitt omkostnadsanslag enligt oförändrade grunder.

Statskontoret har i sitt yttrande över hovrätternas anslagsäskanden ställt sig tveksam mot den av Svea hovrätt gjorda uppskattningen av medelsbehovet till renhållning och städning:

För första halvåret 1948 har Svea hovrätt beräknat, att ett belopp av 9 000 kronor skulle vara tillfyllest för städning och renhållning. I betraktande härav finner statskontoret den uppräkningsposten, som föreslagits för nästkommande budgetår, påfallande hög. På grundval av föreliggande utredning anser sig ämbetsverket dock icke kunna uttala sig om storleken av det belopp, som erfordras för ifrågavarande ändamål. Ej heller har ämbetsverket från hovrätten kunnat inhämta närmare upplysningar beträffande orsaken till den beräknade utgiftsökningen.

Beträffande Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige anser statskontoret att de till underhåll och reparation av möbler beräknade medlen syntes böra begränsas till dubbla beloppet av vad riksdagen anvisat för första halvåret 1948. I fråga om hovrätten över Skåne och Blekinge uttalar statskontoret att ämbetsverket med hänsyn till belastningen av hovrättens omkostnadsanslag icke ville motsätta sig förslaget om uppräkningsanslaget. Delposten till övriga expenser syntes dock kunna begränsas till 24 000 kronor, däri inberäknat äskat belopp för inköp av facklitteratur.

Departementschefen. En uppräkningsanslag synes böra komma i fråga endast i den mån det kan anses uppenbart, att de anvisade beloppen blivit för knappt tilltagna vid den allmänna omprövning av medelsbehovet, som för kort tid sedan ägde rum i samband med fastställandet av den nya hovrättsorganisationen. Med hänsyn härtill kan jag förorda ökad medelsanvisning endast för Svea hovrätt och hovrätten över Skåne och Blekinge. Förstnämnda hovrätts expensmedel torde med hänsyn till den av lokalutvidgningen föranledda ökningen av städningskostnaderna — närmare utredning rörande dessa kostnader har införskaffats under hand — böra höjas med åtminstone 7 000 kronor. Beträffande skånska hovrätten synes med hänsyn till såväl de senast redovisade utgifterna som hovrättens utvidgning en anslagshöjning med 6 100 kronor motiverad för de löpande omkostnaderna. Av beloppet beräknas 500 kronor för sjukvård m. m., 1 600 kronor för reseersättningar och 4 000 kronor för bränsle m. m. Härtill bör läggas ett engångsbelopp av 6 000 kronor för inköp av juridisk litteratur, huvudsakligen Nytt juridiskt arkiv. Med avseende å hovrättens motivering för ökat anslag även till löpande expensutgifter må understrykas, att någon anskaffning av kontorsmaskiner för fiskalspersonalen icke bör förekomma.

I enlighet med det anförda skulle hovrätternas omkostnadsanslag bestämmas till dubbla beloppet av det för första halvåret 1948 anvisade anslaget ($2 \times 138\,900$) 277 800 kronor med tillägg av $(7\,000 + 6\,100 + 6\,000)$ 19 100 kronor eller alltså till 296 900 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Hovrätterna: Omkostnader för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag*
av kronor 296 900.

[18.] 8. Inventarier m. m. för hovrättsbyggnaden i Malmö, *reservationsanslag*.

Engångsanslag förslag 270 000 kronor.

För tillbyggnad av hovrättshuset i Malmö beviljade 1946 års riksdag ett reservationsanslag av 640 000 kronor.

I skrivelse den 14 oktober 1947 har *hovrätten över Skåne och Blekinge* begärt anslag för nyanskaffning av möbler m. m. till de nya lokalerna samt för renovering av hovrättens äldre möbelbestånd. På grundval av ett av intendenten i byggnadsstyrelsen E. Lundberg uppgjort förslag ha kostnaderna beräknats för nyanskaffning till sammanlagt 33 salar och rum till 240 000 kronor samt för renovering av äldre möbler till 20 000 kronor. Ytterligare har för en automatisk telefonväxel, på grundval av anbud från telegrafverket, beräknats en kostnad av 8 500 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i utlåtande över hovrättens framställning tillstyrkt, att 260 000 kronor anvisas för anskaffande och renovering av möbler m. m. till hovrätten.

Departementschefen. Beräkningen av de kostnader som uppkomma för möblering m. m. av skånska hovrättens utvidgade lokaler har, enligt vad jag inhämtat, verkställts efter samma grunder som tillämpats beträffande de nyinrättade hovrätterna i Göteborg och Sundsvall, för vilkas utrustande medel beviljats av 1947 års riksdag. Kostnaderna synas mig därför böra upptagas i enlighet med hovrättens hemställan. I samband med hovrättens utvidgning uppkommer behov av en telefonväxel för hovrätten. Även kostnaden härför torde böra upptagas till det belopp hovrätten angivit. De sammanlagda kostnaderna skulle således belöpa sig till (260 000 + 8 500) 268 500 kronor eller i avrundat tal 270 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Inventarier m. m. för hovrättsbyggnaden i Malmö* för budgetåret 1948/49
anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 270 000.

Häradsrätterna.

[19.] 9. Häradsrätterna: *Avlöningar, förslagsanslag* (statsliggaren s. 16).
1947/48 10 051 500 kronor; 1948/49 förslag 9 299 000 (— 752 500)
kronor.

Under denna anslagspunkt torde till en början få lämnas en redogörelse för vissa aktuella frågor rörande rikets judiciella indelning.

1943 års domarutredning har i sitt år 1946 avgivna betänkande (SOU 1946: 57) upptagit frågan om åtgärder för vinnande av en lämpligare domsagoindelning i riket och därvid bland annat funnit, att mycket stora domsagobildningar i princip böra undvikas. Ur denna synpunkt har utredningen uttalat sig för en uppdelning av de största domsagorna på mindre enheter. I detta syfte föreslås främst en omprövning av domsagoindelningen i Stockholms län, närmast avseende huru Södra Roslags, Södertörns samt Sollentuna och Färentuna domsagor lämpligen böra regleras. Vidare har domarutredningen funnit undersökning böra verkställas på vilket sätt Askims, Hisings och Sävedals domsaga bör delas. Även frågan om ändrad indelning för Nora domsaga och angränsande områden inom Örebro län har ansetts böra undersökas med hänsyn bland annat till sannolikheten av Nora stads förläggande under landsrätt. Utredningen har jämväl uttalat, att därest Mariestad i judiciellt avseende skulle förenas med domsaga, i samband därmed borde undersökas om Vadsbo domsaga bör delas eller på vilket sätt domsagoindelningen i Skaraborgs län eljest bör ändras. Slutligen har utredningen tillstyrkt av vederbörande hovrätter framlagda förslag till ändring av domsagoindelningen i Västerbottens och Blekinge län.

I remissyttrande över domarutredningens betänkande har Göta hovrätt påyrkat utredning om delning eller annan reglering av jämväl Östbo och Västbo samt Tveta, Vista och Mo domsagor.

I uttalande till statsrådsprotokollet för den 6 december 1946 förklarade jag mig i likhet med domarutredningen finna åtgärder påkallade för uppdelning eller annan reglering av de alltför stora domsagorna i riket. I de fall, då det kunde vara tveksamt hur man borde verkställa en i princip önskvärd reglering, fann jag dock lämpligt att låta med utredningen av regleringsfrågan anstå till dess någon erfarenhet föreläge av den nya processordningens inflytande på arbetsförhållandena i domsagan. Av denna anledning ansåg jag mig icke böra för det dåvarande förorda utredning om delning av Askims, Hisings och Sävedals samt Vadsbo domsagor. Beträffande Sollentuna och Färentuna domsaga uttalade jag, att behovet av en domsagoreglering sannolikt komme att bortfalla, därest Spånga socken och Hässelby villastad, såsom ifrågasatts, inkorporerades med Stockholms stad och sålunda frånginge domsagan.

På min i anslutning till dessa uttalanden gjorda hemställan beslöt Kungl. Maj:t dels bemyndiga mig att tillkalla en sakkunnig att inom justitiedepartementet verkställa utredning om delning av Södra Roslags och Södertörns domsagor jämte därmed sammanhängande spörsmål, dels anbefalla Svea hovrätt att verkställa utredning rörande delning av Nora domsaga ävensom den omreglering av angränsande domsagors områden som i samband därmed kunde anses påkallad, dels ock anbefalla Göta hovrätt att verkställa utredning rörande uppdelning av Tveta, Vista och Mo samt Östbo och Västbo domsagor på tre domsagor jämte den omreglering av angränsande domsagors områden som i samband därmed kunde finnas erforderlig.

Berörda utredningar äro nu verkställda. Dessutom föreligger utredning angående Nora stads förenande i judiciellt avseende med domsaga, utvisande att stadens egen jurisdiktion snarast bör upphöra.

En uppdelning av Södra Roslags domsaga, som med sina över 100 000 invånare är rikets största, framstår såsom mest angeläget. Ett genomförande härav på lämpligt sätt är emellertid förenat med vissa svårigheter, främst beroende därav att domsagan omfattar Solna stad med för närvarande omkring 35 000 invånare. Staden befinner sig i snabbt framåtgående och man torde kunna förutse en avsevärd befolkningsökning under de närmaste åren. Vidare föreligga vissa frågor om inkorporering och andra ändringar i den kommunala indelningen i Stockholms närhet. Sålunda ha frågor väckts om införlivning *dels* med Stockholms stad av Spånga socken och Hässelby villastads köping inom Sollentuna och Färentuna domsaga, *dels ock* med Solna stad i Södra Roslags domsaga samt Sundbybergs stad och Sollentuna köping i Sollentuna och Färentuna domsaga av olika områden i Spånga socken. I beslut den 10 juli 1947 fann Kungl. Maj:t övervägande skäl tala för att Spånga socken och Hässelby villastad borde införlivas med Stockholms stad men att samtliga i ärendet uppkomna indelningsfrågor rörande Spånga socken borde avgöras i ett sammanhang. Kungl. Maj:t anbefallde förty kammarkollegiet att före den 1 april 1948 inkomma med viss ytterligare utredning i ärendet. Förslag ha också väckts om gränsreglering mellan Sundbyberg och Solna ävensom om sammanslagning av dessa städer till en kommun. Därest Spånga socken inkorporeras med Stockholm, kommer Sundbyberg att förlora sitt territoriella samband med resten av Sollentuna och Färentuna domsaga och bliva helt omsluten av Stockholm och Solna. Avgörandet av de nu nämnda kommunala indelningsspörsmålen synes få stor betydelse för bedömandet av den lämpligaste domkretsindelningen inom Södra Roslags domsagas nuvarande område och kan måhända även motivera ändringar i länets judiciella indelning i övrigt. Trots de avsevärda nackdelar som äro förenade med domsagans bestående i nuvarande omfattning har jag på grund av det anförda funnit att med slutlig prövning av utredningen i ärendet bör tills vidare anstå. Ärendet har den 18 november 1947 remitterats till länsstyrelsen i Stockholms län, som har att före den 1 februari 1948 till Kungl. Maj:t inkomma med yttranden av stadsfullmäktige i Solna och Sundbyberg rörande jurisdiktionens ordnande i nämnda städer ävensom med eget utlåtande i ärendet.

Beträffande Södertörns domsaga har den särskilt förordnade utredningsmannen föreslagit en uppdelning i två domsagor, vilka skulle bliva jämstora till såväl folkmängd som arbetsbörda. Den särskilda inskrivningsavdelningen föreslås skola bibehållas och sålunda vara gemensam för de nya domsagorna. Dessa skulle beredas erforderliga tings- och kanslilokaler i det nuvarande tingshuset. Starka skäl tala enligt min mening för detta delningsförslag. Emellertid lägga främst lokalsvårigheter hinder i vägen för delningens omedelbara verkställande. I det år 1942 uppförda tingshuset

är en våning upplåten till tjänstelokaler åt landsfiskalen i Tumba distrikt. Vid en delning av domsagan måste detta utrymme tagas i anspråk för de nya domsagorna, därest ej andra lämpliga utrymmen anskaffas. Innan denna lokalfråga ordnas, kan domsagoregleringen icke genomföras. Det synes för övrigt också lämpligt, att de med den nya rättegångsordningens genomförande förenade påfrestningarna någorlunda hinna övervinnas före delningens verkställande. Även med regleringen av denna domsaga måste alltså anstå. Sedan lokalfrågan blivit löst, bör emellertid en delning genomföras så snart som möjligt.

I detta sammanhang må nämnas, att överståthållarämbetet i utlåtande över kommitténs för kommunal samverkan betänkande med förslag till lag om regionkommuner m. m. framfört tanken att utvidga ämbetet att omfatta även de orter som verkligen äro att anse såsom förorter till Stockholm, under det att Stockholms län i övrigt skulle hänföras, de norra delarna till Uppsala län och de södra delarna till Södermanlands län. Skulle denna tanke förverkligas, torde det nu föreliggande förslaget till omreglering av Södertörns domsaga icke kunna realiseras och även frågan om reglering av Södra Roslags domsaga skulle komma i ett annat läge.

Nora domsaga består av Nora tingslag, med Nora stad såsom centralort, samt Karlskoga tingslag. Domsagan är redan i sin nuvarande omfattning synnerligen arbetstyngd. Nora stad synes därför icke böra förläggas under landsrätt utan att domsagan samtidigt regleras. Utredningen rörande ändrad domsagoindelning i länet har ådagalagt lämpligheten av att Karlskoga tingslag bildar egen domsaga, vilket även vitsordats av samtliga i ärendet hörda myndigheter. Däremot har visat sig svårare att avgöra huru med Nora tingslag bör förfaras. Då länsstyrelsens i länet föreliggande förslag till ny kommunindelning innebär vissa ändringar beträffande de nuvarande judiciella enheterna i länet, har jag med hänsyn jämväl till sagda svårigheter icke funnit mig böra nu taga ställning till spørsmålet hur domsagoregleringen bör genomföras. Så snart den nya kommunindelningen fastslagits, torde jag sålunda få återkomma med förslag om såväl Nora domsagas reglering som Nora stads förläggande under landsrätt. Härigenom hinna ock i viss mån erfarenheter inhämtas av den nya processordningens inverkan på domsagornas i länet arbetsbelastning.

Av samma skäl bör jämväl frågan om en uppdelning av Tveta, Vista och Mo samt Östbo och Västbo domsagor vila. Länsstyrelsens i Jönköpings län förslag till ny kommunindelning följer nämligen på flera punkter varken de nuvarande domsagogränserna i länet eller uppkommande domsagogränser enligt de två alternativa förslag till ny domsagoindelning, som uppgjorts vid sammanträde mellan vederbörande häradshövdingar och som legat till grund för senare under utredningen framlagda förslag. Jag har sålunda icke ansett mig böra nu taga ställning till denna domsagoregleringsfråga utan torde framdeles få återkomma jämväl här till.

I fråga om Västerbottens län har Kungl. Maj:t den 11 oktober 1946 efter förebragt utredning utfärdat vissa föreskrifter om ändrad domsagoindelning, innebärande överflyttande av Malå, Norsjö och Bureå socknar från Västerbottens norra domsaga till Västerbottens mellersta domsaga, Bygdeå och Nysätra socknar från Västerbottens mellersta domsaga till Umeå domsaga samt Vännäs socken och Vännäs köping från Umeå domsaga till Västerbottens södra domsaga, allt från och med dag som Kungl. Maj:t vill framdeles bestämma. Genomförandet av de sålunda beslutade omregleringarna är beroende av att vissa tings- och kanslilokaler anskaffas. Beträffande Västerbottens västra domsaga hade hovrätten för Övre Norrland föreslagit en uppdelning på två domsagor, bestående den ena av Lycksele tingslag samt den andra av Åsele och Vilhelmina tingslag. Kungl. Maj:t förklarade emellertid vidare åtgärd för denna domsagas delning icke böra för det dåvarande vidtagas. Arbetsbördan i domsagan är visserligen mycket stor men det har lyckats häradshövdingen att väl bemästra densamma. Det ansågs därför ej påkallat av organisatoriska skäl att dela domsagan. Vidare befarades rekryteringssvårigheter kunna uppstå beträffande Åsele-Vilhelminadomsagan, vilken dessutom skulle bli till folkmängd och arbetsbörda ganska liten.

I propositionen nr 165 till 1947 års riksdag har Kungl. Maj:t underställt riksdagen ett av hovrätten över Skåne och Blekinge framlagt förslag om ändrad domsagoindelning i Blekinge län. Sedan förslaget bifallits av riksdagen har Kungl. Maj:t den 13 juni 1947 — i samband med utfärdande av föreskrifter om städerna Karlshamns och Sölvesborgs förläggande under landsrätt från och med dag som Kungl. Maj:t ville framdeles bestämma — förordnat att Bräkne och Listers domsaga skall från och med samma tidpunkt uppdelas i två domsagor, omfattande den ena Bräkne härad och Karlshamns stad samt den andra Listers härad och Sölvesborgs stad. Med uppdelningens genomförande anstår i avvaktan på bl. a. att häradshövdingämbetet i domsagan blir vakant, vilket kan väntas inträffa i oktober 1949.

I detta sammanhang må vidare erinras, att ett stort antal städer under senare år lagts under landsrätt. Efter domsagoförvaltningens omorganisation år 1943 ha sålunda 24 städer införlivats med domsaga, nämligen Ronneby, Simrishamn, Skara, Strömstad, Hjo, Torshälla, Strängnäs, Filipstad, Hudiksvall, Skanör med Falsterbo, Söderköping, Åmål, Ängelholm, Laholm, Vadstena, Vimmerby, Trosa, Norrtälje, Sigtuna, Vaxholm, Mariefred, Ulricehamn, Askersund och Lindesberg. Dessutom ha beslut fattats om framtida landsrättsförläggning av städerna Falköping, Karlshamn och Sölvesborg.

Av det för innevarande budgetår anvisade anslaget å 10 051 500 kronor till avlöningar vid häradsrätterna ha 5 344 500 kronor beräknats för senare hälften av budgetåret. Sistnämnda anslagssumma har till ett belopp av

4 467 100 kronor fördelats på domsagorna under de olika hovrätterna enligt följande uppställning.

Domsagor under	Kronor
Svea hovrätt	1 566 100
Göta hovrätt	857 300
hovrätten över Skåne och Blekinge ..	643 900
hovrätten för Västra Sverige	553 700
hovrätten för Nedre Norrland	406 000
hovrätten för Övre Norrland	440 100.

Att icke hela det för senare hälften av budgetåret anvisade beloppet ställts till förfogande beror väsentligen på att den föregående år schablonmässigt verkställda uppskattningen av anslagsbehovet beträffande förevärande anslag lett till för hög beräkning.

I sina under punkten [16] omnämnda skrivelser med anslagsäskanden för nästa budgetår ha de fyra odelade hovrätterna begärt anslag även för domsagorna. Anslagen ha genomgående räknats om i enlighet med de nya lönebestämmelserna. Därvid ha anslagsbeloppen minskats med den automatiska nedsättningen av övergångsersättningarna till vissa häradshövdingar. Beträffande den för första halvåret 1948 fastställda domsagoorganisationen ha endast smärre jämkningar ifrågasatts.

Svea hovrätt har avgivit förslag till anslagsäskanden såväl för domsagorna under denna hovrätt som för domsagorna under hovrätten för Nedre Norrland.

För domsagorna under Svea hovrätt ha icke ifrågasatts några organisationsändringar. Hovrätten har emellertid understrukit angelägenheten av att möjlighet inrymmas för Kungl. Maj:t att medgiva överskridande av det för icke-ordinarie personal beräknade beloppet för förstärkning i mån av behov av såväl den fiskalskompetenta personalen som notarie- och biträdesorganisationen:

I sin underdåniga framställning den 31 januari 1947 hemställde hovrätten dels om inrättande av ytterligare tingssekreterarbefattningar och dels att medel måtte beräknas för anställande av fiskalskompetent arbetskraft i ett antal domsagor. Framställningen bifölls endast såtillvida att antalet fiskalsbiträden ökades från, för närvarande 3, till 5. Departementschefen förklarade att han i likhet med domarutredningen fann nödvändigt att iakttaga stor återhållsamhet vid tillskapandet av nya tingssekreterartjänster och därmed jämförliga befattningar (prop. nr 268 s. 148). Med hänvisningen till domarutredningen torde departementschefen hava åsyftat utredningens uttalanden rörande den ogynnsamma inverkan på den redan nu långsamma befordringsgången som en ökning av antalet befattningshavare på fiskalsstatiet skulle få. Det är visserligen ur befordringssynpunkt önskvärt att en ansvällning av fiskalskåren i möjligaste mån undvikes. Men erfarenheten har å andra sidan visat att arbetsbördan i domsagorna, oavsett processreformen, ökar och det lär sig såväl på grund härav som med hänsyn till väntad ökad arbetsbelastning under den nya rättegångsordningen vara ofrånkomligt att förstärka arbetskrafterna i vissa domsagor med fiskaler. Hovrätten hyser all-

varliga tvivel att det skall bliva möjligt att ställa fiskalskompetent arbetsbiträde till härads hövdingarnas förfogande i erforderlig utsträckning med det för första halvåret 1948 bestämda antalet tingssekreterare och andra fiskaler. Enär hovrätten emellertid utgått från att det skall stå Kungl. Maj:t öppet att medgiva överskridande av förevarande anslag, som är förslagsanslag, och möjlighet därför kommer att finnas att under budgetåret tillgodose uppkommande behov av förstärkning av arbetskrafterna, har hovrätten ansett sig kunna underlåta att föreslå att ytterligare medel beräknas för ifrågavarande ändamål. Skulle berörda utväg emellertid icke stå till buds, nödgas hovrätten hemställa om förstärkning av anslaget i huvudsaklig överensstämmelse med hovrättens tidigare förslag.

Vad tingsnotarierna beträffar har hovrätten vid anslagsberäkningen utgått från att samma antal erfordras som under senare hälften av innevarande budgetår eller 107 tingsnotarier, av vilka 15 antagas avse hovrättens beräknade andel i den till Kungl. Maj:ts förfogande ställda reserven. Hovrätten har i likhet med andra hovrätter tidigare hemställt att medel dessutom måtte beräknas i reserv för anställande av notarier och aspiranter och även av domsagobiträden. Enär departementschefen med anledning av framställningar om medel i reserv för beredande av biträdeshjälp m. m. i domsagorna hänvisat till att anslaget till icke-ordinarie personal är förslagsanslag och det sålunda står Kungl. Maj:t öppet att medgiva dess överskridande samt på grund därav icke funnit erforderligt att föreslå något sådant reservbelopp (prop. nr 268 s. 151), anser hovrätten sig icke böra förnya sin framställning rörande dylikt reservanslag.

I övrigt har hovrätten föreslagit *dels*, under hänvisning till bestämmelserna om reglerad beföringsgång för biträdespersonal, att 7 kontorsbiträden skola överföras till ordinarie stat, och *dels* att stenograftillägget för vissa biträden, i likhet med vad som föreslagits för hovrättens eget vidkommande, höjes från 600 kronor till 1 200 kronor. Sistnämnda förslag skulle avse 25 biträden och alltså medföra en kostnadsökning av 15 000 kronor.

Från nu angivna utgångspunkter har hovrätten beräknat anslagsbehovet för domsagorna under Svea hovrätt till 3 149 600 kronor.

Beträffande domsagorna under hovrätten för Nedre Norrland har Svea hovrätt anfört, att det mötte stora svårigheter att rekrytera notarietjänsterna i mindre centralt belägna domsagor. Detta hade medfört att det i flera fall icke varit möjligt att fylla vakanser i domsagor i norrlandsdelen av Svea hovrätts nuvarande jurisdiktionsområde. Någon förbättring härutinnan syntes icke vara att vänta. Härigenom kunde det bliva nödvändigt att beträffande domsagor under den nedre norrländska hovrätten tillgripa samma nödfallsutväg, som måste anlitas i domsagor i Övre Norrland, nämligen att i viss utsträckning ersätta notarier med fiskaler för utförande av arbetsuppgifter, som krävde juridiska insikter. Sålunda uppkommande behov av ytterligare fiskalskompetent arbetskraft finner hovrätten böra tillgodoses av Kungl. Maj:t utan hinder av att anvisade medel till icke-ordinarie personal därigenom överskridas.

På grund av reglerad beföringsgång beräknas fyra kontorsbiträden skola överföras till ordinarie stat. Den av hovrätten föreslagna höjningen av stenograftillägget skulle för nu ifrågavarande domsagor avse fem biträden och alltså kräva en anslagshöjning av 3 000 kronor.

Hela anslagsbehovet för domsagorna i Nedre Norrland har hovrätten beräknat till 862 500 kronor.

Göta hovrätts framställning avser både domsagorna under Göta hovrätt och domsagorna under hovrätten för Västra Sverige. Frånsett att en domsaga under Göta hovrätt, Sevede och Tunaläns domsaga, samt en domsaga under västsvenska hovrätten, Kinds och Redvägs domsaga, på grund av landsrättsförläggning av vissa städer (Vimmerby resp. Ulricehamn) beräknats bli uppflyttade i högre lönegrupp, har hovrätten icke räknat med andra ändringar beträffande grunderna för anslagsberäkningarna än förut sagts.

Anslagsbehovet för domsagorna under Göta hovrätt har beräknats till 1 764 217 kronor och för domsagorna under hovrätten för Västra Sverige till 1 149 200 kronor.

Vad angår domsagorna i Skåne och Blekinge föreslår *hovrätten över Skåne och Blekinge* en förstärkning av den rättsbildade personalen i två domsagor. För Norra Åsbo domsaga begäres i första hand en tingssekreterare eller, om detta ej bifalles, ett fiskalskompetent biträde under åtminstone sex månader av året. För Östra och Medelsta domsaga begäres likaledes ett fiskalskompetent biträde under halva året samt därutöver ytterligare en tingsnotarie. Ett kontorsbiträde beräknas komma att överföras till ordinarie stat på grund av reglerad befordringsgång.

Hela anslagsbehovet för domsagorna i Skåne och Blekinge har uppskattats till 1 317 956 kronor.

Beträffande domsagorna i Övre Norrland begär *hovrätten för Övre Norrland*, att den av 1947 års riksdag fastställda personalorganisationen förstärkes med tre fiskalskompetenta biträden. Hovrätten åberopar i detta hänseende att redan nu två extra fiskalsbiträden funnes utsända (till Piteå och Gällivare domsagor) och att behov när som helst kunde uppstå att utsända ytterligare extra fiskalsbiträde (närmast till Luleå och Kalix domsagor).

Rörande antalet tingsnotarier säger sig hovrätten förutsätta att tingsnotarieaspirant skall få anställas under kortare tid före tingsnotaries avgång, så att aspiranten hinner läras upp och bli någorlunda allsidigt användbar i domsagoarbetet innan notarien avgått. Därest medel härför icke kunde beredas inom ramen av de yrkade beloppen, hemställdes om särskilt beräknade medel för ändamålet exempelvis motsvarande ett års avlöning till två aspiranter.

Hovrättens anslagsberäkning för domsagorna slutar på 931 800 kronor. I detta belopp ingå de beräknade kostnaderna för tre nya fiskalsbiträden med 33 516 kronor.

Statskontoret har, efter remiss, motsatt sig Svea hovrätts förslag om höjning av det särskilda stenograftillägget till vissa biträden (jfr det föregående s. 51). Med avseende å den för vissa domsagor i Skåne och Blekinge

begärda personalförstärkningen uttalar statskontoret att ämbetsverket, utan att närmare erfarenhet vunnits rörande verkningarna av den nya rättegångsordningen, icke ansåge sig böra förorda utökning av den av 1947 års riksdag beslutade personalorganisationen, vare sig det gällde biträdespersonalen eller den juridiskt skolade arbetskraften. Däremot ville statskontoret — under förutsättning dock att en motsvarande begränsning av antalet tingsnotariearvoden vidtoges — icke motsätta sig, att medel beräknades för ytterligare tre fiskalskompetenta biträden i domsagor under hovrätten för Övre Norrland. Beträffande anslagsberäkningarna för domsagorna under skånska och övre norrländska hovrätterna har statskontoret framställt vissa anmärkningar av innebörd att medel i några fall beräknats för flera befattningshavare än riksdagen medgivit.

Departementschefen. Såsom närmare utvecklats i den inledningsvis lämnade redogörelsen måste av olika skäl ännu något anstå med lösningen av de angelägna frågorna om uppdelning av de största domsagorna i riket. För nästa budgetår har man därför att räkna med oförändrat antal domsagor.

Vid införlivande med domsaga av stad, som tidigare haft rådhusrätt, skall frågan om domsagans placering i lönegrupp regelmässigt tagas under omprövning (jfr II ht 1944 s. 51). Enligt riksdagens bemyndigande äger Kungl. Maj:t därvid, om så befinnes påkallat, uppflytta domsagan i högre lönegrupp (jfr prop. 198/1943 s. 39 o. SAAR 32 § 1 mom. 2 st.). Med stöd av nämnda bemyndigande eller särskilt medgivande av riksdagen (prop. 268/1947 s. 147) ha beslut meddelats om uppflyttning i lönegrupp från och med den 1 januari 1948 av följande domsagor, med vilka städer införlivats, nämligen Mellersta Roslags (Norrtälje), Stockholms läns västra (Sigtuna), Lindes (Lindesberg) samt Sevede och Tunaläns (Vimmerby) domsagor från grupp I till grupp II, Kinds och Redvägs (Ulricehamn) samt Tössbo och Vedbo (Åmål) domsagor från grupp I till grupp III samt Södra Åsbo och Bjäre domsaga (Ängelholm) från grupp II till grupp IV. Vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår har hänsyn tagits endast till uppflyttningen av de två sistnämnda domsagorna. Beträffande de övriga förelåg då ännu ej erforderlig utredning för bestämmande av deras lönegruppsplacering. Uppflyttningarna medföra därför för nästa budgetår en kostnadsökning av i runt tal 7 600 kronor.

Med dessa uppflyttningar har det av riksdagen givna bemyndigandet för Kungl. Maj:t att uppflytta domsagor i högre lönegrupp helt utnyttjats. Bemyndigandet lämnades i samband med att domsagorna vid domsagoförvaltningens omorganisation år 1943 indelades i fem lönegrupper. För att kunna verkställa uppflyttning i högre lönegrupp då så beträffande någon domsaga funnes påkallat exempelvis med hänsyn till en stads införlivande i judiciellt avseende med domsagan, erhöll Kungl. Maj:t riksdagens bemyndigande att till envar av mellangrupperna II—IV hänföra högst två domsagor utöver det då till gruppen hänfödda antalet. Till dessa grupper finge

sålunda hänföras högst resp. (29 + 2) 31, (28 + 2) 30 och (32 + 2) 34 domsagor. Efter de senast verkställda uppflyttningarna — tidigare ha Östersysslets (Filipstad), Livgedingets (Torshälla, Strängnäs, Mariefred) och Norra Hälsinglands (Hudiksvall) domsagor uppflyttats — ha dessa antal uppnått; uppflyttningen med särskilt medgivande av Södra Åsbo och Bjäre domsaga till grupp IV har medfört att antalet till denna grupp hänfödda domsagor utgör 35. Det må i detta sammanhang erinras, att i tolv fall — motsvarande halva antalet landsrättsförläggningar sedan 1943 — städer införlivats med domsaga utan att detta föranlett lönegruppuppflyttning av domsagan (Ronneby, Simrishamn, Skara, Strömstad, Hjo, Skanör med Falsterbo, Söderköping, Laholm, Vadstena, Trosa, Vaxholm och Askersund).

Då utrymme alltså bör finnas för uppflyttning av domsagor till följd av städers förläggande under landsrätt eller andra särskilda förhållanden, torde 1943 års bemyndigande böra förnyas, dock ej i större utsträckning än att till envar av lönegrupperna II—IV må hänföras högst en domsaga utöver det nuvarande antalet eller således till grupp II högst 32, till grupp III högst 31 och till grupp IV högst 36 domsagor. En särskild anledning att uppflytta domsaga i högre lönegrupp tillkommer från och med den 1 januari 1949, därest de militära målen, såsom i det följande under punkten [25.] förutsättes, då överflyttas till de allmänna domstolarna. Uppflyttning av denna anledning lär emellertid bliva motiverad endast i något enstaka fall.

Beträffande anslagsbehovet till domsagorna under nästa budgetår torde samma synpunkter böra anläggas som i fråga om hovrätterna. Den från och med den 1 januari 1948 godtagna domsagoorganisationen har karaktären av en försöksorganisation och Kungl. Maj:t måste äga frihet att, i den mån erfarenheter av den nya processordningen vinnas, snabbt anpassa organisationen efter behovet. Endast tillfälliga anordningar böra emellertid vidtagas och framför allt bör största återhållsamhet iakttagas i fråga om anställande av ytterligare fiskalskompetent arbetskraft. Förordnande för dylikt biträde bör i regel meddelas endast för kort tid, högst en tingstermin.

Liksom i fråga om hovrätterna bör den från och med den 1 januari 1948 fastställda organisationen läggas till grund för beräkningen av domsagornas anslagsbehov under nästa budgetår. Endast i ett hänseende synes undantag härifrån böra göras. På grund av notariebristen i vissa avlägset belägna domsagor torde nämligen i anslutning till vad hovrätten för Övre Norrland föreslagit medel böra beräknas till ytterligare förslagsvis tre fiskalskompetenta biträden i stället för tingsnotarier. Medlen, som böra få tagas i anspråk endast under de förutsättningar som nyss nämnts, böra ej nödvändigt avses blott för domsagor under nämnda hovrätt.

Med iakttagande av vad sålunda anförts torde anslaget böra beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 4 964 800 (+ 504 500) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, 5 400 (+ 700) kronor;

avlöningar till icke-ordinarie personal 3 583 800 (— 1 441 000) kronor;

rörligt tillägg 745 000 (+ 183 300) kronor.

Anslaget skulle alltså bestämmas till (4 964 800 + 5 400 + 3 583 800 + 745 000) 9 299 000 (— 752 500) kronor.

Vid beräkningen ha för vinnande av enhetlighet vissa smärre jämkningar vidtagits beträffande de för första halvåret 1948 tillämpade beräkningsgrunderna.

I personalförteckningen torde, i enlighet med Svea hovrätts och skånska hovrättens därom framställda förslag, antalet kontorsbiträden ökas med (7 + 4 + 1) 12 till 79.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att beträffande häradsrätternas personalförteckning vidtaga den ändringen att antalet kontorsbiträden i Ca 8 ökas från 67 till 79;

dels fastställa följande avlöningsstat för häradsrätterna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 4 964 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t, <i>förslags-</i> <i>vis</i>	» 5 400
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 3 583 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 745 000

Summa kronor 9 299 000;

dels ock till Häradsrätterna: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 9 299 000.

[20.] 10. Häradsrätterna: Omkostnader, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 21). 1947/48 525 000 kronor; 1948/49 förslag 503 000 (— 22 000) kronor.

Av anslaget ha 302 500 kronor anvisats för första halvåret 1948. Detta belopp har fördelats på följande sätt, nämligen

å domsagor under Svea hovrätt 89 300 kronor, därav 4 300 kronor till sjukvård m. m., 19 500 kronor till reseersättningar och 65 500 kronor till expenser,

å domsagor under Göta hovrätt 52 800 kronor, därav 2 800 kronor till sjukvård m. m., 11 000 kronor till reseersättningar och 39 000 kronor till expenser,

å domsagor under hovrätten över Skåne och Blekinge 45 000 kronor, därav 2 500 kronor till sjukvård m. m., 12 500 kronor till reseersättningar och 30 000 kronor till expenser,

å domsagor under hovrätten för Västra Sverige 34 700 kronor, därav 1 700 kronor till sjukvård m. m., 9 000 kronor till reseersättningar och 24 000 kronor till expenser,

å domsagor under hovrätten för Nedre Norrland 25 700 kronor, därav 1 200 kronor till sjukvård m. m., 5 500 kronor till reseersättningar och 19 000 kronor till expenser,

å domsagor under hovrätten för Övre Norrland 55 000 kronor, därav 1 300 kronor till sjukvård m. m., 24 700 kronor till reseersättningar och 29 000 kronor till expenser.

I de till expenser anvisade beloppen ingå engångsbelopp för anskaffande av kontorsmaskiner med sammanlagt 53 000 kronor (prop. 268 s. 157).

I sina förut omförmälda skrivelser med anslagsäskanden ha hovrätterna framlagt förslag rörande anslagsbehovet för omkostnader under nästa budgetår för de under hovrätterna lydande domsagorna, varjämte Svea och Göta hovrätter framlagt förslag jämväl rörande medelsbehovet till omkostnader för domsagor under hovrätten för Nedre Norrland resp. hovrätten för Västra Sverige.

Svea hovrätt har icke föreslagit någon avvikelse från de för första halvåret 1948 beträffande domsagorna under denna hovrätt och hovrätten för Nedre Norrland tillämpade grunderna för anslagsberäkningen.

Göta hovrätt föreslår, under hänvisning bl. a. till de fr. o. m. den 1 januari 1947 höjda traktamentsersättningarna, en höjning av medelsanvisningen till reseersättningar från 22 000 kronor till 24 500 kronor för domsagorna under Göta hovrätt och från 18 000 kronor till 19 500 kronor för domsagorna under hovrätten för Västra Sverige, allt för helt år räknat.

För domsagorna under *hovrätten över Skåne och Blekinge* begäras ytterligare 3 000 kronor till reseersättningar samt ytterligare 9 000 kronor till expenser, därav 8 000 kronor för inköp av Nytt juridiskt arkiv och annan juridisk facklitteratur samt 1 000 kronor för inköp av skrivmaskiner. I förstnämnda hänseende återopas ökade kostnader på grund av den nya rättegångsordningen. I fråga om medelsbehovet till skrivmaskiner uttalar hovrätten, att i den mån redan förut anmält behov av nya skrivmaskiner till nyanställd biträdespersonal (jfr prop. 268 s. 156 f.) på grund av rådande materialbrist icke kunde täckas under första halvåret 1948, kostnaden därför måste belasta nästa budgetår.

Beträffande domsagorna under *hovrätten för Övre Norrland* föreslås ej någon ändring i förhållande till nu gällande grunder för anslagsberäkningen.

Statskontoret har i infortrade utlåtanden över hovrätternas framställningar ej gjort annan erinran än att ämbetsverket för sin del icke ansett anledning föreligga att höja de för domsagorna under hovrätten över Skåne och Blekinge beräknade medlen till reseersättningar.

Departementschefen. Tillräcklig anledning att nu frångå den vid 1947 års riksdag godtagna anslagsberäkningen synes föreligga endast såvitt avser medelsbehovet till reseersättningar för domsagor under Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige. Göta hovrätts förslag om anslagsökning för ändamålet med sammanlagt 4 000 kronor torde därför böra bifallas. I övrigt torde man böra ställa sig avvaktande. Vad särskilt angår skånska hovrättens framställning om ökad medelsanvisning för inköp bl. a. av Nytt juridiskt arkiv må erinras, att anslaget beräknats så att det skall lämna tillgång till inköp av löpande årgångar av nämnda publikation m. m. (prop. 252/1942 s. 95; jfr prop. 198/1943 s. 50).

Vid anslagsberäkningen för nästa budgetår bör tagas till utgångspunkt det för första halvåret 1948 beräknade beloppet, 302 500 kronor, minskat med 53 000 kronor eller det belopp som 1947 års riksdag anvisat till engångskostnader för inköp av kontorsmaskiner. Anslaget bör bestämmas till två gånger det sålunda nedsatta beloppet ($2 \times 249\,500$) 499 000 kronor med tillägg av den nu av mig förordade anslagshöjningen å 4 000 kronor eller alltså till 503 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Omkostnader för*
budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 503 000.

[21.] 11. *Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän, förslagsanslag* (statsliggaren s. 22).

1947/48 1 000 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

Detta anslag höjdes av 1947 års riksdag från 700 000 kronor till 1 000 000 kronor. Anslagshöjningen var väsentligen avsedd att möta de ökade utgifter, vilka kunde väntas på grund av det ökade antalet tingsresor efter rättegångsreformens ikraftträdande.

Så snart det statsfinansiella läget tillåter, är det min avsikt att upptaga frågan om ersättning till nämndemännen utöver resekostnads- och traktementersättning (jfr II ht 1947 s. 18 f.). I nuvarande situation kan emellertid något förslag i ämnet ej framläggas.

Då några hållpunkter för bedömande av det framtida anslagsbehovet ännu saknas, torde anslaget för nästa budgetår böra bibehållas vid det nuvarande beloppet.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Reseersättning-
ar till nämndemän* för budgetåret 1948/
49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 000 000.

[22.] 12. *Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet, förslagsanslag* (statsliggaren s. 22).

1947/48 60 000 kronor; 1948/49 förslag 50 000 (— 10 000) kronor.

På grund av brist på rättsbildade arbetskrafter har arbetet med uppläggande av nya fastighetsböcker för landet under krigsåren icke kunnat bedrivas i den omfattning som varit avsedd (jfr II ht 1943 s. 22). Till följd härav ha de båda anslagen till anskaffande av nya fastighetsböcker och till uppläggande av dylika böcker, vilka för budgetåret 1939/40 voro uppförda med 150 000 kronor resp. 120 000 kronor, kunnat nedsättas. För innevarande budgetår äro båda anslagen uppförda med 60 000 kronor.

Under år 1947 har uppläggningsarbetet avslutats i 9 domsagor. Antalet domsagor, i vilka fastighetsboksarbetet slutförts, är därmed 68. Om erforderlig arbetskraft kan erhållas, torde arbetet till den 1 juli 1948 kunna slutföras i ytterligare ett par domsagor. Vid nästkommande budgetårs ingång skulle alltså böckerna vara färdigställda i ett sjuttiotal av rikets 115 domsagor.

Å anslaget till anskaffande av nya fastighetsböcker fanns den 30 juni 1947 en reservation å 123 900 kronor. Av det för budgetåret 1946/47 anvisade anslaget å 100 000 kronor till uppläggande av nya fastighetsböcker hade endast 28 100 kronor tagits i anspråk. Med hänsyn till att fastighetsboksarbetet sålunda icke tillnärmelsevis kunnat bedrivas i avsedd omfattning under sistförflutna budgetår, ha hovrätternas presidenter efter anmodan redogjort för fastighetsboksarbetets nuvarande läge samt därvid tillika uttalat sig rörande möjligheterna att intensifiera arbetet. På grund av personalbristen bedömes emellertid situationen mycket pessimistiskt. Sålunda anför *presidenten i Svea hovrätt*:

I den redogörelse för fastighetsboksarbetet, som den 14 november 1946 lämnades av dåvarande presidenten i hovrätten, uttalades förhoppningen att under budgetåret 1947/48 fiskaler skulle kunna utsändas i samma utsträckning som under budgetåret 1946/47. Så har emellertid hittills icke kunnat ske på grund av knapphet på personal. I endast en domsaga har fiskalshjälp kunnat ställas till förfogande, — — — Ovan antydda knapphet på personal beror främst på två omständigheter; den ena är att vakanser, sjukdomsfall och anhopning av besvärliga och vidlyftiga mål i domsagorna krävt ett oberäknat stort antal vikarier där och den andra sammanhänger med den svåra personalbristen i den övre norrländska hovrättens domsområde, som medfört att Svea hovrätt nödgats träda hjälpende emellan och dit utlåna tre, tidvis fyra fiskaler.

Det är icke att räkna med att tillgången på personal för fastighetsboksarbete blir större under senare hälften av innevarande budgetår. Snarare förefaller det som alla tillgängliga arbetskrafter måste tagas i anspråk för de ordinarie domstolsuppgifterna under den nya rättegångsordningen. Vid denna bedömning har jag tagit särskild hänsyn till den minskning Svea

hovrätts personalbestånd undergår från och med den 1 januari 1948 dels genom att Sundsvallshovrättens juristpersonal till övervägande del hämtas från Svea hovrätt, utan att Svea hovrätts egen organisation inskränkes i motsvarande mån, och dels därigenom att Svea hovrätt fått sig ålagt att till de båda norrländska hovrätterna, vilka icke själva kunna fylla vakanser i domsagorna, från och med den 1 januari 1948 som vikarier utlåna sammanlagt ett tiotal assessorer och fiskaler.

Enligt min mening torde det bliva mycket svårt att utfylla den stora personalbrist, som på grund av angivna omständigheter uppkommer. Under alla omständigheter lär det, även om nyrekryteringen blir god, icke kunna ske annat än successivt under en jämförelsevis lång tid. Jag hyser därför icke stor tillförsikt om att under nästa budgetår mera tid kan ägnas åt fastighetsboksarbetet än som kan ske under det nu löpande budgetåret.

I det yttrande som avgivits av *presidenten i hovrätten över Skåne och Blekinge* anføres bl. a.:

En förutsättning för arbetets intensifiering är att fiskalskompetent arbetskraft av hovrätten ställes till domsagornas förfogande. På grund av personalbrist i hovrätten låter sig emellertid detta icke göra. Sedan den 1 oktober 1946 ha nämligen icke mindre än 9 befattingshavare (1 assessor och 8 fiskaler) lämnat hovrätten för tillträddande av befattningar i enskild och kommunal tjänst och rekryteringen under 1946 utgjorde endast 1 fiskalsaspirant. Bristen på fiskalskompetent personal är därför för närvarande och under den närmaste framtiden allvarig. Fiskalerna räcka ej på långt när för hovrättens eget behov. Med största sannolikhet kan läget under 1948 ej förändras, så att det under nämnda år blir möjligt utsända *någon* fiskal för fastighetsboksarbete. Blir under första halvåret 1948 tillströmningen av aspiranter stor, kan det vara en möjlighet att fiskal för ändamålet kan ut-sändas till domsaga under första halvåret 1949.

En liknande uppfattning kommer till uttryck i de yttranden som avgivits av *presidenterna i Göta hovrätt och hovrätten för Övre Norrland*.

Departementschefen. Att bokuppläggningsarbetet fördröjts genom brist på arbetskraft är beklagligt särskilt med hänsyn till den arbetsbesparing som fastighetsbeståndets överförande till nya böcker medför. Alla möjligheter att påskynda arbetet böra därför tillvaratas. Med beaktande av de krav, som den nya rättegångsordningen i synnerhet under den första tiden efter ikraftträdandet kommer att ställa på domsagornas personal, är det emellertid föga sannolikt, att särskilda bokuppläggare skola kunna anställas i vidgad omfattning under nästa budgetår. Det är därför av stor vikt att den arbetskraft, som i sådant hänseende kan disponeras, reserveras för domsagor där behovet är störst.

Beträffande anslaget till anskaffande av nya böcker har, såsom redan nämnts, redovisats en betydande reservation. Även om denna till stor del kommer att tagas i anspråk för betalning av redan gjorda beställningar, torde det med hänsyn till förefintlig lagerhållning av böcker icke vara erforderligt att för nästa budgetår anvisa ytterligare medel för ifrågavarande ändamål. Bokanskaffningsanslaget kan alltså tillfälligt utgå ur riksstaten för budgetåret 1948/49.

Anslagsbehovet till uppläggande av nya fastighetsböcker kan med ledning av uppgifter från hovrätternas presidenter uppskattas till 50 000 kronor. Detta belopp torde lämna tillräcklig marginal för den händelse någon intensifiering av arbetet skulle visa sig möjlig. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av .. kronor 50 000.

Vattendomstolarna.

[23.] 13. Vattendomstolarna: *Avlöningar, förslagsanslag* (statsliggaren s. 22).

1947/48 642 100 kronor; 1948/49 förslag 720 000 (+ 77 900) kronor.

Sedan utredning angående vattendomstolarnas arbetsförhållanden med biträde av tillkallad sakkunnig företagits inom justitiedepartementet, framlades för 1945 års riksdag särskild proposition (nr 148) angående anslag till vattendomstolarna. I anslutning till denna proposition genomfördes betydelsefulla förstärkningar av vattendomstolarnas personalorganisation och i samband därmed beviljades för budgetåret 1945/46 avsevärt höjda anslag till dessa domstolar. Förevarande anslag höjdes sålunda från 318 000 kronor till 464 800 kronor. För innevarande budgetår är anslaget uppräknat till 642 100 kronor, varvid hänsyn även tagits till den allmänna löneregleringen.

Av anslaget ha under en särskild anslagspost till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknats förslagsvis 12 000 kronor till dagarvoden åt vattenrättsnämndemän. Sådant dagarvode utgår med 15 kronor för förrättningsdag.

Den inledningsvis berörda personalförstärkningen vid vattendomstolarna var dels av stadigvarande och dels av tillfällig natur. Den normala personalorganisationen vid var och en av rikets fyra vattendomstolar omfattar efter förstärkningen en vattenrättsdomare (Co 14), två vattenrättsingenjörer (Ca 33), en vattenrättssekreterare (avlöning såsom assessor i hovrätt eller arvode, motsvarande lönen i lönegrad Ce 30), en vattenrättsamanuens (Ce 22), en kontorist (Ca 13) eller ett kanslibiträde (Ca 11) samt ett kontorsbiträde (Ca 8).

Den vid sidan härav beviljade tillfälliga förstärkningen av arbetskrafterna har avsett att möjliggöra avarbetande av föreliggande arbetsbalans och har anpassats efter balansens storlek vid de olika vattendomstolarna. Vid Norrbygdens vattendomstol, där balansen varit störst, har inrättats en extra avdelning (B-avdelningen), under innevarande budgetår bestående av en extra vattenrättsdomare, två extra vattenrättsingenjörer, en extra vattenrättssekreterare, en biträdande vattenrätts-

sekreterare och ett extra ordinarie kanslibitråde. Denna avdelning har i praktiken sitt eget jurisdiktionsområde (Ångermanälvens och Ljungans nederbördsområden). Domstolens huvudavdelning är förstärkt med en biträdande vattenrättsdomare, en extra vattenrättssekreterare och en biträdande vattenrättssekreterare. Vidare är icke-ordinarieposten beräknad med hänsyn till att vid ifrågavarande domstol skall kunna vara anställd ytterligare en extra vattenrättsingenjör.

Den tillfälliga förstärkningen vid Österbygdens vattendomstol består av en biträdande vattenrättssekreterare och under högst sex månader av budgetåret en biträdande vattenrättsdomare.

Till förstärkning av personalen vid Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar skola under högst sex månader av budgetåret vara anställda, vid förstnämnda vattendomstol en biträdande vattenrättsdomare och en biträdande vattenrättssekreterare samt vid sistnämnda vattendomstol en biträdande vattenrättsdomare och en extra vattenrättssekreterare.

För de sålunda angivna tillfälliga personalförstärkningarna har, bortsett från kanslibiträdesbefattningen, anlitats arvodesanställd personal. Arvodena äro bestämda till belopp, motsvarande de kontanta avlöningsförmånerna i Co 14 för extra vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol, i Ce 33: 33 för biträdande vattenrättsdomare och extra vattenrättsingenjör, i Ce 30: 30 för extra vattenrättssekreterare och i Ce 25: 25 för biträdande vattenrättssekreterare. Dessa arvodestagare äga vidare rätt till samma förmån av semester, sjukvård m. m. som tjänsteman i motsvarande lönegrad.

Förslag rörande vattendomstolarnas medelsbehov för nästa budgetår har, efter vederbörande vattenrättsdomares hörande, avgivits av vattenöverdomstolen i skrivelse den 8 september 1947.

Vattenöverdomstolen har därvid bland annat berört ett par för vattendomstolarna gemensamma frågor. Sålunda föreslås, att ersättningen till biträdande vattenrättsdomare i vissa fall bestämmes efter förmånligare grunder än för närvarande:

För närvarande gäller att biträdande vattenrättsdomare äger uppbära arvode med belopp motsvarande avlöning enligt Ce 33: 33, vilket är en löneklass högre än lönen för assessor i lägsta löneklassen. För att tillgodose personalbehovet vid den ovan förordade förstärkta organisationen av vattendomstolarna torde det emellertid bliva nödvändigt att anlita befattningshavare, som åtnjuter avlöningsförmåner överstigande lönen enligt 33 löneklassen. Redan av denna anledning torde arvodet åt biträdande vattenrättsdomare böra höjas för att vederbörande icke skall nödgas vidkännas inkomstminskning. För att underlätta rekryteringen, särskilt till förordnanden å annan ort än Stockholm, är det emellertid därjämte synnerligen önskvärt att arvodet bestämmes till belopp som överstiger vad befattningshavaren eljest åtnjuter. Det må framhållas att det här rör sig om personer i 40-årsåldern vilka äro familjeförsörjare och för vilka ändrad tjänstgöringsort eller ändrade tjänstgöringsförhållanden innebära en viss uppoffring, som skäligen bör kompenseras.

På grund av det anförda hemställer vattenöverdomstolen, att arvode åt biträdande vattenrättsdomare måtte bestämmas till belopp motsvarande de kontanta avlöningsförmånerna enligt löneklassen närmast högre än den befattningshavaren eljest tillhör, dock lägst enligt Ce 33: 33.

På förslag av vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol har vattenöverdomstolen vidare förordat, att frågan om höjning av dagarvudet till vattenrättsnämndeman tages under övervägande.

Beträffande Norrbygdens vattendomstol har vattenrättsdomaren därstädes föreslagit bl. a., att för nästkommande budgetår måtte beräknas medel till avlöning åt — utöver den personal, som avsetts tjänstgöra under budgetåret 1947/48 — en biträdande vattenrättsdomare under halva budgetåret och en extra vattenrättsingenjör (vattenbyggnadsteknisk) under hela budgetåret:

För budgetåret 1947/48 har medel beräknats för ytterligare juridisk och teknisk personal vid vattendomstolen, nämligen för en biträdande vattenrättsdomare, en extra vattenrättsingenjör (agrikulturteknisk) och en biträdande vattenrättssekreterare. Dessa tre befattningshavare avses skola huvudsakligen taga befattning med mål från huvudavdelningens domsområde.

Arbetsbelastningen på vattendomstolens juridiska och tekniska personal är mycket pressande. Övertidsarbete förekommer i stor utsträckning. Tillströmningen av mål till vattendomstolen har fortlöpande ökats de senaste åren. Åtskilliga mål äro synnerligen omfattande och av avsevärd svårighetsgrad. Den ökande tendensen i måltillströmningen kommer troligen att hålla i sig även under budgetåret 1948/49.

Efter förstärkningen den 1 juli 1947 torde den juridiska arbetskraften, om än hårt ansträngd, tills vidare vara tillräcklig på huvudavdelningen. Där emot blir det erforderligt för arbetets behöriga fortgång på B-avdelningen, att där anställas en biträdande domare under åtminstone halva budgetåret 1948/49. Beträffande arbetsbelastningen på B-avdelningen må följande framhållas. För närvarande finnas på B-avdelningen — förutom ett antal mindre mål — ett trettiofem större kraftverks- och regleringsmål. Per den 25 juli 1947 voro dessa större mål på sammanlagt drygt 26 000 sidor med tillhopa drygt 8 300 sakägare. Arbetet med dessa mål kommer att pågå även under budgetåret 1948/49. Det beräknas att ytterligare ett flertal större kraftverks- och regleringsmål skola komma in på B-avdelningen, vilka mål skola behandlas under nämnda budgetår. B-avdelningens större mål, som handläggas under ordförandeskap av extra vattenrättsdomaren, torde med all säkerhet om ett år har nått en sådan omfattning, att balans och därmed avsevärda dröjsmål med avgörandet av frågor om tillstånd till sjöregleringar och kraftverksbyggen komma att uppstå, om ej förstärkning av den juridiska arbetskraften på B-avdelningen erhålles. Det må framhållas, att rådande försörjningsläge beträffande elektrisk energi gör det synnerligen angeläget, att tillstånd av sist antytt slag skola kunna erhållas inom rimliga och planerade tider.

Även den tekniska arbetskraften vid vattendomstolen behöver förstärkas under budgetåret 1948/49. Till stöd för denna uppfattning må följande anföras. Vid huvudavdelningen pågår arbetet med de synnerligen omfattande och krävande målen angående regleringar av Lule älvs och Indalsälvens vattensystem. Dessa mål komma att taga de på huvudavdelningen tjänstgörande vattenrättsingenjörernas tid praktiskt taget helt i anspråk åtmins-

tone över hela budgetåret 1948/49. På B-avdelningen är situationen enahanda. De större kraftverks- och regleringsmålen där (jfr ovan) jämte de mål, som handläggas med B-avdelningens sekreterare såsom ordförande, giva B-avdelningens vattenrättsingenjörer mer än full sysselsättning under budgetåret 1948/49. För de mål, som handläggas under ordförandeskap av huvudavdelningens biträdande domare och sekreterare återstår (efter förstärkningen den 1 juli 1947) således en vattenrättsingenjör. Under budgetåret 1947/48 torde den andra ingenjören, som erfordras för sistnämnda mål, kunna lånas från antingen huvud- eller B-avdelningen. I den mån denna anordning icke går att genomföra med hänsyn till arbetsbelastningen på huvud- och B-avdelningarnas ingenjörer, avses att under sistnämnda budgetår fylla ut erforderlig ingenjörshjälp med tillfällig arbetskraft. För budgetåret 1948/49 torde, enligt vad ovan utvecklats, varken huvud- eller B-avdelningen kunna undvara sina ingenjörer. Då uppkommer alltså ett stadigvarande behov av ytterligare en ingenjör. Någon risk för att denne ingenjör skulle få för litet att göra föreligger icke. I den mån han icke behövs för de mål, som handläggas under ordförandeskap av huvudavdelningens biträdande domare eller vattenrättssekreterare, är avsikten att han skall biträda de övriga ingenjörerna, ett arrangemang som vore synnerligen lämpligt för att påskynda målens behandling vid vattendomstolen och för att bereda dess ingenjörer en rimlig arbetsbörda.

Vattenöverdomstolen har i sin skrivelse med anslagsäskanden på de skäl, som vattenrättsdomaren anfört, tillstyrkt bifall till dennes förslag.

Vad beträffar *Österbygdens vattendomstol* har *vattenrättsdomaren* därstädes även anmält behov av ytterligare personalförstärkning:

För innevarande budgetår ha för tillfällig förstärkning av personalen vid vattendomstolen anvisats medel för anställande av biträdande vattenrättsdomare under halva budgetåret och biträdande vattenrättssekreterare under hela budgetåret, varjämte ett extra skrivbiträde kunnat anställas för hela budgetåret. Behov av förstärkning av personalen föreligger alltså. Vid 1946 års ingång förelåg en balans av 184 mål. Under året inkommo icke mindre än 170 nya mål, varjämte genom slutligt utslag eller eljest slutligen avgjordes 183 mål. Till år 1947 balanserades sålunda 171 mål. Under första halvåret 1947 ha inkommit 62 nya mål. Ett flertal av de sedan föregående år balanserade och av de nyinkomna målen äro av synnerligen vidlyftig beskaffenhet. Bland annat har nyligen inkommit ansökan om tillstånd till utvidgad reglering av vattenavrinningen ur Siljan. För framtiden måste man även motse ytterligare stegring av målens antal.

Med hänsyn till önskvärdheten av att den stora arbetsbalansen nedbringas är det synnerligen angeläget att medel finnas tillgängliga för möjliggörande av anställande av såväl biträdande vattenrättsdomare som biträdande vattenrättssekreterare under hela budgetåret samt att liksom hittills möjlighet beredes till förstärkning av biträdespersonalen. I detta sammanhang kan även framhållas att ikraftträdandet av den nya rättegångsordningen oundgängligen kommer att medföra ökat behov av personal.

Enligt vattenrättsdomarens förslag skulle alltså medel till biträdande vattenrättsdomare anvisas för hela i stället för, såsom för närvarande, halva budgetåret.

Vattenöverdomstolen finner den av vattenrättsdomaren redovisade arbetsbelastningen giva vid handen, att befintliga arbetskrafter vid *Österbygdens*

vattendomstol icke äro tillräckliga, samt tillstyrker fördenskull, att biträdande vattenrättsdomare och biträdande vattenrättssekreterare anställas vid domstolen under hela budgetåret 1948/49.

Även för Söderbygdens vattendomstols del förutser *vattenrättsdomaren* därstädes att behov av biträdande vattenrättsdomare och biträdande vattenrättssekreterare skall föreligga under hela budgetåret 1948/49:

Vid vattendomstolen är arbetsbördan fortfarande synnerligen stor. Vid 1947 års ingång förelåg en balans av 184 mål och under första halvåret 1947 hava inkommit 60 nya mål. Åtskilliga av de sedan föregående år balanseerade och av de nyinkomna målen äro av mycket betydande vidlyftighet. Under år 1946 hava inkommit bl. a. ansökan av Kungl. Vattenfallsstyrelsen m. fl. om tillstånd att verkställa årsreglering av vattnets avrinning ur Vättern samt ansökan av Svenska skifferoljeaktiebolaget om tillstånd att i och för erhållande av fabrikationsvatten vid bolagets anläggningar vid Närke Kvarntorp i Örebro län avleda vatten från sjön Tisaren till nämnda anläggningar, vilka mål äro synnerligen omfattande och mycket svårbedömliga. Vidare har under innevarande år inkommit ett vidlyftigt mål rörande reglering av vattnets avrinning ur sjön Immeln. — Genom notiser i dagspressen torde vara bekant, att vattenförsörjningen särskilt i Skåne under senaste åren varit mycket besvärlig. Vid vattendomstolen äro anhängiga flera synnerligen vidlyftiga mål rörande vattentäkter vid bl. a. städerna Malmö, Lund och Hälsingborg, vilka mål angå ett mycket stort antal sakägare och torde sakna motsvarighet vid landets övriga vattendomstolar. Det är synnerligen angeläget att sistnämnda mål bliva avgjorda snarast möjligt. Slutligen är att förvänta att nu pågående utredning rörande ett svårbedömligt och vidlyftigt mål angående Trelleborgs Gummifabriks Aktiebolags vattentäktanläggningar blir färdig senast under första halvåret 1948.

Vattenöverdomstolen yttrar, att vad vattenrättsdomaren anført om arbetsbelastningen och vad vattenöverdomstolen i övrigt inhämtat gäve vid handen, att förstärkning av arbetskrafterna i Söderbygdens vattendomstol lämpligen borde beräknas på motsvarande sätt som beträffande Österbygdens vattendomstol.

Vad härefter angår *Västerbygdens vattendomstol* har *vattenrättsdomaren* därstädes hemställt om anvisande av medel till avlönande även under nästa budgetår av biträdande vattenrättsdomare under sex månader. Däremot har vattenrättsdomaren förklarat sig under viss förutsättning kunna avstå från extra vattenrättssekreterare. *Vattenöverdomstolen* åter anser, att medel för tillfällig personal vid Västerbygdens vattendomstol böra beräknas i samma omfattning som för närvarande.

Sammanfattningsvis innebära de av vattenöverdomstolen tillstyrkta eller föreslagna förändringarna i fråga om vattendomstolarnas personal — siffrorna inom parentes angiva i kronor beräknad kostnadsökning —

beträffande Norrbygdens vattendomstol, att personalen förstärkes med en biträdande vattenrättsdomare under sex månader (+ 8 724) och en extra vattenrättsingenjör under hela året (+ 16 944),

beträffande Österbygdens vattendomstol, att medel till biträdande vattenrättsdomare beräknas för helt i stället för halvt år (+ 8 880),

beträffande Söderbygdens vattendomstol, att medel till biträdande vattenrättsdomare och biträdande vattenrättssekreterare beräknas för helt i stället för halvt år (+ 14 928).

För Västerbygdens vattendomstol har vattenöverdomstolen icke räknat med någon förändrad personalorganisation.

Förutom angivna kostnadsökningar har vattenöverdomstolen räknat med en anslagshöjning å 37 400 kronor på grund av förhöjt indextillägg.

I enlighet med det anförda har vattenöverdomstolen föreslagit en höjning av vattendomstolarnas avlöningsanslag med (8 724 + 16 944 + 8 880 + 14 928 + 37 400) 86 876 kronor till i runt tal (642 100 + 86 900) 729 000 kronor.

Över vattenöverdomstolens framställning har utlåtande, efter remiss, avgivits av *statskontoret*, som därvid — under erinran att vattendomstolarna de senaste åren erhållit en icke oväsentlig förstärkning av arbetskrafterna — förklarat sig i nuvarande läge kunna tillstyrka den av vattenöverdomstolen föreslagna personalökningen allenast under förutsättning, att den befundes oundgängligen nödvändig för att undvika dröjsmål med fullföljande av planerade vattenregleringar eller utbyggande av landets vattenkrafttillgångar.

Departementschefen. Av vad som blivit upplyst beträffande den nuvarande omfattningen av vattendomstolarnas arbete framgår, att ytterligare personalförstärkning är behövlig för att tillgodose det allmännas intresse av att viktiga kraftverks- och vattenregleringsfrågor m. m. avgöras inom rimliga och planerade tider. Jag finner mig därför böra biträda de framlagda förslagen på sätt dessa blivit av vattenöverdomstolen tillstyrkta. De medel, som i enlighet härmed i det följande beräknas för extra vattenrättssekreterare vid Västerbygdens vattendomstol under sex månader, böra emellertid få tagas i anspråk endast efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t.

Vad angår anställningsformerna för vattendomstolarnas icke-ordinarie personal torde böra beaktas de inom statsförvaltningen numera allmänt gällande principerna, enligt vilka arvodesanställning i största möjliga utsträckning skall avvecklas för heltidsanställd personal och ersättas med anställning enligt de i statens allmänna avlöningsreglemente upptagna anställningsformerna. Med hänsyn till föreliggande förhållanden föreslår jag, att hittillsvarande anställningsform bibehålles för extra vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol och vattenrättssekreterare, som är assessor i hovrätt. Övriga nu avsedda befattningshavare, nämligen biträdande vattenrättsdomare, extra vattenrättsingenjör, vattenrättssekreterare, som ej är assessor i hovrätt, extra vattenrättssekreterare och biträdande vattenrättssekreterare böra däremot erhålla lönegradsplacerade tjänster. Med hänsyn till den i regel kortvariga anställningstiden och i flertalet fall ovissheten om tjänsternas fortbestånd torde vederbörande tills vidare böra antagas till extra tjänstemän och i sådan egenskap placeras i lönegrad motsvarande

den, efter vilken arvodet för närvarande är bestämt. Jag förutsätter härvid, att tjänsteman, som omedelbart före övergången till den nya ordningen enligt dittills gällande föreskrifter ägt åtnjuta semester m. fl. förmåner lika med extra ordinarie befattningshavare, icke skall lida minskning i dessa rättigheter. Vid ett genomförande av det nu framlagda förslaget synes även syftet med vattenöverdomstolens hemställan om förhöjning i vissa fall av det till biträdande vattenrättsdomare utgående arvodet bliva tillgodosett. Beträffande vattenrättssekreterarna bör nämnas, att det under punkten [16] omförmälda, av 1944 års personalutredning framlagda förslaget om löne-reglering för hovrätternas fiskalspersonal kan komma att inverka på frågan om dessa befattningshavares placering i lönehänsende.

Med anledning av den av vattenöverdomstolen framförda frågan om höjning av vattenrättsnämndemans arvode får jag erinra, att dagarvode — alltsedan år 1923 bestämt till 15 kronor — skall utgå till vattenrättsnämndeman för varje dag han tjänstgör vid sammanträde i vattendomstolen eller vid undersökning, varom förmåles i 11 kap. 45 § 2 mom. vattenlagen. Vid införandet av ifrågavarande ersättning uttalades, att avsikten därmed vore att bereda gottgörelse för det med befattningen såsom vattenrättsnämndeman förenade besväret jämte tidsspillan och att arvodet följaktligen vore att anse som avlöning (prop. nr 129/1918 s. 11). I betraktande av det anförda och med hänsyn till den tid, som förflutit sedan arvodet bestämdes, kan arvodesbeloppet icke under nuvarande förhållanden anses rättvist avvägt. Jag är emellertid på grund av det statsfinansiella läget icke för närvarande beredd framlägga något förslag i ämnet.

Anslaget, som i gällande riksstat beräknats med ledning av de verkliga kostnaderna (II ht 1947 s. 34), torde för nästa budgetår böra beräknas på följande sätt.

Till avlöningar till ordinarie tjänstemän samt till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknas oförändrade belopp, 269 500 kronor resp. 12 000 kronor.

Posten till avlöningar till icke-ordinarie personal, nu å 346 700 kronor, nedsättes på grund av förslaget om överflyttning av viss arvodesavlönad personal till extra anställning med 26 100 kronor, vilket belopp överföres till anslagsposten till rörligt tillägg. Å andra sidan beräknas för avlönande av tre biträdande vattenrättsdomare och en biträdande vattenrättssekreterare under sex månader samt en extra vattenrättsingenjör under hela året en höjning av posten md 44 500 kronor. Postens belopp bestämmes alltså till $(346\,700 - 26\,100 + 44\,500)$ 365 100 kronor.

Till rörligt tillägg beräknas 73 400 (+ 59 500) kronor.

Anslaget skulle i enlighet härmed bestämmas till $(269\,500 + 12\,000 + 365\,100 + 73\,400)$ 720 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

*dels fastställa följande avlöningsstat för vattendomstolar-
na, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/
49:*

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 269 500
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 12 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal ..	» 365 100
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 73 400

Summa kronor 720 000;

dels ock till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av kronor 720 000.

[24.] 14. Vattendomstolarna: Omkostnader, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 24).

1947/48 84 000 kronor; 1948/49 förslag 103 000 (+ 19 000) kronor.

I samband med den tidigare berörda förstärkningen av vattendomstolarnas arbetskrafter höjdes detta anslag av 1945 års riksdag från 56 200 kronor till 73 900 kronor. I gällande riksstat har anslaget upptagits med ett till 84 000 kronor förhöjt belopp. Denna höjning avsåg att täcka dels en automatisk utgiftsökning på grund av de ändrade bestämmelserna om traktamentsersättning (3 800 kronor) och *dels* ökade kostnader vid Norrbygdens vattendomstol för övriga expenser (6 300 kronor).

Av anslaget ha anvisats bl. a. 53 800 kronor till reseersättningar och 28 750 kronor till andra expenser än bränsle m. m. Belastningen å anslaget uppgick under budgetåret 1946/47 till 117 300 kronor, varav för nyssnämnda ändamål 71 300 kronor resp. 42 100 kronor.

För envar av vattendomstolarna har omkostnadsstat fastställts av vattenöverdomstolen. Därvid har för Norrbygdens vattendomstol anvisats bl. a. 21 550 kronor till reseersättningar och 15 100 kronor till övriga expenser samt för Västerbygdens vattendomstol bl. a. 4 550 kronor till övriga expenser.

För nästa budgetår har ökad medelsanvisning begärts för Norrbygdens och Västerbygdens vattendomstolar.

I skrivelse till vattenöverdomstolen har *vattenrättsdomaren vid Norrbygdens vattendomstol* hemställt om höjning av de för denna domstol anvisade beloppen till reseersättningar och till övriga expenser. För förstnämnda ändamål begäres ytterligare 14 450 kronor:

För budgetåret 1946/47 ha reseersättningar utbetalats med 33 955 kronor 67 öre. En del reseräkningar, som hänföra sig till nämnda budgetår, ha ännu icke betalats utan skola erläggas med medel för nu löpande budgetår. Med dessa återstående räkningar torde resorna under budgetåret 1946/47 draga en kostnad av omkring 34 300 kronor. Resor komma väl att företagas i ungefär samma utsträckning under budgetåret 1948/49 som

under budgetåret 1946/47, men då traktamentsersättningar varit lägre under halva tiden av sistnämnda budgetår än vad som nu gäller, föreslås att ett något högre belopp, 36 000 kronor, avsättes för reseändamål.

Beträffande anslagsbehovet till övriga expenser har vattenrättsdomaren lämnat en detaljerad redogörelse för de olika utgifter av detta slag, som kunna väntas under nästa budgetår. Enligt denna redogörelse skulle ifrågasvarande kostnader kunna beräknas till 21 300 kronor, innebärande en höjning med 6 200 kronor. Ökningen motiveras väsentligen med att vattendomstolen från och med den 1 juli 1947 erhållit viss förstärkning av arbetskrafterna (II ht 1947 s. 32), vilket nödvändiggjort bl. a. att ytterligare lokaler för domstolen måst förhyras.

Vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol har i skrivelse till vattenöverdomstolen föreslagit höjning av det för Västerbygdens vattendomstol anvisade beloppet till övriga expenser med 1 000 kronor, avseende ökade utgifter för städning, telefon, bokinköp m. m.

Vattenöverdomstolen har i sin skrivelse med anslagsäskanden för nästa budgetår, med hänsyn till att för vattendomstolarna hittills anvisade medel befunnits i skilda hänseenden otillräckliga, ansett en höjning vara påkallad. Därvid har vattenöverdomstolen föreslagit, att anslagsposten till reseersättningar höjes med 14 400 kronor, motsvarande den beräknade kostnadsökningen vid Norrbygdens vattendomstol, samt att delposten till övriga expenser uppräknas med 6 950 kronor, varmed avses att täcka det ökade anslagsbehovet för sådant ändamål vid såväl Norrbygdens som Västerbygdens vattendomstolar. Enär även den sålunda föreslagna höjningen av expensposten kunde visa sig otillräcklig för att tillgodose uppkommande behov, t. ex. av erforderliga kontorsmaskiner, föreslår vattenöverdomstolen, att ytterligare förslagsvis 1 000 kronor anvisas att disponeras såsom reserv. Enligt vattenöverdomstolens förslag skulle anslaget alltså beräknas till $(84\,000 + 14\,400 + 6\,950 + 1\,000) 106\,350$ kronor.

Statskontoret, som efter remiss yttrat sig i ärendet, har beträffande vattenöverdomstolens förslag om uppräkning av delposten till övriga expenser framhållit, att huvudparten av kostnadsökningen eller 6 200 kronor fölle på Norrbygdens vattendomstol. Då emellertid berörda post för innevarande budgetår höjts med 6 300 kronor, vilket belopp helt ställts till nyssnämnda domstols förfogande, ifrågasatte ämbetsverket, huruvida icke den för ändamålet erforderliga uppräknningen borde kunna begränsas till förslagsvis 5 000 kronor. Därvid hade statskontoret icke beräknat särskilda medel att disponeras som reserv.

Departementschefen. De senast redovisade utgifterna å förevarande anslag giva vid handen, att detta är otillräckligt. Särskilt med hänsyn till de speciella förhållandena vid Norrbygdens vattendomstol (jfr II ht 1947 s. 33) synes en anslagshöjning motiverad. Med viss reduktion av vad vattenöverdomstolen begärt föreslår jag, att anslaget uppräknas med 19 000 kronor till 103 000 kronor. Anslagshöjningen, varav 14 000 kronor beräknas till

reseersättningar och 5 000 kronor till expenser, bör väsentligen avses för nyssnämnda vattendomstol. Det torde få ankomma på den anslagsförvaltande myndigheten att bestämma i vad mån beloppen böra komma även övriga vattendomstolar till godo.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Vattendomstolarna: Omkostnader*
för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 103 000.

Krigsrätterna.

[25.] 15. **Krigsrätterna: Avlöningar, förslagsanslag** (statsliggaren s. 25).
1947/48 336 400 kronor; 1948/49 förslag 168 200 (—168 200) kronor.

Från detta anslag bestridas fasta arvoden och vissa andra ersättningar till den civila personalen vid regements- och stationskrigsrätterna samt de särskilda krigsrätterna.

Kungl. Maj:t har den 27 juni 1947 fastställt följande avlöningsstat för krigsrätterna, att tillämpas under budgetåret 1947/48.

Avlöningsstat.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:

a) Arvoden åt krigsdomare, <i>förslagsvis</i>	kronor	60 000
b) Arvoden åt auditiörer, <i>förslagsvis</i>	»	138 200
c) Arvoden åt krigsfiskaler, <i>förslagsvis</i>	»	55 000
d) Vikariatersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	30 000
e) Tillfälliga ersättningar åt civil personal vid regements- och stationskrigsrätterna, <i>förslagsvis</i>	»	3 200
f) Ersättning till personal vid särskilda krigsrätter m. m., <i>förslagsvis</i>	»	50 000

Summa kronor 336 400.

I skrivelse den 14 april 1945, nr 134, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning om krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid samt för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, som därav kunde föranledas. Riksdagen återopade därvid första lagutskottets utlåtande (nr 24) i ärendet, vari bl. a. framhölls, att det syntes uppenbart, att pågående revision av strafflagen för krigsmakten ägde ett så starkt samband med frågan om en reform av det militära rättegångsväsendet att de båda reformerna såvitt möjligt borde genomföras samtidigt.

Sedan rådmannen i Stockholm E. Wilhelmsson tillkallats för att såsom särskild utredningsman inom justitiedepartementet företaga utredning av

ifrågavarande och vissa därmed sammanhängande spörsmål, har denne — som enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande haft överläggningar med ett flertal andra sakkunniga — avgivit ett den 17 december 1946 dagtecknat betänkande ang. revision av det militära rättegångsväsendet (SOU 1946: 91). Över betänkandet ävensom ett i anslutning därtill inom departementet utarbetat utkast till militär rättegångslag ha utlåtanden infordrats från därav berörda myndigheter m. fl. Efter överarbetning av föreliggande utredningsmaterial har förslag i ämnet, avseende krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid, underställts lagrådets granskning. Sedan denna slutförts, är det min avsikt att anmäla frågan för Kungl. Maj:t med hemställan om avlåtande av proposition till riksdagen. I överensstämmelse med det av riksdagen framförda önskemålet har jag funnit praktiska skäl av betydande styrka tala för att den nya ordningen träder i tillämpning samtidigt med en ny strafflagstiftning för krigsmakten. Då sistnämnda lagstiftning i sin tur äger ett ytterst nära samband med ett år 1946 till lagrådet remitterat förslag om ändring av strafflagen med avseende å brott mot staten och allmänheten, vilket förslag är avsett att vinna tillämpning från och med den 1 januari 1949, har det befunnits nödvändigt att låta den nya strafflagstiftningen för krigsmakten träda i kraft samma dag. Även den nya militära rättegångslagen bör följaktligen träda i kraft med ingången av år 1949.

Vid anslagsberäkningen avseende den militära rättsvården under nästkommande budgetår synes i betraktande av vad sålunda anförts hänsyn böra tagas till de förhållanden, som uppkomma, därest det till lagrådet remitterade förslaget om militär rättegångslag antages att gälla från och med den 1 januari 1949.

För klarläggande av innebörden av den tilltänkta reformen må här i korthet lämnas följande redogörelse.

De mål, som nu tillhöra krigsdomstolarna, skola under fredstid framdeles upptagas av de allmänna domstolarna. Dessa skola därvid fungera i sin vanliga sammansättning enligt i huvudsak samma domförhållsregler som meddelas i nya rättegångsbalken. Den militära sakkunskap, som i speciella fall kan vara erforderlig, skall införas i rättegången enligt de regler som för den allmänna processen gälla beträffande bevisning. Såsom huvudregel skall gälla att militärt brottmål upptages av allmän underrätt i förbandets ordinarie förläggningssort; dock skall det tillkomma Kungl. Maj:t att, därest ett ändamålsenligt ordnande av rättsskipningen det kräver, beträffande viss avdelning av krigsmakten förordna att annan underrätt än nyss nämnts skall vara behörig. Avsikten är att rådhusrätt skall i större utsträckning än häradsrätt tagas i anspråk för rättsskipningen i militära mål.

Den disciplinära bestraffningsrätt, som av ålder tillkommit befattningshavare vid krigsmakten, avses skola bibehållas i ungefärligen samma utsträckning som hittills. Även den år 1944 tillkomna lagstiftningen om behörighet för militär befälhavare att i vissa fall ålägga ersättningsskyldighet till kronan skall inpassas i den nya militära rättegångslagen. För att bi-

träda bestraffningsberättigade befattningshavare vid handläggningen av disciplinmål och i övrigt vid bedömning av rättsliga spörsmål skola finnas auditörer. Dessa skola förordnas, envar hos en eller flera bestraffningsberättigade befattningshavare, i den omfattning Konungen bestämmer. Auditörstjänsterna skola bibehållas såsom självständiga befattningar.

Åklagaruppgifterna i de militära målen skola handhavas av de allmänna åklagarna. Brottsutredningen i militära mål får handhavas av militär myndighet endast om straff för brottet kan åläggas i disciplinmål. Eljest skall utredningen ombesörjas av civil myndighet.

Under krig, beredskapstillstånd och beredskapsövning skall den på de allmänna domstolarna ankommande rättsskipningen i militära mål kunna, i den omfattning Konungen bestämmer, överflyttas å krigsrätt. Krigsrätt består av en lagfaren krigsdomare såsom ordförande samt nämnd. I nämnden skola sitta tre personer, därav två civila och en militär. Åklagare vid krigsrätt är krigsfiskal.

Såsom framgår av redogörelsen kommer krigsdomstolsreformen att beröra ett flertal anslag. Vidare uppstår spörsmålet om en reglering av förhållandet mellan staten och vissa städer till följd av de ökade kostnader, som kunna uppkomma för de senare genom överflyttande av de militära målen på de allmänna domstolarna. Då nu berörda frågor lämpligen böra belysas i ett sammanhang, lämnas redogörelse för dem i det följande under denna punkt.

Med utgångspunkt från de för budgetåret 1946/47 anvisade anslagen har utredningen funnit, att kostnaderna för den nuvarande krigsdomstolsorganisationen under normala förhållanden kunna i stort sett beräknas sålunda:

Arvoden till militära ledamöter i högsta domstolen	kronor	4 000
Avlöningar till personal i krigshovrätten	»	60 000
Avlöningar till civil personal vid krigsrätterna	»	336 400
Resekostnads- och traktamentsersättningar till krigsrätts-		
personal	»	10 000
Expenser för auditörer och krigsfiskaler	»	20 000

Summa kronor 430 400.

Därest reformen genomföres, skulle framdeles icke finnas annan särskild personal för den militära rättsvården än som föranledes därav att bestraffningsberättigade militära chefer alltjämt vid sin sida skola ha juridiska rådgivare, a u d i t ö r e r. Angående de blivande auditörsarvodena anför utredningen:

De arbetsuppgifter, som enligt utredningens förslag skola åvila auditörerna, bliva av delvis annan beskaffenhet än för närvarande. Sålunda bortfaller ledamotskapet i krigsrätten och därmed förenade åligganden. Å andra sidan tillkommer skyldigheten att närvara då i disciplinmål den tilltalade höres inför den bestraffningsberättigade befälhavaren. Att märka är även

att befälhavaren i större utsträckning än för närvarande skall vara skyldig att inhämta yttrande av auditören. Med beaktande av vad nu anförts och då det uppenbarligen är angeläget, att auditörsbefattningarna besättas med personer som äro väl skickade att handhava de därmed förenade uppgifterna, synes det i förevarande sammanhang böra räknas med att för bestridande av auditörsarvoden kommer att åtgå åtminstone det för närvarande anvisade beloppet.

Av de nyss angivna utgifterna för den nuvarande krigsdomstolsorganisationen skulle alltså endast de kostnader kvarstå, vilka belöpa på auditörerna.

För att möjliggöra en jämförelse av kostnaderna för den nuvarande krigsdomstolsorganisationen och kostnaderna för de militära målen handläggning vid de allmänna domstolarna ha under utredningen verkställt beräkningar av antalet sådana mål vid de av reformen berörda domstolarna. Vid jämförelsen har, såvitt avser de blivande kostnaderna, endast beaktats den merkostnad, som reformen skulle medföra för den allmänna rättsskipningen. Såsom utgifter av beskaffenhet att böra beaktas ha i första hand ansetts kostnader för utökning av personalorganisationen. Endast i den mån övertagandet av de militära målen i ett eller annat avseende föranleder en utökning av personalorganisationen har hänsyn tagits till sådana jämförelsevis obetydliga kostnader som ökade utgifter för expenser och dylikt. I yttranden, som från domstolar och åklagarmyndigheter avgivits till utredningen, ha från nu angivna utgångspunkter beräkningar gjorts av de blivande kostnaderna. Såvitt avser myndigheter, vilkas verksamhet bestrides av statsmedel, må angående de verkställda beräkningarna följande anmärkas.

Enligt de av h o v r ä t t e r n a till utredningen avgivna yttrandena skulle reformen nödvändiggöra förstärkning av den rättsbildade arbetskraften i samtliga efter nya RB:s ikraftträdande förefintliga hovrätter med undantag av hovrätten för Nedre Norrland. Sammanlagt skulle erfordras ytterligare arbetskraft motsvarande ungefär fem ledamöter, tre fiskaler och en aspirant jämte viss icke rättsbildad personal. De årliga kostnaderna för det ökade personalbehovet jämte expenser ha av hovrätterna uppskattats till belopp, som sammanlagt uppgå till omkring 130 000 kronor.

Vad härefter angår de h ä r a d s r ä t t e r, vilka beröras av reformen, har i några fall ifrågasatts förstärkning av den biträdande rättsbildade eller icke rättsbildade personalen. Kostnaden härför jämte i visst fall ifrågasatt högre avlöningsförstärkning till häradshövdingen har enligt de lämnade uppgifterna överslagsvis beräknats till 20 000 kronor årligen. Härtill komma vissa ytterligare löpande kostnader, främst ersättningar till nämndemän. Dessa kostnader ha i allmänhet ansetts icke kunna f. n. närmare uppskattas.

Av de landsfiskaler, som enligt förslaget skola övertaga åklagaruppgifter i militära mål, har flertalet med avseende å respektive l a n d s f i s k a l s d i s t r i k t ansett personalförstärkning i skiftande omfattning och ökad

medelsanvisning för expenser erforderliga i samband med reformen. De årliga kostnaderna därför ha beräknats till sammanlagt 53 000 kronor.

Beträffande åklagar- och polispersonalen i Boden har stadsfiskalen därstädes gjort gällande, att reformen skulle föranleda inrättande i staden av en befattning såsom biträdande stadsfiskal och en kriminalkonstapelbefattning. Härjämte har stadsfiskalen, under hänvisning till att löneställningen för honom bestämts med hänsyn till att han skulle vara skyldig att mot särskilt arvode med tjänsten förena befattning såsom krigsfiskal vid krigsrätterna i Boden, ifrågasatt höjning av stadsfiskalslönen i och med krigsfiskalsbefattningens upphörande. Inberäknat expenskostnaden skulle kostnaden för de ifrågasatta nya befattningarna och ytterligare avlöning till stadsfiskalen uppgå till omkring 16 000 kronor om året.

Utredningen har även behandlat frågan om städernas utgifter för de militära målens handläggning vid rådhusrätterna. Utredningen har därvid till en början uppehållit sig vid spörsmålet huruvida gottgörelse för dylika utgifter skall utgå av statsmedel samt erinrat att detta berörts i ett av numera överståthållaren T. Nothin år 1921 på uppdrag av chefen för finansdepartementet avgivet betänkande angående städernas skyldigheter och rättigheter i förhållande till staten. Med hänvisning till en i samma betänkande lämnad redogörelse för de lagstadganden, varå städernas skyldigheter i skilda hänseenden ansetts vara grundade, och den tolkning av gällande bestämmelser, som meddelats i olika beslut, anförde Nothin i frågan om statens rätt att ålägga städerna särskilda skyldigheter sammanfattningsvis i huvudsak följande. Det måste ihågkommas, att de olika kommunala bildningarna grundade sin existens såsom kommuner enbart på statens vilja. Deras ändamål vore att, envar för sitt område, ombesörja de samhällsliga uppgifter, som staten åt dem överlämnat, och de kunde icke rättsligen undandraga sig handhavandet av och kostnaden för dessa uppgifter. Givet vore däremot, att staten å sin sida måste låta sig angeläget vara att ej lägga olika slags bördor på de skilda kommunerna — en dylik ojämnhet komme att i sista hand verka såsom en obillighet mot de enskilda medlemmarna av de kommuner, vilka fått sig särskilda bördor pålagda — utan borde staten, där så likväl en gång skett, i stället söka så långt omständigheterna det medgäve åstadkomma en rättvis utjämning.

I enlighet med den uppfattning, som sålunda kommit till uttryck, har utredningen i 1946 års betänkande uttalat, att det kunde anses, att städerna icke ägde någon lagligen grundad rätt till gottgörelse av staten för kostnaderna för de militära målens handläggning vid rådhusrätterna. Under vissa förutsättningar kunde emellertid billighetsskäl åberopas för att tillerkänna städerna dylik ersättning. Härom anföres:

Å andra sidan är det, såsom även framhållits i 1921 års betänkande, givet att en ojämn fördelning av olika slags bördor å de skilda kommunerna kommer att i sista hand verka såsom en obillighet mot de enskilda medlemmarna i de kommuner, vilka fått sig särskilda bördor pålagda, samt

att staten därför måste låta sig angeläget vara att, om fördelningen blivit ojämn, söka i möjligaste mån åstadkomma en rättvis utjämning. På sätt framgår av den tidigare redogörelsen kräver ett ändamålsenligt ordnande av rättsskipningen i militära mål att denna uppdrages åt ett begränsat antal domstolar. En tillämpning av nyssnämnda grundsats föranleder att i fall där militära mål skola upptagas av rådhusrätt vederbörande stad bör under vissa betingelser skäligen kunna göra anspråk på bidrag till de utgifter som i förevarande hänseende åsamkas staden. Gäller det mål, som härröra från förband med förläggning inom staden, torde kunna antagas att i regel förutsättningar för framställande av dylikt anspråk icke komma att vara för handen. Den omständigheten att militär förläggning finnes inom staden måste nämligen obestriddligen medföra att staden däri-genom på olika sätt även kommer i åtnjutande av ekonomiska fördelar. Så torde i viss mån kunna vara förhållandet jämväl då till rådhusrätten hänvisade mål härröra från förband, som väl äro förlagda utanför staden men i dess omedelbara närhet. Huruvida bidrag till kostnaderna bör utgå i fall där rådhusrätt får att upptaga mål från förband med förläggning utom staden synes sålunda böra bliva beroende på en prövning av omständigheterna i varje särskilt fall. Någon anledning torde emellertid icke föreligga att i något fall låta staden komma i åtnjutande av ersättning för annat än den merkostnad i förut angiven mening som uppkommer för staden.

Beträffande de kostnadsberäkningar som verkstälts av rådhusrätter och kommunala åklagarmyndigheter anför utredningen:

Stockholms rådhusrätt har beräknat, att en förstärkning kommer att erfordras av rådhusrättens ordinarie domarpersonal med tre ledamöter, av den biträdande rättsbildade personalen med en förste amanuens och en notarie samt av kansli- och övrig personal med ett kanslibitråde, ett kontorsbitråde, ett skrivbitråde och två stadstjänare. Avlöningarna till denna personal ha beräknats till 112 500 kronor årligen. För allmänna kontorskostnader har upptagits ett beräknat årligt belopp av 5 000 kronor och för lokal-kostnader 18 000 kronor.

Beträffande övriga rådhusrätter har utökning av antalet ledamöter ansetts erforderlig vid rådhusrätterna i Linköping, Karlskrona och Göteborg, i vartdera fallet med en ledamot. Ökning har vidare ifrågasatts av den icke rättsbildade personalen vid rådhusrätterna i Uppsala, Karlskrona, Göteborg och Östersund. Rådhusrätten i Visby har förutsatt att övertagandet av de militära målen kommer att nödvändiggöra att ledamöterna befrias från vissa dem enligt arbetsordningen åliggande uppgifter vid sidan av domstols-verksamheten. De kostnader, som i angivna hänseenden samt för expenser föranledas av reformen vid nu nämnda rådhusrätter, ha av rådhusrätterna uppskattats till sammanlagt omkring 70 000 kronor om året. Rådhusrätten i Karlskrona har härjämte anmält behov av ökade lokalutrymmen utan angivande av kostnaden härför.

Vid underrätterna tillkomma vissa ytterligare löpande kostnader, främst ersättningar till nämndemän och vid vissa domstolar resekostnads- och traktamentsersättningar till rättens ledamöter för sammanträden utom domstolens område. Dessa kostnader ha i allmänhet ansetts icke kunna för närvarande närmare uppskattas.

Förste stadsfiskalen i Stockholm har ansett att reformen kommer att nödvändiggöra inrättandet av ytterligare en ordinarie åklagarbefattning i staden. De årliga kostnaderna för en stadsfiskal, skrivbiträden, viss lönegrads-

uppflyttning av en expeditiönsvakt, allmänna kontorskostnader, lokalkostnader m. m. ha beräknats till sammanlagt omkring 33 000 kronor. Enligt förste stadsfiskalens uppfattning skulle ytterligare förstärkning av åklagarpersonalen med en extra stadsfiskal eller amanuens sannolikt bliva erforderlig.

Stadsfiskalen i Linköping har ifrågasatt inrättande av dels en extra stadsfiskals- och polisnotariebefattning, dels fyra kriminalkonstapelbefattningar — en befattning för ettvarrt av de fyra förband, från vilka mål avses skola upptagas av rådhusrätten i Linköping — och dels två befattningar såsom skrivbiträden. Kostnaderna härför skulle med tillämpning av löneplanen för Linköpings stads befattningshavare komma att uppgå till omkring 48 000 kronor. Härjämte har ifrågasatts att stadsfiskalen för de nya arbetsuppgifterna borde erhålla kompensation i form av löneförhöjning.

Enligt de av stadsfiskalerna i Karlskrona, Göteborg och Skövde avgivna yttrandena skulle den ifrågavarande reformen nödvändiggöra inrättande av ytterligare en åklagarbefattning i envar av dessa städer. Ytterligare en kriminalkonstapelbefattning skulle vidare erfordras i Visby, Skövde, Östersund och Umeå. I Karlskrona skulle erfordras två sådana befattningar. Kostnaderna för nu nämnda befattningar jämte avlöning av ett skrivbiträde hos stadsfiskalerna i Göteborg ha upptagits till belopp som sammanlagt uppgå till omkring 75 000 kronor årligen. För åklagarmyndigheten i Karlskrona skulle erfordras ökat lokalutrymme och sannolikt även ytterligare skrivbiträdeshjälp. Stadsfiskalen i Skövde har ifrågasatt en omräkning av hans nuvarande löneförmåner, emedan lönen bestämts med hänsynstagande till att med tjänsten vore förenad befattningen såsom krigsfiskal vid krigsrätterna i Skövde. Vidare har stadsfiskalen i Östersund ifrågasatt om icke till hans förfogande borde ställas en rättsbildad assistent.

Utöver de årliga kostnader som angivits i de avgivna yttrandena ha i några fall upptagits vissa smärre engångsutgifter avseende kontorsinventarier.

Enligt de hörda myndigheterna skulle de ökade kostnaderna för städerna sålunda uppgå till närmare 400 000 kronor. Härtill skulle komma rese- och traktamentsersättningar till domstolsledamöter och ersättningar till nämndmän.

Utredningen har i detta sammanhang anmärkt, att ett tillförlitligt bedömande av de ökade kostnader, som komme att föranledas av reformen, försvårades av att det för närvarande icke vore möjligt att bilda sig en bestämd uppfattning om den inverkan nya RB komme att få på arbetsbördan för de statliga och kommunala domstolarna och åklagarmyndigheterna. På grund därav hade någon bearbetning av det från de hörda myndigheterna inkomna utredningsmaterialet ansetts för närvarande icke böra ske. Även utan sådan bearbetning av materialet syntes det dock utredningen befogat antaga, att i vissa fall de angivna kostnadsökningarna vore för högt beräknade. Å andra sidan kunde det givetvis icke uteslutas, att behov av personalförstärkning kunde göra sig gällande även i andra fall än som i det föregående särskilt berörts. Av det anförda framginge, att de personalökningar, som enligt de verkställda beräkningarna ansetts erforderliga, icke lämpligen omedelbart borde göras definitiva utan dessförinnan någon tids erfarenhet av reformen avvaktas.

Vid sin behandling av kostnadsfrågorna har utredningen slutligen framhållit, att om de av reformen berörda städerna skulle tillerkännas ersättning för handläggningen vid rådhusrätten av militära mål endast i fall då av reformen föranleddes utökning av domstols- eller åklagarmyndighetens personalorganisation och i övrigt under de av utredningen i det föregående angivna förutsättningarna, syntes fråga om sådan ersättning överhuvud taget knappast kunna uppkomma beträffande andra städer än Stockholm, Göteborg och Linköping. Av rådhusrätterna i dessa städer komme endast Stockholms rådhusrätt att i någon mera betydande utsträckning handlägga mål från förband utom stadens område. För den händelse åklagarmyndigheten i Skövde förstärktes, kunde fråga uppkomma om ersättning jämväl till denna stad. Med hänsyn till vad tidigare sagts därom, att någon tids erfarenhet av reformen borde avvaktas, innan därav föranledda organisatoriska förändringar gjordes definitiva, borde enligt utredningens mening även den ersättning, som kunde finnas böra utgå till städerna, bestämmas först i efterhand.

I ett till betänkandet fogat särskilt yttrande har *borgmästaren Olov Rylander* — vilken med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande bland andra utsetts att deltaga i överläggningar med utredningsmannen — i fråga om ersättning åt stad för kostnader föranledda av reformen anfört:

Enligt min mening måste det starkt ifrågasättas, om skäl föreligga att upptaga frågan om ersättning åt stad för ökade kostnader för den allmänna rättsskipningen på grund av den nu ifrågavarande reformen till övervägande utan samband med den större frågan om städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten, särskilt som ett avgörande av frågan om ersättning av statsmedel i denna begränsade del erbjuder betydande svårigheter och i allt fall icke kan ske förrän avsevärd tid förflutit från reformens genomförande. I detta sammanhang vill jag erinra om att vid ändring år 1944 i förordningen den 16 maj 1884 ang. patent av innebörd att Stockholms rådhusrätt gjordes ensam behörig såsom första instans i alla mål, som avses i patentförordningen, varigenom antalet patentmål som rådhusrätten har att handlägga högst betydligt stegrades, frågan om ersättning av statsverket till Stockholms stad för de ökade kostnaderna på grund av rådhusrättens utvidgade befattning med patentmål icke upptogs, ehuru det ifrågasatts att sådan ersättning skulle utgå. I propositionen uttalade dåvarande chefen för justitiedepartementet, att han ej fann anledning att på denna speciella punkt upptaga till övervägande frågan om skyldighet för statsverket att bidraga till avlönandet av stadsdomare. De militära målens överflyttande å de civila domstolarna, varigenom särskilda bördor komma att läggas på vissa magistratsstäder, aktualiserar emellertid ytterligare frågan om städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten, vilken fråga länge pockat på en lösning. Det må nämnas, att vid 1945 års riksdag statsutskottet i sitt av riksdagen antagna utlåtande rörande propositionen nr 382 med förslag till utbyggnad och omläggning av uppbördsorganisationen, varigenom avsevärda utgifter pålades de större magistratsstäderna, under del att med visst undantag de mindre befriades från kostnader, de dittills haft att vidkännas, framhöll angelägenheten av att en utredning rörande denna fråga snarast komme till stånd.

Över 1946 års betänkande ha yttranden inhämtats från justitiekanslersämbetet, samtliga hovrätter inklusive krigshovrätten, överbefälhavaren, cheferna för armén, marinen och flygvapnet, försvarets civilförvaltning, hemvärnsrådet, överståthållarämbetet, statskontoret, statens organisationsnämnd, Stockholms rådhusrätt, magistraterna i Uppsala, Linköping, Visby, Karlskrona, Göteborg och Östersund, svenska stadsförbundet samt vederbörande personalsammanslutningar. Vad angår frågan om de ekonomiska konsekvenserna av de militära målens överflyttning till de allmänna domstolarna har därvid endast ett mindre antal av remissinstanserna funnit anledning till särskilt uttalande.

Justitiekanslersämbetet har beträffande hithörande spörsmål anfört följande:

Huruvida kronan är skyldig gälda de kostnader, som åsamkas vissa städer i anledning av att den militära rättsskipningen överföres å dessa städers rådhusrätter, är en fråga, som enligt justitiekanslersämbetets förmenande är vanskelig att besvara, helst som den icke mera utförligt dryftats i betänkandet. Oavsett hur frågan rättsligt sett skall lösas, är justitiekanslersämbetet för sin del benäget ansluta sig till utredningsmannens åsikt, att ersättning bör utgå till städerna av förevarande anledning. Grundas ersättningen å billighetshänsyn, förefaller ock rimligt, att ersättningen begränsas till de merkostnader som nu uppkomma för städerna. Skäl tala onekligen för att i fråga om ersättningen göra undantag för garnisonsstäderna men det synes osäkert, om dessa skäl äro tillräckligt bärande. Beträffande några stadsfiskaltjänster har lönen bestämts under hänsynstagande till att innehavarna kunnat förväntas skola erhålla förordnande som krigsfiskal och i denna egenskap uppbära särskilt arvode. Det är angeläget att vid ett avskaffande av krigsfiskalsbefattningarna sådana åtgärder vidtagas från Kungl. Maj:ts sida, att lönen å tjänsterna i varje fall uppbibras till det belopp som skulle ha bestämts för tjänsten, därest krigsfiskalsarvode icke kunnat påräknas. De städer där anförda förhållanden inverkat äro, såsom framgår av betänkandet, Skövde och Boden. Även stadsfiskaltjänsten i Ystad har av justitiekanslersämbetet räknats hit.

Svea hovrätt har anmärkt, att flera av de häradsrätter, vilka avsåges att bliva tagna i anspråk för militära mål, komme att få en så ökad arbetsbörda, att utökning av den personal, som kunde komma att tjänstgöra som rättens ordförande i nämnda mål, bleve nödvändig. *Hovrätten över Skåne och Blekinge* har framhållit vanskligheten att bedöma i vilken utsträckning en utvidgning av domstolarnas nuvarande personalorganisation komme att visa sig erforderlig.

Överståthållarämbetet har förklarat sig anse, att de av reformen föranledda merkostnaderna för Stockholms stad borde helt ersättas av statsverket samt att det syntes skäligt, att ersättning utginge jämväl för de ökade kostnader, som föranleddes av överflyttning till rådhusrätten av mål från förband, förlagda inom stadens område. Det anförda gällde icke blott kostnaderna för erforderlig förstärkning av rådhusrätten och åklagarmyndigheten utan även kostnaderna för kriminalpolisens utredningsarbete i de militära målen. Då stadens kostnader i förevarande avseenden icke nu med

säkerhet ginge att beräkna, kunde storleken av den staden tillkommande ersättningen först framdeles bestämmas.

Statskontoret har lämnat de framlagda förslagen utan erinran.

Från *städernas* sida har enighet rått därom, att staten, därest den föreslagna reformen komme att genomföras, icke kunde, i varje fall av billighetsskäl, undgå att ersätta städerna deras i anledning härav orsakade kostnader för personalförstärkning, expenser m. m. I vissa städers yttranden ha därjämte erinringar framställts rörande storleken av beräknad kostnadsökning, tiden för ersättningens bestämmande m. m.

Stockholms rådhusrätt anför sålunda bl. a., att de av överförandet till rådhusrätten av de militära målen förorsakade kostnaderna vid ett förnyat övervägande beräknats till i runt tal 125 000 kronor för löner och 25 000 kronor för omkostnader eller sålunda tillhopa 150 000 kronor för år i stället för tidigare angivna 135 500 kronor. Därtill komme ersättningar till nämndemän samt rese- och traktamentsersättningar.

Stadsfullmäktige i Uppsala åberopar ett av drätselkammaren i staden avgivet yttrande, vari bl. a. framhållles, att man med hänsyn till de i hithörande avseenden likartade förhållanden, som rådde mellan Uppsala och Linköping, hade att räkna med att reformen komme att förorsaka Uppsala stad ökade utgifter av ungefärligen samma storleksordning som för Linköpings del.

Magistraten i Uppsala förutser med bestämdhet, att om icke förr i allt fall med militärmålen överskänks till rådhusrätten inrättande av ytterligare en ledamotstjänst blir nödvändigt. Beträffande frågan om ersättning till städerna för de ökade kostnader, som reformen skulle medföra, anför magistraten följande.

Huruvida denna fråga bör lösas i samband med en allmän revision av städernas särskilda rättigheter och skyldigheter synes böra bero på om en sådan revision ofördröjligen kan komma till stånd. Det är icke skäligt att städerna upprepade gånger utan ersättning påläggas nya uppgifter av statlig karaktär i avbidan på eventuell allmän revision i en oviss framtid. I nu förevarande fall bör ersättning utgå oberoende av om militärmålen överskänks omedelbart föranleder ökning av arbetskrafterna; huruvida en ökning erfordras beror icke blott på den militära rättskipningens omfattning utan även på arbetsbördan i övrigt. Om ersättning i princip skall utgå, bör i varje fall även Uppsala komma i åtnjutande av sådan med hänsyn till det antal mål, som kan väntas ankomma på rådhusrätten. Ersättning bör enligt magistratens mening utgå från tidpunkten för lagstiftningens ikraftträdande och beräknas efter den antagna omfattningen av den militära rättskipningen; jämkning i beloppens storlek kan senare ske efter vunnen erfarenhet om den faktiska omfattningen.

Magistraten i Visby har funnit det icke vara möjligt att taga ståndpunkt till de för staden i samband med reformens genomförande uppkommande ekonomiska spörsmålen förrän efter någon tids erfarenhet.

Svenska stadsförbundet anför:

Liksom så många andra förslag och reformer under senare tid avser betänkandet att under hänvisning till städernas hävdvunna skyldigheter på-

lägga städer ökade kostnader för ändamål, som deras invånare samtidigt via statsbeskattningen få vara med om att bekosta för övriga delar av landet. Styrelsen måste naturligtvis opponera sig mot den uppenbara orättvisa genomförandet av detta förslag skulle innebära. Orättvisan är för övrigt i detta fall så mycket mera påtaglig som endast vissa av de städer, som ha sådana hävdvunna skyldigheter, skulle drabbas. Övriga städer i denna kategori och andra kommuner, där militära förband äro förlagda och vilka alltså enligt betänkandet därigenom obestriddligen komma i åtnjutande av ekonomiska fördelar, skulle icke behöva vidkännas motsvarande utgiftsökningar. Med det anförda är även antytt att betänkandets begränsning av ersättningsrätten till fall, då rådhusrätt får att upptaga mål från förband utom staden, måste anses vara helt godtyckligt vald. Detsamma gäller för övrigt den begränsning som ligger i att huvudsakligen kostnader för utökning av personalorganisationen ansetts ersättningsgilla. Det måste anses vara uppenbart att alla kostnader för de militära målen äro av enahanda beskaffenhet. Huruvida merbelastningen vid en viss tidpunkt föranleder behov av personalökning eller ej, måste på längre sikt vara av tämligen underordnad betydelse.

Då erfarenheten visat, att i det långa loppet tillfredsställande lösningar i motsvarande situationer icke stått att uppnå ersättningsvägen, vill styrelsen avslutningsvis erinra om sin underdåniga framställning den 29 juni 1946 om utredning angående en slutlig reglering av frågan om städernas särskilda rättigheter och skyldigheter. Vad i förevarande ärende förekommit gör det än mer angeläget, att en sådan reglering snarast kommer till stånd och att förberedelserna härför omedelbart igångsättas.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler har framhållit, bl. a., att det syntes angeläget, att i samband med reformens genomförande en reglering av lönerna för de därav berörda åklagarna företoges, särskilt som för vissa åklagare lönerna satts lägre än eljest skolat ske just med tanke på den extra inkomst krigsfiskalsbefattningarna medfört.

Departementschefen. Därest förslaget till militär rättegångslag antages, komma förordnandena för de vid krigsrätterna anställda krigsdomarna, auditörerna och krigsfiskalerna att upphöra den 1 januari 1949, då den nya militära rättegångsordningen enligt förslaget skulle träda i tillämpning. På grund av de övergångsbestämmelser till den militära rättegångslagen, som bliva erforderliga, är det dock att räkna med att i någon omfattning krigsrätt kommer att sammanträda även efter utgången av 1948 för handläggning av dessförinnan upptaget mål. Arvoden till krigsrättspersonal böra dock icke i något fall utgå för tid efter 1948. I den mån fråga uppkommer om ersättning till civil krigsrättspersonal med anledning av krigsrättssammanträde under 1949 synes ersättningen i stället böra utgå enligt i huvudsak samma grunder som för närvarande tillämpas i fråga om ersättning för handläggning av mål från krigsrätten särskilt underställt förband.

Vid beräkningen av anslagsbehovet under budgetåret 1948/49 för avlöningar till krigsrätternas personal torde kunna bortses från sådana ersättningar som enligt vad nyss anförts kunna komma att utbetalas för krigsrättssammanträden under senare hälften av budgetåret. Då anledning

icke synes föreligga att frångå den för innevarande budgetår tillämpade beräkningen av förevarande anslag, torde detta böra upptagas till hälften av det nuvarande beloppet eller 168 200 kronor.

Genom krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid komma icke oväsentliga arbetsuppgifter att från årsskiftet 1948—1949 överföras på de allmänna domstolarna och åklagarmyndigheterna. På sätt i det föregående redovisats ha även i flera fall av reformen berörda myndigheter, vilkas verksamhet bestrides med statsmedel, räknat med att de nya arbetsuppgifterna komma att kräva förstärkning av personalorganisationen. Omständigheter föreligga emellertid, vilka för närvarande i hög grad försvåra ett ställningstagande till de sålunda ifrågasatta utvidgningarna. Framförallt då det gäller domstolarna och då i främsta rummet hovrätterna råder, såsom i annat sammanhang redan framhållits, ovisshet om den inverkan som den genom nya RB:s ikraftträdande från den 1 januari 1948 tillämpade allmänna processordningen kommer att få på arbetsbördan. Det är därför för närvarande omöjligt att tillförlitligt bedöma, i vad mån domstolsorganisationen i olika delar kommer att medgiva den ytterligare arbetsbelastning som övertagandet av de militära målen medför. Vad nu sagts gäller i stort sett även åklagarmyndigheterna. Härtill kommer emellertid även att det icke är möjligt att bilda sig en bestämd uppfattning om den ökade arbetsbörda som blir en följd av de militära målens överflyttande till de allmänna domstolarna. Såsom framgår av 1946 års betänkande har utredningen visserligen vid beräkningarna av det antal militära mål, som framdeles kommer att handläggas vid de allmänna domstolarna, beaktat olika därvid inverkan omständigheter. Det har dock icke varit möjligt att annat än uppskattningsvis beräkna den inverkan på målantalet som de av utredningen föreslagna anordningarna komma att få.

De svårigheter, som enligt vad nu anförts föreligga vid ett bedömande av frågan om förstärkning av domstols- och åklagarorganisationen, föranleda till att ställning icke nu bör tagas till de ifrågasatta utvidgningarna. I den mån under den korta tidrymd som nu är i fråga — senare hälften av budgetåret 1948/49 — behov av arbetsförstärkning kommer att göra sig gällande med anledning av krigsdomstolsreformen, bör erforderlig personalökning åvägabringas genom tillfälliga anordningar. Anledning synes icke föreligga att fördenskull räkna upp anslagen avseende avlöningar till personalen vid hovrätter och häradsrätter eller till landsfiskalerna m. fl.

Av vad nu sagts följer att någon förstärkning av åklagar- och polispersonalen i Boden icke för närvarande bör genomföras. Däremot synes på sätt justitiekanslersämbetet förordnat en omprövning redan nu böra verkställas av löneställningen för stadsfiskalen i Boden såvitt avser tiden efter den 1 januari 1949 med hänsyn till att löneställningen i samband med att poliskåren i Boden förstatligades bestämdes under hänsynstagande till att stadsfiskalen kunde förväntas skola erhålla förordnande såsom krigsfiskal och i denna egenskap uppbära särskilt arvode. Denna fråga upptages till behandling under elfte huvudtiteln.

Överförandet av de militära målen till de allmänna domstolarna torde icke för närvarande böra föranleda att anslagen till omkostnader för dessa myndigheter uppräknas.

Det genom krigsdomstolsreformen uppkommande spörsmålet om ersättning till städerna för deras kostnader för den militära rättsskipningen synes mig icke nu böra regleras utan lösas i samband med den större frågan om städernas särskilda rättigheter och skyldigheter i förhållande till staten. Denna fråga kommer så snart omständigheterna det medgiva att tagas upp inom finansdepartementet.

Vad slutligen angår de auditörstjänster, som avses skola inrättas från den 1 januari 1949, skola auditörerna enligt förslaget vara anknutna till vederbörande militäre chef, varemot de nuvarande auditörerna äro anställda vid respektive krigsrätter. Enligt den blivande ordningen komma följaktligen auditörerna att hänföras till försvarsväsendet. På grund härav komma anslagsäskandena avseende de blivande auditörernas avlöning och omkostnader att behandlas i samband med anslagen till den militära personalen, varom proposition kommer att avlåtas särskilt.

I enlighet med vad som inledningsvis anförts bör för första hälften av budgetåret 1948/49 fastställas avlöningsstat för krigsrätterna, i vilken de olika anslagsposterna upptagas med hälften av de nuvarande beloppen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande avlöningsstat för krigsrätterna, att tillämpas under första hälften av budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:

a) Arvoden åt krigsdomare, <i>förslagsvis</i> ..	kronor	30 000
b) Arvoden åt auditörer, <i>förslagsvis</i>	»	69 100
c) Arvoden åt krigsfiskaler, <i>förslagsvis</i> ..	»	27 500
d) Vikariatsersättningar, <i>förslagsvis</i>	»	15 000
e) Tillfälliga ersättningar åt civil personal vid regements- och stationskrigsrät- terna, <i>förslagsvis</i>	»	1 600
f) Ersättningar till personal vid särskilda krigsrätter m. m., <i>förslagsvis</i>	»	25 000

Summa kronor 168 200;

dels ock till Krigsrätterna: Avlöningar
för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 168 200.

[26.] 16. **Krigsrätterna: Omkostnader, förslagsanslag** (statsliggaren s. 31). 1947/48 32 000 kronor; 1948/49 förslag 16 000 (— 16 000) kronor.

Från detta anslag bestridas dels resekostnads- och traktamentsersättningar till den civila personalen vid fredskrigsrätterna och dels ersättningar för auditörernas och krigsfiskalernas expenser. För dessa ändamål ha för budgetåret 1947/48 beräknats 12 000 kronor resp. 20 000 kronor.

Av vad under föregående punkt anförts framgår, att krigsrätterna avses skola upphöra den 1 januari 1949 samt att de auditörer, som enligt den därefter inträdande ordningen förordnas, skola organisatoriskt anknytas till försvarsväsendet och att med anledning därav anslagsfrågor rörande de blivande auditörerna komma att upptagas i samband med anslagsäskandena avseende den militära personalen. I förevarande sammanhang komma därför i betraktande endast omkostnaderna för den nuvarande krigsrättsorganisationen.

Då anledning ej torde föreligga att ändra anslagsberäkningen, synes med hänsyn till tidpunkten för krigsrätternas upphörande anslaget under förevarande punkt böra begränsas till hälften av det för innevarande budgetår fastställda eller sålunda 16 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsrätterna: Omkostnader* för
budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 16 000.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

[27.] 1. **Ersättning åt domare, vittnen och parter, förslagsanslag** (statsliggaren s. 34).

1947/48 900 000 kronor; 1948/49 förslag 1 100 000 (+ 200 000) kronor.

Detta anslag, som för budgetåret 1946/47 var uppfört med 700 000 kronor, höjdes för innevarande budgetår till 900 000 kronor. Därmed avsågs att täcka de ökade kostnader, som i samband med ikraftträdandet den 1 januari 1948 av nya rättegångsbalken beräknades uppkomma i fråga om ersättning till vittnen i brottmål m. fl. mål, offentliga försvarare, frikända tilltalade samt personer som höras under förundersökning i brottmål. Från anslaget bestridas ett flertal kostnader av skiftande beskaffenhet.

Belastningen å anslaget under budgetåren 1944/45—1946/47 har utgjort resp. 789 900 kronor, 793 100 kronor och 806 000 kronor. För nästa budgetår torde anslaget böra beräknas enligt samma grunder som för löpande budgetår (jfr prop. 268/1947 s. 168). Med hänsyn till att förenämnda uppräknade av anslaget med 200 000 kronor avser allenast halvt budgetår, skulle sålunda för nästkommande budgetår erfordras ett anslag av (900 000 + 200 000) 1 100 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 100 000.

[28.] 2. *Kostnader enligt lagen om fri rättegång, förslagsanslag* (statsliggaren s. 36).

1947/48 900 000 kronor; 1948/49 förslag 1 000 000 (— 100 000) kronor.

Detta anslag höjdes av 1947 års riksdag från 600 000 kronor till 900 000 kronor. Orsaken därtill voro de ökade utgifter, som förutsågos *dels* på grund av det fr. o. m. den 1 januari 1948 ikraftträdande nya rättegångsförfarandet, som bygger på ökad muntlighet i alla instanser och nödvändiggör partsinställelse i betydligt större utsträckning än hittills, *dels ock* i anledning av ett då föreliggande förslag till ändring i lagen om fri rättegång, vilket var avsett att träda i kraft samtidigt med processreformen och i vissa avseenden innebar ytterligare utvidgning av de förmåner, som ingå i den fria rättegången (II ht 1947 s. 41).

I huvudsaklig överensstämmelse med nyssnämnda förslag utfärdades den 10 juli 1947 (nr 633) lag ang. ändring i lagen om fri rättegång, att gälla fr. o. m. den 1 januari 1948.

Utgifterna å anslaget ha under de tre senast förflutna budgetåren uppgått till resp. 627 900 kronor, 694 800 kronor och 708 800 kronor.

De förändringar i anslagsbehovet, som bliva en följd av nyss angivna omständigheter, låta sig icke på förhand beräknas. För nästa budgetår torde anslaget böra avrundas till 1 000 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kostnader enligt lagen om fri rättegång* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 000 000.

[29.] 3. *Understöd för utomprocessuell rättshjälp, förslagsanslag* (statsliggaren s. 36).

1947/48 160 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

I syfte att befrämja utomprocessuell rättshjälp för mindre bemedlade har anslag sedan lång tid tillbaka anvisats till understöd åt offentliga rätts-hjälpsanstalter, inrättade av landsting eller kommuner. Bestämmelser angående understöd till dylika anstalter ha meddelats i kungörelsen den 12 september 1919 (nr 639). I enlighet med ett i 1946 års statsverksproposition framlagt förslag (II ht s. 90) har numera genom en den 20 september 1946 (nr 619) utfärdad kungörelse möjlighet öppnats att lämna understöd av statsmedel även för utomprocessuell rättshjälp, som meddelas av pri-

vatpraktiserande advokater. Under innevarande budgetår har vidare inrättats en helt statlig rättshjälpsanstalt i Haparanda. Kostnaderna för denna anstalt bestridas från särskilt anslag.

Anstaltsväsendet är ännu blott ofullständigt utbyggt. Antalet statsunderstödda rättshjälpsanstalter utgör sålunda för närvarande endast tio. Av dessa äro fem inrättade för städer, nämligen för Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping och Hälsingborg. De fem återstående anstalterna ha inrättats av landstingen i Stockholms, Älvsborgs (två anstalter — i Borås och Vänersborg), Örebro och Västmanlands län.

En allmän utbyggnad av anstaltsorganisationen har föreslagits i ett av en särskilt tillkallad sakkunnig år 1940 framlagt betänkande med förslag rörande offentliga rättshjälpsanstalter (SOU 1940: 11), som varit föremål för överbäggande vid olika tillfällen (jfr II ht 1942 s. 47, 1943 s. 30 och 1944 s. 64; rd skr. nr 2/1944 s. 9). Frägan om en dylik utbyggnad har på grund av tidsförhållandena ännu icke kunnat upptagas till prövning.

Enligt 1946 års kungörelse utgår understöd till landsting, som slutit avtal med Sveriges advokatsamfund eller avdelning av samfundet om att alla eller flertalet av samfundets i länet (landstingsområdet) verksamma ledamöter skola meddela fri utomprocessuell rättshjälp, under förutsättning att den bedrivna rättshjälpsverksamheten står under betryggande tillsyn. Understöd utgår med högst en tredjedel av den årliga kostnad, som landstinget jämlikt avtalet vidkänts för verksamheten.

För tillgodoseende av det ökade medelsbehov under förevarande anslag, som en tillämpning av det nya systemet beräknades medföra, höjdes anslaget för innevarande budgetår med 10 000 kronor till 160 000 kronor. Därvid räknades med att understöd skulle utgå till landstingen i Jämtlands, Västertbottens och Norrbottens län, vilka träffat avtal med vederbörande avdelningar av Sveriges advokatsamfund. Dylikt understöd har också genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 september 1947 tillerkänts de nämnda landstingen med avseende å kostnaderna för år 1946. Däremot har begäran om understöd från visst annat landstings sida icke bifallits. Sådant understöd skall nämligen enligt vad som uttalats i 1946 års statsverksproposition (II ht s. 90) ej beviljas i andra län än där det med hänsyn till de kostnader, som skulle vara förenade med upprätthållandet av en effektiv anstaltsorganisation, och förhållandena i övrigt kan anses påkallat att i stället sörja för fri rättshjälp genom enskilda advokater.

I avvaktan på ytterligare erfarenheter torde anslaget för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd för utomprocessuell
rättshjälp* för budgetåret 1948/49 anvisa ett
förslagsanslag av kronor 160 000.

[30.] 4. Tornedalens rättshjälpsanstalt, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 37).
1947/48 31 000 kronor; 1948/49 förslag 33 700 (+ 2 700) kronor.

I propositionen nr 268 till 1947 års riksdag (s. 169 ff.) förordade jag att medel skulle anvisas till inrättande av en statlig rättshjälpsanstalt i Haparanda, benämnd Tornedalens rättshjälpsanstalt. Därmed avsågs att tillgodose det på grund av speciella förhållanden, bl. a. tvåspråkigheten, starka behovet av rättshjälp åt obemedlade i Tornedalen och närliggande bygder. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade riksdagen för innevarande budgetår ett anslag för ändamålet å 31 000 kronor. Nämda belopp bestämdes med utgångspunkt från ett beräknat medelsbehov av 36 700 kronor för anstaltens första verksamhetsår och med hänsyn tagen till det förhållandet, att anstalten komme att vara i verksamhet endast under en del av budgetåret 1947/48.

Den 30 juni 1947 har Kungl. Maj:t fastställt reglemente för ifrågavarande anstalt. I detta stadgas bl. a. följande.

Tornedalens rättshjälpsanstalt har att inom Torneå domsaga samt Överkalix, Nederkalix och Töre kommuner av Kalix domsaga kostnadsfritt i rättsliga angelägenheter tillhandagå mindre bemedlade. I sådant avseende skall anstalten bl. a. lämna råd och upplysningar samt hjälp med upprättande av handlingar så ock biträde vid tvisters biläggande genom förlikning samt vid utförandet av talan i rättegång, anhängiggjord vid domstol inom anstaltens verksamhetsområde. Anstalten står under ledning av en styrelse med säte i Haparanda och bestående av ordförande och två ledamöter. Såväl ordföranden och ledamöterna som en suppleant för envar av dem förordnas av länsstyrelsen i Norrbottens län för en tid av fyra år i sänder. Förvaltningen av anstaltens anslagsmedel omhänderhaves av länsstyrelsen i Norrbottens län, som har att bestrida kostnaderna för anstaltens verksamhet. Anstaltens verksamhet utövas under styrelsens överinseende genom en föreståndare med biträde av erforderlig personal.

Kungl. Maj:t har den 30 juni 1947 vidare föreskrivit, att av ifrågavarande anslag för budgetåret 1947/48 må tagas i anspråk högst 21 000 kronor till avlöningar och högst 10 000 kronor till omkostnader. Av de till omkostnader anvisade medlen avse omkring 3 000 kronor engångskostnader.

Anstalten började sin verksamhet den 1 november 1947. För budgetåret 1948/49 torde anslaget böra upptagas med det för helt verksamhetsår förut beräknade beloppet, 36 700 kronor, efter avdrag dock av 3 000 kronor, motsvarande kostnaden för viss engångsanskaffning. Av anslaget böra högst 26 000 kronor avses för avlöningar och förslagsvis 7 700 kronor för omkostnader.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tornedalens rättshjälpsanstalt* för
budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 33 700.

[31.] 5. Efterutbildning inom rättegångsväsendet, *reservationsanslag* (statsliggaren s. 37).

1947/48 40 000 kronor; 1948/49 förslag 15 000 (— 25 000) kronor.

Av anslaget ha 30 000 kronor anvisats till bestridande av kostnader för kursledare och lärare vid kurser för domare, åklagare och advokater, avseende den nya rättegångsordningen. Återstående anslagsbeloppet, 10 000 kronor, har anvisats för efterutbildning i stenografi av viss biträdespersonal i domsagorna.

Anslag för efterutbildning inom rättegångsväsendet har icke tidigare funnits upptaget i riksstaten. Syftet med anslaget är att i det allmännas intresse lämna ett verksamt stöd för efterutbildning av domare och andra vid domstolarna verksamma jurister inom sådana delar av rättsområdet, som under senare år varit föremål för genomgripande reformarbete. I enlighet med vad som förutsattes då anslagsfrågan behandlades vid 1947 års riksdag har utbildningsverksamheten under innevarande budgetår uteslutande inriktats på den nya rättegångsordningen. Övrig kursverksamhet var avsedd att taga sin början först under budgetåret 1948/49 (prop. 268 s. 189).

Förslag om medelsanvisning för nu ifrågavarande ändamål framlades ursprungligen av 1943 års domarutredning, som särskilt underströk behovet av efterutbildning på straffrättens och närliggande områden. Kurserna borde enligt utredningens mening till en början anordnas försöksvis och i begränsad omfattning. Till kurserna borde domare och domaraspiranter kostnadsfritt äga tillträde och det borde jämväl stå öppet för advokater och andra intresserade att delta. Kostnaderna beräknades av utredningen till 15 000 kronor för år, varav 10 000 kronor för resebidrag.

Departementschefen. Det är enligt min mening av största vikt att domarutredningens förslag i denna del förverkligas. I likhet med utredningen finner jag lämpligt, att den fortsatta utbildningsverksamheten under de närmaste åren i första hand tager sikte på straffrätten och därmed sammanhängande kunskapsområden, i den mån det ej visar sig påkallat att ytterligare behandla den nya rättegångsordningen. Det må emellertid understrykas, att behov av efterutbildning föreligger även inom andra betydelsefulla delar av rättsområdet.

Det av domarutredningen beräknade anslagsbehovet, 15 000 kronor, avsåg till ett belopp av 10 000 kronor utgifter för resebidrag. I likhet med vad som medgivits beträffande den hittills bedrivna kursverksamheten synes emellertid reseersättning för deltagande i den fortsatta utbildningsverksamheten böra få utgå enligt resereglementets bestämmelser och bestridas från vederbörliga reseanslag. Såsom förutsättning härför bör liksom nu gälla, att undervisningen anordnas på sådant sätt att resekostnaderna kunna hållas inom skälig ram (jfr prop. 268 s. 187).

Till efterutbildning i stenografi för biträdespersonal i domsagorna torde visst belopp böra finnas tillgängligt även under nästa budgetår.

Det synes tillräckligt om för båda nu angivna ändamål anvisas sammanlagt 15 000 kronor. Beloppets fördelning torde få ankomma på Kungl. Maj:t.

I enlighet med det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Efterutbildning inom rättegångsväsendet* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 15 000.

[32.] 6. Ersättning för vissa bötesandelar (statsliggaren s. 37).
1947/48 2 000 kronor; 1948/49 förslag 1 300 (— 700) kronor.

Då några av ersättningsbeloppen bortfallit, kan anslaget för nästa budgetår nedsättas till 1 300 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vissa bötesandelar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 1 300.

[33.] 7. Ersättning för förlorad in-teckningslösen vid stadsdomstolarna (statsliggaren s. 38).

1947/48 137 000 kronor; 1948/49 förslag 135 000 (— 2 000) kronor.

Då några av ifrågavarande ersättningsbelopp bortfallit, kan anslaget för nästa budgetår nedsättas till 135 000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för förlorad in-teckningslösen vid stadsdomstolarna* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 135 000.

[34.] 8. Resestipendier åt domare och domaraspiranter, *reservationsanslag* (statsliggaren s. 38).

1947/48 10 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

Stipendierna äro avsedda för att bereda domare och domaraspiranter möjlighet att genom studiebesök vid främmande domstolar, där principerna om rättegångens koncentration och muntlighet sedan lång tid tillämpas, vinna praktisk förtrogenhet med den på dessa principer grundade nya processordningen (jfr II ht 1946 s. 99).

För nästa budgetår bör anslaget upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Resestipendier åt domare och domaraspiranter* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 10 000.

E. Fångvården m. m.

[35.] 1. Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 38).

1947/48 598 500 kronor; 1948/49 förslag 627 000 (+ 28 500) kronor.

I skrivelse den 21 augusti 1947 har *fångvårdsstyrelsen* gjort framställning rörande styrelsens medelsbehov för budgetåret 1948/49. Styrelsen har därvid, under erinran hl. a. att en översyn av styrelsens permanenta organisation vore avsedd att verkställas inom kort, förklarat sig avstå från att nu begära medel till personalförstärkning. I några avseenden har styrelsen emellertid föreslagit ändringar beträffande de föregående år tillämpade grunderna för anslagsberäkningen:

Posten å fångvårdsstyrelsens avlöningsstat till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* uppräknades för budgetåret 1947/48 med bland annat 17 300 kronor, motsvarande kostnaden för inplacering av åtta biträden till kontorsbiträden i anledning av reglering av befordringsgången för biträdespersonal.

Då antalet ordinarie kontorsbiträden före nämnda reglering var 3, borde antalet kontorsbiträden för budgetåret 1947/48 ha angivits till (3 + 8) 11. I enlighet med vad som uttalades i andra huvudtiteln av 1947 års statsverksproposition, har emellertid i personalförteckningen för fångvårdsstyrelsen antalet kontorsbiträden angivits till endast 8.

För sistnämnda budgetår är vidare att nämna, att ett ordinarie kontorsbiträde efter ledigförklarande antagits till innehavare av den extra ordinarie kanslibiträdestjänst, som ställts till förfogande från och med budgetåret 1946/47. I följd härav bör styrelsens ordinariepost nedsättas med lönen till ett ordinarie kontorsbiträde 5 556 kronor och nämnda kontorsbiträdestjänst uppföras på övergångsstat. Styrelsen kommer att under icke-ordinarieposten äska medel till en aspirant i skrivbiträdesgrad för fullgörande av de göromål, som ankommit på nämnda kontorsbiträde.

Regleringen av befordringsgången för biträdespersonal föranleder att ett extra ordinarie kontorsbiträde uppflyttas till ordinarie kontorsbiträde, på grund varav ordinarieposten ökas med 4 992 kronor.

Regleringen av befordringsgången för amanuens- och biträdespersonal påverkar *icke-ordinarieposten* i vissa hänseenden. Sålunda behöver posten ökas på grund av förhöjd lönegradsplacering dels med 540 kronor för en amanuens och dels med 4 452 kronor för biträdespersonal. Vidare behöver posten höjas med 2 580 kronor för uppflyttning i löneklass av extra ordinarie befattningshavare. Slutligen bör icke-ordinarieposten, i enlighet med vad som i det föregående anförts, uppräknas med 3 804 kronor, utgörande lönen till den skrivbiträdesaspirant, som måste anställas för göromål som åvilat det ordinarie kontorsbiträde, som blivit extra ordinarie kanslibiträde. Sammanlagda ökningen av icke-ordinarieposten skulle alltså bli (540 + 4 452 + 2 580 + 3 804) 11 376 kronor. Samtidigt kan emellertid posten nedsättas med lönen till det extra ordinarie kontorsbiträde som blivit ordinarie, 4 992 kronor, samt med samma belopp, utgörande lönen till ytterligare ett extra ordinarie kontorsbiträde, vilkens lön bort utgå av det förut omförmälda beloppet 17 300 kronor under ordinarieposten men som måste under 1947/48 bestridas av icke-ordinarieposten.

Under erinran att det från och med budgetåret 1946/47 å styrelsens arbetsbyrå finnes inrättad en befattning såsom förste byråinspektör med sakkunskap i bl. a. jordbruksfrågor samt att därför behovet att konsultera särskild sakkunnig i jordbruksärenden minskat, har styrelsen vidare föreslagit att ett nu å styrelsens stat uppfört arvode till sakkunnig i dylika ärenden nedsattes från 1 500 kronor till 1 008 kronor.

Beträffande personalförteckningen föreslår styrelsen på nyss återgivna skäl att antalet kontorsbiträden ökas från 8 till 12.

Statskontoret, som efter remiss utlätit sig över fångvårdsstyrelsens framställning, har icke funnit anledning till annat yttrande än att ämbetsverket ifrågasatte, huruvida icke arvodet till den sakkunnige i jordbruksärenden borde kunna helt utgå från och med budgetåret 1948/49.

Departementschefen. Då fångvårdsstyrelsen år 1946 tillfälligt organiserades på fyra byråer, förutsattes att en utredning rörande styrelsens permanenta organisation skulle komma till stånd i samband med uppkommande vakans på en av byråchefstjänsterna. I enlighet härmed har Kungl. Maj:t numera uppdragit åt statens organisationsnämnd att i anslutning till nämndens pågående undersökning rörande organisationen av fångvårdens anstaltsväsende m. m. verkställa en översyn jämväl av fångvårdsstyrelsens organisation samt att, efter samråd med styrelsen, till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag i ämnet vartill översynen må giva anledning. Organisationsnämndens undersökning hinner ej slutföras å sådan tid att frågan kan underställas 1948 års riksdag. En under året ledigblivande byråchefstjänst hos styrelsen torde därför tills vidare böra uppehållas på förordnande.

Fångvårdsstyrelsens förslag rörande beräkningen av anslaget för nästa budgetår har ej givit mig anledning till annan erinran än att arvodet till särskild sakkunnig i jordbruksärenden, såsom statskontoret ifrågasatt, synes kunna helt indragas. Med iakttagande härav och vad styrelsen i övrigt föreslagit torde anslaget böra beräknas sålunda:

avlöningar till ordinarie tjänstemän 286 800 (—500) kronor;

arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t 13 900 (—1 500) kronor;

avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 262 400 (—400) kronor;

rörligt tillägg 63 900 (+ 30 900) kronor.

Anslaget uppföres alltså med (286 800 + 13 900 + 262 400 + 63 900) 627 000 kronor.

I personalförteckningen bör vidtagas av styrelsen föreslagen ändring.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i fångvårdsstyrelsens personalförteckning vidtaga den ändringen att antalet kontorsbiträden i Ca 8 höjes från 8 till 12;

dels fastställa följande avlöningsstat för fångvårdsstyrelsen, att tillämpas under budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 286 800
2. Arvoden och särskilda ersättningar, be- stämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	» 13 900
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie per- sonal	» 262 400
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 63 900
Summa kronor 627 000;	

dels ock till Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 627 000.

[36.] 2. Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 40).

1947/48 69 500 kronor; 1948/49 förslag 71 500 (+ 2 000) kronor.

Av anslaget ha anvisats bl. a. 7 000 kronor till reseersättningar och 52 000 kronor till andra expenser än bränsle m. m. I sin under nästföregående punkt omförmälda skrivelse den 21 augusti 1947 har *fångvårdsstyrelsen* föreslagit, att för dessa ändamål beräknas ytterligare 2 000 kronor resp. 3 000 kronor:

I fråga om posten till *reseersättningar* är att märka, att denna, för 1946/47 upptagen med 7 000 kronor, starkt överskridits för nämnda budgetår. Detta beror i första hand på att posten belastats med utgifter för tjänstgöringstraktamenten och flyttningskostnadsersättning sammanhängande med att vissa nya tjänster inrättades i styrelsen vid ikraftträdandet av den nya verkställighetslagen. Vidare har överbelastningen haft sin orsak i att nämnda lag kräver ökad inspektion från styrelsens sida. Man har härjämte att beakta att både anskaffandet av kolonier och än mer omorganisationen av och den kontinuerliga tillsynen över arbetsdriften med nödvändighet fordrar att arbetsbyråns befattningshavare företaga ett stort antal tjänsteresor.

Utgifterna för flyttningskostnad kunna antas vara av engångsnatur, men kostnader för tjänstgöringstraktamenten måste beräknas förekomma även i fortsättningen. Detta beror på att styrelsen under nuvarande förhållanden ofta ej har annan utväg att få vikarier för styrelsens tjänstemän vid dem tillkommande semester m. m. än att inkalla befattningshavare vid fångvårdsstaten. Dessa måste då ha tjänstgöringstraktamente.

Styrelsen anser sig ej böra hemställa om ökning av reseersättningsposten med hänsyn till kostnader för tjänstgöringstraktamenten. Skulle sådana

även i fortsättningen behöva förekomma, utgår styrelsen från att medgivande lämnas styrelsen att överskrida posten med erforderligt belopp. Däremot finner styrelsen att det ökade antal inspektionsresor m. m., som blivit en följd av den nya verkställighetslagen, bör föranleda att posten till reseersättningar för 1948/49 höjes med 2 000 kronor till 9 000 kronor.

Beträffande delposten till *övriga expenser* får styrelsen meddela, att städningsspersonalen efter förhandlingar, som för kronans del förts efter nådigt bemyndigande, erhållit förhöjd ersättning, samt att det visat sig att den nya verkställighetslagen med dess krav beträffande de intagnas differentiering medfört starkt ökade telefonkostnader för styrelsen. Vidare må anmälas, att styrelsens kostnader för representation bli avsevärt större än beräknat. För detta ändamål har styrelsen bemyndigats att av expensposten använda 500 kronor per år, ett belopp som gällt sedan många år. Efter krigets avslutande har emellertid ett stort antal fångvårdsmän och kriminalpolitiskt intresserade i studiesyfte m. m. besökt Sverige samt därvid hänvänt sig till eller hänvisats till styrelsen, vilket medfört avsevärda utgifter. Styrelsen anser att det till representationskostnader avsedda beloppet bör höjas till 1 000 kronor.

Beträffande medelsbehovet för *övriga expenser* har fångvårdsstyrelsen vidare hänvisat till en uppställning, enligt vilken utgifterna för nämnda ändamål under sistförflutna budgetår uppgått till sammanlagt 61 900 kronor. Av detta belopp avse emellertid närmare 8 000 kronor bokförda engångsutgifter.

Enligt fångvårdsstyrelsens förslag skulle anslaget alltså uppräknas med 5 000 kronor till 74 500 kronor.

Statskontoret har, efter remiss, lämnat fångvårdsstyrelsens förslag utan erinran.

Departementschefen. Det pågående, av straffverkställighetsreformen föranledda arbetet med omorganisation av fångvårdens anstaltsväsen och arbetsdrift måste, såsom fångvårdsstyrelsen framhållit, medföra ökade kostnader för tjänsteresor. Bland annat för att täcka denna kostnadsökning höjdes det till reseersättningar anvisade beloppet vid 1946 års riksdag från 5 000 kronor till 7 000 kronor. Enär även sistnämnda belopp visat sig otillräckligt — under budgetåret 1946/47 utbetalades i reseersättningar 15 500 kronor — torde, åtminstone tillfälligt, ytterligare 2 000 kronor böra anvisas för ändamålet.

För att möta de ökade expenskostnader, som kunde väntas uppkomma i samband med styrelsens omorganisation år 1946, höjdes det till *övriga expenser* anvisade beloppet från 35 000 kronor till 62 000 kronor. Enär ökningen, 27 000 kronor, till stor del var avsedd att täcka kostnader av engångsnatur (prop. 252 s. 68), sänktes ifrågavarande expenspost för innevarande budgetår med 10 000 kronor till 52 000 kronor. Om man beaktar, att de senast redovisade löpande utgifterna för expensändamål, (61 900—8 000) 53 900 kronor, avse det första året efter den nya straffverkställighetslagens ikraftträdande, då utgifterna torde ha varit förhållandevis höga, synes det anvisade beloppet vara väl beräknat. Med hänsyn såväl härtill

som till det statsfinansiella läget synes tillräcklig anledning ej föreligga att nu anvisa ytterligare medel för expenser.

I enlighet med det anförda skulle anslagsökningen stanna vid 2 000 kronor och anslaget upptagas med (69 500 + 2 000) 71 500 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader*
för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 71 500.

[37.] 3. *Fångvårdsanstalterna: Avlöningar, förslagsanslag* (statsliggaren s. 40).

1947/48 7 539 800 kronor; 1948/49 beräknat oförändrat anslag.

Genom beslut den 22 februari 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt fångvårdsstyrelsen att, med beaktande av principerna i den nya lagen om verkställighet av frihetsstraff och på grundval av strafflagberedningens förslag i ämnet, utarbета en plan för omorganisation av fångvårdens anstaltsväsende jämte därtill knuten personal, avsedd att tjäna till ledning vid bedömandet av uppkommande frågor om anskaffande och inrättande av nya anstalter, nedläggande eller modernisering av befintliga anstalter samt anstalternas personalbehov. Sedan fångvårdsstyrelsen den 12 juli 1946 överlämnat utredning i ämnet, remitterades denna till bl. a. statens organisationsnämnd. Organisationsnämnden, som med anledning härav verkställt en ingående organisationsundersökning vid fångvårdens anstalter, har den 31 december 1947 överlämnat yttrande med vissa förslag rörande det framtida ordnandet av driften vid anstalterna. Förslagen avse rationalisering av bevakning, verkstads- och jordbruksdrift, undervisning, kontors- och redogörarsysslor m. m. Frågan om fångvårdsanstalternas anslagsbehov under nästa budgetår torde böra bedömas med hänsyn till vad organisationsnämnden sålunda föreslagit. Nämndens förslag är emellertid för närvarande föremål för remissbehandling. Anslag till *avlöningar och omkostnader för fångvårdsanstalterna* torde därför få äskas i särskild proposition och nu upptagas med allenast beräknade belopp, motsvarande de i gällande riksstat för sådant ändamål uppförda anslagen. Av samma anledning torde ett av fångvårdsstyrelsen begärt engångsanslag till *maskin- och verktygsutrustning vid vissa fångvårdsanstalter* nu böra upptagas med beräknat belopp, motsvarande vad styrelsen äskat.

På grund av vad sålunda anförts får jag under denna punkt hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition
i ämnet, till *Fångvårdsanstalterna: Avlö-*
ningar för budgetåret 1948/49 beräkna
ett *förslagsanslag* av kronor 7 539 800.

[38.] 4. **Fångvårdsanstalterna: Omkostnader, förslagsanslag** (statsliggaren s. 44).

1947/48 2 857 000 kronor; 1948/49 beräknat oförändrat anslag.

Under återopande av vad under punkten [37] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Fångvårdsanstalterna: Omkostnader* för budgetåret 1948/49 beräkna ett *förslagsanslag* av kronor 2 857 000.

[39.] 5. **Ersättning för vård av fångar å anstalter, som ej tillhöra fångvården, förslagsanslag** (statsliggaren s. 46).

1947/48 140 000 kronor; 1948/49 200 000 (+ 60 000) kronor.

På sätt närmare framgår av 1947 års statsverksproposition (II ht s. 71 ff) har detta anslag uppförts å riksstaten för budgetåret 1947/48 i stället för och med ett belopp motsvarande summan av två dittills å fångvårdsanstalternas omkostnadsstat upptagna poster till vård m. m. av män resp. kvinnor å ungdomsanstalter, som ej tillhöra fångvården. Av anslaget må emellertid ersättning utgå för vård av ej blott ungdomsfängelse ådömda utan även, övergångsvis och i begränsad omfattning, personer, som dömts till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering och som intagits å fångvården ej tillhörig anstalt. För sistnämnda fall förutsattes dock, att avtalen om omhändertagandet underställas Kungl. Maj:t och anmälas för riksdagen.

Vid bestämmandet av anslaget för innevarande budgetår har hänsyn tagits till avtal, träffade med *dels* centralföreningen till stöd för frigivna angående vård å föreningens egendom Åby i Fundbo socken av ungdomsfängelse ådömda män, *dels* svenska diakonissällskapet angående vård å sällskapets egendomar Viebäck, Lannaskede och Sjölidén av ungdomsfängelse ådömda kvinnor — vad beträffar sistnämnda anstalt med beaktande jämväl av Kungl. Maj:ts den 19 juli 1946 lämnade medgivande till omhändertagande därstädes av kvinnor, som dömts till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering eller som straffriförklarats — *dels* ock styrelsen för Skara stifts arbetshem angående omhändertagande å arbetshemmet Ollestad av män, som dömts till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering. Vidare har räknats med att från anslaget skola bestridas de kostnader, vilka enligt avtal med Stockholms stad undantagsvis kunna uppkomma för tillfällig förvaring av fångar i stadens rannsakningsfängelse.

I skrivelse den 25 augusti 1947, kompletterad med en den 5 november 1947 dagtecknad promemoria, har *fångvårdsstyrelsen* avgivit förslag till anslagsäskande för budgetåret 1948/49 beträffande ifrågavarande ändamål. Styrelsen har därvid räknat med fortsatt ianspråktagande av anstalterna å Åby, Lannaskede och Sjölidén. För dessa hade kostnaderna under budgetåret 1946/47 uppgått till, i avrundade tal, resp. 50 700 kronor, 73 000 kro-

nor och 21 000 kronor eller tillhoppa 144 700 kronor. Därest Kungl. Maj:t komme att godkänna ett tidigare ingivet förslag till överenskommelse mellan styrelsen och svenska diakonissällskapet om omhändertagande under budgetåret 1947/48 å sällskapets hem Gamla Vieböck och Björkhaga av vissa kategorier kvinnliga fångar, kunde en förlängning av överenskommelsen bliva behöfelig under nästkommande budgetår, såvida icke fångvården skulle inlösa egendomen. De årliga kostnaderna enligt förslaget kunde angivas till 86 400 kronor. Då arbetshemmet Ollestad numera förvärvats av kronan, behöfde icke vidare medel därför beräknas under förevarande anslag. För budgetåret 1948/49 skulle i enlighet med det anförda det sammanlagda medelsbehovet kunna uppskattas till $(144\,700 + 86\,400)$ 231 100 kronor. Ett sålunda beräknat belopp syntes emellertid på grund av minskad beläggning och reducering av viss personal å Vieböck kunna avsevärt ned sättas.

Departementschefen. Beräkningen av anslaget för nästa budgetår torde böra ske med utgångspunkt från vad fångvårdsstyrelsen anført. Härvid må erinras om att Kungl. Maj:t den 28 november 1947 bemyndigat styrelsen att för tiden till och med den 30 juni 1948 träffa avtal med svenska diakonissällskapet om omhändertagande å sällskapets hem Gamla Vieböck och Björkhaga av högst 25 kvinnor, som dömts till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering eller som straffrifyklarats. Då förvärv för fångvårdens räkning av sagda hem icke för närvarande är aktuellt, torde man vid anslagsberäkningen böra utgå från fortsatt förhyrande. De olika av fångvårdsstyrelsen angivna kostnaderna torde på de av styrelsen anförda grunderna kunna för nästa budgetår i icke obetydlig omfattning reduceras. För ändamålet synes böra beräknas i runt tal förslagsvis 200 000 kronor. Härvid bör beaktas, att genom ianspråktagande av hemmen å Vieböck för fångvårdsändamål hittills anvisat anslag å 100 000 kronor till Understöd till skyddshemmen å Vieböck (1947/48 II F 3) icke vidare blir erforderligt.

I detta sammanhang torde för riksdagen böra anmälas, att Kungl. Maj:t den 18 april 1947 medgivit att å egendomen Åby i Fundbo socken, vilken från och med dag som fångvårdsstyrelsen ägde bestämma icke längre skulle disponeras som ungdomsanstalt, finge tills vidare till och med den 30 juni 1947 omhändertagas män, som dömts till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering, vilket medgivande sedermera utsträckts att gälla till och med den 30 juni 1948. Vidare torde för riksdagen böra anmälas Kungl. Maj:ts beslut den 28 februari 1947, varigenom fångvårdsstyrelsen bemyndigats att med Stockholms stad träffa nytt avtal rörande kostnader för vård av häktade m. m., att från och med den 1 mars 1947 ersätta det avtal i samma ämne, som efter att ha underställts riksdagens prövning (prop. nr 278/1946; rd. skr. nr 316) fastställts att gälla från och med den 1 juli 1946. Enligt det nya avtalet har kronan — i syfte att möjliggöra för Stockholms stad att tillgodose det trängande behovet att frigöra lokalerna i stadens rannsakningsfängelse för annat ändamål — åtagit sig att å statlig fång-

vårdsanstalt i Stockholm eller dess omedelbara närhet omhändertaga även andra personer (vissa rannsakningsfångar) än kronan enligt det riksdagen underställda avtalet haft skyldighet att förvara och underhålla. Ersättning skall därvid utgå efter samma grunder som enligt det riksdagen underställda avtalet. Den i sistnämnda avtal intagna bestämmelsen rörande förvaring av fångar i Stockholms stads rannsakningsfängelse har uteslutits i det nya avtalet. I samband med tillkomsten av det nya avtalet har viss stadens fordran på kronan avskrivits.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning för vård av fångar å anstalter, som ej tillhöra fångvården* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 200 000.

[40.] 6. *Interneringsnämnden, förslagsanslag* (statsliggaren s. 46).
1947/48 44 900 kronor; 1948/49 förslag 46 500 (+ 1 600) kronor.

Enligt gällade stat för interneringsnämnden ha anvisats bl. a. förslagsvis 11 500 kronor till avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. och förslagsvis 4 700 kronor till omkostnader. Icke-ordinarieposten har beräknats med hänsyn till att vid nämnden skola finnas anställda två biträden för skriv- och kontorsgöromål. Efter det posten bestämdes till sitt nuvarande belopp har emellertid den ena biträdesbefattningen med Kungl. Maj:ts medgivande utbytts mot en kanslibiträdesbefattning.

I skrivelse den 28 augusti 1947 med förslag till vissa anslagsäskanden för fångvården har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om anslag till interneringsnämnden för nästa budgetår. Styrelsen har därvid, under erinran om nyssnämnda medgivande, föreslagit en höjning av posten till avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. med i runt tal 900 kr., motsvarande skillnaden mellan årslönerna enligt Ce 11:11 och Ce 8:8. Vidare har styrelsen begärt en uppräknings av posten till omkostnader med 500 kronor. Till grund härför har fångvårdsstyrelsen åberopat, att nämndens sekretariat tidigare inrymmts i styrelsens lokaler men nu finge vidkännas kostnader för särskilt förhyrd lokal.

Statskontoret har, efter remiss, uttalat sig mot att anslagsposten till icke-ordinarie personal i fortsättningen bibehålles såsom förslagsanslag. I likhet med vad som gällde för t. ex. motsvarande post å ungdomsfängelsenämndens stat borde sålunda posten enligt ämbetsverkets mening uppföras som obetecknat anslag. Då vidare kostnaden för förhyrande av lokaler åt nämnden vore av beskaffenhet att böra bestridas av statens allmänna fastighetsfond, vore en höjning av posten till omkostnader icke erforderlig.

Med anledning av statskontorets utlåtande har sedermera *interneringsnämnden* i skrivelse den 31 oktober 1947 hemställt, att icke-ordinarieposten å nämndens stat fortfarande måtte upptagas förslagsvis. Såsom skäl därför

har nämnden anfört, att nämndens arbetsbörda, som till stor del vore beroende av antalet mål, vari av domstol begärts nämndens yttrande, vore ganska varierande och under de senaste åren varit stadd i ständig ökning. Det vore därför omöjligt att förutsäga, i vilken omfattning extra arbetskraft måste anlitas för promemorieutskrivning m. m. under kommande budgetår. *Fångvårdsstyrelsen* har, med vitsordande av de sålunda lämnade uppgifterna, framhållit såsom angeläget, att anslagsposten liksom hittills uppföres förslagsvis.

Departementschefen. Med den inledningsvis berörda uppflyttningen av kontorsbiträdestjänsten kunde av särskilda skäl ej anstå. Innehavaren av ifrågavarande befattning fullgör ett för nämnden betydelsefullt arbete av så kvalificerad art att det väl motiverar en inplacering i kanslibiträdesgrad.

Vid anslagsberäkningen bör såsom nämnden föreslagit hänsyn tagas till den sålunda verkställda uppflyttningen genom uppräknings av icke-ordinarieposten med 900 kronor till 12 400 kronor. På grund av svårigheten att på förhand bedöma medelsbehovet under denna post har den alltid varit upptagen förslagsvis. Någon ändring härutinnan torde ej böra ske. Posten bör dock ej få överskridas utan medgivande av Kungl. Maj:t.

Kostnaderna för nämndens lokal avse, enligt vad jag inhämtat, ej hyra utan utgifter för städning m. m. Enär dessa kostnader torde kunna täckas inom ramen av det nuvarande omkostnadsbeloppet, bör utöver nyss angivna uppräknings ej vidtagas annan ändring beträffande anslaget än som föranledes av indextilläggets höjning. Till rörligt tillägg bör med anledning härav beräknas ytterligare 700 kronor eller 1 400 kronor.

Anslaget skulle alltså bestämmas till $(44\,900 + 900 + 700)$ 46 500 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande stat för interneringsnämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Stat.

Avlöningar:

1. Arvoden och särskilda ersättningar bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	kronor	28 000
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m., <i>förslagsvis</i>	»	12 400
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	1 400

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	4 700
---------------------------------------	---	-------

Summa kronor 46 500;

dels ock till *Interneringsnämnden* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 46 500.

[41.] 7. **Ungdomsfängelsevenämnden, förslagsanslag** (statsliggaren s. 47).
1947/48 16 800 kronor; 1948/49 förslag 19 600 (+ 2 800) kronor.

Enligt gällande stat för ungdomsfängelsevenämnden ha anvisats, till avlöningar till ordinarie tjänstemän förslagsvis 5 300 kronor, till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, förslagsvis 5 700 kronor, till avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. 1 200 kronor, till rörligt tillägg förslagsvis 400 kronor och till omkostnader förslagsvis 4 200 kronor. Av anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, disponeras förslagsvis 3 000 kronor till dagarvoden åt nämndens ordförande och ledamöter, medan under omkostnadsstaten förslagsvis 1 300 kronor anvisats till expenser.

I sin under nästföregående punkt omförmälda skrivelse med anslags-
äskanden för vissa fångvårdsändamål har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om
anslag till ungdomsfängelsevenämnden för nästa budgetår.

Styrelsen har därvid i fråga om de till dagarvoden åt ordförande och le-
damöter i nämnden avsedda medlen meddelat, att de visat sig för lågt be-
räknade, vilket berodde på ökat antal sammanträden m. m. För ändamålet
anser styrelsen en anslagsökning av 1 000 kronor vara behövlig.

Vidare har styrelsen hemställt om förbättrad löneställning för det hos
nämnden anställda kontorsbiträdet. Härom anföres:

I likhet med interneringsnämnden har ungdomsfängelsevenämnden hem-
ställt om bättre lönegradsplacering för det hos nämnden anställda kontors-
biträdet, som — till skillnad från det hos interneringsnämnden tidigare
anställda kontorsbiträdet — har ordinarie anställning. Till stöd för sin
framställning om bättre löneställning för kontorsbiträdet anför ungdoms-
fängelsevenämnden, att biträdet har att fullgöra uppgifter av mera kvalifice-
rad art än som pläga uppdragas åt befattningshavare i kontorsbiträdesgrad.
Nämnden anför, att hon har att biträda sekreteraren med att föra diarium
m. m., uppsätta protokoll och utgående expeditioner ävensom, vilket må
särskilt framhållas, med ärenden angående tillsyn över de från ungdoms-
anstalt utskrivna. Biträdet har jämväl att i sekreterarens frånvaro taga
emot, ofta per telefon, meddelanden och rapporter från styresmännen vid
ungdomsanstalterna samt från tillsyningsmän, polisen och andra myndig-
heter särskilt i vad angår de från ungdomsanstalterna utskrivna.

På angivna skäl anser fångvårdsstyrelsen, att kontorsbiträdet hos ung-
domsfängelsevenämnden likaväl som motsvarande biträde hos internerings-
nämnden bör erhålla ställning som kanslibiträde. Kostnaden härför beräk-
nar styrelsen till 400 kronor.

Styrelsen har ytterligare erinrat om att posten till expenser under de se-
naste åren överskridits, för senaste budgetåret med 1 800 kronor. Överbe-
lastningen för nämnda budgetår berodde dock främst på att vissa möbler
hade anskaffats åt nämnden, vilket vore att anse som en engångsutgift. En
höjning av posten från 1 300 kronor till 1 600 kronor funne styrelsen dock
påkallad.

Statskontoret har i infordrat utlåtande över fångvårdsstyrelsens fram-
ställning förklarat sig icke ha något att erinra mot att det hos ungdoms-

fängelssenämnden anställda kontorsbiträdet erhöile samma löneställning som motsvarande biträde hos interneringsnämnden eller såsom e. o. kanslibiträde. Däremot kunde statskontoret på grundval av föreliggande utredning icke tillstyrka en uppräknig av ungdomsfängelssenämndens expensanslag.

Statens lönenämnd, som efter remiss jämväl yttrat sig i ärendet, har icke funnit anledning till annat uttalande än att spörsmålet om uppflyttning av ordinarie kontorsbiträdet till e. o. kanslibiträde borde prövas i samband med pågående utredning angående anställningsförhållandena för viss biträdespersonal i statens tjänst.

Sedermera har fångvårdsstyrelsen den 23 september 1947 med tillstyrkan överlämnat en skrivelse från *ungdomsfängelssenämnden*, vari hemställan göres om ytterligare medelsanvisning för budgetåret 1948/49 med 2 000 kronor för extra skrivhjälp. Nämnden framhåller härvid, att det sedan mars 1947 varit nödvändigt att för vissa skrivgöromål m. m. anlita en extra arbetskraft med halvtidstjänstgöring, som avlönats av medel, vilka fångvårdsstyrelsen ställt till förfogande från det av styrelsen disponerade anslaget till understöd åt verksamhet för villkorligt dömda, frigivna fångar m. fl. Behov av sådan arbetskraft föreläge fortfarande och kunde beräknas bliva permanent. Det syntes nämnden riktigast att ifrågavarande arbete bekostades av medel, som stode till nämndens förfogande.

Statskontoret har icke velat motsätta sig bifall till denna framställning.

Departementschefen. Med anledning av fångvårdsstyrelsens förslag om höjning av det till dagarvoden åt ordföranden och ledamöter i ungdomsfängelssenämnden beräknade beloppet får jag erinra, att till täckande av ökat medelsbehov för sådant ändamål en uppräknig av arvodesposten skett för innevarande budgetår med 1 000 kronor till 5 700 kronor. Då belastningen å anslagsposten icke något år överstigit sistnämnda belopp, synes tills vidare kunna anstå med ytterligare höjning av posten.

Förslaget om uppflyttning av ordinarie kontorsbiträdet till e. o. kanslibiträde har under hand underställts 1947 års biträdesutredning, som ansett skäl föreligga för den begärda uppflyttningen. Den torde därför böra komma till stånd. Likaså biträder jag den gjorda framställningen om anvisande av 2 000 kronor till extra skrivhjälp. Till omkostnader torde däremot böra anvisas oförändrat belopp.

Anslaget beräknas i enlighet med det anförda på följande sätt.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän upptages med allenast formellt belopp 100 kronor.

Till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, beräknas oförändrat belopp 5 700 kronor.

Posten till avlöningar till icke-ordinarie personal m. m. uppräknas med kostnaderna för ett e. o. kanslibiträde, 5 600 kronor, samt dessutom med 2 000 kronor till (1 200 + 5 600 + 2 000) 8 800 kronor.

Till rörligt tillägg beräknas 800 (+ 400) kronor.

För omkostnader upptages oförändrat belopp 4 200 kronor.

Anslaget skulle alltså bestämmas till (100 + 5 700 + 8 800 + 800 + 4 200) 19 600 (+ 2 800) kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande stat för ungdomsfängelssenämnden, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Stat.

Avlöningar.

1. Avlöningar till ordinarie tjänsteman, <i>förslagsvis</i>	kronor	100
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	»	5 700
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal m. m.	»	8 800
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	800

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	4 200
---------------------------------------	---	-------

Summa kronor 19 600;

dels ock till Ungdomsfängelssenämnden för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 19 600.

[42.] 8. Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 48).

1947/48 250 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

Utgifterna å detta anslag ha under de tre senaste budgetåren utgjort resp. 398 300 kronor, 298 200 kronor och 215 500 kronor. För nästa budgetår synes anslaget i avvaktan på ytterligare erfarenhet rörande utgifterna böra uppföras med oförändrat belopp.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 250 000.

[43.] 9. Skyddskonsulentorganisationen, förslagsanslag (statsliggaren s. 48).

1947/48 335 600 kronor; 1948/49 förslag 304 000 (— 31 600) kronor. —

Enligt den av Kungl. Maj:t den 30 juni 1947 fastställda staten för skyddskonsulentorganisationen ha anvisats bl. a. 247 700 kronor till avlöningar till icke-ordinarie personal och förslagsvis 71 500 kronor till omkostnader. I samband med statens fastställande har föreskrivits, att av anslagsposten till icke-ordinarie personal må användas högst 9 000 kronor till arvoden åt vikarier för skyddskonsulenterna och skyddsassistenterna. Av det till omkostnader anvisade beloppet ha 26 000 kronor anvisats till expenser.

I skrivelse den 7 oktober 1947 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt om anslag till skyddskonsulentorganisationen för nästa budgetår. Styrelsen har därvid begärt, att ytterligare 5 000 kronor måtte beräknas till vikarier för skyddskonsulenter och skyddsassistenter. Beloppet skulle utgöra en reserv att i mån av behov ställas till styrelsens förfogande efter särskild framställning. Vidare har styrelsen funnit ytterligare medelsanvisning till expenser behövlig:

Främsta anledningen härtill är dels att hyrorna för expeditionslokaler uppgå till högre belopp än som vid anslagspostens beräkning förutsetts, dels ock att det eftervårdande skyddsarbetet, om det skall kunna bedrivas effektivt, medför stora kostnader för telefonsamtal. Härtill kommer emellertid jämväl, att nya kostnader tillkommit för den från och med budgetåret 1947/48 inrättade skyddsassistentbefattningen i Halmstad. Kostnaderna härför — lokalhyra, telefon med mera — beräknas av styrelsen till i runt tal 1 500 kronor för år.

På grund av vad sålunda anförts föreslår styrelsen, att till expenser beräknas ytterligare 4 000 kronor eller 30 000 kronor.

Statskontoret har, efter remiss, icke funnit anledning till annat uttalande, än att kostnaderna för av statsverket förhyrda lokaler borde bestridas av statens allmänna fastighetsfond.

Departementschefen. Tillräcklig anledning att beräkna en särskild medelsreserv till vikarier för skyddskonsulenter och skyddsassistenter synes ej föreligga. Anslagsposten till icke-ordinarie personal bör emellertid i överensstämmelse med eljest tillämpade principer för anslagsberäkningen bestämmas så, att den förslår till normala kostnader för vikarier.

Såsom statskontoret framhållit böra kostnader för de av statsverket för skyddskonsulentorganisationen förhyrda lokalerna och därmed likställda hyresersättningar icke vidare bestridas från förevarande anslag. Detta föranleder, att det till omkostnader anvisade beloppet kan nedsättas med 6 000 kronor. Emellertid biträder jag fångvårdsstyrelsens förslag om en höjning i så måtto, att 1 000 kronor beräknas till ökade expenser i anledning av inrättandet från och med innevarande budgetår av en skyddsassistenttjänst i Halmstad.

Med iakttagande av vad sålunda anförts torde anslaget böra beräknas på följande sätt:

arvode, bestämt av Kungl. Maj:t oförändrat 1 500 kronor;
 avlöningar till icke-ordinarie personal 215 000 (— 32 700) kronor;

rörligt tillägg 21 000 (+ 6 100) kronor;

omkostnader 66 500 (— 5 000) kronor.

Anslaget skulle alltså bestämmas till (1 500 + 215 000 + 21 000 + 66 500) 304 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels fastställa följande stat för skyddskonsulentorganisationen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

! Stat.

Avlöningar.

1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t	kronor	1 500
2. Avlöningar till icke-ordinarie personal . .	»	215 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	21 000

Omkostnader.

Omkostnader, <i>förslagsvis</i>	»	66 500
---	---	--------

Summa kronor 304 000;

dels ock till Skyddskonsulentorganisationen för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 304 000.

[44.] 10. Övervakning av villkorligt dömda, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 49).

1947/48 170 000 kronor; 1948/49 förslag 200 000 (+ 30 000) kronor.

På grund av utgiftsstegring föranledd av den nya lagstiftningen om villkorlig dom, vilken trätt i kraft den 1 januari 1944, har detta anslag höjts successivt från 84 000 kronor under budgetåret 1943/44 till 170 000 kronor under innevarande budgetår.

Belastningen å anslaget har under de tre senaste budgetåren utgjort resp. 150 800 kronor, 199 100 kronor och 214 300 kronor.

I sin skrivelse med vissa anslagsäskanden för nästa budgetår har *fångvårdsstyrelsen* föreslagit, att anslagsbeloppet höjes med ytterligare 30 000 kronor till 200 000 kronor.

Med hänsyn till de senast redovisade utgifterna under anslaget synes den föreslagna anslagshöjningen motiverad. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Övervakning av villkorligt dömda*
för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslags-*
anslag av kronor 200 000.

[45.] 11. Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl., *förslagsanslag* (statsliggaren s. 49).

1947/48 30 000 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

I statsverkspropositionen till 1945 års riksdag har lämnats en redogörelse för anslagets tillkomst och ändamål m. m. (II ht s. 121).

Belastningen å anslaget har under de två senaste budgetåren utgjort 24 400 kronor resp. 35 600 kronor.

För budgetåret 1948/49 har *fångvårdsstyrelsen* föreslagit, att anslaget upptages med oförändrat belopp.

I enlighet med styrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillsyn över villkorligt frigivna*
m. fl. för budgetåret 1948/49 anvisa ett *för-*
slagsanslag av kronor 30 000.

[46.] 12. Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. (statsliggaren s. 49).

1947/48 140 000 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Enligt bestämmelser, som utfärdats av Kungl. Maj:t den 29 juni 1945, må anslaget användas för att understödja eller eljest hjälpa villkorligt dömda samt personer som frigivas eller utskrivs från fångvårdens anstalter även som, om särskilda skäl föreligga, åtalade som kunna antagas erhålla villkorlig dom.

I sin skrivelse med vissa anslagsäskanden för budgetåret 1948/49 har *fångvårdsstyrelsen* hemställt, att anslaget för nästa budgetår måtte upptagas med oförändrat belopp.

I enlighet med styrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Understöd åt verksamhet för fri-*
givna fångar m. fl. för budgetåret 1948/49
anvisa ett anslag av kronor 140 000.

[47.] 13. **Bidrag till svenska skyddsförbundet** (statsliggaren s. 50).
1947/48 100 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

I sin redogörelse för år 1946 har *svenska skyddsförbundet* lämnat följande uppgifter rörande förbundets och de till förbundet anslutna föreningarnas verksamhet under nämnda år.

Till en var av föreningarna hava anvisade belopp med tillhopa 92 500 kronor utbetalts med hälften i början av juli månad och återstoden i slutet av december månad 1946. Därjämte hava 9 föreningar beviljats extra anslag med sammanlagt 3 500 kronor. Förbundets egna utgifter hava uppgått till 2 950 kronor 85 öre. Härtill komma diverse omkostnader med 116 kronor 31 öre.

Från samtliga anslutna föreningar hava infordrats redogörelser rörande verksamheten under år 1946. Av dessa redogörelser framgår, bl. a. att under nämnda år arbetet bland frigivna, utskrivna, villkorligt dömda och straffria omfattat 28 148 åtgärder och 16 525 personer, att 768 alkoholister varit föremål för föreningarnas verksamhet, att förundersökning verkställdts rörande 1 384 personer, av vilka 648 erhållit villkorlig straffdom, att antalet villkorligt dömda, som stått under övervakning av föreståndare för eller annan ledamot av ansluten förening utgjort 3 992, att antalet personer från specialanstalter utskrivna, över vilka ansluten förening utövat tillsyn, utgjort 432, att antalet villkorligt frigivna, över vilka ansluten förening utövat tillsyn, utgjort 483, samt att hjälpåtgärder bland andra än ovannämnda kategorier vidtagits av föreningarna till ett antal av 12 202.

Understöd till verktyg, bostadshyra, mat, arbetskläder, resor till arbetsplats m. m. har under året lämnats av de anslutna föreningarna till ett belopp av 935 867 kronor 99 öre.

Fångvårdsstyrelsen har i sin skrivelse med vissa anslagsäskanden hemställt, att anslaget för nästa budgetår upptages med oförändrat belopp.

I enlighet med styrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till svenska skyddsförbundet*
för budgetåret 1948/49 anvisa ett an-
slag av kronor 100 000.

[48.] 14. **Maskin- och verktygsutrustning för vissa fångvårdsanstalter, reservationsanslag.**

Engångsanslag beräknat belopp 114 000 kronor.

Under återopande av vad under punkten [37] anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i
ämnet, till *Maskin- och verktygsutrustning*
för vissa fångvårdsanstalter för budgetåret
1948/49 beräkna ett *reservationsanslag*
av kronor 114 000.

F. Diverse.

[49.] 1. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 53).

1947/48 617 000 kronor; 1948/49 förslag 686 000 (+ 69 000) kronor.

Med åberopande av vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående ersättning till fångvårdsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 686 000.

[50.] 2. Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 55).

1947/48 356 000 kronor; 1948/49 förslag 672 000 (+ 316 000) kronor.

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående ersättning till byggnadsstyrelsens delfond av statens allmänna fastighetsfond hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 672 000.

[51.] 3. Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 55).

1947/48 39 000 kronor; 1948/49 förslag 45 800 (+ 6 800) kronor.

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående ersättning till statens domäners fond för upplåten mark hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 45 800.

[52.] 4. Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m., *reservationsanslag* (statsliggaren s. 55).

1947/48 25 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* för budgetåret

1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av . . kronor 25 000.

[53.] 5. Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 56).

1947/48 3 000 kronor; 1948/49 förslag 8 500 (+ 5 500) kronor.

Alltsedan år 1904 har Sverige varit anslutet till den år 1886 upprättade internationella unionen för skydd av litterära och konstnärliga verk. Av unionen har såsom särskilt organ för dess verksamhet upprättats en byrå med säte i Bern. Denna byrå står under överinseende av schweiziska regeringen, som beslutar rörande dess organisation. Byråns uppgift är att insamla, ordna och offentliggöra upplysningar av alla slag, som ha avseende å skydd för författares och konstnärers rättigheter till deras verk, varjämte den verkställer utredningar rörande ämnen av intresse för unionen. Vidare tillhandagår byrån unionens medlemmar med specialupplysningar rörande frågor av förevarande slag.

Jämlikt art. 23 i gällande konvention rörande skydd för litterära och konstnärliga verk skola utgifterna för nämnda byrå bestridas gemensamt av de unionen tillhörande staterna; dock må utgifterna icke överskrida 100 000 schweiziska francs för år. För bestämmande av varje lands bidrag till de årliga kostnaderna äro de kontraherande staterna indelade i sex klasser, av vilka var och en lämnar bidrag i förhållande till ett visst antal enheter. Sverige tillhör tredje klassen, och antalet enheter för denna är 15. Alltsedan år 1908 har för ändamålet å riksstaten funnits uppfört ett anslag, och det anvisade beloppet har från och med budgetåret 1930/31 utgjort 3 000 kronor.

I en av utrikesdepartementet överlämnad, den 1 september 1947 dagtecknad note har schweiziska utrikesministeriet framlagt förslag rörande bemyndigande för byrån att med retroaktiv verkan öka sina utgifter. Såsom skäl härför åberopas den försämring av penningvärdet som inträtt efter fastställandet år 1921 av förut angivna årliga utgiftsram. Byråns utgifter för tryckning, bränsle, belysning, porton, telefon etc. hade ökats med mer än 100 procent. Lönerna vore reglerade år 1927; med hänsyn till levnads-kostnadernas stegring hade regeringen nu för alla de internationella byråerna i Bern antagit en ny löneplan. De stigande utgifterna föranledde, trots att byrån förvaltades enligt stränga ekonomiska principer, avsevärd brist. På grund av det anförda föreslås, att byrån måtte bemyndigas att, räknat

från och med den 1 januari 1947, disponera ett belopp icke överstigande 200 000 guldfrancs per år.

Departementschefen. Den förändring i de ekonomiska förhållandena, som inträtt under tiden efter det bidraget till ifrågavarande byrå bestämdes till sitt nuvarande belopp, nödvändiggör en höjning av bidraget. Jag får fördenskull tillstyrka att erforderliga medel anvisas för ändamålet. Med tillämpning av oförändrade bidragsgrunder skulle Sveriges andel i det begärda anslaget å 200 000 guldfrancs utgöra 7 143 guldfrancs, vilket efter nu gällande kurs motsvarar omkring 8 500 kronor. Med hänsyn till att Sveriges bidrag till kostnaderna för visst år utbetalas under andra hälften av det närmast följande året, skulle genom en förhöjning av anslaget från och med budgetåret 1948/49 den gjorda framställningen om högre bidrag redan för år 1947 kunna bli beaktad.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 8 500.

[54.] 6. Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 56).

1947/48 1 000 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 1 000.

[55.] 7. Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten, *förslagsanslag* (statsliggaren s. 56).

1947/48 3 000 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till internationella institutet för unifiering av privaträtten* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3 000.

[56.] 8. Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Strafferet (statsliggaren s. 56).

1947/48 1 200 kronor; 1948/49 förslag *oförändrat anslag*.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Strafferet* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 1 200.

[57.] 9. *Bidrag till Tidsskrift för kriminalvård.*

1948/49 förslag 1 000 kronor.

I skrivelse den 6 december 1946 ha svenska fångvårdssällskapet och svenska skyddsförbundet hemställt om statsbidrag å 1 000 kronor för fortsatt utgivande av dessa organisationers publikation *Tidsskrift för kriminalvård*. Till stöd för framställningen har anförts i huvudsak följande.

Tidsskriften, vars utgivning påbörjats 1946 och kommer att ske med fyra häften om året, är avsedd att utgöra ett forum för information och debatt i frågor rörande arbetet inom kriminalvården m. m. Prenumerationsavgiften utgör 4 kronor för år men har i vissa fall sänkts. Sålunda medges prenumeration till ett pris av 3 kronor för statliga verk och vissa institutioner samt 2 kronor för studenter. Bland prenumeranterna, som uppgå till omkring 500, märkas representanter för alla de funktionärsgrupper, som i sin verksamhet omedelbart eller mera indirekt ha att taga befattning med kriminalvårdsproblem. Omkostnaderna ha varit synnerligen låga men för att, med bibehållande av samma standard, kunna vidga medarbetarstaben, som hittills praktiskt taget kostnadsfritt medverkat, är det nödvändigt att i avsevärd omfattning honorera artikelförfattarna. Även med ett statsbidrag å 1 000 kronor räknas med underskott.

Fångvårdsstyrelsen har, efter remiss, uttalat, att en tidskrift av ifrågasatt slag hade en betydelsefull uppgift att fylla. Den utveckling, som kriminalvården under de senaste åren genomgått, krävde upplysningsverksamhet såväl bland fångvårdens egna tjänstemän som bland socialarbetare och andra personer, som deltaga i vårdarbetet. Av dittills utkomna nummer av tidskriften hade styrelsen funnit, att denna vore värd stort erkännande. Genom specialbetonade uppsatser och artiklar av allmänt orienterande natur hade redogörelser i många frågor rörande vårdarbetet redan lämnats. Då en facktidskrift av det slag *Tidsskrift för kriminalvård* vore avsedd att vara icke kunde räkna med en stor och allmän läsekrets, vore det uppenbart, att finansieringen av tidskriften kunde vålla svårigheter. Styrelsen funne det därför synnerligen önskvärt, att tidskriften finge ett sådant stöd, att den hade möjlighet att utvecklas efter de riktlinjer som avsetts. Styrelsen kunde för sin del icke lämna stöd i annan form än genom prenumeration å ett antal exemplar av tidskriften. På grund av det anförda tillstyrkte fångvårdsstyrelsen bifall till den gjorda framställningen.

Departementschefen. Med hänsyn till pågående nydaning och omorganisation inom kriminalvården anser jag i likhet med fångvårdsstyrelsen det vara av stort värde att äga tillgång till en tidskrift med uppgift att sprida upplysning och till diskussion upptaga frågor inom förevarande område. *Tidsskrift för kriminalvård* synes väl fylla en dylik uppgift. På grund härav

och för att säkerställa ett fortsatt utgivande av tidskriften tillstyrker jag, att bidrag anvisas av statsmedel med begärt belopp, 1 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Bidrag till Tidskrift för kriminalvård*
för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av .. kronor 1 000.

[58.] 10. *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, reservationsanslag* (statsliggaren s. 56).

1947/48 425 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

Bland annat med hänsyn till den från och med den 1 juli 1947 genomförda löneregleringen är detta anslag mycket knappt beräknat. Av statsfinansiella skäl bör emellertid anslaget upptagas med oförändrat belopp.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga* för budgetåret 1948/49
anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 425 000.

[59.] 11. *Planering av allmänna arbeten, reservationsanslag* (statsliggaren s. 56).

1947/48 100 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anför angående behovet av anslag för budgetåret 1948/49 till planering av allmänna arbeten får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Planering av allmänna arbeten* för
budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 100.

[60.] 12. *Extra utgifter, reservationsanslag* (statsliggaren s. 56).

1947/48 30 000 kronor; 1948/49 förslag oförändrat anslag.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret
1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 30 000.

[61.] 13. *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag* (statsliggaren s. 56).

1947/48 50 000 kronor; 1948/49 förslag 40 000 (— 10 000) kronor.

Medelsbehovet under anslaget för nästa budgetår synes kunna uppskattas till 40 000 kronor. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1948/49
anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 40 000.

Sammanfattning.

Andra huvudtitelnslutsumma, för budgetåret 1947/

48 utgörande	kronor 39 293 700,
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen	
att för budgetåret 1948/49 uppgå till	» 37 391 500,
innebärande en minskning av	» 1 902 200.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.

Register

till

Andra huvudtiteln för budgetåret 1948/49.**A. Justitiedepartementet m. m.**

Sid.		Kronor
1	Avlöningar till statsråden utan departement m. m.	222 700
2	Justitiedepartementet: Avlöningar	596 000
4	Justitiedepartementet: Omkostnader	101 500
4	Justitiedepartementet: Svensk författningssamling	200 000
4	Lagberedningen	70 000
4	Ombuden för tillsyn å tryckta skrifter.....	17 000
	Säger för justitiedepartementet m. m.	1 207 200.

B. Justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet.

5	Justitiekanslersämbetet: Avlöningar	106 200
8	Justitiekanslersämbetet: Omkostnader	8 000
9	Riksåklagarämbetet: Avlöningar	181 500
11	Riksåklagarämbetet: Omkostnader.....	14 000
	Säger för justitiekanslersämbetet och riksåklagarämbetet	309 700.

C. Domstolarna.

12	Högsta domstolen m. m.: Avlöningar	1 830 600
44	Högsta domstolen m. m.: Omkostnader	68 300
45	Regeringsrätten: Avlöningar.....	288 900
45	Regeringsrätten: Omkostnader.....	10 000
45	Regeringsrätten: Regeringsrättens årsbok.....	25 000
46	Hovrätterna: Avlöningar	4 332 700
55	Hovrätterna: Omkostnader	296 900
58	Inventarier m. m. för hovrättsbyggnaden i Malmö	270 000
58	Häradsrätterna: Avlöningar	9 299 000
68	Häradsrätterna: Omkostnader	503 000
70	Häradsrätterna: Reseersättningar till nämndemän	1 000 000
71	Häradsrätterna: Uppläggande av nya fastighetsböcker för landet	50 000
73	Vattendomstolarna: Avlöningar	720 000
80	Vattendomstolarna: Omkostnader	103 000
82	Krigsrätterna: Avlöningar.....	168 200
95	Krigsrätterna: Omkostnader.....	16 000

Säger för domstolarna 18 981 600.

D. Rättegångsväsendet i allmänhet.

Sid.	Kronor
95 Ersättning åt domare, vittnen och parter	1 100 000
96 Kostnader enligt lagen om fri rättegång	1 000 000
96 Understöd för utomprocessuell rättshjälp.....	160 000
98 Tornedalens rättshjälpsanstalt	33 700
99 Efterutbildning inom rättegångsväsendet.....	15 000
100 Ersättning för vissa bötesandelar	1 300
100 Ersättning för förlorad inteckningslösen vid stadsdomstolarna	135 000
100 Resestipendier åt domare och domaraspiranter	10 000
Säger för rättegångsväsendet i allmänhet	2 455 000.

E. Fångvården m. m.

101 Fångvårdsstyrelsen: Avlöningar	627 000
103 Fångvårdsstyrelsen: Omkostnader	71 500
105 Fångvårdsanstalterna: Avlöningar	*7 539 800
106 Fångvårdsanstalterna: Omkostnader	*2 857 000
106 Ersättning för vård av fångar å anstalter, som ej tillhöra fångvården	200 000
108 Interneringsnämnden	46 500
110 Ungdomsfängelnsnämnden	19 600
112 Länsstyrelsernas kostnader för fångtransport	250 000
113 Skyddskonsulentorganisationen	304 000
114 Övervakning av villkorligt dömda	200 000
115 Tillsyn över villkorligt frigivna m. fl.	30 000
115 Understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl.	140 000
116 Bidrag till svenska skyddsförbundet	100 000
116 Maskin- och verktygsutrustning för vissa fångvårdsanstalter...	*114 000
Säger för fångvården m. m.	12 499 400.

F. Diverse.

117 Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Fångvårdsstyrelsens delfond.....	686 000
117 Ersättning till statens allmänna fastighetsfond: Byggnadsstyrelsens delfond.....	672 000
117 Ersättning till statens domäners fond för upplåten mark	45 800
118 Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.....	25 000
118 Bidrag till internationella byrån i Bern för skydd av litterära och konstnärliga verk	8 500
119 Bidrag till den internationella penitentiära kommissionen	1 000
119 Bidrag till internationella institutet för unifisering av privaträtten	3 000
119 Bidrag till Nordisk Tidsskrift for Strafferet.....	1 200
120 Bidrag till Tidsskrift för kriminalvård.....	1 000
121 Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	425 000
121 Planering av allmänna arbeten	100
121 Extra utgifter	30 000
121 Barn tillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst.....	40 000
Säger för diverse	1 938 600

Summa 37 391 500.

Sammanfattning.

* Beräknat belopp.

Bilaga 5 till

1948 års statsverksproposition.

Tredje huvudtiteln.

Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Ministern för utrikes ärendena anmäler de frågor, som tillhöra regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel för budgetåret 1948/49, och anför därvid följande.

A. Utrikesdepartementet.

[1.] 1. Utrikesdepartementet: *Avlöningar, förslagsanslag.* För detta anslag, som i gällande riksstat uppförts med 1 402 700 kronor, har Kungl. Maj:t den 30 juni 1947 fastställt följande personalförteckning och avlöningsstat:

Personalförteckning.

Befattning.	Tjänstemän å ordinarie stat:	Lönegrad.
A. Diplomatisk eller konsulär personal.		
1 sändebud såsom kabinetssekreterare		Co 19
1 chef för handelsavdelningen		Co 17
		eller Co 14
3 utrikesråd såsom avdelningschefer		Co 14
1 protokollchef		Ca 33
10 byråchefer		Ca 33
8 förste sekreterare		Ca 29
8 andre sekreterare		Ca 24
		Ca 20
3 förste kanslistar eller kanslistar		eller Ca 16.

1 Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml. Nr 1. Bil. 5.

Befattning.	B. Övrig personal.	Lönegrad.
1 sändebud och finanssakkunnig		Cr 19
1 kansliråd och chef för arkivet		Ca 33
1 kamrerare		Ca 29
2 förste arkivarier		Ca 29
2 arkivarier		Ca 26
1 revisor		Ca 24
9 kansliskrivare		Ca 15
16 kanslibiträden		Ca 11
3 förste expeditionsvakter		Ca 11
7 expeditionsvakter		Ca 9
18 kontorsbiträden		Ca 8.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24:

2 förste sekreterare	Ce 29.
----------------------------	--------

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena	33 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	890 200
3. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	367 000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:	
a. Representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena	Kronor. 20 000
b. Övriga löneförmåner	16 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	67 900

Summa kronor 1 402 700.

Omfattningen av de arbetsuppgifter, som åvila utrikesdepartementet, har väsentligt tilltagit under tiden efter kriget. För täckande av personalbehovet har det redan under krigsåren tillämpade tillvägagångssättet att från beskickningar och konsulat till departementet hemflytta tjänstemän måst tillgripas i ytterligare ett antal fall. Därjämte ha extra tjänstemän måst anställas i ökad omfattning. Särskilt för departementets handelsavdelning ha återverkningarna i Sverige av krissituationen ute i världen på det ekonomiska området medfört ytterligare arbetsbelastning. Vidare har beredandet av avtal med andra länder på det ekonomiska och kommersiella området ställt alltjämt ökade krav på denna avdelning.

För att tillgodose behovet av ytterligare kvalificerad personal för ledandet av handelsförhandlingar har till avdelningen under år 1947 knutits en tjänsteman i lönegraden Co 14, nämligen det tidigare sändebudet i Nanking. Den

utvidgade handeln med Sovjetunionen efter ingåendet av 1946 års handels- och kreditavtal samt återknyttandet av de kommersiella förbindelserna med övriga stater i östra Europa ha vidare nödvändiggjort upprättandet av en särskild byrå å avdelningen. Någon merutgift har detta emellertid hittills icke medfört, då byråns personal tills vidare kunnat ställas till förfogande inom den nuvarande statens ram. Den befattning i lönegraden Ca 33, vilken — såsom anmäldes i 1946 års statsverksproposition (III ht., s. 12) — överflyttats till Sofia från Rouen, har sålunda kunnat tagas i anspråk för byråchefsbefattningen. Dessutom har inrättats en särskild kanslibyrå för sådana på handelsavdelningen ankommande ärenden, som icke beröra någon av de övriga byråernas efter geografiska grunder bestämda arbetsområden, däribland ärenden rörande de efter kriget tillkomna talrika internationella organisationerna på det ekonomiska området. Departementets befattning med sistnämnda ärenden har emellertid numera nått ett sådant omfång, att en särskild byrå för handläggning av därmed sammanhängande frågor snarast måste upprättas. Med hänsyn till budgetlägets krav torde under nästkommande budgetår få anstå med det definitiva utbyggandet av dessa tre byråer. Däremot är en förstärkning av personalen i sekreteraregraden å ifrågavarande byråer, eller alltså den östeuropeiska byrån, kanslibyrån och byrån för internationella ekonomiska ärenden, ofrånkomligen nödvändig. Minst tre nya befattningar inom denna grad torde erfordras. Jag skall tillåta mig att återkomma därtill i det följande. Även beträffande biträdespersonalen erfordras viss ökning, och jag skall senare återkomma även till frågan därom.

Liknande äro förhållandena på departementets övriga avdelningar. Vad särskilt beträffar rättsavdelningen må i detta sammanhang erinras om den utredning avseende utrikesförvaltningens befattning med sjöfarts- och sjöfolksärenden, som omförmäldes i 1946 års statsverksproposition (III ht., s. 15). I denna utredning underströks starkt vikten av att departementets organisation för tillvaratagande av sjöfartens och sjöfolkets intressen förstärkes och förbättras. I densamma föreslogs sålunda upprättandet av en ny avdelning, en konsulatinspektion, vars chef skulle vara en konsulatinspektör med utrikesråds tjänsteställning och avlöningsförmåner. Konsulatinspektörens uppgifter skulle bland annat vara att följa utvecklingen inom sjöfarten på det juridiskt-sociala området samt upprätthålla intim kontakt med sjöfolkets fackliga organisationer, med Sveriges redareförening och de större rederiföretagen samt med vederbörande svenska myndigheter. Han skulle följa och granska den maritimt-konsulära verksamheten vid beskickningar och konsulat, utfärda instruktioner och anvisningar, stå till tjänst med rådgivning samt lämna orientering rörande gällande bestämmelser på förevarande område och deras tolkning. För utrikesledningen skulle inspektören framlägga förslag till förändringar i organisatoriskt avseende. Han skulle vidare leda utlandsmyndigheternas rapportverksamhet på det maritimt-konsulära området, förestå den praktiska attachéutbildningen på detta område och slutligen företaga personliga inspektioner hos de utlandsmyndig-

heter, som ur sjöfolkssynpunkt anses vara särskilt betydelsefulla. Vid sin sida skulle konsulatinspektören erhålla en rådgivande nämnd, konsulatnämnden, vilken skulle bestå av en representant för var och en av de tre större sjöfolksorganisationerna samt en representant för Sveriges redareförening. Såsom ordförande skulle konsulatinspektören fungera.

Svenska sjöfolksförbundet, Svenska maskinbefälsförbundet, Sveriges fartygsbefälsförening och Svenska stewartföreningen, som beretts tillfälle yttra sig över utredningen, ha tillstyrkt däri framlagda förslag. Med särskild tillfredsställelse ha de förklarat sig omfatta förslaget om upprättande av de särskilda organ inom utrikesdepartementet, för vilka nyss redogjorts. Sedan även vederbörande beskickningar och konsulat yttrat sig i ärendet, vill jag tillstyrka, att en nämnd av nu ifrågasatt slag upprättas. Såsom dess ordförande synes lämpligen chefen för utrikesdepartementets rättsavdelning kunna fungera, med chefen för departementets arvs- och ersättningsbyrå som ersättare. Nämndens sammanträden skulle lämpligen kunna äga rum en gång i kvartalet. Ersättning till nämndens medlemmar synes böra utgå jämlikt kommittékungörelsen; kostnaderna torde böra bestridas av tredje huvudtiteln's kommittéanslag. I övrigt torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att fatta beslut rörande nämndens organisation och verksamhet.

Vad departementets biträdespersonal angår torde följande böra framhållas.

Genomförandet av 1947 års reglering avseende befordringsgången för biträdespersonal medför, att tjugu kontorsbiträden på icke-ordinarie stat den 1 juli 1948 skola befordras till kontorsbiträden i lönegraden Ca 8. Jag föreslår därför, att ytterligare tjugu kontorsbiträden uppföras å departementets personalförteckning.

Ett bättre tillgodoseende av personalbehovet i fråga om biträden för skriv- och kontorsgöromål är nödvändigt, bl. a. såsom följd av den utbyggnad av handelsavdelningen, varom förut talats. Såsom framhållits i statsverkspropositionen till 1945 års riksdag (III ht., s. 4) uppgick sagda biträdespersonal då till något över 100 personer. Det nuvarande antalet närmar sig 150. Antalet befattningshavare i de högre lönegraderna Ca 15, respektive Ce 15 och Ca 11, respektive Ce 11 är emellertid sedan år 1945 ungefärligen detsamma, under det att antalet befattningshavare i de lägsta lönegraderna, numera Ca 8, Ce 8 och Cf 6, nästan fördubblats. Olägenheterna av denna disproportion äro uppenbara. Sålunda må framhållas, att befordran till ordinarie tjänst i lönegrad Ca 11, som omfattar sexton befattningshavare, på två undantag när icke ägt rum sedan år 1938. Det torde därför bli nödvändigt att framdeles återkomma till frågan om en utjämning därvidlag. För närvarande skall jag emellertid i fråga om befattningar å ordinarie stat inskränka mig till att föreslå, att tre nya befattningar i kanslibitträdesgraden inrättas samt att personalstaten ökas med ytterligare två befattningar i samma lönegrad för att ersätta de två kanslibitträdesbe-

fattningar, som överflyttats till statens utlänningskommission och vilka jämlikt beslut av 1947 års riksdag (rd. skr. 414/1947) skola överföras å övergångsstat. Den i övrigt erforderliga förstärkningen av biträdespersonalen torde tills vidare få äga rum genom en ökning av antalet icke-ordinarie tjänstemän. Vad särskilt personalavdelningen beträffar, ha utrikesförvaltningens efter kriget vidgade verksamhetsområde, det ökade antalet befattningar av olika slag, som måst upprättas såväl i departementet som utomlands, samt icke minst det ständigt skiftande läget på det monetära och valutareglerade området i flertalet länder för denna avdelning medfört nya uppgifter och en starkt stegrad arbetsbörda. Det har därför visat sig nödvändigt att å personalavdelningen anställa ytterligare tjänstemän. För de kamerala ärendenas bestridande har sålunda vid avdelningen inrättats en revisorsbefattning i lönegraden Ce 24. Därutöver ha, sedan beräkningarna för innevarande budgetår uppgjordes, extra och andra icke-ordinarie tjänstemän måst anställas. Detta gäller även, enligt vad nyss nämnts, handelsavdelningen på grund av den ökade arbetsbördan vid denna avdelning. Med hänsyn till departementets lokalförhållanden är det vidare nödvändigt att anställa ytterligare en expeditionsvakt i lönegraden Ce 9.

Från och med budgetåret 1941/42 har i riksstaten funnits uppfört ett särskilt anslag, benämnt Utrikesdepartementet: Förstärkning av personalorganisationen. Därunder ha sammanförts kostnader föranledda av personalens ökning utöver vad som kunde anses normalt under tiden före kriget. Anslaget har efter krigets upphörande bibehållits och dessutom ytterligare belastats, då arbetsförhållandena icke medgivit en avveckling utan tvärtom framtvingit en utökning av personalen. Såsom nyss nämnts, ha sålunda bland annat under innevarande budgetår ett flertal extra tjänstemän tillkommit. Anslaget har genom denna utveckling efter kriget förlorat sin karaktär av anslag för täckande av tillfälliga utgifter, och anledning saknas att förmoda, att den närmaste framtiden skall medföra en ändring härutinnan. Därtill kommer, att ett stort antal av de icke-ordinarie tjänstemän, som avlönas från anslaget, enligt bestämmelserna om reglerad befordringsgång kommer att befordras till extra ordinarie tjänstemän. Det synes därför mest ändamålsenligt att överföra de för närvarande från anslaget bestridda utgifterna till den under utrikesdepartementets avlöningsanslag uppförda anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie personal. Anslaget har i gällande riksstat upptagits med 470 000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid med stöd av riksdagens beslut angående vissa maximerade anslag och anslagsposter medgivit, att anslaget må överskridas med högst 15 000 kronor. Den ökning av icke-ordinarie personal, som blivit erforderlig och som redan omnämnts, avser omkring fyrtio tjänstemän och medför en merutgift av omkring 200 000 kronor. Nyssnämnda belopp av 470 000 kronor bör alltså ökas med $(15\,000 + 200\,000 =) 215\,000$ kronor till 685 000 kronor.

Slutligen bör framhållas, att genomförandet av den vid 1947 års riksdag godkända regleringen av statstjänstemännens löner medfört, att ett flertal

poster i avlöningsstaterna till följd av de schablonmässiga beräkningsgrunder, som måst tillämpas vid budgetens framläggande, upptagits till för höga eller för låga belopp. Detta gäller även vissa i det följande omnämnda anslag till avlöningar vid beskickningar och konsulat.

Vad nu sagts skulle beträffande avlöningsstaten medföra följande ändringar.

Anslagsposten 2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän har i riksstaten för innevarande budgetår schablonmässigt upptagits till 890 200 kronor, under det att det riktiga beloppet hade bort vara 841 300 kronor. Anslagsposten minskas alltså med 48 900 kronor. Regleringen av befodringsgången för biträdespersonal genom överflyttning av dylik personal från anslagsposten 4 till anslagsposten 2 beräknas medföra en ökad belastning med 50 000 kronor. Kostnaden för fem nya befattningar i lönegraden Ca 11 utgör 27 700 kronor. Slutligen bör vikariatsersättningen uppräknas med 500 kronor. Anslagsposten ökas alltså med $(- 48\,900 + 50\,000 + 27\,700 + 500 =)$ 29 300 kronor till 919 500 kronor.

Anslagsposten 4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Denna post har i gällande riksstat uppförts med 367 000 kronor. Med stöd av riksdagens förut omnämnda beslut angående vissa maximerade anslag och anslagsposter har Kungl. Maj:t medgivit, att förevarande anslagspost må överskridas med högst 28 000 kronor. Den under anslagsposten 2 omförmälda överföringen av biträdespersonal medför en minskad belastning med 50 000 kronor. En ny revisorsbefattning i lönegraden Ce 24 och en ny expeditionsvaktsbefattning i lönegraden Ce 9 medföra en ökning med $(10\,200 + 5\,000 =)$ 15 200 kronor. För högre löneklassberäkning erfordras 1 800 kronor. Därtill kommer ett belopp av 36 000 kronor utgörande kostnader för befodran — enligt gällande regler för befodringsgång — av tillhoppa omkring 60 kontorsbiträden från lönegrad Cf 6 till lönegrad Ce 8. Sammanlagt medföra dessa förändringar en merbelastning av $(- 50\,000 + 15\,200 + 1\,800 + 36\,000 =)$ 3 000 kronor. Anslagsposten bör sålunda ökas med ytterligare 3 000 kronor till 398 000 kronor. Därtill kommer dessutom det förut omförmälda medelsbehov, 685 000 kronor, som tidigare bestritts från anslaget för förstärkning av departementets personalorganisation. Enligt dessa beräkningar skulle anslagsposten uppgå till $(398\,000 + 685\,000 =)$ 1 083 000 kronor.

Anslagsposten 5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän skall i enlighet med gällande bestämmelser i avlöningsreglementet om representationsbidrag till kabinettsssekreteraren och chefen för pressbyrån samt hyresbidrag till kabinettsssekreteraren utgå med tillhoppa 40 000 kronor. Anslagsposten bör därför upptagas med detta belopp, medförande en ökning med 4 000 kronor.

Anslagsposten 6. Rörligt tillägg bör till följd av den allmänna löneregleringen ökas från 67 900 kronor med 110 000 kronor till 177 900 kronor.

I fråga om övriga anslagsposter torde några ändringar icke påkallas.

De sålunda framlagda ändringsförslagen skulle medföra en höjning av förevarande anslag med (+ 29 300 + 28 000 + 3 000 + 685 000 + 4 000 + 110 000 =) 859 300 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i den för utrikesdepartementet gällande personalförteckningen uppföra ytterligare fem befattningar som kanslibiträden i lönegrad Ca 11 och tjugu befattningar som kontorsbiträden i lönegrad Ca 8;

dels godkänna följande avlöningsstat för utrikesdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.	Kronor.
1. Avlöning till departementschefen, ministern för utrikes ärendena	33 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	919 500
3. Arvoden, bestämda av Kungl. Maj:t	8 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 083 000
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän:	Kronor.
a. representationsbidrag till ministern för utrikes ärendena	20 000
b. övriga löneförmåner	20 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	177 900
Summa kronor 2 262 000;	

dels ock till Utrikesdepartementet: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2 262 000.

[2.] 2. Utrikesdepartementet: Omkostnader, *förslagsanslag*. I gällande riksstat är detta anslag uppfört med 612 000 kronor. För anslaget har Kungl. Maj:t den 30 juni 1947 fastställt följande omkostnadsstat att tillämpas tills vidare under budgetåret 1947/48:

Omkostnadsstat.	Kronor.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	8 000
2. Rese- och flyttningssersättningar, <i>förslagsvis</i>	55 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	509 000
4. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>	20 000
5. Chiffereringsmateriel	20 000
Summa kronor 612 000.	

I anslutning härtill har Kungl. Maj:t den 30 juni 1947 föreskrivit, med tillämpning tills vidare under budgetåret 1947/48, att av anslagsposten till expenser må för nedan angivna ändamål tagas i anspråk följande belopp, nämligen:

	Kronor.
Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i>	45 000
Övriga expenser:	Kronor.
Telegram, telefon och annonsering, <i>förslagsvis</i>	200 000
Andra ändamål, <i>högst</i>	264 000 464 000
Summa kronor	509 000.

Det under anslagsposten för expenser för andra ändamål än telegram, telefon och annonsering, bland annat för renhållning och städning, beräknade beloppet har visat sig i förhållande till belastningen vara för snävt tilltaget och bör uppräknas med 15 000 kronor till 279 000 kronor. Övriga poster torde kunna upptagas oförändrade. Anslaget bör sålunda höjas med 15 000 kronor till 627 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utrikesdepartementet*: *Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 627 000.

[3.] **3. Utrikesdepartementet: Förstärkning av personalorganisationen.** Såsom jag redan framhållit, synes det vara ändamålsenligt att från och med nästkommande budgetår överföra de hittills under förevarande anslag bokförda utgifterna till anslaget för avlöningar inom utrikesdepartementet. Där emot synes den förstärkning av personalen för tjänstgöring på handelsavdelningen, för vilken jag redogjort i det föregående, lämpligen böra redovisas under här förevarande anslag. För bestridande av utgiften för de erforderliga nya befattningarna torde böra beräknas minst 50 000 kronor. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser om anslagets användning.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utrikesdepartementet*: *Förstärkning av personalorganisationen* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 50 000.

B. Sveriges representation i utlandet.

[4.] **1. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Diplomatisk och konsulär personal m. m., *förslagsanslag*.** Detta anslag är i riksstaten för budgetåret 1947/48 uppfört med 5 088 000 kronor. För detsamma gälla följande personalförteckning, stat för ortstillägg och avlöningsstat.

Personalförteckning.

Befattning.	Tjänstemän å ordinarie stat:	Lönegrad.
A. Placerade vid beskickning eller lönat konsulat:		
4 sändebud	Co	19
7 sändebud	Co	17
20 sändebud	Co	14
6 generalkonsuler	Co	14
21 legationsråd, handelsråd eller konsuler	Ca	33
21 förste legationssekreterare eller vicekonsuler	Ca	29
11 andre legationssekreterare eller andre vicekonsuler	Ca	24
28 förste kanslister eller kanslister	{ eller	Ca 20
		Ca 16
B. Placerade enligt Kungl. Maj:ts beprövande:		
3 legationsråd, handelsråd eller konsuler	Ca	33.

Extra ordinarie tjänstemän i högre lönegrad än Ce 24:

A. Placerad vid beskickning eller lönat konsulat:		
1 legationsråd	Ce	33
B. Placerade enligt Kungl. Maj:ts beprövande:		
3 förste legationssekreterare eller vicekonsuler	Ce	29.

Placering.	Stat för ortstillägg.	Kronor.
Sändebud (Co 19, Co 17, Co 14).		
Washington		70 000
London		50 000
Berlin, Paris		40 000
Moskva, Rom, Warszawa, Pretoria, Ottawa		25 000
Bern, Bryssel, Haag, Lissabon, Madrid, Ankara, Buenos Aires, Mexico, Teheran, Canberra		20 000
Helsingfors, Köpenhamn, Oslo, Lima, Rio de Janeiro		18 000
Belgrad, Bukarest, Prag, Kairo, Nanking, Tokio		15 000
Reykjavik		7 000
Generalkonsuler (Co 14).		
New York		38 000
Chicago, San Francisco		27 000
London		24 000
Hamburg, Calcutta		15 000
Legationsråd, handelsråd, konsuler (Ca 33, Ce 33).		
Förste legationssekreterare, vicekonsuler (Ca 29, Ce 29).		
Andre legationssekreterare, andre vicekonsuler (Ca 24, Ce 24).		

P l a c e r i n g	K r o n o r						
	Leg.- råd	Han- dels- råd	Kon- suler	Förste leg.- sekr.	Vice- kon- suler	Andre leg- sekr.	Andre vice- kon- suler
Nordamerikas Förenta Stater, Canada	25 000	25 000	22 000	17 000	16 000	15 000	14 000
Cuba, Venezuela	24 000	24 000	21 000	16 000	15 000	14 000	13 000
Storbritannien, Irland, Brittiska do- minions och besittningar utom de amerikanska, Iran, Turkiet	18 000	15 000	15 000	13 000	12 000	11 000	10 000
Syd- och Mellanamerika utom Cuba och Venezuela	14 000	14 000	12 000	9 000	8 000	8 000	7 000
Övriga länder utom nedan angivna..	10 000	8 000	8 000	7 000	6 000	6 000	5 000
Danmark, Finland, Norge, Portugal, Frankrike: Rouen.....	8 000	6 000	6 000	6 000	5 000	5 000	5 000

Förste kanslister, kanslister (Ca 20, Ca 16, Ce 16).

P l a c e r i n g	K r o n o r	
	A	B
	Ortstillägg enligt kolumn A må av Kungl. Maj:t anvisas för högst 11 befattningar i lönegraden Ca 20	
Generalkonsulatet i New York	11 500	9 500
Nordamerikas Förenta Stater utom New York, Canada	10 000	8 500
Brittiska Indien, Cuba, Venezuela	9 500	7 500
Storbritannien, Irland, Brittiska dominions och besittningar utom Brittiska Indien och de amerikanska, Iran, Turkiet ..	7 000	5 000
Syd- och Mellanamerika utom Cuba och Venezuela	5 000	3 500
Övriga länder utom nedan angivna.....	4 000	2 500
Danmark, Finland, Norge, Portugal, Frankrike: Rouen	3 000	1 500

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 940 000
2. Exspektansarvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i> ..	85 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	204 000
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjäns- temän:	
a. prisutjämningstillägg	450 000
b. särskilda förmåner i övrigt, <i>förslagsvis</i>	2 281 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	128 000

Summa kronor 5 088 000.

¹ För legationsråd i Washington, som är sändebudets ställföreträdare, ävensom handelsråd i Washington utgör ortstillägget 27 000 kronor.

² För konsul vid generalkonsulat utgör ortstillägget 18 000 kronor.

³ Till tjänsteman vid beskickningen i Washington, som handlägger pressärenden, utgår ett särskilt tillägg av 5 000 kronor.

Ambassadörfrågan.

I anslutning till framställningar från vissa främmande staters regeringar om utväxling av ambassadörer med Sverige, har Kungl. Maj:t den 25 augusti 1947 beslutit, att sändebuden i Köpenhamn, London, Moskva, Nanking, Oslo, Paris och Washington skola från dag, som ministern för utrikes ärendena äger bestämma, erhålla ambassadörs ställning. Amerikas Förenta Staters, Danmarks, Frankrikes, Kinas, Norges, Sovjetunionens och Storbritanniens sändebud i Stockholm ha därefter erhållit agrément som ambassadörer och till Hans Maj:t Konungen överlämnat sina kreditivbrev i denna egenskap. Hittills ha de svenska sändebuden i Köpenhamn, London, Moskva, Oslo, Paris och Washington på motsvarande sätt till vederbörande statsöverhuvud överlämnat sina kreditivbrev såsom ambassadörer. I fråga om sändebudet i Nanking torde överlämnandet komma att äga rum inom den närmaste framtiden.

Den ifrågavarande förändringen medför icke några ökade kostnader för staten och icke någon förändring i sändebudens tjänsteställning i Sverige. I intern svensk terminologi är avsikten att bibehålla beteckningarna »sändebud» och »beskickning», omfattande såväl ambassadörer som envoyéer, respektive såväl ambassader som legationer. På motsvarande sätt torde i fråga om befattningshavare i råds- och sekreteraregraderna icke böra göras någon skillnad mellan de vid ambassader och legationer anställda tjänstemännen. I vederbörande avlöningsstater m. m. synas sålunda lämpligen beteckningarna »beskickningsråd», respektive »beskickningssekreterare» böra införas.

Sveriges ombud hos Förenta Nationerna.

För att kunna kontinuerligt följa arbetet inom Förenta Nationerna är Sverige vid organisationens säte i New York, enligt förslag i 1947 års statsverksproposition (III ht., s. 11), företrätt av ett särskilt ombud. För denna uppgift har tills vidare upprättats en befattning i lönegraden Ca 33, vars innehavare har legationsråds ställning. I anseende till de med denna befattning förenade arbetsuppgifternas stora betydelse torde den ifrågavarande representanten emellertid böra erhålla sändebuds ställning och därmed förenade ekonomiska förmåner. Jag förordar sålunda, att befattningen utbytes mot en sändebudsbefattning i lönegraden Co 14; i ortstilläggsstaten bör befattningen samtidigt uppföras bland övriga sändebud, varvid ortstillägget, då ombudet bör vara bosatt i New York, synes böra fastställas till samma belopp som för generalkonsuln därstädes eller till 38 000 kronor. Därtill kommer givetvis redan nu utgående utomeuropeiskt tillägg. Slutligen torde befattningens innehavare böra erhålla samma förmåner som andra sändebud eller fri bostad samt ersättning för inköp av och hållande av bil. Jag vill tillägga, att det torde bli nödvändigt att så småningom till representationen vid Förenta Nationerna knyta en tjänsteman i sekreteraregraden. I rådande läge har jag ej velat upptaga denna fråga; för tillfället har personalbehovet kunnat tillgodoses genom placering i New York av en attaché.

Beskickningarna i Chile, Colombia och Venezuela m. m.

Såsom anmälts i föregående års statsverksproposition (III ht., s. 11), hade till utrikesdepartementet ingått en framställning från Sveriges allmänna exportförening, Sveriges industriförbund samt Sveriges grossistförbund angående önskvärdheten av att de nuvarande befattningarna såsom chargés d'affaires i Chile, Colombia och Venezuela ersattes med sändebudsposter. I anslutning härtill framhölls i anledning av att en studiedelegation under ledning av H.K.H. Hertigen av Halland vid sagda tidpunkt besökte den sydamerikanska kontinenten, att man borde taga del av dennas erfarenheter, innan frågan om eventuell ändring av Sveriges representation i Sydamerika upptogs till prövning. Delegationen har efter sin hemkomst i februari 1947 framlagt vissa preliminära förslag rörande en förstärkning av utrikesrepresentationen i Sydamerika. Sålunda föreslås i första hand, att sändebudsposter upprättas i Chile, Colombia och Venezuela, alldenstund den nuvarande anordningen med chargés d'affaires av flera skäl icke vore tillfredsställande, bland annat med hänsyn till det svenska näringslivets ökade intresse för ifrågavarande länder. Delegationen förordar vidare inrättandet av en självständig officiell representant i Uruguay, där de svenska intressena för närvarande tillvaratas av sändebudet i Buenos Aires. Vidare framhåller den önskvärdheten av en förstärkning av de mindre beskickningarna i Sydamerika med lönade tjänstemän i mellangraderna.

I rådande finansiella läge är jag icke beredd att överväga något förslag om upprättande av nya sändebudsbefattningar i de länder, om vilka nu är fråga. Emellertid är det med hänsyn till internationella konvenanssynpunkter önskvärt, att representationen i vissa främmande länder, där arbetet i och för sig skulle kunna omhändertas av en tjänsteman i lägre lönegrad, tager formen av ett i vanlig ordning ackrediterat sändebud. Jag vill därför i stället föreslå, att i länder, där en självständig diplomatisk representation anses böra finnas men där beskickningen ledes av en chargé d'affaires, Kungl. Maj:t må kunna, då så befinnes lämpligt, förordna, att denne skall under sin tjänstgöring i vederbörande land erhålla ställning som sändebud. En anordning av denna art torde förekomma inom vissa andra utrikesförvaltningar, t. ex. Danmarks. Dessa tjänstemän skulle bibehållas vid nuvarande lönegrad och avlöningsförmåner, ortstillägg etc., och anordningen skulle alltså ej medföra ökade kostnader. Därest från riksdagens sida intet är att erinra mot detta förslag, torde det alltså få ankomma på Kungl. Maj:t att i förekommande fall besluta härom.

Förslaget om inrättande av särskild diplomatisk representation i Uruguay torde av kostnadsskäl i nuvarande läge tills vidare få anstå. Vad slutligen angår frågan om personalförstärkning i Sydamerika i mellangraderna, synes det få ankomma på Kungl. Maj:t att inom ramen för gällande personalstat från fall till fall vid behov vidtaga erforderliga åtgärder.

Indien och Pakistan.

Från indisk sida ha under år 1947 sonderingar gjorts rörande upptagandet av diplomatiska förbindelser med Sverige. Besked har därvid lämnats,

att svenska regeringen i princip är beredd att vid lämpligt tillfälle upptaga dylika. Generalkonsuln i Bombay har efter genomförandet av Britiska Indiens delning bemyndigats bekräfta detta samt meddela, att frågan komme att föreläggas riksdagen. Jag förordar, att det får ankomma på Kungl. Maj:t att vid lämplig tidpunkt upptaga dessa förbindelser och därvid tills vidare upprätta en befattning som chargé d'affaires i New Delhi i Indien. För befattningen synes kunna disponeras en tjänsteman i mellangradsställning. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa åtgärder härför och i detta syfte företaga erforderlig omflyttning av redan tillgänglig personal. I detta sammanhang torde böra anmälas, att avsikten är att likaledes knyta officiella förbindelser med Pakistan. Med anledning härav erforderliga ändringar i beteckningarna under ortstilläggsstaten torde få vidtagas av Kungl. Maj:t.

Konsulaten i vissa hamnstäder.

Den tjänsteman, som sedan budgetåret 1946/47 är anställd i utrikesdepartementet såsom sjöfolkssakkunnig, har i enlighet med i statsverkspropositionen sistnämnda år (III ht., s. 15 f.) berörda direktiv företagit inspektionsresor till de konsulära myndigheterna i de större hamnstäderna i Väst-europa samt i Sydamerika. På grundval av erfarenheterna från dessa resor har han uppgjort förslag till en förstärkning och omorganisation av den konsulära representationen i ifrågavarande länder.

Väst e u r o p a.

Sålunda föreslås beträffande Väst-europa upprättandet av en lönad generalkonsulsbefattning i Antwerpen och en lönad konsulsbefattning i Marseille. I Rouen borde det olönade konsulatet förstärkas med en lönad vicekonsul. Generalkonsulatet i Antwerpen, vilket i sjöfartshänsende borde bli chefsmyndighet i både Belgien och Nederländerna, skulle förstärkas med en lönad vicekonsul. Vidare föreslås inrättandet av ett antal nya kanslistbefattningar, nämligen för det olönade konsulatet i Amsterdam, för det föreslagna lönade generalkonsulatet i Antwerpen, för det föreslagna lönade konsulatet i Marseille, för det olönade konsulatet i Le Håvre samt för det olönade generalkonsulatet i Lissabon. Ett förverkligande av dessa förslag skulle, inberäknat utgifter för övrig erforderlig kanslipersonal, draga en kostnad av sammanlagt omkring 179 000 kronor.

Jag anser den föreslagna nyorganisationen på det maritimt-konsulära området i ifrågavarande länder motsvara ett trängande behov, som snarast bör tillgodoses. Jag skulle också vara beredd att föreslå upprättande av nya befattningar å ordinarie stat i enlighet med den sjöfolkssakkunniges plan, därest icke det budgetära läget påkallade den största återhållsamhet. Jag anser mig därför böra föreslå, att dylika åtgärder tills vidare uppskjutas, varvid vissa av förslagen dock torde kunna förverkligas genom provisoriska anordningar. Vad främst beträffar den föreslagna generalkonsulsbefattningen i Antwerpen vill jag understryka angelägenheten av

att en sådan befattning med det snaraste inrättas. Två möjligheter därtill synas föreligga, vilka för närvarande äro föremål för övervägande. Sålunda skulle generalkonsulsbefattningen i Calcutta, som under kriget tills vidare överflyttats till Bombay, kunna temporärt disponeras för ändamålet i samband med upptagande av officiella förbindelser med Indien och Pakistan. Den konsulära representationen i Bombay skulle i så fall tills vidare ordnas genom placering därstädes av en yngre tjänsteman. En andra möjlighet vore att, likaledes tillfälligt, till Antwerpen överflytta generalkonsulsbefattningen i Hamburg. Därest från riksdagens sida intet är att erinra mot en sådan tillfällig omflyttning av nämnda generalkonsulsbefattningar, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vid lämplig tidpunkt vidtaga därför erforderliga åtgärder. I detta sammanhang vill jag framhålla, att Kungl. Maj:t jämväl i fråga om representationen i Tyskland i övrigt torde böra bemyndigas att i rådande läge träffa sådana provisoriska anstalter, som omständigheterna må påkalla.

Vad vidare den föreslagna lönade konsulsbefattningen i Marseille beträffar, torde jämväl i detta avseende behovet av en lönad tjänsteman kunna tillgodoses genom en tillfällig anordning, givetvis också i avvaktan på en slutgiltig lösning av frågan. I samband med den förestående avvecklingen av den tillfälligt inrättade byrå å utrikesdepartementets rättsavdelning, som sedan krigets slut omhänderhar ärenden rörande tysk statsegendom och därmed sammanhängande frågor, skulle nämligen den tjänsteman, ett legationsråd i disponibilitet, som förestår nämnda byrå, kunna frigöras för uppgiften. Därest denne förordnas att tills vidare upprätthålla konsulsbefattningen i Marseille, torde erforderligt lönetillskott och ersättning för kontorskostnader få utgå från anslaget till ersättningar åt olönade konsuler. Jag skall i det följande återkomma till denna fråga.

Vad beträffar förstärkningen av det olönade konsulatet i Rouen med en lönad vicekonsul, har detta förslag så till vida redan genomförts, att under innevarande budgetår en lönad förste kanslist med vicekonsuls namn placerats i Rouen.

Vad slutligen angår de föreslagna fem kanslistposterna, vill jag i rådande budgetläge begränsa mig till att förorda upprättandet av två ordinarie kanslistbefattningar, en i lönegraden Ca 20 och en i lönegraden Ca 16, vilkas placering Kungl. Maj:t torde få avgöra. Beträffande de tre övriga torde frågan temporärt kunna lösas genom anlitan av anslaget till avlöningar av skrivbiträden vid beskickningar och konsulat.

Sydamerika.

Även frågan om en omorganisation och utbyggnad av den konsulära representationen i Sydamerika har gjorts till föremål för utredning. Utrikesdepartementets sjöfolkssakkunnige har sålunda år 1947 företagit inspektionsresor till konsulaten i vissa hamnar på den sydamerikanska kontinenten. I ett på grundval härav i oktober 1947 avgivet utlåtande har han understrukit nödvändigheten av en förstärkning av det olönade generalkonsu-

latet i Buenos Aires med en lönad tjänsteman i kanslists ställning för handläggning av de på nämnda plats alltmör omfattande sjöfarts- och sjöfolksärendena. Behovet härav torde kunna tills vidare tillgodoses genom överflyttning av en kanslistbefattning från beskickningen å samma ort. I Rio de Janeiro har redan, i samband med en allmän omorganisation av den konsulära representationen i Brasilien och i enlighet med den sjöfolkssakkunniges förslag, till ett särskilt kansli vid beskickningen därstädes överförts de konsulära ärendena, vilka tidigare handlagts av en olönad konsul på nämnda plats.

Prisutjämningsstillägg.

För innevarande budgetår har för prisutjämningsstillägg åt diplomatisk och konsulär personal anvisats en anslagspost av 450 000 kronor. Det har icke visat sig möjligt att inom ramen för nämnda belopp i rimlig omfattning tillgodose de välgrundade framställningar om tillägg till utgående löneförmåner, som inkommit från tjänstemän i de många länder, där prisnivån under senaste tid ständigt stigit. Vid föredragning denna dag av frågan om anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48 har jag också ansett mig böra föreslå en förstärkning av anslagsposten med 150 000 kronor. Med hänsyn till den prisstegring, som för närvarande fortgår i så gott som hela världen, torde ifrågavarande anslagspost för nästkommande budgetår böra höjas med åtminstone 300 000 kronor eller till 750 000 kronor. Den ytterligare löneförbättring, som därigenom skulle kunna genomföras, kompenserar emellertid alltför endast delvis den relativa minskning av löneförmånerna, vilken tjänstemännen på grund av de i utlandet inträffade förskjutningarna i prisnivån fått vidkännas, sedan gällande ortstillägg fastställts, i huvudsak åren 1939 och 1943. En allmän översyn och reglering av ortstilläggsstaten under hänsynstagande till inträffade förändringar torde dock knappast kunna lämna ett tillfredsställande resultat i nuvarande läge med dess labila pris- och växelkursförhållanden i det stora flertalet länder.

Vissa tjänstebenämningar m. m.

Beträffande personalförteckningen och ortstilläggsstaten tillåter jag mig föreslå, att den förenkling av tjänstebenämningar, som i fråga om ett flertal befattningar inom statsförvaltningen i enlighet med tjänsteförteckningssakkunnigas förslag vidtagits från och med budgetåret 1945/46, måtte helt genomföras i avseende å den diplomatiska och konsulära personalen utomlands, alltså även beträffande beskickningssekreterare och vicekonsuler. Vad särskilt angår ortstilläggsstaten torde generalkonsulsbefattningen i Calcutta nu böra angivas vara placerad i Bombay.

I fråga om avlöningsstaten torde få anföras följande.

Anslagsposten 1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, vilken i gällande riksstat är uppförd med 1 940 000 kronor, uppvisar i förhållande till nämnda belopp en minskning med 127 000 kronor, utgörande för hög schablon-

mässig beräkning för innevarande budgetår. Utbytet av en legationsrådsbefattning i lönegraden Ca 33 mot en sändebudsbefattning i lönegraden Co 14 medför en ökning av 4 000 kronor. För de föreslagna nya kanslistbefattningarna i lönegraderna Ca 20 och Ca 16 uppgår kostnaden till 15 000 kronor. Anslagsposten kommer därmed att minskas med ($- 127\,000 + 4\,000 + 15\,000 =$) 108 000 kronor eller till 1 832 000 kronor.

I fråga om anslagsposten 2. Exspektansarvoden, som i gällande riksstat uppförts med 85 000 kronor, torde någon ändring icke påkallas.

Anslagsposten 3. Avlöningar till icke-ordinarie personal är i gällande riksstat uppförd med 204 000 kronor. Med stöd av riksdagens förut omförmälda bemyndigande har Kungl. Maj:t medgivit, att för denna anslagspost må för innevarande budgetår disponeras högst 192 000 kronor, med vilket belopp posten torde få uppföras jämväl för budgetåret 1948/49. Anslagsposten sänkes alltså med 12 000 kronor.

Anslagsposten 4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän. Delposten till prisutjämningsstillägg ökas med 300 000 kronor och kommer därvid att sluta på 750 000 kronor. Beträffande delposten till särskilda förmåner i övrigt torde få företagas följande förändringar. I fråga om ortstilläggen, vilka i gällande stat beräknats till 1 777 000 kronor, tillkommer dels ökningen av ortstillägget för ombudet hos Förenta Nationerna från 27 000 kronor till 38 000 kronor eller med 11 000 kronor, dels ock en merkostnad för de nyinrättade kanslistbefattningarna med 6 000 kronor. Med hänsyn till belastningen torde dock en uppräknings med 6 000 kronor vara tillfyllest. Barnbidragen böra höjas med 25 000 kronor från 125 000 kronor till 150 000 kronor. Delposten till särskilda förmåner i övrigt, vilken i gällande stat är uppförd med 2 281 000 kronor, ökas följaktligen med ($6\,000 + 25\,000 =$) 31 000 kronor till 2 312 000 kronor. Anslagsposten bör alltså ökas med sammanlagt ($300\,000 + 31\,000 =$) 331 000 kronor.

Anslagsposten 5. Rörligt tillägg bör uppräknas med 78 000 kronor till 206 000 kronor.

De sålunda framlagda ändringsförslagen skulle medföra en höjning av förevarande anslag med ($- 108\,000 - 12\,000 + 331\,000 + 78\,000 =$) 289 000 kronor eller från 5 088 000 kronor till 5 377 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i den för beskickningar och konsulat gällande personalförteckningen utbyta en legationsrådsbefattning i lönegrad Ca 33 mot en sändebudsbefattning i lönegrad Co 14 ävensom uppföra ytterligare två befattningar som förste kanslist eller kanslist i lönegrad Ca 20 eller Ca 16;

dels godkänna följande stat för ortstillägg:

Stat för ortstillägg.

Placering.

Kronor.

Sändebud (Co 19, Co 17, Co 14).

Washington	70 000
London	50 000
Berlin, Paris	40 000
New York: Ständigt ombud hos Förenta Nationerna	38 000
Moskva, Rom, Warszawa, Pretoria, Ottawa	25 000
Bern, Bryssel, Haag, Lissabon, Madrid, Ankara, Buenos Aires, Mexico, Teheran, Canberra	20 000
Helsingfors, Köpenhamn, Oslo, Lima, Rio de Janeiro	18 000
Belgrad, Bukarest, Prag, Kairo, Nanking, Tokio ..	15 000
Reykjavik	7 000

Generalkonsuler (Co 14).

New York	38 000
Chicago, San Francisco	27 000
London	24 000
Hamburg, Bombay	15 000

Beskickningsråd, handelsråd, konsuler (Ca 33, Ce 33).

Förste beskickningssekreterare, förste vicekonsuler (Ca 29, Ce 29).

Beskickningssekreterare, vicekonsuler (Ca 24, Ce 24).

P l a c e r i n g	K r o n o r						
	Be- skick- nings- råd	Hand- els- råd	Kon- suler	Förste be- skick- nings- sekr.	Förste vice- kon- suler	Be- skick- nings- sekr.	Vice- kon- suler
Amerikas Förenta Stater, Canada....	25 000	25 000	22 000	17 000	16 000	15 000	14 000
Indien, Pakistan, Cuba, Venezuela ..	24 000	24 000	21 000	16 000	15 000	14 000	13 000
Storbritannien, Irland, Brittiska do- minionerna och besittningar utom In- dien, Pakistan och de amerikanska, Iran, Turkiet	18 000	15 000	15 000	13 000	12 000	11 000	10 000
Syd- och Mellanamerika utom Cuba och Venezuela.....	14 000	14 000	12 000	9 000	8 000	8 000	7 000
Övriga länder utom nedan angivna..	10 000	8 000	8 000	7 000	6 000	6 000	5 000
Danmark, Finland, Norge, Portugal, Frankrike: Rouen	8 000	6 000	6 000	6 000	5 000	5 000	5 000

¹ För beskickningsråd i Washington, som är sändebudets ställföreträdare, ävensom handelsråd i Washington utgör ortstillägget 27 000 kronor.

² För konsul vid generalkonsulat utgör ortstillägget 18 000 kronor.

³ Till tjänsteman vid beskickningen i Washington, som handlägger pressärenden, utgår ett särskilt tillägg av 5 000 kronor.

Förste kanslister, kanslister (Ca 20, Ca 16, Ce 16).

P l a c e r i n g	Kronor	
	A	B
	Ortstillägg enligt kol. A må av Kungl. Maj:t anvisas för högst 12 befattningar i löne- graden Ca 20.	
Generalkonsulatet i New York	11 500	9 500
Amerikas Förenta Stater utom New York, Canada	10 000	8 500
Indien, Pakistan, Cuba, Venezuela	9 500	7 500
Storbritannien, Irland, Brittiska dominions och besittningar utom Indien, Pakistan och de amerikanska, Iran, Turkiet..	7 000	5 000
Syd- och Mellanamerika utom Cuba och Venezuela	5 000	3 500
Övriga länder utom nedan angivna	4 000	2 500
Danmark, Finland, Norge, Portugal, Frankrike: Rouen	3 000	1 500

dels godkänna följande avlöningsstat för diplomatisk och konsulär personal, tjänstgörande utom riket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.	Kronor.
1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	1 832 000
2. Exspektansarvoden, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	85 000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal	192 000
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän: Kronor.	
a. prisutjämningsstillägg	750 000
b. särskilda förmåner i övrigt, <i>förslagsvis</i>	2 312 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	206 000
Summa kronor	5 377 000;

dels ock till Avlöningar vid beskickningar och konsulat:
Diplomatisk och konsulär personal m. m. för budgetåret
1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 5 377 000.

[5.] 2. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Attachéer, *förslagsanslag*. För detta anslag, för närvarande uppfört med 718 800 kronor, har fastställts följande avlöningsstat:

Avlöningsstat.

Kronor.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal	418 900
2. Särskilda löneförmåner:	Kronor.
a. ortstillägg m. m., <i>förslagsvis</i>	225 000
b. prisutjämningsstillägg	50 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	24 900
Summa kronor 718 800.	

Anslagsposten 1. Avlöningar till icke-ordinarie personal synes lämpligen böra avrundas med 100 kronor till 419 000 kronor.

Anslagsposten 2. Särskilda löneförmåner. Delposten till ortstillägg m. m. omfattar även barnbidrag och förflyttningsbidrag, för vilka dock särskilda belopp ej beräknats. För barnbidrag synes böra uppföras ett belopp av 5 000 kronor; för förflyttningsbidrag åter torde böra anslås 10 000 kronor. Delposten bör alltså ökas med $(5\,000 + 10\,000 =)$ 15 000 kronor till 240 000 kronor. Delposten till prisutjämningsstillägg, vilken i gällande stat uppförts med 50 000 kronor, har visat sig för knappt tillmätt för att kunna möta de krav på löneförbättringar, vilka den tilltagande dyrtiden medfört i flertalet länder. Av skäl, som redan anförts under anslaget till avlöning av diplomatisk och konsulär personal, är en uppräknings av anslagsposten sålunda nödvändig. Den torde ej böra sättas lägre än till 20 000 kronor, varför posten bör höjas till 70 000 kronor.

Slutligen har anslagsposten 3. Rörligt tillägg, vilken i gällande riksstat är uppförd med 24 900 kronor, uppräknats till 50 000 kronor.

En ökning av förevarande anslag skulle alltså erfordras med $(+ 100 + 5\,000 + 10\,000 + 20\,000 + 25\,100 =)$ 60 200 kronor och anslaget för nästkommande budgetår uppföras med 779 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för attachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

Kronor.

1. Avlöningar till icke-ordinarie personal	419 000
2. Särskilda löneförmåner:	
	Kronor.
a. ortstillägg m. m., <i>förslagsvis</i>	240 000
b. prisutjämningsstillägg	70 000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	50 000
Summa kronor 779 000;	

dels ock till Avlöningar vid beskickningar och konsulat:
 Attachéer för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag*
 av kronor 779 000.

[6.] 3. **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer, förslagsanslag.** För detta anslag, som i gällande riksstat uppförts med 272 800 kronor, ha fastställts följande personalförteckning och avlöningsstat:

Befattning.	Personalförteckning.	Lönegrad.
8 pressattachéer		Ce 29.

	Avlöningsstat.	Kronor.
1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t		26 500
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal		119 000
3. Särskilda löneförmåner:		Kronor.
a. ortstillägg, <i>förslagsvis</i>	109 000	
b. prisutjämningsstillägg	10 000	119 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		8 300
	Summa kronor	272 800.

Anslagsposten 2. Avlöningar till icke-ordinarie personal är i gällande riksstat uppförd med 119 000 kronor. I enlighet med riksdagens beslut har Kungl. Maj:t föreskrivit, att av anslagsposten må tagas i anspråk högst 112 000 kronor. För budgetåret 1948/49 torde emellertid uppstå en merbelastning med 2 000 kronor på grund av löneklassuppflyttning. Posten torde sålunda uppföras med 114 000 kronor.

Den av nästföregående års riksdag beviljade nya pressattachébefattningen har placerats vid beskickningen i Köpenhamn. Såsom nämnts i samma års statsverksproposition (III ht., s. 17), tala många skäl för att dylika befattningar böra knytas jämväl till beskickningarna i Rio de Janeiro och Washington. Vad beskickningen i Rio de Janeiro beträffar, torde press- och informationstjänsten där tills vidare kunna ordnas genom provisoriska anordningar. Beskickningen i Washington åter har understrukit vikten av att en befattning av detta slag snarast upprättas vid densamma. Ehuru jag anser behovet därav blivit ådagalagt, finner jag mig dock i rådande finansiella läge böra förorda, att frågan därom får vila ännu ett år.

I detta sammanhang vill jag föreslå, att för framtiden pressattachéer förordnas endast för viss tid, förslagsvis tre år, med möjlighet dock för Kungl. Maj:t att förlänga ett förordnande. En tidsbegränsning synes ägnad att markera anställningens karaktär och dessutom underlätta pressattachéernas återgång till sin förra verksamhet.

Beträffande anslagsposten 3. Särskilda löneförmåner torde delposten till ortstillägg böra uppräknas för att möjliggöra en mot de stegrade levnadskostnaderna svarande höjning. Då här ifrågavarande befattningshavare på grund av anställningens karaktär icke åtnjuta de förmåner i form av barnbidrag och förflyttningsbidrag, som jämlikt statens allmänna avlöningsreglemente tillkomma den diplomatiska och konsulära personalen utomlands, torde det därjämte få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning i varje

särskilt fall avpassa ortstilläggen med hänsyn härtill. Anslagsposten torde för möjliggörande av dessa ökningar böra höjas med 25 000 kronor.

Slutligen bör anslagsposten 4. Rörligt tillägg uppföras med ett belopp av 13 500 kronor.

Ett godkännande av dessa förslag skulle medföra en ökning av anslaget med ($-5\,000 + 25\,000 + 5\,200 =$) 25 200 kronor eller från 272 800 kronor till 298 000 kronor. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande personalförteckning för pressattachéer:

Befattning.	Personalförteckning.	Lönegrad.
8 pressattachéer		Ce 29;

dels godkänna följande avlöningsstat för pressattachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

	Avlöningsstat.	Kronor.
1. Arvode, bestämt av Kungl. Maj:t		26 500
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal ..		114 000
3. Särskilda löneförmåner:	Kronor.	
a. ortstillägg, <i>förslagsvis</i>	134 000	
b. prisutjämningsstillägg	10 000	144 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>		13 500
	Summa kronor	298 000;

dels ock till Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Pressattachéer för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 298 000.

[7.] 4. Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden, *reservationsanslag*. I gällande riksstat har för ifrågavarande ändamål anvisats ett belopp av 1 520 000 kronor. Såsom jag framhållit vid föredragning denna dag av frågan om anslag å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår, är detta belopp otillräckligt för att kunna motsvara de löneanspråk, som stegringen i levnadskostnaderna i det stora flertalet länder dragit med sig. Av naturliga skäl är höjningen av prisnivån i fråga om kläder, livsmedel, bostäder och andra elementära utgifter, tillhörande livets nödtorft, särskilt kännbar för tjänstemän inom den kategori, som avlönas från detta anslag. Jag vill också särskilt understryka, hurusom det krisartade bostadsproblemet på ett stort antal platser ställt dessa tjänstemän inför lägen, i vilka särskild lönekomensation framstått som ofrånkomligen nödvändig. En avsevärd höjning av anslaget är därför erforderlig i den situation, som nu kan överblickas. Enligt uppgjorda beräkningar påkallas för nästkommande budgetår härför ett belopp av 550 000 kronor.

Större delen av denna höjning hänför sig till redan nödvändiggjorda förbättringar i lönehänseende, men det må tillfogas, att instruktioner utgått till utlandsrepresentationen om iakttagande av största återhållsamhet vid begäran om bemyndigande såväl i vad avser höjningar i lönestandarden som när det gäller nyanställningar av personal.

De labila förhållanden, som för närvarande råda i världen på det ekonomiska området, göra det särdeles vanskligt att genomföra den reform i avlöningsystemet, vilken bebådats i föregående års statsverksproposition under detta anslag och som avser införandet av stat för ortstillägg och avlöningsstat för här ifrågavarande kanslipersonal. Jag vill därför förorda, att denna omläggning uppskjutes till en senare tidpunkt.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Skrivbiträden* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 2 070 000.

[8.] 5. **Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjante, reservationsanslag.** För ifrågavarande ändamål har i riksstaten för innevarande budgetår uppförts ett reservationsanslag av 415 000 kronor. Även i fråga om detta anslag har ett alltför lågt belopp beräknats. Vad som i fråga om levnadskostnadernas utveckling och inverkan anförts under nästföregående punkt äger tillämpning jämväl på de biträden, som avlönas från förevarande anslag. Under hänvisning jämväl till vad som anföres rörande medelsbehovet under anslaget för innevarande budgetår i samband med anslag å tilläggsstat för budgetåret 1947/48, får jag förorda, att förevarande anslag för nästkommande budgetår höjes med 65 000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Avlöningar vid beskickningar och konsulat: Extra biträden och vaktbetjante* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 480 000.

[9.] 6. **Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän, reservationsanslag.** I riksstaten för innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett reservationsanslag av 125 000 kronor. På grund av stegrade omkostnader för hyror och därmed sammanhängande utgifter för kontorslokaler ha de ersättningar, som utgå från förevarande anslag, måst höjas. För täckande av de för närvarande utgående ersättningsbeloppen måste anslaget ökas med 25 000 kronor. Motsvarande belopp bör beräknas för nästkommande budgetår. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 150 000.

[10.] 7. **Ersättningar åt olönade konsuler, förslagsanslag.** Ifrågavarande anslag har i gällande riksstat uppförts med 300 000 kronor.

Såsom jag i det föregående framhållit, har den sjöfolkssakkunnige i utrikesdepartementet framlagt vissa förslag avseende en förstärkning av den lönade konsulära representationen i olika hamnstäder. Förverkligandet av dessa förslag måste dock av angivna skäl i flertalet fall anstå ännu någon tid. Vad beträffar Marseille vill jag emellertid, såsom redan anförts, föreslå, att en tjänsteman i disponibilitet tills vidare placeras därstädes såsom konsul. Från förevarande anslag synas böra utgå dels ersättning till denne för förhyrande av kontorslokal, dels ock ortstillägg, vilket torde få fastställas under hänsynstagande till de ortstillägg m. m., som utgå till övriga i Frankrike placerade tjänstemän.

Jag får vidare erinra om att riksdagen i samband med anvisandet av förevarande anslag för innevarande budgetår framhållit, att det enligt riksdagens mening kunde ifrågasättas, om icke den nuvarande tillsättningsformen för olönade konsuler borde ändras såtillvida, att vid nyantagning förordnandet gäves en mera tidsbegränsad form än vad nu vore fallet. I anslutning härtill får jag anmäla, att beskickningarna underrättats om nämnda uttalande ävensom anmodats att vid förslag rörande tillsättande av olönade konsulsbefattningar yttra sig, huruvida och i vilken mån utnämning, respektive förordnande för dessa i enlighet med riksdagens ifrågavarande uttalande bör givas tidsbegränsad form. Inom utrikesdepartementet har vidare påbörjats en utredning för att fastställa, i vilken utsträckning en dylik tidsbegränsning är möjlig och lämplig, varvid yttranden begärts från några av de beskickningar, under vilka ett flertal dylika konsuler lyda.

Någon ändring av ifrågavarande anslag för budgetåret 1948/49 torde icke vara av behovet påkallad, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar åt olönade konsuler* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 300 000.

[11.] 8. **Rese- och flyttningersättningar, förslagsanslag.** För ifrågavarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett förslagsanslag av 500 000 kronor. Jag förordar, att samma belopp anvisas för nästa budgetår, och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Rese- och flyttningersättningar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 500 000.

[12.] 9. **Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat, förslagsanslag.** Detta anslag har i riksstaten för innevarande budgetår uppförts med 450 000 kronor.

I samband med fastställandet av riksstatens tredje huvudtitel för budget-

året 1946/47 lämnade riksdagen bemyndigande åt Kungl. Maj:t att besluta om anlitande av förevarande anslag för anskaffande av automobiler för beskickningar och konsulat. Riksdagen förutsatte emellertid, att Kungl. Maj:t lämnade riksdagen en redogörelse över de fall, då dylika automobilinköp förekommit.

Med anledning härav får jag anmäla, att bilar på statens bekostnad anskaffats för beskickningarna i Budapest, Bukarest, Moskva, Warszawa och Wien, generalkonsulatet i Hamburg samt konsulaten i Berlin och Gdańsk. Å samtliga nämnda orter äro de lokala kommunikationsförhållandena sådana, att anskaffandet av tjänstebilar framstått såsom oundgängligt. Under budgetåret 1946/47 ha inköpts automobiler till beskickningarna i Budapest och Wien samt konsulatet i Berlin; inköpskostnaderna härför uppgingo till 5 300, 8 000, respektive 6 300 kronor. Bilarna å övriga nyssnämnda orter ha inköpts tidigare.

Av förevarande anslag bestridas bland annat kostnaderna för möblering av statens fastigheter i utlandet. Jag tillåter mig under hänvisning härtill anmäla, att *överintendenten och chefen för Nationalmuseum* upptagit frågan om pryndandet av beskickningar och konsulat med verk ur statens konstsamlingar. Sedan gammalt har Nationalmuseum ställt konstverk till förfogande för nämnda ändamål. De senaste åren hade, enligt vad som framhållits från museets sida, av utlandsrepresentationen ställts ökade krav på museets depositionsverksamhet, men av olika skäl hade föreliggande framställningar icke kunnat tillgodoses på önskvärt sätt. När det gällde äldre konstverk, vore museet med nuvarande resurser icke i stånd att genomföra en önskvärd upprustning. Det vore emellertid framför allt angeläget att tillgodose behovet av modern konst, vilken för närvarande knappast alls funnes representerad i ifrågavarande depositioner. Från museets sida föreslås därför, att en särskild kollektion av det bästa i den levande svenska konsten inköptes för att fördelas mellan lämpliga beskickningar och konsulat. En uppskattning av det härför erforderliga medelsbehovet vore svår att företaga. För tillgodoseende av det mer trängande behovet räknade museet med att medel vore erforderliga dels för inspektion genom lämplig sakkunnig person av vissa beskickningar eller omkring 3 000 kronor, dels för inköp av äldre konstverk och porträtt av berömda svenskar till ett årligt belopp av omkring 5 000 kronor, dels ock för inköp av modern svensk konst och konstslöjd med omkring 100 000 kronor, vilken summa kunde fördelas på flera år.

Departementschefen. Jag anser vad som sålunda anförts beaktansvärt men kan i nuvarande budgetläge icke förorda, att särskilt anslag för ändamålet anvisas å budgeten. En inspektionsresa har under sistlidna budgetår företagits, och utgifterna därför ha guldits med bidrag från anslaget till extra utgifter. För inköp av konstföremål i enlighet med de principer, som föreslagits av museet, torde undantagsvis här ifrågavarande expensanslag få anlitas efter Kungl. Maj:ts medgivande. Någon ökning av förevarande

anslag torde med anledning härav ej påkallas, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 450 000.

[13.] 10. **Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat, förslagsanslag.** För ifrågavarande ändamål är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett förslagsanslag av 315 000 kronor. För anslaget gäller följande omkostnadsstat:

Omkostnadsstat.

Kronor.

1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	15 000
2. Telegram- och telefonkostnader, <i>förslagsvis</i>	300 000
Summa kronor 315 000.	

Jag ifrågasätter ej någon ändring av anslagets belopp och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 315 000.

C. Internationella förhandlingar m. m.

[14.] 1. **Särskilda förhandlingar med främmande makter, förslagsanslag.** Detta anslag är i riksstaten för budgetåret 1947/48 uppfört med 300 000 kronor. För nästinstundande budgetår synes böra anvisas samma belopp, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Särskilda förhandlingar med främmande makter* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 300 000.

[15.] 2. **Tillfälliga representationskostnader, reservationsanslag.** Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 25 000 kronor. Såsom framhålls i samband med föredragning av frågan om anslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48, har medelsbehovet för tillfälliga representationskostnader under senare tid avsevärt stigit, särskilt på grund av den ökade omfattningen av handelspolitiska överläggningar i Stockholm med ombud för främmande makter. Belastningen av detta anslag kan under nästkommande budgetår beräknas komma att öka i motsvarande omfattning, och en höjning av anslaget med 20 000 kronor bör därför ske. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Tillfälliga representationskostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 45 000.

[16.] 3. **Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag, förslagsanslag.** I riksstaten för budgetåret 1947/48 ha anvisats 3 000 kronor för täckande av Sveriges bidrag till byrån för verksamhetsåret 1946. Ifrågavarande bidrag utgjorde 2 466 floriner, motsvarande i svenskt mynt 3 351 kronor.

Byråns utgiftsstat för år 1947 har fastställts till 87 050 floriner, vilket innebär en ökning i förhållande till 1946 års budget med endast 900 floriner. För täckande av Sveriges bidrag för år 1947 torde därför böra beräknas i det närmaste samma belopp som för år 1946. Någon ändring av anslaget, som har förslagsanslags karaktär, torde under sådana förhållanden ej vara påkallad.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 3 000.

[17.] 4. **Förenta Nationerna, förslagsanslag.** Sveriges bidrag till Förenta Nationernas budget för år 1947 fastställdes av generalförsamlingen till 2,35 % av den i budgeten upptagna sammanlagda inkomstsumman. Då denna utgjorde 27 450 000 dollars, uppgick det svenska bidraget till 645 075 dollars, motsvarande i svenskt mynt 2 322 270 kronor.

Sedan Sveriges ombud hos Förenta Nationerna till den för fastställandet av medlemsbidragen för år 1948 tillsatta särskilda kommittén anmält önskemål om minskning av det svenska bidraget, har kommittén framlagt ett sedermera av generalförsamlingen godkänt förslag, enligt vilket bidragskvoten nedsatts till 2,04 %. Övriga staters bidragskvoter ha lämnats oförändrade.

Förenta Nationernas budget för år 1948 slutar på ett belopp av 34 825 195 dollars, fördelat på följande poster:

A. Förenta Nationerna.	Dollars.	Dollars.
I. Generalförsamlingen, säkerhetsrådet, ekonomiska och sociala rådet, förvaltarapsrådet samt dessas kommissioner och kommittéer	2 900 596	
II. Särskilda konferenser och undersökningar ..	1 154 758	
III. Sekretariatet	24 782 146	
IV. Gemensamma utgifter	2 303 298	
V. Kapitalutgifter	743 200	
VI. De ekonomiska kommissionerna för Europa och Asien, Trieste-områdets administration m. m.	2 250 186	34 134 184
B. Internationella domstolen		691 011
	Summa dollars	34 825 195.

I förhållande till år 1947 innebär den nu godkända budgeten en ökning av 7 087 195 dollars. Då emellertid för fastställandet av medlemmarnas bidrag hänsyn måste tagas jämväl till 1947 års tilläggsbudget å 876 568 dollars, under det att å andra sidan i det nyss angivna totalbeloppet för år 1948 å 34 825 195 dollars vissa inkomstposter av tillfällig natur icke inräknats, utgör det belopp, som skall täckas genom medlemmarnas bidrag, 34 698 000 dollars. Med tillämpning av den för Sverige fastställda bidragskvoten å 2,04 % och med hänsyn tagen till ett Sverige på dess inbetalning till Förenta Nationernas rörelsefond tillgodoräknat belopp av 62 000 dollars, beräknas Sveriges bidrag till Förenta Nationerna för år 1948 komma att uppgå till 645 839 dollars, motsvarande i svenskt mynt i runt tal 2 325 000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förenta Nationerna* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2 325 000.

D. Diverse.

[18.] 1—2. *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond, förslagsanslag.* Under hänvisning till vad chefen för finansdepartementet vid anmälan av för flera huvudtitlar gemensamma frågor anfört beträffande behovet av anslag å riksstaten för budgetåret 1948/49 till ersättning till statens allmänna fastighetsfond, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättning till statens allmänna fastighetsfond* för budgetåret 1948/49 anvisa

för 1. *Utrikesdepartementets delfond*
ett *förslagsanslag* av kronor 1 265 000;
för 2. *Byggnadsstyrelsens delfond* ett
förslagsanslag av kronor 196 000.

[19.] 3. *Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare, förslagsanslag.* Beträffande detta anslag, som i gällande riksstat uppförts med 300 000 kronor, torde anledning till ändring ej föreligga, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 300 000.

[20.] 4. *Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslands-svenskar.* Med anledning av inom riksdagen väckta motioner anvisade 1936 års riksdag (rd. skr. nr 217) för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1936/37 under tredje huvudtiteln ett anslag av 50 000 kronor. Riksdagen

uttalade därvid, att spørsmålet om storleken av det anslag, som borde avses till förstärkning av understödsfondens avkastning, såvitt anginge tiden efter utgången av nämnda budgetår, syntes böra upptagas till prövning i samband med regleringen av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel för respektive budgetår. Under vart och ett av budgetåren 1937/38—1941/42 anvisades därefter för ifrågavarande ändamål ett belopp av 50 000 kronor. För budgetåret 1942/43 hemställde emellertid understödsnämnden för rysslandssvenskar, under hänvisning till den höjda prisnivån och det därav föranledda ökade hjälpbehovet bland dess klienter, att ett till 80 000 kronor förhöjt anslag måtte beviljas. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1942 års riksdag sistnämnda belopp för ändamålet; samma belopp beviljades även för budgetåren 1943/44—1946/47.

Under hänvisning till att höjningen av folkpensionerna från och med den 1 januari 1948 kommer att medföra en sänkning av månadsunderstöden för vissa understödstagare ansåg nämnden sig kunna för budgetåret 1947/48 räkna med en nedsättning av nämnda understöd med 10 000 kronor. I enlighet med nämndens förslag har för sistnämnda budgetår anvisats ett från 80 000 kronor till 70 000 kronor minskat belopp.

Nämnden har i skrivelse den 10 november 1947 lämnat en redogörelse för dispositionen av de medel, som för innevarande budgetår stå till förfogande, nämligen dels avkastningen av fonden, vilken beräknas uppgå till omkring 65 000 kronor, dels ock ifrågavarande anslag å 70 000 kronor eller sammanlagt omkring 135 000 kronor. Av detta belopp beräknas omkring 129 000 kronor komma att tagas i anspråk för månadsunderstöd, under det att återstoden förutses komma att utgå för tillfälliga understöd. Antalet hos nämnden registrerade behövande rysslandssvenskar utgjorde den 1 november 1947 181 huvudmän, representerande 264 familjemedlemmar. Av dessa erhöles 110 huvudmän, representerande 155 familjemedlemmar, månadsunderstöd.

Beträffande anslagsbehovet för budgetåret 1948/49 framhåller nämnden, att avsikten vore att efter genomförandet av den nya folkpensioneringen söka begränsa de från nämnden till folkpensionärerna utgående underhållsbidragen i huvudsak sålunda, att bidragen motsvarade de inkomster för vederbörande, vilka icke inverkade på de inkomstprövade pensionsförmåner. Med tillämpning härav beräknar nämnden, att å de till folkpensionärer utgående månadsunderstöden skulle kunna sparas omkring 40 000 kronor, varvid nämnden dock måste göra förbehåll för vissa individuella bedömanden i samband med omregleringen. Emellertid ansåge nämnden ofrånkomligt, att de ständiga understödstagare, som icke uppnått sådan ålder, att de komma i åtnjutande av folkpension, erhöles förhöjda understöd. Denna kategori omfattade huvudsakligen personer i sådan ålder eller eljest i sådana omständigheter, att de icke kunde beräknas genom eget arbete bidra till sitt uppehälle. De till dem utgående underhållsbidragen låge väsentligt under de förmåner, folkpensioneringen innebär, och nämnden ansåge rimligt att såvitt möjligt och efter prövning i varje särskilt fall söka utjämna skillnaden mellan folkpensionärerna och de övriga understödsta-

garna. För en sådan utjämning erfordrades enligt nämndens uppskattning omkring 30 000 kronor.

Enligt nämndens beräkningar skulle sålunda för månadsunderstöd under budgetåret 1948/49 erfordras (129 000 — 40 000 + 30 000 =) 119 000 kronor. Därutöver borde för bestridande av tillfälliga bidrag och understöd, såsom till begravningshjälp, anskaffande i vissa fall av kläder och utrustning, medicin eller tandvård eller annat bistånd i uppkommande nödläge, beräknas ett belopp av 16 000 kronor.

Till bestridande av nämnda utgiftsposter (119 000 + 16 000 =) 135 000 kronor stode avkastningen av fonden, omkring 65 000 kronor, till förfogande, varför en förstärkning därav genom särskilt anslag erfordrades under budgetåret 1948/49 med samma belopp som för innevarande budgetår eller med 70 000 kronor.

Jag ansluter mig till nämndens förslag och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslandssvenskar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 70 000.

[21.] 5. **Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige.** I gällande riksstat har detta anslag uppförts med 798 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 30 juni 1947 av anslaget anvisat följande belopp för nedan angivna ändamål:

	Kronor.
1. Bidrag till Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet	455 000
2. Bidrag till Svenska turisttrafikförbundet	200 000
3. Bidrag till den svenska rese- och informationsbyrån i New York	31 100
4. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	78 000
5. Upplysningsverksamheten i Sydamerika	17 000
6. Redigering av visst nyhetsmaterial rörande Sverige	3 600
7. Artikel- och illustrationsmaterial för beskickningar och konsulat	3 000
8. Till ministerns för utrikes ärendena förfogande	10 300

Summa kronor 798 000.

Såsom anmälts i statsverkspropositionen till 1947 års riksdag (III ht., s. 24) och prop. 238/1947 (s. 2) ha jämlikt bemyndigande den 4 oktober 1946 tillkallats fyra sakkunniga att inom utrikesdepartementet verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om organisationen av upplysningsverksamheten i utlandet. De sakkunniga, som antagit benämningen *1946 års sakkunniga för upplysningsverksamheten i utlandet*, ha, utöver det i sistnämnda proposition omförmälda första yttrandet, den 29 november 1947 avgivit ett betänkande med förslag rörande riktlinjerna för samverkan mellan organen för upplysningsverksamheten i utlandet. Betänkandet innehåller re-

kommendationer till arbetsfördelning mellan de statsunderstödda institutioner, som syssla med dylik upplysningsverksamhet, ävensom anvisningar beträffande samarbetet mellan dessa institutioner. Betänkandet har för yttrande överlämnats till de berörda organisationerna och till vissa beskickningar. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan de begärda yttrandena ingått, till de skilda organisationerna anbefalla vidtagandet av sådana åtgärder, att en ändamålsenlig arbetsfördelning dem emellan åstadkommes och de till deras förfogande ställda statsbidragen effektivt utnyttjas. Redan i detta sammanhang torde emellertid vissa av de sakkunniga framförda synpunkter böra beaktas, och jag skall i det följande tillåta mig att på några punkter åberopa deras betänkande.

Svenska institutet och Svensk-amerikanska nyhetsbyrån.

1. Svenska institutet.

Såsom bidrag till Svenska institutet har för innevarande budgetår under förevarande anslag anvisats ett belopp av 455 000 kronor, att utgå oavkortat och utan det därtill under de två föregående budgetåren knutna villkoret, att ett minst lika stort belopp ställdes till institutets förfogande från enskilt håll. Den av institutets råd för löpande budgetår fastställda budgeten slutar på 905 000 kronor, varav 350 000 kronor beräknats inflyta från enskilt håll och återstoden avsetts täckas av statsbidraget och väntade besparingar från tidigare budgetår med 100 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1946/47 befunnos emellertid bidragen från enskilt håll ha uppgått till mindre belopp än vad tidigare antagits, varför det beräknade överskottet av 100 000 kronor förbyts i ett underskott av 25 000 kronor. Institutet har fördenskull i skrivelse den 8 oktober 1947 anhållit, att å tilläggsstat för budgetåret 1947/48 måtte anvisas 125 000 kronor, dels till täckandet av bristen från föregående budgetår, dels till en sådan ökning av statsbidraget för innevarande budgetår, att verksamheten skall kunna fullföljas i planerad och påbörjad omfattning.

I samma skrivelse har institutet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att såsom bidrag till institutets verksamhet under budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av 870 000 kronor. De beräkningar över institutets inkomster och utgifter, som ligga till grund för verksamheten under innevarande budgetår, respektive uppgjorts för 1948/49 ha följande utseende:

Inkomster:

	1947/48 Kronor.	1948/49 Kronor.
Statsanslag	455 000	870 000
Beräknade enskilda bidrag	350 000	300 000
Besparingar från budgetåret 1946/47	100 000	—
Summa kronor	905 000	1 170 000

	1947/48 Kronor.	1948/49 Kronor.
Utgifter:		
A. Central och vid huvudkontoret i Stockholm bedriven verksamhet:		
Publikationsverksamhet, böcker på främmande språk m. m.	45 000	65 000
Distribution av böcker, bilder, broschyrer, gram-mofonskivor m. m.	13 000	15 000
Filmverksamhet (inköp och bekostande av kortfil-mer m. m.)	45 000	60 000
Översättningar m. m.	4 000	10 000
Löner, pensioner m. m.	168 000	200 000
Hyra, kontorsmateriel	18 000	20 000
Porto, telefon	18 000	20 000
Trycksaker, prenumeration m. m.	4 000	9 000
Resor, omhändertagande av studiebesökande m. m.	11 000	20 000
Sammanträdeskostnader, revision m. m.	3 000	4 500
Oförutsedda utgifter	5 000	11 500
Summa kronor	334 000	435 000
B. I utlandet bedriven verksamhet:		
Amerikas Förenta Stater:		
Svensk-amerikanska nyhetsbyrån	265 000	285 000
Svenska lektorer vid amerikanska universitet samt övrig upplysningsverksamhet i Amerikas Förenta Stater	34 000	48 000
Storbritannien:		
Svenska institutet i London	60 000	65 000
Svenska lektorer och språkassistenter vid eng-elska universitet	10 000	13 000
Frankrike:		
Svenska institutet i Paris	45 000	50 000
Svensk lektor vid universitetet i Paris	6 000	7 000
Tessin-institutet	—	4 000
Tjeckoslovakien:		
Svenska institutet i Prag samt lektoratverksam-het	14 000	15 000
Italien:		
Svenska lektorer vid italienska universitet	12 000	14 500
Island:		
Svensk lektor vid universitetet i Reykjavik	8 000	9 000
Schweiz:		
Svensk lektor med ombudsuppgifter vid Schwei-zerisches Institut für Auslandsforschung, språkassistent m. m.	12 000	16 500

	1947/48 Kronor.	1948/49 Kronor.
<i>Polen:</i>		
Svensk lektor vid universitetet i Warszawa	—	12 000
<i>Nederländerna:</i>		
Bidrag till visst representantskap	1 000	1 000
Övriga länder	4 000	9 000
Summa kronor	471 000	549 000
<i>C. Allmänt kulturutbyte:</i>		
Inbjudan av utländska specialister, vetenskaps- män, föredragshållare m. m.	15 000	30 000
Utlänningars studier och studiebesök i Sverige ..	15 000	30 000
Svenskars föredrag i utlandet	10 000	30 000
Svenskars studier och studiebesök i utlandet	10 000	20 000
Utställningar, svenska veckor m. m.	35 000	50 000
Kurser, konferenser m. m.	15 000	26 000
Summa kronor	100 000	186 000
<i>Sammanfattning:</i>		
A. Central och vid huvudkontoret i Stockholm bedriven verksamhet	334 000	435 000
B. I utlandet bedriven verksamhet	471 000	549 000
C. Allmänt kulturutbyte	100 000	186 000
Summa kronor	905 000	1 170 000.

Vid beräkningen av inkomsterna för budgetåret 1948/49 anser sig alltså institutet icke böra räkna med enskilda bidrag till högre belopp än 300 000 kronor. Institutet har sålunda kommit till att (1 170 000 — 300 000 =) 870 000 kronor skulle erfordras i form av statsbidrag.

I detta sammanhang framhåller institutet följande.

Trots ökade åtgärder för medlemsanskaffning har det nämligen i råddande tidsläge visat sig vara förenat med stora svårigheter att få enskilda bidrag till institutets verksamhet. Visserligen har institutet kunnat glädja sig åt ett stort och påtagligt intresse från näringslivet för sin verksamhet, vilket tagit sig uttryck icke blott i medlemsavgifter utan även i form av bidrag för speciella ändamål. De tidigare nämnda utställningarna t. ex. skulle icke kunnat genomföras utan stöd från industrier och enskilda företag. Man menar dock, att staten icke ådagalagt motsvarande eller tillräckligt intresse för institutets verksamhet eller stimulerat enskilda företag att understödja institutet. Den omständigheten att avdragsgiltighet för närvarande icke anses kunna påräknas för bidrag till institutet ter sig för många som egendomlig. Den nu genomförda höjningen av bolagsbeskattningen har ytterligare ökat svårigheterna för anskaffande av bidrag från enskilt håll, där man menar, att ansvaret för institutets verksamhet, som ju avser hela landets gagn, under nuvarande förhållanden måste anses tillkomma staten mer än de enskilda. En av institutets största bidragsgivare har för övrigt motiverat sitt avslag under hänvisning just till dessa omständigheter.

Därutöver må påpekas, att flera av institutets nuvarande medlemmar vid institutets start förbundo sig att lämna bidrag endast för en tidsperiod av tre år. Denna treårsperiod är nu tilländalupen, och förhandsdiskussioner ha visat, att i varje fall en del medlemmar komma att lämna avslag på hemställan om nya bidrag.

Institutet framhåller, att orsaken till stegringen i dess omkostnader är främst att söka i höjda arbetslöner och materialpriser såväl i Sverige som i utlandet men beror delvis också på det naturliga framväxandet av nya arbetsuppgifter. Vidare ha i vissa fall större belopp måst beräknas för några verksamhetsgrenar, för vilka institutet för närvarande åtnjuter särskilda anslag av engångskaraktär, t. ex. inbjudan av föredragshållare, vetenskapsmän, specialister m. m. Institutet framhåller därjämte följande.

Ice minst till följd av hänvändelser från svenska och utländska myndigheter ha vid ett flertal tillfällen åtgärder måst vidtagas, emedan en restriktiv och avvisande hållning gentemot föreslagna arbetsuppgifter skulle varit till skada för svensk upplysningsverksamhet berörande utlandet. Ice minst gäller detta i fråga om studiebesökande, som i ständigt stegrat antal begära råd och anvisningar, ofta utan föregående anmälan. Svårigheten att utan vidare avvisa studiegrupper eller studiebesökande, som i flera fall åberopa rekommendation från svenska eller utländska myndigheter, torde vara uppenbar. Att det härigenom blir svårt att följa det tidigare uppgjorda arbetsprogrammet är uppenbart, vilket också kan konstateras för andra områden av upplysningsverksamheten.

I betydande mån kan således ökningen av institutets verksamhet sägas bero på, att institutet ansetts böra ombesörja ärenden, som tidigare handhafs av olika departement samt andra statliga eller enskilda institutioner, vilka ice utan förstärkning av den egna personalen eller betydande kostnader under nuvarande förhållanden kunnat svara för desamma.

Anspråken på institutet och ice minst på dess allmänna informationsverksamhet ha också i övrigt stegrats i mycket stor omfattning. Som ett exempel kan nämnas, att institutet under det nu avslutade verksamhetsåret inregistrerat c:a 15 000 skrivelser mot 8 530 föregående verksamhetsår, distribution av material oräknat. Att verksamheten på detta sätt vidgats är för övrigt delvis en naturlig följd av institutets egen aktivitet. De här i korthet anförda synpunkterna liksom verksamhetsberättelsen torde klargöra, att institutet i långt större utsträckning än vad som tidigare kunde beräknas kommit att fungera som en basorganisation för upplysningsverksamheten. Önskemål och krav från svenska och utländska institutioner vittna i och för sig om att institutet fyller sin uppgift som upplysningsorgan. Det kan som exempel anföras, att institutet numera handhar en stor del av den informationsverksamhet, som tidigare ålåg utrikesdepartementets pressbyrå, som sålunda till institutet remitterar från legationer och konsulat inkommande förfrågningar. Förutom besvarande av dylika förfrågningar, färdigställande av utredningar m. m. anskaffar institutet även publikationer, filmer och annat upplysningsmaterial för utrikesförvaltningen. Utan ökade medel kan dock institutet ice motsvara de förväntningar, som från olika håll ställas, och ej heller fullfölja de rent löpande arbetsuppgifterna.

I fråga om institutets verksamhet framhålla 1946 års sakkunniga, att därest det ice lyckas institutet att i någon mera betydande utsträckning

öka summan av de enskilda bidragen eller att bibehålla dem vid nu beräknade storleksordning, någon annan utväg att undgå en nedskärning av den pågående och planerade verksamheten ej synes återstå än att lita till ökat statsunderstöd. Ett genomförande av de olika förslag till avgränsning av verksamhetsområden och arbetsuppgifter, som de sakkunniga i sitt förutnämnda betänkande framlagt, skulle — i den mån de beröra institutet — även innebära, att dettas verksamhet erhåller en i viss mån vidgad omfattning med därav föranledda ökade utgifter. Anspråk på ökade bidrag från det allmännas sida vore därför med all sannolikhet att förutse. Dessutom borde enligt de sakkunniga beaktas, att många av de uppgifter, som tillkomma institutet, äro av den natur, att i den mån detta ej sättes i tillfälle att fullgöra desamma, ifrågavarande uppgifter måste övertagas av statliga organ, som i personalhänseende icke äro rustade därför. De sakkunniga understryka dessutom, att upplysningsverksamheten om Sverige och kulturutbytet med utlandet icke minst i en för vårt land så brydsam tid som den nuvarande måste anses vara av den största betydelse.

2. *Svensk-amerikanska nyhetsbyrån.*

Svenska institutet har i sina beräkningar av utgifterna för budgetåret 1948/49 upptagit kostnaderna för Svensk-amerikanska nyhetsbyrån till 285 000 kronor. Vid institutets tillkomst år 1945 anknöts byrån formellt till institutet i så måtto, att det dittills utgående statsbidraget till byrån ävensom därutöver erforderliga enskilda bidrag till dess verksamhet skulle ingå i institutets budget. Med denna anordning torde ha avsetts att understryka institutets tillämnade uppgift som samordningsorgan. I sitt första yttrande anförde 1946 års sakkunniga, att något vägande skäl att bibehålla denna anordning icke syntes föreligga. I sitt nu avgivna betänkande framhålla de sakkunniga, att byrån genom sitt New York-kontor handlägger vissa informationsärenden, som hänföra sig till institutets intressesfär, såsom frågor om publikationsverksamhet, utställningar m. m. De sakkunniga finna, att denna anordning visat sig vara praktiskt lämplig och att byrån därför icke bör helt lösgöras från ekonomiskt samband med institutet. Det kan dock, enligt de sakkunnigas uppfattning, icke anses motiverat, att institutet iklädes praktiskt taget hela det ekonomiska ansvaret för byråns verksamhet, som till övervägande del omfattar arbetsuppgifter utanför institutets arbetsfält. De sakkunniga ha därför föreslagit, att ett direkt statsbidrag till byrån, liksom fallet varit före institutets tillkomst, upptages såsom en särskild post under förevarande anslag och att det därutöver bör ankomma på institutet att av egna medel tillskjuta det bidrag, som erfordras för byråns verksamhet för institutets del.

Under innevarande budgetår beräknas institutets bidrag till byrån utgå med 265 000 kronor, varav 223 500 kronor motsvara det till och med budgetåret 1944/45 från förevarande anslag direkt till byrån utgående statsbidraget. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 november 1947 har byrån anhallit om ett anslag för budgetåret 1948/49 av 240 000 kronor. Till grund för

detta äskande ligger följande beräkning rörande byråns inkomster och utgifter:

<i>Inkomster:</i>	Kronor.
Arvode under pressattachéanslaget	26 500
Statsbidrag under upplysningsanslaget	240 000
Bidrag från Svenska institutet	45 000
Diverse enskilda bidrag	8 000
Inkomster vid New York-kontoret	7 500
Summa inkomster	327 000

<i>Utgifter:</i>	Kronor.	Kronor.
<i>Kostnader för Stockholms-kontoret:</i>		
Löner	35 500	
Hyra	2 200	
Porto, telefon	1 500	
Övriga kontorskostnader	4 000	
Resor, representation, omhändertagande av amerikanska journalister	2 500	45 700

Kostnader för New York-kontoret:

I Stockholm:		
Referensmaterial och honorar	3 800	
Bildmaterial	7 300	
Telegram, porto	10 000	
Diverse	712	21 812
I New York:	Dollars.	
Löner	43 08¢	
Hyra, ljus	5 500	
Allmänna omkostnader	6 000	
Oförutsedda utgifter	1 000	
Resor, representation, skatter m. m.	4 000	
Bulletiner, presstjänst	12 500	
	72 080	

Motsvarande i svenskt mynt 259 488

Summa utgifter 327 000.

Byråns inkomst- och utgiftsstat för innevarande budgetår slutar på 310 000 kronor. Den beräknade ökningen i kostnaderna för nästa budgetår beror icke på någon ändring av riktlinjerna för verksamheten utan på vissa öknings i utgifterna för referensmaterial, honorar, bildmaterial, övertidsersättning och extra arbetskraft samt framför allt vissa av levnads-kostnadsstegringen i Amerikas Förenta Stater föranledda justeringar i personalens löneförmåner.

Departementschefen. De riktlinjer, som Svenska institutet uppdragit för sin fortsatta verksamhet, finner jag beaktansvärda. Jag ansluter mig också till de sakkunnigas uttalande, att upplysningsverksamheten om Sverige och kulturutbytet med utlandet icke minst i en för vårt land så brydsam tid som den nuvarande måste anses vara av den största betydelse. Särskilt bör också erinras om att, därest institutet icke kan fullfölja sitt arbete utan

nedskärning av verksamheten, det icke kan förhindras, att vissa av dess åligganden automatiskt komma att åvila andra statliga och enskilda institutioner, främst utrikesdepartementets pressbyrå, vilken med sina nuvarande resurser icke är i stånd att fullgöra några väsentligt ökade arbetsuppgifter.

Såsom av institutets skrivelse framgår, beräknas bidragen från enskilt håll komma att under budgetåret 1948/49 uppgå till högst omkring 300 000 kronor, vilket i jämförelse med det sammanlagda belopp av enskilda bidrag, som under budgetåret 1946/47 stått till förfogande, innebär en minskning med omkring 150 000 kronor. För att institutets verksamhet skall kunna vidmakthållas vid nuvarande omfattning skulle alltså en höjning av statsbidraget med sistnämnda belopp vara erforderlig, varvid bortses från de utgiftsökningar, som föranledas av såväl i Sverige som framför allt i utlandet inträffade material- och lönekostnadsstegringar. Vidare har institutet anfört i och för sig välgrundade skäl för viss utvidgning av verksamheten, varigenom institutet skulle sättas i stånd att mer effektivt än hittills varit fallet tillmötesgå de krav, som från skilda håll resas på svensk upplysningsverksamhet i utlandet.

Det rådande finansiella läget gör det emellertid omöjligt för mig att i den utsträckning, som annars vore önskvärd, tillstyrka höjning av statsbidraget till institutet. Jag anser mig sålunda icke kunna föreslå högre bidrag än 260 000 kronor, däri icke inräknat det under senare budgetår genom institutet utbetalade statsbidraget till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån. Då sistnämnda belopp uppgår till 223 500 kronor, motsvarar det av mig tillstyrkta bidraget till institutet en ökning i förhållande till innevarande budgetår med $(260\,000 + 223\,500 - 455\,000 =) 28\,500$ kronor. Denna höjning kan i någon mån anses kompensera den kostnadsökning, som även med en inskränkning av institutets verksamhet framkallas av den stigande prisnivån i Sverige och utlandet. Jag vill nämligen i detta sammanhang erinra om att med det av mig förordade statsbidraget institutet icke erhåller ersättning för den minskning i enskilda bidrag, varmed institutet anser sig böra räkna. Det synes därför nödvändigt, att institutet under nästa budgetår nog överväger, vilka grenar av dess verksamhet må kunna begränsas, utan att den hittills uppbyggda organisationen i sina väsentliga delar sönderbrytes. Jag hoppas emellertid, att det skall lyckas institutet att enligt den ursprungliga planen för institutets finansiering erhålla bidrag från enskilt håll i sådan omfattning, att det skall kunna fullfölja sitt arbete.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (prop. 238/1947, s. 16) har riksdagen medgivit, att statsbidraget till institutet för innevarande budgetår må åtnjutas utan villkor, att minst lika stort belopp skall inflyta i bidrag från enskilt håll. Ett dylikt villkor synes icke heller framgent böra utgöra förutsättning för anslagets utbetalande.

De sakkunnigas förslag, att bidraget till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån uppföres som en särskild post under upplysningsanslaget, finner jag väl motiverat. Jag finner mig också kunna tillstyrka, att bidraget i enlighet med byråns anhållan utgår med 240 000 kronor, innebärande en ökning med

16 500 kronor. Under anslaget skulle således upptagas en delpost till Svenska institutet å 260 000 kronor och en delpost till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån å 240 000 kronor.

Svenska turisttrafikförbundet.

Anslag till Svenska turisttrafikförbundet och bidrag till den svenska rese- och informationsbyrån i New York komma att äskas under tionde huvudtiteln. Följaktligen bortfalla motsvarande delposter, vilka för innevarande budgetår upptagits till 200 000, respektive 31 100 kronor.

Svensk-internationella pressbyrån.

Under innevarande budgetår utgår till Svensk-internationella pressbyrån ett bidrag av 78 000 kronor.

I skrivelse den 27 september 1947 har Sveriges allmänna exportförening hemställt om ett med 40 000 kronor eller till 118 000 kronor förhöjt bidrag till byråns verksamhet för budgetåret 1948/49. Av den begärda höjningen avses 10 000 kronor som bidrag till täckandet av de stegrade allmänna kostnaderna för byråns verksamhet, 10 000 kronor såsom bidrag till återupptagandet av byråns tyskspråkiga nyhetstjänst och 20 000 kronor såsom bidrag till upprättandet av ett avdelningskontor i London.

Exportföreningen anför, att omkostnaderna för byråns verksamhet väsentligt stigit på grund av dyrtiden ävensom på grund av kraftigt ökad efterfrågan på byråns material och tjänster. Vad beträffar byråns tyskspråkiga nyhetstjänst, som inställdes i början av år 1945, anför föreningen, att på senare tid åtskilliga förfrågningar ingått såväl från Sveriges officiella utlandsrepresentanter som från utländsk press och att föreningen ansett sig böra överväga frågan om att inom den närmaste tiden återupptaga denna nyhetstjänst. Det hade bland annat kunnat konstateras, att publiciteten för byråns nyhetsmaterial i Schweiz avsevärt nedgått, sedan den tyskspråkiga upplagan indrogs. Visserligen distribueras för närvarande byråns engelskspråkiga och franskspråkiga editioner i viss utsträckning till tyskspråkig — schweizisk och annan centraleuropeisk — press, dock utan att någon nämnvärd publicitet kunnat noteras. Ett återupptagande av den tyskspråkiga nyhetstjänsten framstode därför enligt föreningens uppfattning såsom önskvärt i syfte att bättre kunna förse den centraleuropeiska pressen med svenskt informationsmaterial. Föreningen framhåller, att sedan ungefär två år tillbaka undersökning och underhandlingar pågått rörande upprättandet av ett mindre avdelningskontor i Storbritannien för byrån, vilken där för närvarande har endast en deltidsrepresentant. Dessa planer hade hittills icke kunnat realiseras, främst av ekonomiska skäl. Genom ett dylikt avdelningskontor skulle en avsevärt förbättrad distributionsapparat kunna skapas, samtidigt som en snabbare handläggning av de förfrågningar, som inkomma från brittisk press, skulle bli möjlig. Icke minst för beskickningen och den svenska handelskammaren samt den svenska affärskolonin i London skulle

det, framhåller föreningen, uppenbarligen vara till väsentlig fördel att ha tillgång till en pressbyrå av detta slag. Kostnaderna beräknas till 40 000 kronor för år, varav föreningen hoppas kunna anskaffa hälften i form av enskilda bidrag. Under förutsättning av bifall till föreningens hemställan, skulle av byråns utgifter ungefär 55 procent komma att täckas med bidrag från det enskilda näringslivet och återstoden med statsmedel. Föreningen anför slutligen, att den föreslagna utbyggnaden av byråns organisation synes väl motiverad, ej minst med tanke på den betydelse, som en vederhäftig upplysningsverksamhet i utländsk press har för Sveriges utrikeshandel.

Departementschefen. På grund av det statsfinansiella läget anser jag mig icke kunna tillstyrka bidrag av statsmedel för utvidgning av Svensk-internationala pressbyråns verksamhet i enlighet med exportföreningens förslag. De allmänna kostnadsökningar, som inträtt, synas mig dock motivera, att bidraget höjes med 7 000 kronor eller till 85 000 kronor.

Upplysningsverksamheten i övrigt.

För upplysningsverksamheten i övrigt utgå under innevarande budgetår 17 000 kronor för upplysningsverksamheten i Sydamerika, 3 600 kronor för redigering av visst nyhetsmaterial rörande Sverige samt 3 000 kronor till artikel- och illustrationsmaterial för beskickningar och konsulat, varjämte 10 300 kronor ställts till ministerns för utrikes ärendena förfogande. För budgetåret 1948/49 synas förstnämnda tre belopp böra utgå oförändrade. Jag föreslår däremot, att posten till ministerns för utrikes ärendena förfogande höjes med 1 100 kronor till 11 400 kronor ävensom att denna delpost sammanföres med de hittillsvarande delposterna för redigering av visst nyhetsmaterial rörande Sverige samt för artikel- och illustrationsmaterial för beskickningar och konsulat till en enda post om 18 000 kronor.

I detta sammanhang vill jag erinra om att under anslaget för upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige för budgetåret 1945/46 anvisades ett belopp av 15 000 kronor för utarbetandet av en broschyr på främmande språk angående Sveriges politik under det andra världskriget. För ändamålet sammanställt material har överlämnats till föreståndaren för Svensk-amerikanska nyhetsbyrån i New York, och denne har med utnyttjande av detta material samt övrig i Sverige och utlandet föreliggande dokumentation utarbetat en redogörelse i ämnet, avsedd att av byrån utgivas i första hand på engelska. Skriften beräknas föreligga färdig under våren 1948.

Enligt de sålunda framlagda förslagen skulle anslaget till upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige, som i gällande riksstat upptagits till 798 000 kronor, minskas med ($- 195\,000 + 240\,000 - 200\,000 - 31\,100 + 7\,000 + 1\,100 =$) 178 000 kronor till 620 000 kronor och beräknas på följande sätt:

	Kronor.
1. Bidrag till Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet	260 000
2. Bidrag till Svensk-amerikanska nyhetsbyrån	240 000
3. Bidrag till Svensk-internationella pressbyrån	85 000
4. Upplysningsverksamheten i Sydamerika	17 000
5. Till ministerns för utrikes ärendena förfogande	18 000
	Summa kronor 620 000.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 620 000.

[22.] 6. **Utländska pressbesök, reservationsanslag.** Ifrågavarande anslag har i riksstaten för innevarande budgetår uppförts med 25 000 kronor. För nästinstundande budgetår synes böra anvisas samma belopp, och jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Utländska pressbesök* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 25 000.

[23.] 7. **Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1947 års riksdag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1947/48 ett anslag av 30 000 kronor.

Anslaget har av Kungl. Maj:t fördelats sålunda, att till Utrikespolitiska institutet anvisats 14 500 kronor, till Föreningen mellanfolkligt samarbete för fred 8 000 kronor, till Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, svenska sektionen, 3 000 kronor, till Svenska freds- och skiljedomsföreningen 2 200 kronor, till Svenska skolornas fredsförening 1 000 kronor, till Nordiska fredsförbundet 500 kronor, till Utrikespolitiska föreningen i Lund 500 kronor samt till Utrikespolitiska föreningen i Göteborg 300 kronor.

Utrikespolitiska institutet har hemställt om en betydande höjning för nästkommande budgetår av bidraget till dess verksamhet. Såsom motivering har institutet anført, att det sedan sin tillkomst år 1938 åtnjutit ett årligt bidrag av 45 000 kronor från Rockefeller Foundation i Amerikas För-
enta Stater. Sagda stiftelse hade emellertid nyligen meddelat institutet, att det efter utgången av år 1948 ej längre kunde påräkna något bidrag från stiftelsen. Institutet ginge därigenom miste om en avsevärd del av sina inkomster och, om förlusten icke kunde ersättas från annat håll, torde dess verksamhet icke kunna fortsättas. Institutets ansträngningar i syfte att från enskilt håll få så stor del som möjligt av förlusten täckt hade hittills

varit resultatlösa, och institutet hemställde därför, att den uppkomna bristen måtte täckas av statsmedel.

Då det enligt min mening är ett allmänt intresse att förebygga, att Utrikespolitiska institutet nödgas upphöra med sin verksamhet för spridande inom landet av upplysning i utrikespolitiska frågor, anser jag mig böra förorda, att det av statsmedel till institutet anvisade beloppet för nästkommande budgetår höjes i sådan grad, att institutet kan i allt väsentligt fortsätta sin verksamhet. För att möjliggöra detta förordar jag, att förevarande anslag höjes med ett belopp av 15 000 kronor, och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor* för budgetåret 1948/49 anvisa ett anslag av kronor 45 000.

[24.] 8. *Restitutionsnämnden, förslagsanslag.* För ifrågavarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett anslag av 50 000 kronor. Jämlikt lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, vilken lag förlängts att gälla till den 30 juni 1948, ankommer det på restitutionsnämnden att pröva i lagen avsedda frågor om egendoms återställande och om ersättning för egendom, som skall återställas. Nämnden kan jämväl förordna om kvarstad å sådan egendom och skall, då ansökning om egendoms återställande bifalles, omedelbart föranstalta om egendomens omhändertagande, där detta ej förut skett. Beslut om kvarstad å egendom kan på framställning av flyktkapitalbyrån av nämnden meddelas jämväl i enlighet med bestämmelserna i lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m. Nämnden äger ock förordna om sådan administration, som avses i lagen den 14 december 1945 om administration av vissa bolag m. m. Det åligger numera nämnden att även pröva ansökningar angående dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar enligt lagen härom den 10 juli 1947.

Nämnden har meddelat, att dess verksamhet kan beräknas komma att fortsätta under nästkommande budgetår ävensom att enligt dess uppfattning förevarande anslag för budgetåret 1948/49 torde böra beräknas till 22 000 kronor.

Under hänvisning till det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Restitutionsnämnden* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 22 000.

[25.] 9. *Flyktkapitalbyrån, förslagsanslag.* Detta anslag har i riksstaten för budgetåret 1947/48 uppförts med 200 000 kronor. Kungl. Maj:t har den 24 oktober 1947 för byrån fastställt följande avlöningsstat och omkostnadsstat, att tillämpas tills vidare under budgetåret 1947/48:

Avlöningsstat.

	Kronor.
1. Arvoden åt ordföranden, ledamöter m. fl., <i>förslagsvis</i>	44 600
2. Kanslipersonal, <i>förslagsvis</i>	75 400
3. Gode män, sysslomän, sakkunniga m. fl., <i>förslagsvis</i>	50 000
Summa kronor	170 000.

Omkostnadsstat.

	Kronor.
1. Sjukvård m. m., <i>förslagsvis</i>	500
2. Reseersättningar, <i>förslagsvis</i>	8 000
3. Expenser, <i>förslagsvis</i>	21 500
Summa kronor	30 000.

Enligt Kungl. Maj:ts samtidigt meddelade beslut må anslagsposterna, med undantag för anslagsposten för sjukvård, ej överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

I skrivelse den 24 september 1947 har flyktkapitalbyrån beträffande sin verksamhet erinrat om att nettoutgifterna för byråns verksamhet under budgetåren 1945/46 och 1946/47 uppgått till 289 000, respektive 300 000 kronor. Anledningen till att byrån i sina för budgetåret 1947/48 gjorda beräkningar begränsat anslaget till 200 000 kronor vore, att det vid tidpunkten för beloppets bestämmande syntes svårt att bedöma, i vilken utsträckning verksamheten komme att pågå under sistnämnda budgetår. Det hade emellertid visat sig, att byråns arbetsuppgifter ständigt ökats. Den omfattning, som arbetsuppgifterna för närvarande hade, kunde troligen förväntas bli oförändrad under större delen av budgetåret 1947/48, men därefter torde en successiv nedgång kunna förväntas äga rum.

Vid beräkandet av erforderliga anslagsmedel för budgetåret 1948/49 har byrån förutsatt, att ersättningar åt ordförande och ledamöter i byråns styrelse skola utgå i samma utsträckning som hittills, d. v. s. med 3 650 kronor för månad eller med 43 800 kronor för år. Däri ingående beräknad ersättning åt suppleanter i styrelsen kunde emellertid icke exakt bestämmas på förhand, varför beloppet borde avrundas till 44 000 kronor. Till befattningshavare vid byrån åtginge för närvarande 18 331 kronor för månad, motsvarande för helt år 220 000 kronor. Med hänsyn till den successiva minskning av antalet befattningshavare, som syntes böra genomföras under nästkommande budgetår, kunde delposten till avlöning av befattningshavare approximativt beräknas till 175 000 kronor. Den delpost av byråns avlöningsanslag, som är avsedd för ersättning åt gode män, sysslomän, sakkunniga m. fl., hade under innevarande budgetår belastats med utgifter å cirka 72 000 kronor. För budgetåret 1948/49 torde den antagligen kunna begränsas till 25 000 kronor. Summan av de beräknade avlöningsposterna skulle sålunda utgöra ($44\,000 + 175\,000 + 25\,000 =$) 244 000 kronor.

Omkostnaderna för byråns verksamhet, som avse sjukvård, reseersättningar och övriga expenser, torde för samma budgetår kunna beräknas till

sammanlagt 35 000 kronor. Byrån har därvid räknat med att med anledning av ifrågasatt försäljning av f. d. tyska beskickningens hus i Stockholm, i vilket byrån för närvarande hyresfritt disponerar tjänstelokal, få erlagga hyra från och med den 1 juli 1948 med omkring 15 000 kronor för år.

På grund av vad sålunda anförts hemställer flyktkapitalbyrån, att för densamma måtte för budgetåret 1948/49 upptagas ett förslagsanslag av $(244\ 000 + 35\ 000 =)$ 279 000 kronor.

Departementschefen. Med hänsyn till att från flyktkapitalbyråns sida framhållits att från och med början av budgetåret 1948/49 torde kunna förväntas en successiv nedgång av byråns arbetsuppgifter, varvid en minskning av antalet befattningshavare synes kunna genomföras, anser jag mig i rådande läge icke böra förorda någon höjning av förevarande anslag utan föreslår, att för nästkommande budgetår beräknas samma belopp som för det nu löpande. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flyktkapitalbyrån* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 200 000.

[26.] 10. **Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom, förslagsanslag.** För ifrågavarande ändamål har riksdagen för innevarande budgetår beviljat ett förslagsanslag av 50 000 kronor. Av detta anslag skola bestridas sådana av restitutionsnämnden fastställda ersättningar, som avses i lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom. Anspråk på dylik ersättning ha hittills framställts i endast ringa omfattning. Såväl med hänsyn härtill som till den omständigheten att beslut ännu icke fattats, huruvida nämnda lag skall förlängas att gälla efter den 30 juni 1948, kan medelsbehovet för nästkommande budgetår endast ungefärligen uppskattas. Även om lagens giltighetstid ej förlänges, kunna anspråk på ersättning likväl komma att framställas intill sex månader från det att beslut om egendomens återställande enligt lagen delgivits. Det är därför icke uteslutet att, även om lagens giltighet upphör med utgången av innevarande budgetår, ersättningsfrågor av ifrågavarande slag komma att avgöras först efter denna tidpunkt.

Under dessa förhållanden anser jag mig böra föreslå, att anslaget för nästkommande budgetår upptages med ett till 10 000 kronor minskat belopp, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 10 000.

[27.] 11. **Kommittéer och utredningar genom sakkunniga, reservationsanslag.** Detta anslag har i gällande riksstat uppförts med 15 000 kronor. Sedan kostnaderna för vissa större utredningar, bland annat för utgivande

av framställningar över Sveriges utrikespolitik under det andra världskriget, kommit att belasta anslaget i icke förutsedd omfattning, har frågan om beviljande av ytterligare medel å tilläggsstat för innevarande budgetår denna dag i annat sammanhang förelagts riksdagen. Under nästkommande budgetår torde ytterligare någon framställning av nyssnämnda slag komma att utgivas. För ersättningar till ledamöterna av den i det föregående föreslagna konsulatnämnden torde vidare böra beräknas ett mindre belopp. En höjning av anslaget med 10 000 kronor torde sålunda bli erforderlig. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommittéer och utredningar genom sakkunniga*
för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 25 000.

[28.] 12. *Extra utgifter, reservationsanslag.* Detta anslag är i gällande riksstat uppfört med 30 000 kronor. För nästkommande budgetår torde böra anvisas samma belopp, och jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Extra utgifter* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av kronor 30 000.

[29.] 13. *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst, förslagsanslag.* För innevarande budgetår har för detta ändamål anvisats ett belopp av 3 000 kronor. För budgetåret 1948/49 bör anslaget upptagas med 2 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 2 000.

Sammanfattning.

Tredje huvudtitelnslutsumma, för budgetåret 1947/

48 utgörande	kronor 17 562 300,
kommer vid bifall till de av mig framställda förslagen att	
för budgetåret 1948/49 uppgå till	» 19 141 000,
innebärande en ökning med	kronor 1 578 700.

Vad ministern för utrikes ärendena sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt, behagar Hans Maj:t Konungen bifalla.

Ur protokollet:

H. Edelstam.

Register

till

Tredje huvudtiteln för budgetåret 1948/49.

A. Utrikesdepartementet.

Sid.		Kronor.
	Utrikesdepartementet:	
1	Avlöningar	2 262 000
7	Omkostnader	627 000
8	Förstärkning av personalorganisationen	50 000
	Säger för utrikesdepartementet	2 939 000

B. Sveriges representation i utlandet.

	Kronor.	
8	Avlöningar vid beskickningar och konsulat:	
8	Diplomatisk och konsulär personal m. m.	5 377 000
18	Attachéer	779 000
20	Pressattachéer	298 000
21	Skrivbiträden	2 070 000
22	Extra biträden och vaktbetjante	480 000
		9 004 000
22	Kontorskostnadsersättningar åt lönade tjänstemän	150 000
23	Ersättningar åt olönade konsuler	300 000
23	Rese- och flyttningersättningar	500 000
23	Skrivmaterialier m. m. vid beskickningar och konsulat	450 000
25	Övriga omkostnader vid beskickningar och konsulat	315 000
	Säger för Sveriges representation i utlandet	10 719 000

C. Internationella förhandlingar m. m.

25	Särskilda förhandlingar med främmande makter	300 000
25	Tillfälliga representationskostnader	45 000
26	Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag	3 000
26	Förenta Nationerna	2 325 000
	Säger för internationella förhandlingar m. m.	2 673 000

D. Diverse.

Sid.		Kronor.	
27	Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:	Kronor.	
	Utrikesdepartementets delfond	1 265 000	
	Byggnadsstyrelsens delfond	196 000	1 461 000
27	Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare		300 000
27	Förstärkning av avkastningen av understödsfonden för rysslands-svenskar	70 000	
29	Upplysningsverksamhet i utlandet angående Sverige	620 000	
39	Utländska pressbesök	25 000	
39	Upplysningsarbete rörande mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	45 000	
40	Restitutionsnämnden	22 000	
40	Flyktkapitalbyrån	200 000	
42	Ersättningar för viss från ockuperat land härrörande egendom..	10 000	
42	Kommittéer och utredningar genom sakkunniga	25 000	
43	Extra utgifter	30 000	
43	Barntillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst	2 000	
	Säger för diverse	2 810 000	
	Summa kronor		19 141 000.

Bilaga 6 till

1948 års statsverksproposition.

Fjärde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 3 januari 1948.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, redogör härafter för de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1948/49 av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, och anför därvid följande.

Inledning.

1945 års försvarskommitté — vilken enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 juni 1945 tillsattes för att verkställa utredning rörande försvarets organisation efter utgången av budgetåret 1946/47 — har den 25 november 1947 avgivit betänkande med förslag angående försvarets organisation (SOU 1947: 72 o. 73). Förslaget är för närvarande föremål för remissbehandling. I avvaktan på dennas avslutande är det icke möjligt att nu framlägga slutliga äskanden beträffande samtliga anslag under fjärde huvudtiteln. Först vid en senare tidpunkt, i samband med avlåtande till riksdagen av de förslag, vartill kommitténs betänkande efter remissbehandlingen kan giva anledning, kan en säkrare beräkning av vissa av berörda anslag verkställas.

Emellertid har det av skäl, som chefen för finansdepartementet i annat sammanhang anfört, framstått som ett önskemål, att storleken av medelsanvisningen för försvarsändamål för nästa budgetår redan vid statsverkspropositionens avlåtande i görligaste mån fastställas och att de anslagsäskanden, som därvid framläggas, bli definitiva i den utsträckning så är

möjligt. I det följande framläggas därför slutliga förslag beträffande flertalet anslag under fjärde huvudtiteln.

Uppenbarligen kan det befinnas erforderligt att vid den slutliga prövningen av ifrågavarande spörsmål jämka beräkningen av vissa anslag, beträffande vilka definitiva medelsäskanden redan nu framläggas. Jag förutsätter emellertid, att dylika förslag till ny anslagsberäkning endast undantagsvis skola behöva ifrågakomma och att alltså de anslagskalkyler, som i det följande framläggas, icke skola behöva undergå mera genomgripande ändringar i samband med prövningen av försvarskommitténs förslag.

Av särskild betydelse vid beräklandet av fjärde huvudtitelns anslag är frågan om värnpliktsutbildningens längd. I propositionen 1947: 227 framlades förslag om en provisorisk förkortning av denna med en månad. Vid anmälan av denna proposition utgick jag från att pågående och planerade försök i syfte att effektivisera utbildningen och den fortsatta omprövningen av denna fråga skulle bedrivas från förutsättningen att övningstiden skulle förkortas så långt detta vore möjligt vid tillämpning av effektiva utbildningsmetoder och med beaktande av de krav som ur beredskapssynpunkt uppställdes. Andra lagutskottet underströk i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 30 vad sålunda anförts. Försvarskommittén har sedermera i sitt betänkande föreslagit en ytterligare förkortning av utbildningstiden med 90 dagar, varjämte försvarsgrenscheferna efter särskilt uppdrag framlagt vissa utredningar rörande värnpliktsutbildningen. Utan att nu taga slutlig ställning till dessa förslag har jag ansett mig böra vid anslagsberäkningarna utgå från en första tjänstgöring om 9 månader vid de delar av försvaret, där repetitionsövningar erfordras, och tjänstgöring i en följd om 12 månader vid försvaret i övrigt. Med hänsyn främst till det ansträngda arbetsmarknadsläget räknar jag vidare med att repetitions- och efterutbildningsövningar av större omfattning icke skola anordnas under nästa budgetår. Jag förutsätter emellertid härvid, att det, därest förhållandena på arbetsmarknaden eller i övrigt skulle väsentligt ändras, skall vara Kungl. Maj:t obetaget att föranstalta om dylika övningar, även om på grund därav skulle erfordras förstärkningsanslag å tilläggsstat.

Försvarskommittén har räknat med att genom de kostnadsminskningar, som föranledas av bl. a. förkortningen av värnpliktsutbildningen, skulle beredas utrymme för höjda anslag till materielanskaffning, understöd åt frivilligt försvarsarbete m. m. Av hänsyn till kraven på sparsamhet samt till materialbrist och importsvårigheter har jag ansett mig nu kunna endast i begränsad omfattning räkna med dylika höjda anslag.

Ehuru jag således strävat efter att framlägga slutliga anslagsberäkningar beträffande så många anslag som möjligt, ha dock såsom förut antytts några anslag måst upptagas med allenast beräknade belopp. Så är i första hand förhållandet med försvarsgrenarnas allmänna avlöningsanslag och de större anslagen till materielanskaffning. Icke heller anslagen till avlöningar till viss arbetarpersonal ha, såsom sammanhängande med frågan om värnpliktsutbildningens ordnande, kunnat slutligt beräknas. Även med beräkningen av anslagen till avlöningar m. m. till värnpliktiga måste anstå i av-

vaktan på remissbehandlingen av försvarskommitténs förslag Jämväl vissa andra anslag, såsom försvarsstabens avlöningsanslag, försvarets forskningsanstalts anslag samt anslagen till ersättning till försvarets fastighetsfond, ha av liknande eller andra skäl måst upptagas med beräknade belopp.

Frågan om organisationen av försvarets centrala förvaltning utredes för närvarande ingående av 1946 års militära förvaltningsutredning, vilken efter medgivande av Kungl. Maj:t bland annat igångsatt brett upplagda organisationsundersökningar vid de av utredningen berörda förvaltningsmyndigheterna. I avvaktan på utredningens slutförande har jag ansett mig som regel icke kunna tillstyrka, att myndigheternas personalorganisation förstärkes."

Särskild uppmärksamhet har ägnats frågan om de avsevärda reservationer, som under senare år uppkommit å fjärde huvudtiteln och som vid utgången av budgetåret 1946/47 uppgingo till sammanlagt 895 miljoner kronor. Reservationerna ha under budgetåret ökats med 140 miljoner kronor. Ökningen hänför sig helt till s. k. fortsättningsanslag och för budgetåret 1946/47 nyuppförda anslag. Medan reservationerna å äldre anslag nedbringats med 42 miljoner kronor till 249 miljoner kronor, ha reservationerna å fortsättningsanslagen ökats med icke mindre än 182 miljoner kronor till 646 miljoner kronor. Största delen av sistnämnda belopp, omkring 578 miljoner kronor, hänför sig till anslag för anskaffning och underhåll av tygmateriel vid armén, fartyg och annan teknisk materiel vid marinen samt flygmateriel. Dessa reservationer föranledas i huvudsak av bristen på arbetskraft och material med därav följande leveranssvårigheter samt efterverkningar av verkstadskonflikten 1945. Även konstruktionssvårigheter ha i vissa fall bidragit till reservationernas ökning.

Såsom jag framhöll vid anmälan av motsvarande spørsmål till 1947 års statsverksproposition granskas föreliggande reservationer successivt inom försvarsdepartementet, varvid särskilt prövas i vad mån reserverade medel fortfarande erfordras för de med anslagen avsedda ändamålen. Då det i nuvarande läge befunnits erforderligt att vinna en samlad överblick och en säkrare kontroll över dispositionen av samtliga reservationer under fjärde huvudtiteln, har Kungl. Maj:t genom beslut den 28 november 1947 förordnat, att medel under anslag till anskaffning av materiel, som vid utgången av november 1947 icke voro slutligt bundna genom redan utlagda beställningar, icke få disponeras utan medgivande av Kungl. Maj:t eller, enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande, av chefen för försvarsdepartementet. Myndigheterna ha samtidigt anmodats att i den mån behov föreligger av fortsatt disposition av ännu icke bundna medel å anslagen till Kungl. Maj:t inkomma med plan rörande dispositionen av dylika medel.

I vad mån dispositionsrätten till här avsedda anslag kan begränsas kan icke bedömas förrän nyssberörda från myndigheterna infordrade planer avgivits. Jag räknar dock med att det med hänsyn till det ekonomiska läget och importsvårigheterna skall befinnas erforderligt att uppskjuta vissa av de beställningar, för vilka anslagsmedlen avsetts. Med hänsyn till krigsmaktens effektivitet böra dock beställningarna utläggas, så snart förhållandena det

medgiva. Jag utgår från att Kungl. Maj:t därvid skall äga besluta om de jämkningar beträffande anslagsmedlens användning, som må finnas påkallade i anledning av att beställningarna av här anförda skäl uppskjutits.

Såsom av det föregående delvis framgår ha anslagen under fjärde huvudtiteln i nuvarande läge ansetts böra avsevärt begränsas. Detsamma är förhållandet med kapitalinvesteringar för försvarsändamål. I nedanstående tabla ha sammanställts vissa uppgifter till belysning härav.

	Budgetåret 1946/47 Kronor	Budgetåret 1947/48 Kronor	Budgetåret 1948/49 Kronor
Anslag under fjärde huvudtiteln.....	900 075 500	798 646 400	736 418 500
Anslag till nya kapitalinvesteringar för försvarsändamål	94 711 100	49 690 000	21 725 000
Summa	994 786 600	848 336 400	758 143 500

Vid bifall till de i det följande framlagda förslagen skulle fjärde huvudtiteln slutsumma således minskas med 62 miljoner kronor och de sammanlagda anslagen för försvarsändamål minskas med 90 miljoner kronor.

Anslagsminskningarna under fjärde huvudtiteln hänföra sig främst till anslag, vilkas storlek är beroende av värnpliktsutbildningens längd och möjligheterna att i nuvarande personalläge bedriva övningar. Sålunda nedgå mathållningsanslagen, oaktat höjda livsmedelspriser, med 10 miljoner kronor, anslagen till intendenturmateriel m. m. med 7 miljoner kronor och anslagen till övningar m. m. med 4 miljoner kronor. Anslagen till de värnpliktigas avlöning ha med hänsyn till den förutsatta minskningen av tjänstgörings-skyldigheten upptagits 6 miljoner kronor lägre än för innevarande budgetår.

Försvarsgrenarnas anslag till anskaffning av materiel av teknisk natur, vilka i gällande riksstat uppgå till sammanlagt 215 miljoner kronor, ha i riksstatsförslaget preliminärt beräknats till sammanlagt 185 miljoner kronor. Vid anmälan av 1947 års statsverksproposition anförde jag, att en avsevärd begränsning av materielanskaffningen, med beaktande av den omfattande materielanskaffningen under de senaste åren, ansetts kunna vidtagas utan att försvarets beredskap därigenom äventyrades. Jag underströk emellertid, att materielanskaffningen icke utan våda för försvarets effektivitet kunde på detta sätt inskränkas under en följd av år. Då jag nu räknar med att anslagen för här avsedda ändamål skola minskas med ytterligare 30 miljoner kronor, vill jag erinra om vad jag sålunda anförde. En avsevärd ökning av anslagen till anskaffning av materiel är ofrånkomlig inom en nära framtid, därest icke försvarets effektivitet skall allvarligt försämrast.

Några i årets riksstat uppförda anslag bortfalla helt, såsom ett för avvecklingsutgifter anvisat anslag av 6 miljoner kronor och vissa anslag till materielanskaffning m. m. av engångsnatur om tillhopa inemot 2 miljoner kronor. Anslagen till garnisonssjukhusen nedgå med 4 miljoner kronor på den grund, att inkomsterna av sjukhusen, vilka för närvarande redovisas å riksstatens inkomstsida, förutsättas skola tillgodoföras ifrågavarande anslag.

De angivna anslagsminskningarna motvägas av vissa anslagshöjningar, i stort sett av automatisk natur. Sålunda ha anslagen till ersättningar till försvarets fastighetsfond beräknats stiga med 2 miljoner kronor. Anslaget till bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militär-tjänstgöring, går upp med 1,5 miljoner kronor.

De anslagsminskningar, som här redovisats, uppgå till sammanlagt 69 miljoner kronor, medan anslagshöjningarna utgöra tillhopa 4 miljoner kronor. Nettominskningen såvitt avser här berörda ändamål skulle alltså uppgå till 65 miljoner kronor. Huvudtitelns slutsumma minskas såsom nyss nämnts med 62 miljoner kronor. Skillnaden mellan sistnämnda två belopp, 3 miljoner kronor, hänför sig bland annat till vissa automatiska kostnads-ökningar.

A. Försvarsdepartementet.

[1.] 1. Försvarsdepartementet: Avlöningar, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 69)	kronor 640 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 665 000

Genom beslut av 1944 års riksdag inrättades vid försvarsdepartementet en extra ordinarie förste och en extra ordinarie andre kanslisekreterarbefattning. Den högre av dessa befattningar omändrades från och med innevarande budgetår till ordinarie. Jämväl den lägre befattningen är enligt vad erfarenheten bestyrkt erforderlig för framtiden och bör från och med nästa budgetår uppföras i personalförteckningen såsom ordinarie.

Från anslagsposten till arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar må enligt gällande bestämmelser utgå arvoden motsvarande lön i nedannämnda löneklasser, nämligen till 4 officerare i löneklasse 31, 8 officerare i löneklasse 29 och 6 underofficerare i löneklasse 21. Av nämnda arvodesbefattningar må 2 i löneklasse 29 och 1 i löneklasse 21 icke återbesättas utan Kungl. Maj:ts medgivande. En befattning i löneklasse 29 och en i löneklasse 21 äro för närvarande vakanta och kunna indragas från och med nästa budgetår.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal har i den för innevarande budgetår fastställda avlöningsstaten, schablonmässigt uppräknad med hänsyn till löneregleringen för statens tjänstemän, upptagits till 160 000 kronor. Det verkliga medelsbehovet under detta budgetår skulle med den personaluppsättning, som förutsattes vid anslagsberäkningarna, utgöra 165 000 kronor. Posten torde emellertid icke behöva höjas under innevarande budgetår, enär en expeditionsvaktsbefattning, som nyligen blivit vakant, med hänsyn till den av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang berörda budcentralen inom Kungl. Maj:ts kansli icke torde behöva återbesättas. På grund av rekryteringssvårigheter har departementets behov av amanuenspersonal de senaste åren icke kunnat fyllas. Förevarande anslagspost har det oaktat kommit att bli i det närmaste helt disponerad. Detta beror på att värnpliktig handräckningspersonal vid kommandoexpeditionens bokdetalj efter beredskapens avveckling ersatts av civil arbetskraft med avlöning från denna post. Då utrymme inom posten bör beredas även för erforderlig förstärkning av amanuenspersonalen, förordar jag, att posten, oaktat den föreslagna överföringen av en befattning å ordinarie stat, upptages med 165 000 kronor.

Anslaget beräknar jag på sätt framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande till 665 000 kronor. Anslagshöjningen i förhållande till innevarande budgetårs anslag utgör 25 000 kronor. Exakt beräknat efter de nya lönebestämmelserna och efter 12 % rörligt tillägg skulle emellertid innevarande

budgetårs anslag ha uppgått till omkring 665 000 kronor eller samma belopp som nu beräknats för nästa budgetår.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels å personalförteckningen för försvarsdepartementet uppföra ytterligare en befattning för andre kanslisekreterare i lönegrad Ca 24;

dels godkänna följande avlöningsstat för försvarsdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöning till departementschefen	kronor 27 600
2. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	» 328 000
3. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	» 193 000
4. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 2 940
5. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 165 000
6. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 82 460
Summa kronor 799 000	

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	kronor 134 000
Nettoutgift kronor 665 000	

dels ock till Försvarsdepartementet: *Avlöningar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 665 000 kronor.

[2.] 2. Försvarsdepartementet: Omkostnader, *förslagsanslag*.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 70)	kronor 125 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 125 000

Jag föreslår, att anslaget upptages med oförändrat belopp, och får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till Försvarsdepartementet: *Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 125 000 kronor.

B. Centrala förvaltningsmyndigheter.**Försvarets civilförvaltning.****[3.] 1. Försvarets civilförvaltning: Avlöningar, förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 70)	kronor 2 260 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 2 340 000

Efter närmare utredning av det faktiska medelsbehovet under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för innevarande budgetår, i avlöningsstaten upptagen till 1 310 000 kronor, har Kungl. Maj:t den 24 oktober 1947 medgivit, att posten må överskridas med högst 15 000 kronor.

Försvarets civilförvaltning har i skrivelse den 22 september 1947 med medelsäskanden för budgetåret 1948/49 föreslagit i huvudsak följande förändringar i ämbetsverkets personalorganisation.

De tre krigsråden, nu i Ca 33, föreslås skola placeras i Ca 37.

För kanslibyrån föreslår civilförvaltningen, att en förste byråsekreterarbefattning i Ca 29 utbytes mot en byrådirektörsbefattning i Ca 31, samt att följande befattningar nyinrättas, nämligen en förste byråsekreterare i Ca 29, chef för en tredje sektion inom byrån, en kamrerare i Ca 25, föreståndare för en särskild flyttningsdetalj, en kontorsskrivare i Ca 19, avsedd för samma detalj, ävensom fyra kanslibiträden i Ce 11. Vid bifall till dessa förslag om nya tjänster skulle en nu tillämpad anordning med vikariatslön till Ca 29 icke längre erfordras samt två befattningar för biträde för skriv- och kontorsgöromål samt tre amanuensbefattningar kunna indragas.

Beträffande kameralbyrån föreslår civilförvaltningen, att två befattningar för förste byråsekreterare i Ca 29 respektive Ca 27, avsedda för sektionschefer, uppflyttas till byrådirektör i Ca 31 respektive förste byråsekreterare i Ca 29, att en amanuensbefattning utbytes mot en assistentbefattning i Ca 22, att kassörsbefattningen vid ämbetsverket, nu i Ca 19, i enlighet med de av riksdagen godkända grunderna för tjänsteförteckningsrevision för försvaret placeras i Ca 15 vid nuvarande innehavarens avgång den 1 oktober 1948, att en befattning för maskinbiträde i Ce 9 för bokföringskontorets hålkortsdetalj inrättas, att föreståndaren för blankettdetaljen, revisor i Ce 24, uppflyttas till förste revisor i Ce 27 samt att två kanslibiträdesbefattningar i Ce 11 nyinrättas i utbyte mot befintliga befattningar för skriv- och kontorsgöromål.

För revisionsbyrån föreslås, att för föreståndaren för byråns sekretariat, vilket borde erhålla benämningen centralkontor, inrättas en befattning för revisionskommissarie i Ca 29 i utbyte mot en befattning för förste revisor i Ce 27, att fyra befattningar för förste revisor i Ca 27 inrättas, en i utbyte mot en extra ordinarie dylik befattning, samt att en befattning för förste byråsekreterare i Ca 27 inrättas i utbyte mot en befattning för byråsekreterare i Ce 24. Vid bifall till vad sålunda föreslagits skulle två amanuens-tjänster kunna indragas.

Vidare föreslår civilförvaltningen, att tre amanuensbefattningar å revisionsbyrån ersättas med kontorsskrivarbefattningar i Ce 19 samt att två befattningar för skriv- och kontorsgöromål ombildas till kanslibiträdestjänster i Ce 11.

Civilförvaltningen föreslår beträffande advokatfiskalskontoret, att en befattning för förste byråsekreterare i Ce 29 inrättas i utbyte mot en av de befattningar i Cg 27, som enligt Kungl. Maj:ts medgivande få finnas inrättade vid kontoret från och med innevarande budgetår, att den befintliga befattningen för biträdande advokatfiskal i Ce 29 med oförändrad löneställning erhåller benämningen förste byråsekreterare, att en befattning för kansli-skrivare i Ce 15 nyinrättas, att en kontoristbefattning i Ce 13 inrättas i utbyte mot en kanslibiträdesbefattning i Ce 11 samt att två befattningar för skriv- och kontorsgöromål utbytas mot kanslibiträdesbefattningar i Ce 11.

I fråga om för ämbetsverket gemensam personal föreslår civilförvaltningen en ny befattning för kanslibiträde i Ce 11 i utbyte mot en befattning för biträde för skriv- och kontorsgöromål, en ny kontoristbefattning i Ce 13 för föreståndaren för ämbetsverkets blankettförråd, varvid en nu tillämplad anordning med vikariatsersättning till lönegraden Ca 11 kunde upphöra och en extra befattning för expeditiönsvakt i 9 lönegraden kunde indragas, samt utbyte av en befattning för förste expeditiönsvakt i Ca 11, vars innehavare bland annat ålagts överinseendet över civilförvaltningens inventarier och kontorsmaskiner samt omvårdnaden om ämbetsverkets arkiv, mot en befattning för materialförvaltare i Ca 14. Ett arvode om 468 kronor för år, som för närvarande utgår för omvårdnaden om arkivet, skulle härvid kunna indragas.

Vidare har civilförvaltningen föreslagit, att samtliga de extra ordinarie befattningar i dåvarande 21, nu 24, och högre lönegrader som funnits inrättade före den 1 juli 1947 skola placeras på ordinarie stat. Bortsett från befattningar, som beröras av i det föregående angivna förslag, skulle härigenom till ordinarie stat överföras en förste byråsekreterare i Ce 27, en biträdande kamrerare i Ce 25 samt 7 byråsekreterare och revisorer i Ce 24.

I skrivelse den 8 november 1947 har civilförvaltningen anmält, att ämbetsverket med utgångspunkt från sina i det föregående angivna förslag till personalförändringar och med exakt beräkning av lönekostnaderna beräknat medelsbehovet under anslaget till 2 415 000 kronor.

Riksräkenskapsverket har avgivit utlåtande över civilförvaltningens förslag beträffande revisionsbyråns organisation och därvid tillstyrkt, att det föreslagna centralkontoret ställes under ledning av en revisionskommisarie samt att personalorganisationen för de fyra revisionskontoren utbygges med en förste revisorsbefattning för varje kontor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

När det gäller att bedöma frågor om ändringar i personalorganisationerna för de centrala försvarsförvaltningarna måste hänsyn nu liksom för innevarande budgetår tagas till den pågående utredningen rörande den centrala förvaltningsorganisationen inom försvaret. Såsom jag inledningsvis anført pågår på detta utredningsområde för närvarande brett upplagda organisationsundersökningar. Genom dessa undersökningar avser utredningen bland annat att klarlägga i vilken utsträckning dubbelarbete förekommer inom och mellan förvaltningarna inbördes eller i förhållande till lägre förvaltningsorgan. Undersökningarna böra även kunna ge ledning för en bedömning i vad mån arbetsuppgifter som nu handläggas centralt kunna decentraliseras. Även om utredningen med hänsyn till dess direktiv icke kan förväntas

komma att ge till resultat några väsentliga förändringar i de arbetsuppgifter i stort, som nu ankomma på den centrala försvarsförvaltningen i dess helhet, är det dock ingalunda osannolikt, att en koncentrerings och rationalisering av arbetsuppgifterna på några håll inom den centrala försvarsförvaltningen kunna medföra förändringar i personalorganisationerna, och detta även beträffande högre tjänster.

Det är givet, att utredningsarbeten, som sträcka sig över en följd av år, icke få hindra åtgärder som äro nödvändiga för att säkerställa funktionsdugligheten inom verksamhetsområden, som beröras av utredningen. Vad i sådant hänseende särskilt beträffar civilförvaltningen får jag erinra, att detta ämbetsverks personalorganisation i dess helhet omprövades vid 1946 års riksdag efter utredning av en för ändamålet särskilt anlitad utredningsman och att personalorganisationen vid advokatfiskalskontoret reglerats från och med innevarande budgetår. Med hänsyn härtill kan jag inte finna det motiverat att utan att avvakta resultatet av 1946 års militära förvaltningsutredning till närmare prövning upptaga de synnerligen omfattande förslag till ytterligare personalförändringar som civilförvaltningen nu framlagt. Även om jag i vissa fall skulle kunna biträda civilförvaltningens i motivering till förslagen anförda uppfattning att förvaltningsutredningens arbete icke kan förväntas påverka de arbetsuppgifter och det ansvar som äro förknipade med befattningarna, gör dock ett beaktande av de riktlinjer för årets budgetarbete, som chefen för finansdepartementet i det föregående angivit och vilka såvitt gäller personalfrågor varit kända för myndigheterna vid deras arbete med medelsäskandena för nästa budgetår, omöjligt för mig att tillmötesgå alla de krav på nya tjänster och förbättrade löneställningar som här framställts.

Vad beträffar ordinarie personal och extra ordinarie personal i högre lönegrad än 24 vid civilförvaltningen kan jag med hänsyn till anförda omständigheter icke tillstyrka andra förändringar än att kassörsbefattningen i Ca 19 vid nuvarande innehavarens avgång utbytes mot befattning i Ca 15, att befattningen såsom föreståndare för flyttningsdetaljen inom kanslibyrån, nu Ca 24, med hänsyn till arbetsuppgifternas art ändras till befattning för kamrerare i Ca 25 samt att befattningen för biträdande advokatfiskal erhåller benämningen förste byråsekreterare. Förändringen i kassörsbefattningen bör komma till uttryck i en anmärkning till personalförteckningen. De angivna förändringarna stå i överensstämmelse med 1947 års riksdags beslut rörande tjänsteförteckningsrevision för försvaret. I enlighet med detta beslut böra även två andra befattningar erhålla ändrad benämning, nämligen en befattning för pensionskamrerare i Ca 27 och en befattning för biträdande kamrerare i Ce 25, vilka båda böra benämnas kamrerare.

Med tillämpning av principerna för reglerad befördringsgång för biträdespersonal beräknas från och med ingången av budgetåret 1948/49 ytterligare 10 tjänstemän bli berättigade till ordinarie tjänst i 8 lönegraden. På civilförvaltningens personalförteckning böra därför uppföras ytterligare 10 befatt-

ningar för kontorsbiträden i Ca 8. Tre av dessa tjänster avses för befattningshavare, som inneha extra ordinarie tjänst i högre lönegrad än 8. Vikariatsförordnande på dessas ordinarie befattningar förutsättes icke skola medelas.

Civildförvaltningen har i fråga om lägre extra ordinarie personal föreslagit, bland annat, att amanuens tjänster i en del fall utbytas mot befattningar för kontors- eller motsvarande personal i lönegrader som ligga inom ramen för den reglerade befordringsgången för amanuenspersonal. Då det gäller befattningshavare, som icke äro att hänföra till rekryteringspersonalen, synes mig en dylik åtgärd lämplig. Jag förutsätter därför, att vid revisionsbyrån komma att inrättas tre befattningar för kontorsskrivare i Ce 19 men även att extra ordinarie tjänster komma att inrättas för den kontorsskrivare vid kanslibyrån och den assistent vid kameralbyrån, för vilka civildförvaltningen föreslagit ordinarie befattningar. Jag räknar alltså med att 5 amanuensbefattningar skola utgå ur personalorganisationen.

I övrigt vill jag beträffande den lägre extra ordinarie personalen framhålla angelägenheten av att inrättande av tjänster för kontorspersonal i högre lönegrad än 8 i möjligaste mån undvikas i avvaktan på lösningen av frågan om anställningsförhållandena för dylik personal.

I detta sammanhang torde böra erinras om det beslut Kungl. Maj:t meddelat den 5 december 1947 rörande övertidsersättningar vid försvarets civildförvaltning. Efter förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1947: 163, bil. 3 p. 1, medgav riksdagen (skr. nr 139), att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal i avlöningsstaten för civildförvaltningen för budgetåret 1946/47 finge överskridas med högst 30 000 kronor för övertidsersättningar, som föranleddes av vissa arbetsuppgifter i samband med övergången till de nya lönebestämmelserna. Sedan civildförvaltningen anmält, att arbetet i fråga blivit fördröjt samt att i anledning därav allenast omkring 16 000 kronor tagits i anspråk för ändamålet under budgetåret 1946/47, medgav Kungl. Maj:t genom nämnda beslut den 5 december 1947, att anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal under civildförvaltningens avlöningsanslag för budgetåret 1947/48 finge överskridas, förutom med högst 15 000 kronor enligt Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 24 oktober 1947, med ytterligare högst 6 400 kronor för övertidsersättningar, som föranletts av det fortsatta med löne regleringens genomförande sammanhängande arbetet.

Anslaget till avlöningar för försvarets civildförvaltning beräknar jag på sätt framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande till 2 340 000 kronor. Anslagshöjningen i förhållande till innevarande budgetårs anslag utgör 80 000 kronor. Exakt beräknat efter de nya lönebestämmelserna och efter 12 % rörligt tillägg skulle innevarande budgetårs anslag emellertid ha uppgått till samma belopp, 2 340 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels i personalförteckningen för försvarets civilförvaltning uppföra ytterligare 10 befattningar för kontorsbiträden i lönegraden Ca 8, utbyta befattningen för pensionskamrerare i lönegraden Ca 27 mot en befattning för kamrerare i samma lönegrad, en befattning för byråsekreterare i Ca 24 mot en befattning för kamrerare i Ca 25, befattningen för biträdande advokatfiskal i lönegraden Ce 29 mot en befattning för förste byråsekreterare i samma lönegrad och befattningen för biträdande kamrerare i lönegraden Ce 25 mot en befattning för kamrerare i samma lönegrad samt införa en anmärkning av innebörd, att befattningen för kassör i lönegraden Ca 19 skall utgå vid nuvarande innehavarens avgång och ersättas med en befattning för kassör i lönegraden Ca 15;

dels fastställa följande avlöningsstat för försvarets civilförvaltning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	770 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	»	35 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	6 036
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	1 300 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	251 964
Summa kronor		2 363 000

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	kronor	23 000
Nettoutgift kronor		2 340 000

dels ock till Försvarets civilförvaltning: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 2 340 000 kronor.

[4.] 2. Försvarets civilförvaltning: Omkostnader, *förslagsanslag*.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 72)	kronor	440 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	»	275 000

Försvarets civilförvaltning har med hänsyn till anslagsbelastningen under budgetåret 1946/47 föreslagit, att anslagsposten till sjukvård m. m. höjes med 8 000 kronor till 20 000 kronor. Delposten till bränsle, lyse och vatten har beräknats kunna minskas med 11 000 kronor till 26 000 kronor. Under delposten till övriga expenser för eget behov har ämbetsverket räknat med

ökade kostnader för renhållning och städning med 14 000 kronor och för hyra av hålkortsmaskiner med 20 000 kronor samt minskade utgifter med tillhopa 16 000 kronor genom bortfall av vissa engångsutgifter m. m. Delposten till övriga expenser för annat än eget behov, 160 000 kronor, avser ersättning till postgirokontoret för dess bestyr med löneutbetalningar till personal vid försvarsväsendet. Med hänsyn till avsedd övergång till löneutbetalningar genom försvarets kassamyndigheter har civilförvaltningen för nästa budgetår icke upptagit några medel för detta ändamål. Då civilförvaltningen icke ifrågasatt någon ändring beträffande övriga poster under omkostnadsanslaget, skulle alltså det sammanlagda medelsbehovet under anslaget enligt civilförvaltningens beräkningar uppgå till $(440\,000 + 8\,000 - 11\,000 + 14\,000 + 20\,000 - 16\,000 - 160\,000 =) 295\,000$ kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Den av civilförvaltningen nämnda omläggningen av sättet för utbetalning av löner till försvarets personal har redan beslutats och avses att genomföras från och med januari 1948. Härigenom uppkomma redan under innevarande budgetår besparingar på de medel som avsetts för ersättning till postgirokontoret. Enligt medgivande av Kungl. Maj:t genom beslut den 17 oktober 1947 må dessa besparingar intill visst belopp användas för anskaffning av maskiner, plåtar, förvaringslådor m. m. som erfordras för det nya utbetalningsförfarandet. För budgetåret 1948/49 räknar jag med hänsyn härtill i likhet med civilförvaltningen icke med några utgifter för ersättning till postgirokontoret. Någon ökad medelsanvisning för övriga utgiftsändamål under anslaget kan jag icke tillstyrka. Med de utgiftsminskningar civilförvaltningen angivit för vissa ändamål bör det i stället vara möjligt att ytterligare begränsa anslaget. Jag räknar därför med ett anslag av 275 000 kronor. Anslagsminskningen utgör 165 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarets civilförvaltning*: *Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 275 000 kronor.

Försvarets sjukvårdsförvaltning.

[5.] 3. Försvarets sjukvårdsförvaltning: *Avlöningar, förslagsanslag.*

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 72)		kronor 408 000
, 1948/49 (departementschefens förslag)		> 412 000

Efter närmare utredning av det faktiska medelsbehovet under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för innevarande budgetår, som i avlöningsstaten upptagits till 175 400 kronor, har Kungl. Maj:t förordnat, att av posten må tagas i anspråk högst 170 000 kronor.

Försvarets sjukvårdsförvaltning har i skrivelse den 19 augusti 1947 upprepat ett för innevarande budgetår framställt förslag att inrätta en förste byråsekreterarbefattning å ämbetsverkets kansli i stället för den nu befint-

liga byråsekreterarbefattningen i Ca 24. Från anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal utgå för närvarande till en extra läkare arvode motsvarande lön i 29 löneklassen, löneplan 1, och till envar av tre extra läkare arvoden motsvarande lön i 25 löneklassen samma löneplan. Sjukvårdsförvaltningen har föreslagit, att dessa extra läkare beredas anställning såsom extra ordinarie tjänstemän i lönegraderna Ce 29 respektive Ce 25.

I skrivelse den 10 november 1947 har sjukvårdsförvaltningen vidare föreslagit, att under ämbetsverkets avlöningsanslag beräknas medel för beredande av arvode enligt 29 löneklassen, löneplan 1, åt en pensionerad officer, avsedd, förutom för arbetsuppgifter vid ämbetsverkets förrådskontrollkontor, jämväl för viss annan verksamhet vid ämbetsverket. Arvode till här avsedd befattningshavare utgår under innevarande budgetår från anslaget Försvarets sjukvårdsförvaltning: Förrådsorganisationen.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Förslaget om inrättande av en förste byråsekreterarbefattning vid ämbetsverket kan jag fortfarande icke biträda.

I enlighet med de principer för bestridande av omkostnaderna för vissa förråd som jag angav vid anmälan av anslaget till sjukvårdsförvaltningens förrådsorganisation för innevarande budgetår bör arvodet till den av sjukvårdsförvaltningen omnämnde, för ämbetsverkets förrådskontrollkontor avsedde pensionerade officeren bestridas av avlöningsanslaget. Jag räknar därför med ytterligare ett arvode enligt 29 löneklassen, löneplan 1, under detta anslag.

Jag kan icke tillstyrka, att de arvodesanställda fyra läkarna erhålla extra ordinarie anställning. Däremot har jag intet att erinra mot att de få anställning såsom extra tjänstemän i lönegraderna Cg 29 respektive Cg 25.

Då innehavaren av den å ämbetsverkets personalförteckning uppförda ordinarie kanslibiträdesbefattningen å övergångsstat avgår under innevarande budgetår, bör befattningen från och med nästa budgetår uteslutas ur förteckningen.

I anslutning till det anförda beräknar jag anslaget till 412 000 kronor på sätt framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande. Anslagshöjningen utgör 4 000 kronor. Då innevarande budgetårs anslag, exakt beräknat efter löneregleringen och efter 12 % rörligt tillägg, skulle uppgått till omkring 413 000 kronor, inträder i realiteten anslagsminskning.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels ur personalförteckningen för försvarets sjukvårdsförvaltning utesluta en befattning för kanslibiträde å övergångsstat i lönegrad Ca 11;

dels fastställa följande avlöningsstat för försvarets sjukvårdsförvaltning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 144 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodes- befattningar, <i>förslagsvis</i>	» 61 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 33 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 171 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 45 000
Summa kronor 454 000	

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	kronor 42 000
Nettoutgift kronor 412 000	

*dels ock till Försvarets sjukvårdsförvaltning: Avlöningar för
budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 412 000 kronor.*

[6.] 4. Försvarets sjukvårdsförvaltning: Omkostnader, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 73)	kronor 50 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 50 000

Försvarets sjukvårdsförvaltning har hemställt, att anslaget måtte höjas till 56 000 kronor för att tillgodose behovet av ökade medel för reseersättningar.

Då jag icke kan tillstyrka anslagshöjning, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*att till Försvarets sjukvårdsförvaltning: Omkostnader för bud-
getåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 50 000 kronor.*

[7.] 5. Försvarets sjukvårdsförvaltning: Förrådsorganisationen, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 73)	kronor 120 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 133 000

Kungl. Maj:t har den 26 september 1947 fastställt personalorganisation för sjukvårdsförvaltningens centralförråd och förrådskontrollkontor och därvid medgivit, att från och med budgetåret 1947/48 och tills vidare finge finnas anställda vid centralförråden 1 förrådsvaktmästare i Cg 11, 2 förråds-
män i Ce 9 och 2 biträden för skriv- och kontorsgöromål samt vid förråds-
kontrollkontoret 1 kontorsskrivare i Ce 19, 2 kontorsskrivare i Ce 17, 2
kanslibiträden, därav ett i Ce 11 och det andra i Cg 11, 1 biträde för skriv-
och kontorsgöromål ävensom en från aktiv stat pensionsavgången officer
— avsedd jämväl för viss annan verksamhet vid sjukvårdsförvaltningen —
med arvode motsvarande lön enligt 29 löneklassen av löneplan 1, arvodet
dock minskat med vederbörande tillkommande tjänstepension.

Sjukvårdsförvaltningen har icke ifrågasatt någon ändring i den sålunda beslutade personalorganisationen men, såsom vid behandlingen av ämbetsverkets avlöningsanslag anförts, föreslagit, att arvodesbefattningen för pensionerad officer överföres till avlöning från nämnda anslag. Sjukvårdsförvaltningen har beräknat förevarande anslag till 133 000 kronor, varav för avlöningar, inberäknat rörligt tillägg, till personal vid berörda centralförråd och förrådskontrollkontor tillhopa 66 600 kronor (nu 53 600 kronor) för driftkostnader vid ämbetsverkets centralförråd oförändrat 40 000 kronor och för arvoden till föreståndarna för läkemedelscentralerna likaledes oförändrat 26 400 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

I det föregående har jag föreslagit, att förenämnda arvodesbefattning för pensionerad officer skall avlönas från sjukvårdsförvaltningens avlöningsanslag. Jag har icke funnit anledning till erinran mot sjukvårdsförvaltningens beräkning av förevarande anslag och upptager alltså detsamma till 133 000 kronor. Anslagshöjningen utgör 13 000 kronor och hänför sig helt till löne-reglering för den från anslaget avlönade tjänstemannapersonalen.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarets sjukvårdsförvaltning: Förrådsorganisationen*
för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 133 000 kronor.

Krigsmaterielverket.

[8.] 6. Krigsmaterielverket: Avlöningar, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 74)	kronor 2 050 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 2 230 000

Efter närmare utredning av medelsbehovet under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal för innevarande budgetår, i avlöningsstaten upptagen till 1 780 000 kronor, har Kungl. Maj:t medgivit, att posten må överskridas — förutom enligt av Kungl. Maj:t den 30 juni 1947 lämnat bemyndigande, inom en kostnadsram av 60 000 kronor, för tillfälligt anställande av viss personal — med högst 55 000 kronor.

Krigsmaterielverket har för nästa budgetår icke föreslagit andra utökningar av den för verkets normala fredsbehov avsedda personalorganisationen än som föranledas av tillkomsten av ett nytt centralförråd, för vilket beräknats samma personaluppsättning som vid redan befintliga förråd av samma typ.

Emellertid har krigsmaterielverket föreslagit, att personal ur fälttygkåren och tygstaten, som tages i anspråk för tjänstgöring vid verket och nu övergångsvis redovisas under fälttygkåren och tygstaten, skulle redovisas vid verket och avlönas av dess avlöningsanslag.

Vidare har krigsmaterielverket enligt meddelade direktiv avgivit förslag till lönegradsplaceringar och tjänstebenämningar för olika befattningshavare vid verket i enlighet med av riksdagen (proposition 1947: 246, riksdagens

skrivelse 1947: 411) godkända grunder för tjänsteförteckningsrevision för försvarsväsendet. Härvid har föreslagits, att i den personalförteckning för verket, som skall fastställas av riksdagen, benämningen byråintendent ändras till förste byråintendent, benämningen för ingenjörpersonal i 29 lönegraden ändras från byråingenjör till förste byråingenjör samt en av de befintliga åtta befattningarna för byråingenjör i Ce 27, avsedd för industribyråns beredskapssektion, nedflyttas till lönegraden Ce 24. Av befattningar i lönegrader lägre än 25 borde enligt krigsmaterielverkets mening en tillämpning av de godkända grunderna för tjänsteförteckningsrevisionen medföra ett flertal omplaceringar, innebärande såväl uppflyttningar som, i ett mindre antal fall, nedflyttningar i lönegrad.

För tillgodoseende av krigsmaterielverkets behov av extra arbetskraft för tillfälliga arbetsuppgifter har verket beräknat medel även för budgetåret 1948/49. Behovet av tillfällig arbetskraft hänför sig till slutförandet av materielbeställningarna enligt 1942 års försvarsbeslut samt till verkets befattning med anskaffning av kontorsmöbler och kontorsförnödenheter för statsförvaltningens räkning. Medelsbehovet har verket uppskattat till 50 000 kronor.

Försvarets civilförvaltning har i utlåtande över krigsmaterielverkets förslag icke anfört någon erinran mot desamma.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Krigsmaterielverket har föreslagit, att till redovisning vid verket och avlönande från dess avlöningsanslag skall överföras personal ur fälttygkåren och tygstaten, som tjänstgör vid verket. Jag finner icke anledning att nu föreslå en dylik överföring.

Det nya centralförrådet kommer antagligen icke att kunna tagas i bruk under nästa budgetår. Jag beräknar därför icke nu några medel för avlönning av personal vid detsamma. Skulle det ändå visa sig erforderligt att anställa personal vid förrådet under budgetåret, torde Kungl. Maj:t få lämna medgivande härtill och taga i anspråk förevarande anslag för avlöningar åt personalen.

De förändringar beträffande högre icke-ordinarie tjänster, som krigsmaterielverket föreslagit i enlighet med de av riksdagen godkända grunderna för tjänsteförteckningsrevision för försvarsväsendet, anser jag böra genomföras och föreslår därför i det följande ändrade tjänstebenämningar för byråintendent och för byråingenjör i Ce 29. Nedflyttningen av byråingenjörsbefattningen i Ce 27 till Ce 24 bör emellertid, såsom verket förutsatt, icke ske förrän i samband med att den nuvarande innehavaren av befattningen avgår. Anmärkning härom bör införas i personalförteckningen. Frågan om ändringar av tjänstebenämningar och lönegradsplaceringar för den vid ämbetsverket anställda icke-ordinarie personalen i övrigt torde få närmare prövas av Kungl. Maj:t med beaktande av de godkända grunderna för tjänsteförteckningsrevisionen. I det följande räknar jag med en mindre anslagshöjning i anledning av omplaceringarna.

Vid krigsmaterielverket kvarstår övergångsvis bland andra en befattning för ingenjör, som tidigare tillhört MEO 24 men från och med den 1 juli 1947 placerats i Ce 27. Denna befattning bör nu införas å verkets personalförteckning under benämningen byråingenjör, varvid bör anmärkas, att befattningen icke må återbesättas vid vakans.

Jämlikt grunderna för den reglerade befordringsgången för biträdespersonal beräknas ytterligare 13 befattningshavare vid krigsmaterielverket bliva berättigade till ordinarie kontorsbiträdesbefattningar. Antalet dylika befattningar bör därför ökas till 21. Av dessa avses 10 för personal som innehar högre icke-ordinarie befattning. Det förutsättes, att vikariatsförordnande på de för sistnämnda personal avsedda ordinarie tjänsterna icke skall förekomma.

Krigsmaterielverket har tagit upp frågan om en ordinariesättning även i övrigt av verkets personal. Enligt min mening finns det ingen anledning att i princip bibehålla den särställning bland försvarets centrala förvaltningsmyndigheter som krigsmaterielverket kommit att intaga i detta hänseende genom att, bortsett från biträdespersonal, inga tjänster vid verket äro placerade i Ca-grader. Största delen av verkets personal tillhör emellertid kategorier, till vilkas löneförhållanden ännu icke tagits slutlig ställning. Beträffande dessa torde det icke vara lämpligt att nu föreslå ordinariesättning. En ur olika synpunkter begränsad ordinariesättning av tjänster inom verket skulle enligt verkets egen uppfattning utfalla så godtyckligt och leda till mindre tilltalande konsekvenser av sådan art, att verket ansett sig icke kunna framlägga konkreta förslag till ändrad anställningsform i dylik begränsad omfattning. Med hänsyn härtill och i betraktande av att efter den nya löne- och pensionsregleringen några olägenheter ur löne- och pensionssynpunkt icke äro förenade med att personalen kvarstår i extra ordinarie anställning anser jag, att med ordinariesättning av befattningar inom krigsmaterielverket bör tills vidare kunna anstå.

I likhet med vad hittills varit fallet torde Kungl. Maj:t jämväl för nästa budgetår böra äga att för tillgodoseendet av krigsmaterielverkets behov av extra arbetskraft för tillfälliga arbetsuppgifter överskrida anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal. Krigsmaterielverket har beräknat 50 000 kronor för sådana kostnader, nämligen för avlönande av den ytterligare personal, som erfordras för att genomföra materielanskaffning enligt 1942 års försvarsbeslut och för att fullgöra verkets arbetsuppgifter med anskaffning av kontorsmöbler och kontorsförnödenheter för statsförvaltningens räkning. Vad sistnämnda personalbehov beträffar får jag erinra, att det tidigare förutsatts, att verkets befattning med anskaffning av kontorsmöbler och kontorsförnödenheter icke skulle föranleda särskilda personalkostnader. Enligt vad som under hand inhämtats från krigsmaterielverket är anledningen till det nu anmälda personalbehovet den, att verket icke såsom ursprungligen avsetts endast fått att fördela övertaliga möbler m. m. från krisorgan utan, i brist på tillgång till dylika möbler, nödgats ombesörja själva anskaffningen av möblerna från industrien. Ett avsevärt merarbete utöver vad som tidigare kunnat förutses hade därigenom pålagts

verket. Med hänsyn till vad sålunda upplysts torde ifrågavarande personal-kostnader få anses ofrånkomliga. Jag vill emellertid framhålla, att inom verket förberedas vissa åtgärder för att förenkla förfarandet i samband med här avsedda anskaffningar.

Anslagsbehovet för nästa budgetår beräknar jag i enlighet med vad jag sålunda föreslagit till 2 230 000 kronor på sätt närmare framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande. Anslagshöjningen i förhållande till innevarande budgetårs anslag utgör 180 000 kronor. Exakt beräknat efter löne-regleringen och 12 % rörligt tillägg skulle sistnämnda anslag ha uppgått till 2 210 000 kronor. Kostnadsökningen i förhållande till detta belopp utgör således (2 230 000 — 2 210 000 =) 20 000 kronor och hänför sig helt till beräk-nade merkostnader i anledning av tjänsteförteckningsrevisionens genom-förande.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels å personalförteckningen för krigsmaterielverket uppföra ytterligare 13 befattningar för kontorsbiträde i lönegrad Ca 8 och 1 befattning för byråingenjör i lönegrad Ce 27, utbyta de 2 befattningarna för byråintendent i lönegrad Ce 30 och de 9 befattningarna för byråingenjör i lönegrad Ce 29 mot samma antal befattningar för förste byråintendent och förste byrå-ingenjör i samma lönegrader samt i förteckningen införa an-märkning av innehåll, att av befattningarna för byråingenjör i lönegrad Ce 27 den som avses för industribyråns beredskaps-sektion och den som tidigare varit placerad i lönegraden MEO 24 skola utgå ur förteckningen vid nuvarande innehavares avgång;

dels fastställa följande avlöningsstat för krigsmaterielverket, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	128 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodes-befattningar, <i>förslagsvis</i>	»	87 200
3. Arvoden och särskilda ersättningar, be-stämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	»	17 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie per-sonal, <i>förslagsvis</i>	»	1 820 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	241 200
Summa kronor		2 293 400

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, <i>förslagsvis</i>	kronor	63 400
Nettoutgift kronor		2 230 000

dels ock till Krigsmaterielverket: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 2 230 000 kronor.

[9.] 7. Krigsmaterielverket: Omkostnader, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 76)	kronor 400 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 375 000

Krigsmaterielverket har beräknat medelsbehovet under anslaget till 380 000 kronor, varav för sjukvård m. m. 5 000 kronor (nu 3 500 kronor), för reseersättningar 60 000 kronor (nu 64 000 kronor), för expenser 265 000 kronor (nu 282 500 kronor) och för publikationstryck 45 000 kronor (nu 50 000 kronor). I medelsbehovet har ämbetsverket därjämte inräknat ett belopp av 3 000 kronor för representation.

Försvarets civilförvaltning har anfört, att medel för representation, i den mån de erfordrades, borde anvisas av Kungl. Maj:t efter framställning i varje särskilt fall och bestridas av anslaget till extra utgifter.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

I likhet med civilförvaltningen anser jag, att medel för representation icke böra beräknas under omkostnadsanslaget.

Jag förutsätter att medelsbehovet under anslaget skall kunna tillgodoses inom ramen för ett belopp av 375 000 kronor. Anslagsminskningen utgör 25 000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 375 000 kronor.

[10.] 8. Krigsmaterielverket: Förrådsorganisationen m. m., förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 76)	kronor 1 000 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 1 000 000

Krigsmaterielverket har beräknat lönekostnaderna vid de befintliga centrala ammunitionsförråden till 578 000 kronor (nu 548 000 kronor), driftkostnaderna vid samma förråd till 259 000 kronor (nu 274 000 kronor), lönekostnaderna vid vissa övriga förråd till 100 000 kronor (nu 106 000 kronor) och driftkostnaderna vid samma förråd till 67 000 kronor (nu 72 000 kronor), tillhopa i runt tal 1 000 000 kronor. För ett nytillkommande centralförråd har ämbetsverket därutöver beräknat löne- och driftkostnader med sammanlagt 25 000 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Såsom jag anfört vid anmälan av verkets avlöningsanslag räknar jag icke med att verksamheten vid det nya ammunitionsförrådet skall komma igång under nästa budgetår. Mot anslagsberäkningarna i övrigt har jag ingen erinran.

Vid den utredning angående reservationer å fjärde huvudtiteln's anslag, som under förliden höst företagits inom departementet, har uppmärksammats, att från anslaget för budgetåret 1944/45 till täckning av vissa engångsutgifter avseende krigsmaterielverkets verksamhetsområde m. m. bestridas

vissa kostnader av löpande natur, vilka rätteligen böra utgå av verkets årliga anslag. Dessa kostnader avse lagerhållning för beredskapsändamål av vissa ammunitionsdetaljer, underhåll av lagringsanläggningar för vissa kemikalier samt anskaffning av arbets- och mätverktyg av sådan beskaffenhet att kostnaderna för desamma icke kunna uttagas av den löpande produktionen. För dessa ändamål funnos vid ingången av innevarande budgetår omkring 2 800 000 kronor reserverade under anslaget. Detta belopp skulle således kunna återgå odisponerat. I årliga utgifter för de angivna ändamålen har krigsmaterielverket beräknat respektive 2 000, 2 000 och 50 000 kronor. Mot dessa beräkningar har jag ingen erinran. De angivna lagerhållningskostnaderna böra utgå från förevarande anslag, vilket icke av denna anledning behöver särskilt uppräknas. De övriga kostnaderna upptager jag i det följande under anslaget till årskostnader för industriell krigsberedskap.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket: Förrådsorganisationen m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 1 000 000 kronor.

[11.] 9. **Krigsmaterielverket: Årskostnader för industriell krigsberedskap, förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 77)	kronor 700 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 500 000

Krigsmaterielverket har i sina medelsäskanden för nästa budgetår beträffande den del av anslaget, som avser kostnader för skuggfabriker m. m., beräknat utgifterna till 611 000 kronor (nu 627 000 kronor).

Vid beräkningen för innevarande budgetår av återstående del av anslaget — som avser kostnader för forskning, syftande till att skapa underlag för inhemsk tillverkning av ersättning för krigsviktiga importvaror, samt för planering, prov och experiment i samband med den industriella krigsberedskapen — ha medel upptagits endast för krigsmaterielverket och marinförvaltningen. För nästa budgetår har krigsmaterielverket beräknat medel till dylik verksamhet även för armé- och flygförvaltningarna. För krigsmaterielverket ha beräknats 50 000 kronor (nu 25 000 kronor), för arméförvaltningen 51 000 kronor, för marinförvaltningen 50 000 kronor (nu 83 000 kronor) och för flygförvaltningen 190 000 kronor eller tillhopa 341 000 kronor.

Krigsmaterielverket, som för nästa budgetår icke räknat med några inkomster av royalty m. m., har alltså beräknat det sammanlagda medelsbehovet under anslaget till $(611\,000 + 341\,000 =) 952\,000$ kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Liksom under tidigare budgetår böra under detta anslag beräknas medel till kostnader för skuggfabriker m. m. samt för forskning och planering m. m. för krigsmaterielverkets eget behov. Däremot anser jag mig med hänsyn till rådande förhållanden icke kunna här beräkna medel för forsknings-

verksamhet m. m. för försvarsgrensförvaltningarna. Erforderlig verksamhet på dessa områden under nästa budgetår torde i mån av tillgång på medel få bekostas av ordinarie anslag till förvaltningarnas förfogande. För krigsmaterielverket räknar jag icke med någon höjning av det för innevarande budgetår anvisade beloppet.

Enligt vad jag anfört i det föregående vid behandlingen av anslaget till krigsmaterielverkets förrådsorganisation böra från förevarande anslag även bestridas kostnader för underhåll av lagringsanläggningar för vissa kemikalier samt för anskaffning av vissa arbets- och mätverktyg, av krigsmaterielverket uppskattade till sammanlagt 52 000 kronor.

Belastningen å förevarande anslag var under budgetåret 1946/47 omkring 415 000 kronor. Såvitt kan bedömas av hittills tillgängliga belastningssiffror kan belastningen under innevarande budgetår beräknas komma att bli ungefär lika stor. Med hänsyn härtill anser jag, att anslagsbeloppet bör kunna för nästa budgetår begränsas till 500 000 kronor. Anslagsminskningen utgör 200 000 kronor.

Jag får därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket*: Årskostnader för industriell krigsberedskap för budgetåret 1948/49 anvisa ett förslagsanslag av 500 000 kronor.

[12.] 10. **Krigsmaterielverket: Engångskostnader för industriell krigsberedskap, reservationsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 77)	kronor 100
» 1948/49 (departementschefens förslag)	100

Krigsmaterielverket har anmält ett medelsbehov under anslaget av sammanlagt 150 000 kronor, varav 120 000 kronor för arméförvaltningen till verktygsutrustning och maskiner för krigsmotorreparationsorganisationen samt 30 000 kronor för marinförvaltningen till planering av ersättningsbyggnad av fartyg, planering av krigsreparationstjänst samt anskaffning av kontrollverktyg.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Jag finner mig icke kunna under nuvarande förhållanden föreslå någon särskild medelsanvisning för de anmälda utgiftsändamålen. Jag föreslår fördenskull, att anslaget även för nästa budgetår upptages med allenast ett formellt belopp av 100 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Krigsmaterielverket*: Engångskostnader för industriell krigsberedskap för budgetåret 1948/49 anvisa ett reservationsanslag av 100 kronor.

Fortifikationsförvaltningen.

[13.] 11. Fortifikationsförvaltningen: Avlöningar, *förslagsanslag*. 12. Fortifikationsförvaltningen: Omkostnader, *förslagsanslag*. Dessa anslag äro för innevarande budgetår uppförda med 650 000 respektive 105 000 kronor, vilka belopp beräknats för ett halvt budgetår.

Den av 1947 års riksdag (prop. nr 142; rd. skr. nr 327) beslutade nya organisationen av den centrala fortifikations- och byggnadsförvaltningen inom försvaret förutsattes av statsmakterna kunna genomföras tidigast den 1 januari 1948. Kungl. Maj:t skulle äga slutligt fastställa tidpunkten. Av olika skäl har det icke varit möjligt att ännu genomföra den nya organisationen. I enlighet med vad som förutsattes vid organisationsfrågans riksdagsbehandling har emellertid den 19 december 1947 tillsatts en särskild delegation för att förbereda reformens genomförande. Innan denna delegation slutfört sitt arbete är det mig icke möjligt att taga ställning till vissa ännu icke i sin helhet lösta detaljfrågor, bland annat beträffande kompetensfördelningen mellan fortifikations- och flygförvaltningarna i vad avser befattningen med vissa markärenden. Med hänsyn härtill är jag icke beredd att nu framlägga slutliga förslag beträffande fortifikationsförvaltningens avlönings- och omkostnadsanslag samt flygförvaltningens avlöningsanslag. Dessa anslag böra därför i riksstatsförslaget upptagas med allenast beräknade belopp. Förstnämnda båda anslag synas härvid böra beräknas till 1 300 000 kronor respektive 210 000 kronor, motsvarande dubbla beloppen av de för innevarande budgetår anvisade, för ett halvt år beräknade anslagen.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1948/49 beräkna

dels till Fortifikationsförvaltningen: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 300 000 kronor;

dels ock till Fortifikationsförvaltningen: Omkostnader ett förslagsanslag av 210 000 kronor.

[14.] 13. Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m., *reservationsanslag*.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 79) kronor ¹100
 » 1948/49 (departementschefens förslag)..... » 100

I enlighet med förslag av arméns fortifikationsförvaltning upptager jag detta anslag även för nästa budgetår allenast med ett formellt belopp av 100 kronor. Vid utgången av innevarande budgetår beräknas föreliggande reservationer från tidigare års anslag till belopp som överstiger de föreslagna utgifterna under budgetåret 1948/49. Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

¹ Anslaget benämmt Arméns fortifikationsförvaltning: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.

att till *Fortifikationsförvaltningen: Byggnads- och reparationsberedskapens övningar m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 100 kronor.

[15.] 14. **Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m., reservationsanslag.** Medel för bestridande av kostnader för forsknings- och försöksverksamhet beträffande befästningar ha för innevarande budgetår beräknats under de olika försvarsgrenarnas anslag till befästningars underhåll m. m. För ifrågavarande verksamhet ha sålunda avsetts att tagas i anspråk: av arméns anslag 75 000 kronor, av marinens anslag 50 000 kronor samt av flygvapnets anslag 10 000 kronor eller tillhoppa 135 000 kronor.

I sina medelsäskanden för nästa budgetår har *arméns fortifikationsförvaltning* hemställt, att ett belopp av 400 000 kronor måtte anvisas för forsknings- och försöksverksamhet beträffande försvarets befästningsanläggningar samt i anslutning härtill anfört i huvudsak följande:

Sedan riksdagen numera fattat beslut om organisation av en för försvaret gemensam fortifikationsförvaltning, varigenom tillgången på kvalificerad personal för forskningsändamål komme att tillgodoses, hade möjlighet skapats för en intensifiering av forskningsverksamheten. Inom en snar framtid måste bland annat följande frågor utredas, nämligen skydd mot luftstötvägor från brisanta sprängämnen och atombomber, skydd mot atombombens övriga verkningar, skydd mot övriga moderna stridsmedel samt skydd mot detonationsvägor i vatten. Under budgetåret 1948/49 komme forskningsverksamheten att omfatta samtliga försvarsgrevar. Kostnaderna därför kunde beräknas uppgå till omkring 300 000 kronor. Utbyggnad av ett försöksområde av karaktär och omfattning motsvarande ett modernt befästningsområde vore vidare erforderligt. Härmed förenade kostnader uppskattades till omkring 500 000 kronor. Under budgetåret 1948/49 erfordrades härav minst 100 000 kronor. I anledning av vad som sålunda anförts beräknade fortifikationsförvaltningen för forsknings- och försöksverksamhet ett medelsbehov för nästa budgetår av $(300\,000 + 100\,000 =) 400\,000$ kronor.

Vidare har arméns fortifikationsförvaltning, efter samråd med chefen för försvarsstaben, i särskild skrivelse den 27 november 1947 hemställt, att ett belopp av 250 000 kronor måtte anvisas för nästa budgetår för bestridande av kostnader för fortifikatorisk rustningsplanläggning. I sin skrivelse har fortifikationsförvaltningen till en början erinrat om att under budgetåret 1947/48 tillhoppa 250 000 kronor ställts till ämbetsverkets förfogande för påbörjande av ifrågavarande planläggning. Fortifikationsförvaltningen har vidare anfört i huvudsak följande:

Den rustningsplanläggning, som hittills utförts eller beräknades komma till utförande under återstoden av innevarande budgetår, hade omfattat ett klarläggande i stort av huru befästningar borde anordnas inom olika delar av landet samt i begränsad utsträckning detaljplanläggning av enskilda befästningar. För att möjliggöra en snabb och ändamålsenlig igångsättning av befästningsarbeten vid krig eller krigsfara fordrades därför ytterligare planlägningsarbete av avsevärd omfattning. Planlägningsarbetet under budgetåret 1948/49 avsåges att närmast omfatta ytterligare studier av operativ och fortifikatorisk art, upprättande av preliminära planer för befästningar.

vilka under innevarande budgetår studerats ur operativ och fortifikatorisk synpunkt, samt fortsatt detaljplanläggning inom hela landet. Arbetet avsåges att under budgetåret bedrivas i samma omfattning som under innevarande budgetår, varför det totala personal- och medelsbehovet beräknades bli detsamma.

Medelsbehovet för forskningsverksamhet beträffande befästningar samt för fortifikatorisk rustningsplanläggning skulle således enligt arméns fortifikationsförvaltnings beräkningar utgöra (400 000 + 250 000 =) 650 000 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Ehuru jag är väl medveten om betydelsen av en intensiv forsknings- och försöksverksamhet på befästningsområdet redan i fredstid, kan jag icke i nuvarande läge tillstyrka en så avsevärd höjning av medelsanvisningen för detta ändamål, som arméns fortifikationsförvaltnings förslag innebär. Jag föreslår, att för ändamålet beräknas ett belopp av 250 000 kronor.

För fortifikatorisk rustningsplanläggning har under innevarande budgetår, på sätt förutsatts i propositionen 1947:142 (s. 123), anvisats medel från tillgängliga anslag till byggande av befästningar. Då dylika medel icke lämpligen böra tagas i anspråk i fortsättningen, vill jag, ehuru frågan om den regionala och lokala fortifikationsförvaltningens organisation ännu icke slutligt prövats, föreslå, att medel för ifrågavarande ändamål anvisas å riksstaten. Mot det av fortifikationsförvaltningen för ändamålet äskade beloppet, 250 000 kronor, har jag intet att erinra.

Medel för såväl forskningsverksamhet beträffande befästningar som fortifikatorisk rustningsplanläggning synas lämpligen böra anvisas under ett gemensamt reservationsanslag, benämnt Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m. Anslagsbeloppet skulle enligt vad jag föreslagit uppgå till (250 000 + 250 000 =) 500 000 kronor. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa stat för anslaget. Jag förutsätter, att försvarsgrenarnas anslag till befästningars underhåll m. m. minskas med belopp motsvarande vad som för innevarande budgetår avsetts för forskningsverksamhet.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Fortifikationsförvaltningen: Forskningsverksamhet m. m.* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 500 000 kronor.

Arméförvaltningen.

[16.] 15. Arméförvaltningen: Avlöningar, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 79)	kronor 1 620 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 1 620 000

I arméförvaltningens personalförteckning finnas uppförda vissa extraordinarie ingenjörsbefattningar. Då dessa befattningars antal och lönegrads-

¹ Beräknat belopp.

placering bestämts under visst hänsynstagande till de å arméns personalförteckning uppförda arméingenjörsbefattningarna, är jag icke beredd upptaga förevarande anslagsfråga till slutlig behandling förrän i samband med prövningen av arméns avlöningsanslag. Liksom sistnämnda anslag bör därför arméförvaltningens avlöningsanslag i riksstatsförslaget upptagas med allenast beräknat belopp, lämpligen samma belopp, som anvisats för innevarande budgetår. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Arméförvaltningen: Avlöningar* för budgetåret 1948/49 beräkna ett *förslagsanslag* av 1 620 000 kronor.

[17.] 16. **Arméförvaltningen: Omkostnader, förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 81)	kronor 400 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 420 000

Arméförvaltningen har på grundval av medelsförbrukningen under motsvarande anslag för budgetåret 1946/47 beräknat anslaget för nästa budgetår till 510 000 kronor.

Kostnaderna för sjukvård m. m. ha beräknats till 10 000 kronor (nu 7 000 kronor).

Utgifterna för bränsle, lyse och vatten ha beräknats till 70 000 kronor för ämbetshuset å Ladugårdsgärde och 22 000 kronor för lokaler utanför ämbetshuset, som disponeras av ämbetsverkets tygavdelning, eller sammanlagt 92 000 kronor (nu 71 000 kronor).

Delposten Övriga expenser har arméförvaltningen beräknat till 397 000 kronor (nu 313 000 kronor). Hela anslagsposten *Expenser* borde således upptagas till (92 000 + 397 000 =) 489 000 kronor.

Beträffande övriga anslagsposter i omkostnadsstaten, uppgående till sammanlagt 9 000 kronor, har arméförvaltningen icke föreslagit några ändringar.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Med hänsyn till nödvändigheten att begränsa statsutgifterna kan jag icke tillstyrka en så väsentlig anslagshöjning som arméförvaltningen föreslagit. Med iakttagande av största sparsamhet bör det vara möjligt att begränsa utgifterna under detta anslag till 420 000 kronor. Jag föreslår att anslaget uppföres med detta belopp. Anslagshöjningen utgör 20 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Arméförvaltningen: Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 420 000 kronor.

Marinförvaltningen.

[18.] 17. **Marinförvaltningen: Avlöningar, förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 81)	kronor 665 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 685 000

Marinförvaltningen har beräknat medelsbehovet under anslaget till 721 000 kronor. Beträffande beräkningsgrunderna inhämtas av ämbetsverkets framställning i huvudsak följande.

Marinförvaltningen har återkommit till ett tidigare framställt förslag om uppflyttning av befattningen såsom förste byråsekreterare å civilbyrån från lönegrad Ca 27 till lönegrad Ca 29. Vidare har *marinförvaltningen* föreslagit, att den extra ordinarie befattningen för förste byråsekreterare å skeppsbyggnadsavdelningen i 27 lönegraden överföres till ordinarie stat, att befattningen såsom byråsekreterare å vapenavdelningen, nu i Ce 24, utbytes mot en förste byråsekreterarbefattning i Ce 27 och att för föreståndaren för ämbetsverkets personalkontor, nu enligt befordringsgången för amanuenspersonal placerad i Ce 24 men förordnad att mot vikariatslön uppehålla en byråsekreterarbefattning i Ce 24, inrättas en befattning såsom förste byråsekreterare i Ce 27. Vid bifall till sistnämnda förslag kunde en amanuensbefattning å kansliet indragas.

Vidare har *marinförvaltningen* föreslagit, att en kontorsskrivarbefattning i Ce 19 på dispositionsbokföringen utbytes mot en bokhållarbefattning i Ce 21, att en kanslibiträdesbefattning i Ce 11, avsedd för souschefens sekreterare, och en kontoristbefattning i Ce 13 å personalkontoret utbytas mot kansliskrivarbefattningar i Ce 15 ävensom att tre kontorsbiträdesbefattningar i Ce 8, varav en å personalkontoret och två å dispositionsbokföringen, samt en extra befattning i Cg 8, vars innehavare fullgör med skatteuppbörden sammanhängande arbetsuppgifter, utbytas mot kanslibiträdesbefattningar i Ce 11.

Alltsedan ingången av budgetåret 1946/47 har vid *marinförvaltningen* funnits anställd en statistiker med halvtidstjänstgöring mot ett årligt arvode av i ett för allt 5 000 kronor. *Marinförvaltningen* har nu föreslagit, att för statistikern i stället inrättas en befattning såsom byråassistent i Ce 24, likaledes med halvtidstjänstgöring.

Marinförvaltningen har därjämte föreslagit, att två ingenjörsbefattningar i Ce 24 respektive Ce 22, avsedda för uppgifter i samband med hjälpfartygsplaneringen, utbytas mot befattningar i Ce 27 respektive Ce 24 och att för uppbördsman för skrivmateriefförrådet och biografapparaturen, vilka uppgifter nu handhavas av en extra tjänsteman som från och med innevarande budgetår placerats i Cg 14, inrättas en förrädsförmansbefattning i Ce 14.

Beträffande pensionerad personal i arvodesbefattningar har *marinförvaltningen* räknat med att en befattning för pensionerad officer å fortifikationsavdelningen nästa budgetår överförs till fortifikationsförvaltningen.

Försvarets civilförvaltning har biträtt förslagen om ordinariesättning av förste byråsekreterarbefattningen å skeppsbyggnadsavdelningen och om uppflyttning av de båda ingenjörsbefattningarna för hjälpfartygsplaneringen till Ce 27 respektive Ce 24. Vidare har *civilförvaltningen* tillstyrkt förslaget om inrättande av en förrädsförmansbefattning i Ce 14 för uppbörds mannen för skrivmateriefförrådet och biografapparaturen. Däremot har *civilförvaltningen* förklarat sig icke kunna tillstyrka *marinförvaltningens* övriga förenämnda förslag till personalförändringar. *Civilförvaltningen* har föreslagit att en vid *marinförvaltningen* anställd från sakanslag avlönad förplägnadskonsulent i Ce 25 under benämningen assistent överföres till att avlönas från förevarande anslag.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Av i huvudsak de skäl som jag anfört i det föregående vid behandlingen av civilförvaltningens avlöningsanslag anser jag mig icke kunna tillstyrka de föreslagna förändringarna beträffande marinförvaltningens personalorganisation.

Enligt principerna för reglerad beföringsgång för biträdespersonal bör på marinförvaltningens personalförteckning tillkomma ytterligare 4 befattningar för ordinarie kontorsbiträden. Av dessa avses två för extra ordinarie befattningshavare i högre lönegrad. Vikariatsförordnande på sistnämnda kontorsbiträdesbefattningar förutsättes icke skola förekomma.

Anslaget till avlöningar för marinförvaltningen beräknar jag på sätt framgår av förslaget till avlöningsstat i det följande till 685 000 kronor. Anslagshöjningen i förhållande till innevarande budgetårs anslag utgör 20 000 kronor. Exakt beräknat efter de nya lönebestämmelserna och efter 12 % rörligt tillägg skulle innevarande budgetårs anslag emellertid ha uppgått till i runt tal samma belopp, 685 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels i personalförteckningen för marinförvaltningen uppföra ytterligare 4 befattningar för kontorsbiträden i lönegrad Ca 8;

dels fastställa följande avlöningsstat för marinförvaltningen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1948/49:

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor 257 000
2. Arvoden till pensionerad personal i arvodesbefattningar, <i>förslagsvis</i>	» 172 000
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	» 8 640
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	» 280 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 84 360
Summa kronor 802 000	

Särskilda uppbördsmedel:

Pensionsmedel, *förslagsvis*..... kronor 117 000

Nettoutgift kronor 685 000

dels ock till Marinförvaltningen: Avlöningar för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 685 000 kronor.

[19.] 18. Marinförvaltningen: Omkostnader, *förslagsanslag*.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 82).....	kronor 415 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 400 000

Marinförvaltningen har för nästa budgetår föreslagit ett anslag av 418 000 kronor. Höjningen, 3 000 kronor, motsvarar skillnaden mellan föreslagen ökning av anslagsposten till sjukvård m. m. samt av utgifterna för reseersättningar och vakttjänst med tillhopa 8 000 kronor och en sammanlagd minskning av utgifterna för övriga expenser och för publikationstryck med 5 000 kronor. Att utgifterna för övriga expenser kunnat minskas beror på att kostnaderna för ämbetsverkets fortifikationsavdelning bortfalla.

För egen del anser jag att sistnämnda omständighet bör kunna föranleda att anslagsbehovet begränsas ytterligare. Med iakttagande av all den sparsamhet som är nödvändig böra nettoutgifterna under anslaget kunna hållas inom 400 000 kronor. Jag föreslår därför, att anslaget upptages med detta belopp. Anslagsminskningen utgör 15 000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Marinförvaltningen*: *Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 400 000 kronor.

Flygförvaltningen.

[20.] 19. Flygförvaltningen: Avlöningar, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 82)	kronor 850 000
» 1948/49 (departementschefens förslag).....	» ¹ 1 000 000

Av skäl som jag i det föregående vid behandlingen av fortifikationsförvaltningens avlönings- och omkostnadsanslag anført upptager jag förevarande anslag i riksstatsförslaget med allenast beräknat belopp. Härvid beräknar jag anslaget till 1 000 000 kronor. Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avvidan på särskild proposition i ämnet, till *Flygförvaltningen*: *Avlöningar* för budgetåret 1948/49 beräkna ett *förslagsanslag* av 1 000 000 kronor.

[21.] 20. Flygförvaltningen: Omkostnader, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 84)	kronor 375 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 370 000

Flygförvaltningen har för nästa budgetår föreslagit en höjning av anslaget med 8 000 kronor till 383 000 kronor, varvid en föreslagen ökning med 11 000 kronor av utgifterna för renhållning och städning på grund av nytt kollektivavtal motväges av att expenskostnader i övrigt minskas med 3 000 kronor genom att ämbetsverkets byggnadsavdelnings underhållsbyrå överföres till den nya fortifikationsförvaltningen.

¹ Beräknat belopp.

För egen del räknar jag med att det med iakttagande av nödig sparsamhet skall bliva möjligt att ytterligare begränsa utgifterna under anslaget. Jag föreslår ett belopp av 370 000 kronor. Anslagsminskningen utgör 5 000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Flygförvaltningen*: *Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 370 000 kronor.

C. Försvarskrafterna.

Försvarsstaben.

[22.] 1. Försvarsstaben: Avlöningar, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 84)	kronor	5 185 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	»	15 500 000

Såsom inledningsvis anförts kunna slutliga beräkningar icke nu framläggas beträffande detta anslag. Jag föreslår, att anslaget i riksstatsförslaget uppföres med ett beräknat belopp av 5 500 000 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Försvarsstaben: Avlöningar* för budgetåret 1948/49 beräkna ett *förslagsanslag* av 5 500 000 kronor.

[23.] 2. Försvarsstaben: Omkostnader, förslagsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 87).....	kronor	970 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	»	965 000

I enlighet med förslag av chefen för försvarsstaben torde medelsbehovet under anslaget för försvarsstabens del kunna uppskattas till 325 000 kronor (nu 330 000 kronor). Minskningen, 5 000 kronor, föranledes av minskade bränslekostnader på grund av övergång till oljeeldning. Såsom närmare framgår av en inom försvarsdepartementet upprättad promemoria, som kommer att överlämnas till riksdagens vederbörande utskott, uppskattas medelsbehovet för omkostnaderna vid försvarsväsendets radioanstalt m. m. till oförändrat belopp, 640 000 kronor. Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget beräknar jag således till (325 000 + 640 000 =) 965 000 kronor. Anslaget minskas med 5 000 kronor.

Åberopande det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Omkostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 965 000 kronor.

[24.] 3. Försvarsstaben: Övningar, reservationsanslag.

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 87).....	kronor	50 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	»	50 000

Från detta anslag bestridas kostnaderna för *dels* fältövningar för försvarsstabens personal, *dels* ock vissa med försvarsväsendets radioanstalts verksamhet sammanhängande övningar. Medelsbehovet för förstnämnda ändamål torde i enlighet med förslag av chefen för försvarsstaben kunna

¹ Beräknat belopp.

uppskattas till oförändrat belopp, 7 500 kronor. På sätt framgår av den i föregående punkt omnämnda promemorian beräknar jag jämväl kostnaderna för de med radioanstaltens verksamhet sammanhängande övningarna till oförändrat belopp, 42 500 kronor. Anslaget bör således upptagas med samma belopp som för innevarande budgetår, 50 000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Övningar* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 50 000 kronor.

[25.] 4. **Försvarsstaben: Anskaffning av krigskartor, reservationsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 87)	kronor 100 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 90 000

Anslaget för innevarande budgetår disponeras med 55 000 kronor till tryckning av eldledningskartor, 20 000 kronor till anskaffning av annan krigskarteutrustning och 25 000 kronor till förberedelser för tryckning av kartor under krigsförhållanden.

Chefen för försvarsstaben har anfört, att något behov ej föreläge av anskaffning under nästa budgetår av kompletterande krigskarteutrustning, för vilket ändamål av innevarande budgetårs anslag avsetts ett belopp av 20 000 kronor. Å andra sidan har chefen för försvarsstaben äskat i runt tal 12 800 kronor, motsvarande vad som av ett den 28 april 1944 anvisat belopp till nyanskaffning och underhåll av krigskarteutrustning m. m. överförts till budgetutjämningsfonden.

Det sammanlagda medelsbehovet har således beräknats till (100 000 — 20 000 + 12 800 =) 92 800 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Jag finner ej anledning till annan erinran mot chefens för försvarsstaben anslagsberäkning än att jag anser anslagsbeloppet kunna avrundas nedåt till 90 000 kronor. Anslaget minskas med 10 000 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Anskaffning av krigskartor* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 90 000 kronor.

[26.] 5. **Försvarsstaben: Anskaffning och underhåll av materiel, reservationsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 88)	kronor 470 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 470 000

Medelsbehovet under anslaget för försvarsstabens del torde i enlighet med förslag av chefen för försvarsstaben kunna uppskattas till oförändrat belopp, 53 000 kronor. Såsom framgår av den under försvarsstabens omkostnadsanslag omnämnda promemorian beräknar jag även medelsbehovet för

försvarsväsendets radioanstalt till oförändrat belopp, 417 000 kronor. Anslaget bör således upptagas med samma belopp som för innevarande budgetår.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försvarsstaben: Anskaffning och underhåll av materiel* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *reservationsanslag* av 470 000 kronor.

Armén.

Avlöningar m. m. till fast anställd personal.

[27.] 6. **Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl., förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 88)	kronor	110 000 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	»	¹ 110 000 000

Såsom inledningsvis anförts kunna slutliga beräkningar icke nu framläggas beträffande detta anslag. Jag föreslår, att anslaget i riksstatsförslaget uppföres med ett beräknat belopp av 110 000 000 kronor, eller samma belopp som för innevarande budgetår, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till *Armén: Avlöningar till aktiv personal m. fl.* för budgetåret 1948/49 beräkna ett *förslagsanslag* av 110 000 000 kronor.

[28.] 7. **Armén: Avlöningar till personal å övergångsstat, förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 91)	kronor	190 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	»	125 000

Försvarets civilförvaltning har med ledning av en från chefen för armén inhämtad uppgift angående det beräknade antalet å övergångsstat kvarstående beställningshavare samt under hänsynstagande till att två beställningshavare förutsatts komma att uppehålla arvodesbefattningar beräknat medelsbehovet till 125 000 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Med godtagande av civilförvaltningens anslagsberäkning får jag, under framhållande att anslagsminskningen utgör 65 000 kronor, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Armén: Avlöningar till personal å övergångsstat* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 125 000 kronor.

[29.] 8. **Armén: Avlöningar till personal å reservstat, förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 92)	kronor	1 300 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	»	1 300 000

Försvarets civilförvaltning har hemställt om oförändrat anslag.

¹ Beräknat belopp.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Vid anmälan av motsvarande anslagsfråga i 1947 års statsverksproposition (bil. 6, punkt 26) framhöll jag, att avlöningsförmåner till personal å reservstat bestämts under visst hänsynstagande till de avlönings- och pensionsförmåner, som utginge till personal på aktiv stat. Det skulle därför kunna övervägas att med hänsyn till den allmänna löneregleringen vidtaga förbättringar även i fråga om reservstatspersonalens avlöningsvillkor. Emellertid syntes det kunna ifrågasättas, huruvida icke en förutsättningslös omprövning av förhållandet mellan personalens förmåner och tjänstgöringsskyldighet borde vidtagas. Såväl detta spörsmål som frågan om reservstatsinstitutionens ställning i övrigt i den blivande försvarsorganisationen syntes komma att bli föremål för överväganden inom 1945 års försvarskommitté.

I sitt numera avgivna betänkande har försvarskommittén räknat med oförändrad tjänstgöringsskyldighet för reservstatspersonalen. Frågan om personalens löneförmåner har däremot icke behandlats inom kommittén, som förordat, att denna fråga utredes särskilt. I avvaktan på dylik utredning anser jag mig böra för närvarande räkna med oförändrade avlöningsförmåner åt ifrågavarande personal. Med biträdande av civilförvaltningens förslag föreslår jag, att anslaget upptages med oförändrat belopp.

Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Armén: Avlöningar till personal å reservstat* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 1 300 000 kronor.

[30.] 9. *Armén: Avlöningar till personal i arméns reserver, förslagsanslag.*

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 93)	kronor 3 000 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 3 000 000

Försvarets civilförvaltning har anfört, att medelsbehovet för avlöningar på grundval av uppgifter lämnade av chefen för armén angående antalet tjänstgöringsdagar för olika kategorier reservpersonal kunde beräknas till 3 345 000 kronor. Med hänsyn bland annat till att reservpersonal kunde komma att tjänstgöra i vakanta beställningar på aktiv stat och i arvodesbefattningar syntes emellertid medelsanvisningen kunna begränsas till 3 100 000 kronor (nu 2 600 000 kronor).

Kostnaderna för reservbefälstraktamenten har civilförvaltningen beräknat till 315 000 kronor (nu 230 000 kronor) och för rörligt tillägg till 385 000 kronor (nu 170 000 kronor).

Det sammanlagda medelsbehovet under anslaget har alltså av civilförvaltningen beräknats till (3 100 000 + 315 000 + 385 000 =) 3 800 000 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Belastningen å anslagen till avlöningar till personal i försvarsgrenarnas reserver har de senaste åren avsevärt understigit de efter vedertagna grunder beräknade anslagsbeloppen. Då de förhållanden, som föranlett kostnadsminskningarna, torde komma att i viss mån föreligga även under nästa budgetår, kan jag icke tillstyrka någon uppräknings av anslagen. Med hänsyn

till ändrad beräkning av kostnaderna för rörligt tillägg torde emellertid icke heller, såvitt avser arméns och marinens anslag, någon minskning av anslagsbeloppen böra ifrågakomma.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Armén: Avlöningar till personal i arméns reserver* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 3 000 000 kronor.

[31.] 10. **Armén: Rekryteringskostnader, förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 94)	kronor 100 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 100 000

Försvarets civilförvaltning har, med utgångspunkt från en beräknad manskapsrekrytering om 1 200 man och en rekryteringskostnad per anställd av 75 kronor, uppskattat de egentliga rekryteringskostnaderna till 90 000 kronor. Kostnaderna för anställningspenningar, 75 kronor till varje anställd, har civilförvaltningen beräknat till 90 000 kronor.

I enlighet med förslag av chefen för armén, avgivet under återopande av ett uttalande av arméns officersutbildningskommitté (SOU 1946: 38 s. 66), har civilförvaltningen vidare under anslaget beräknat ett belopp av 6 000 kronor till bestridande av kostnader för upplysningsverksamhet för officersrekryteringen.

Civilförvaltningen har alltså beräknat det sammanlagda medelsbehovet under anslaget till $(90\,000 + 90\,000 + 6\,000 =)$ 186 000 kronor.

DEPARTEMENTSCHEFEN.

Jag har intet att erinra mot att under anslaget avses medel för att intill ett belopp av 6 000 kronor bestrida kostnader för upplysningsverksamhet för officersrekryteringen. Emellertid anser jag mig kunna räkna med att oförändrad medelsanvisning skall vara tillfyllest för såväl detta som de för närvarande från anslaget tillgodosedda utgiftsändamålen. Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Armén: Rekryteringskostnader* för budgetåret 1948/49 anvisa ett *förslagsanslag* av 100 000 kronor.

[32.] 11. **Armén: Ekiperingersättningar, förslagsanslag.**

Budgetåret 1947/48 (statsliggaren s. 95)	kronor 1 450 000
» 1948/49 (departementschefens förslag)	» 1 550 000

Såsom framgår av 1944 års statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, punkt 17) har förutsatts, att storleken av den till reservpersonal utgående ekiperingshjälpen årligen skall prövas i samband med att medelsäskande framlägges för riksdagen. Beträffande de för innevarande budgetår fastställda grunderna torde få hänvisas till statsliggaren.

Försvarets civilförvaltning har med utgångspunkt i hittills tillämpade grunder beträffande ekiperingersättningar beräknat medelsbehovet under anslaget till 1 600 000 kronor.